

Rajabhat Chiang Mai Research Journal วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่

Vol 23 No 2 May - August 2022

ปีที่ 23 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2565

TCI

ASEAN
CITATION
INDEX

ACI

ISSN 1513-8410 (Print)
ISSN 2651-2068 (Online)

วารสารวิจัยเพื่อรับใช้สังคม
Journal of Research for Local Communities

RAJABHAT CHIANG MAI RESEARCH JOURNAL

วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่

Vol. 23 No. 2 May – August 2022

Consultants

Assoc. Prof. Dr. Chatree Maneekosol Acting President of the Rector Chiang Mai Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Watcharapong Wattanakul Vice President of Chiang Mai Rajabhat University

Editor

Dr. Akharasit Bunsongthae Director of Institute of Research and Development
Chiang Mai Rajabhat University

Editorial Team

Dr. Mohd Firdaus Bin Mohd Anuar	Universiti Putra Malaysia, Malaysia
Dr. Bounmy Keohavong	Souphanouvong University, Lao PDR
Dr. Vilayphone Somsamone	Souphanouvong University, Lao PDR
Prof. Emeritus Dr. Manat Suwan	Chiang Mai Rajabhat University, Thailand
Prof. Dr. Phasina Tangchu	Mahamakut Buddhist University, Thailand
Assoc. Prof. Dr. Somsak Phuwiphadawat	Pensioner, Chiang Mai University, Thailand
Assoc. Prof. Dr. Roengchai Tansuchat	Chiang Mai University, Thailand
Assoc. Prof. Dr. Sanya Sasong	Chiang Mai Rajabhat University, Thailand
Asst. Prof. Dr. Naunghatai Chairporn	Maejo University, Thailand
Asst. Prof. Dr. Suwimol Hengwattana	Srinakharinwirot University, Thailand
Asst. Prof. Dr. Kittisak Chotikadachanarong	Chiang Mai Rajabhat University, Thailand
Dr. Wipawee Srika	Chiang Mai Rajabhat University, Thailand
Dr. Khontaros Chaiyasut	Chiang Mai Rajabhat University, Thailand

Institute of Research and Development Chiang Mai Rajabhat University

Institute of Research and Development Chiang Mai Rajabhat University, Mae Rim Center

180 Moo 7, Chotana Road (Chiang Mai-Fang),

Khi Lek Subdistrict, Mae Rim District, Chiang Mai Province 50180

Telephone +665 3885 950 <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/cmruresearch/index>

This journal has been certified by the Thai Journal Citation Index Center Group 1
and ASEAN Citation Index (ACI)

วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่

RAJABHAT CHIANG MAI RESEARCH JOURNAL

ประจำปี 23 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม 2565

ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร. ชาตรี มณีโกศล

รักษาราชการแทนอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ ดร. วัชรพงษ์ วัฒนกุล

รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

บรรณาธิการ

อาจารย์ ดร. อัครสิทธิ์ บุญส่งแท้

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

กองบรรณาธิการ

Dr. Mohd Firdaus Bin Mohd Anuar

Universiti Putra Malaysia, Malaysia

Dr. Bounmy Keohavong

Souphanouvong University, Lao PDR

Dr. Vilayphone Somsamone

Souphanouvong University, Lao PDR

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร. มนัส สุวรรณ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ศาสตราจารย์ ดร. พศิน แต่งจวง

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

รองศาสตราจารย์ ดร. สมศักดิ์ ภูวิภาดาพรรณ

ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ ดร. เรียงชัย ต้นสุชาติ

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ ดร. สัญญา สะสอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. หนึ่งหทัย ชัยอากร

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวิมล เสงวัฒนา

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กิตติศักดิ์ โชติกเดชาณรงค์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

อาจารย์ ดร. วิภาวี ศรีคะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ดร. ชนธรส ไชยสุต

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ศูนย์แม่ริม

180 หมู่ 7 ถนนโชตนา (เชียงใหม่-ฝาง) ตำบลช้างเหล็ก อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ 50180 โทรศัพท์ 0-5388-5950

<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/cmruresearch/index>

วารสารนี้ได้รับการรับรองจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index Center) กลุ่ม 1

และได้รับการรับรองคุณภาพวารสารให้อยู่ในฐานข้อมูล ASEAN Citation Index (ACI)

ข้อความหรือข้อคิดเห็นในวารสารนี้เป็นของผู้เขียน มิใช่ความรับผิดชอบของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Table of contents

Online Marketing Structural Equation Model Affecting Success of Retail and Wholesale Business of Processed Food in the Eastern Region of Thailand <i>Chainat Pansantia and Pakchanya Boonchukham</i>	1
The Development of Credit Scoring Indicators for Specialized Financial Institution in Thailand <i>Patima Pakpong, Thana Sompornserm, Saksit Budsayaplakorn and Rewat Thamma-Apiroa</i>	15
Guidelines for Applying King Bhumibol's Philosophy in School Administration <i>Thanat Boonchai, Prapan Thammachai, Choocheep Puthaprasert, Manat Suwan and Jiraporn Supising</i>	33
Factors Affecting Conservation of the Phuchomngea Forest Reserve by People in Xiangngern District LuangPrabang Province, Lao People's Democratic Republic <i>Bounheuang Channang, Phahol Sakkatat, Saisakul Fongmul and Nakarate Rungkawat</i>	50
A Comparative Study of Promoting Education for Sustainable Development (ESD) under the of Sustainable Development Goal 4 (SDG 4) in Thailand, Japan, and Canada <i>Kittisak Manopattanakron, Pattamaporn Pimthong and Pongprapan Pongsophon</i>	65
Maternal Genetic History of Tai Lue People in Ban Van, Chiang Kham District, Phayao Province <i>Pimchanok Puthong, Naris Srisawang, Rattanasak Wongkomolched, Wittaya Pheera, Tanapon Seetaraso, Maneesawan Dansawan, Suwapat Sathupak, and Jatupol Kampuansai</i>	85
Sufficiency Economy Promotion for Community Economic Development of Ban Chai Thale Rangchan Community, Samut Sakhon Province <i>Soodchalerm Sattrapruek and Nopparut Poblarp</i>	103
Creation of Cooperation Mechanisms and Networks to Develop Living Museum Learning Areas to Build Local Economy and Quality of Life in Pak Phun Municipal Area in Nakhon Si Thammarat Province Thailand <i>Chettha Muhamud, Daycho Khaenamkhaew, Boonying Pratum, Peerapong Sutcharitpan and Peeradaw Sutcharitpan</i>	121
The Sufficiency Economy-Based Tourism Model of the Upper Wang River Area <i>Choosit Choochat, Worapol Wattanalaungarun and Kritch Sa-ingthong</i>	138
Promotion Approach for The Elderly Health Tourism In Nakorn-nayok Province <i>Matura Suansri, Somkid Suansri and Patcharin Jungprawat</i>	155
Guideline for Development of Marketing Strategies for Local Products of the Elderly Group in SamutPrakan Province <i>Patra Sukasukont</i>	174
Paddy Farmer's Knowledge, Attitude and Key Factors Affecting the Decision Making on Organic Rice Production of Farmers in Phitsanulok Province <i>Piyada Wachirawongsakorn and Thongsai Jamnongkarn</i>	190
The Study of Anxiety Levels in Turning on Camera During Online Classes of High-school Students in Surat Thani <i>Keawalin Kulprasong and Sureerat Aksornkan</i>	210
Studying Chair Development for Undergraduate Students by Implicating Ergonomics Approach <i>Butree Kaden, Supaluck Suwan and Wuttichai Pongmanee</i>	228
The Results of Using the Teaching and Learning Management Model According to the Educational Guidelines Multicultural Perspectives of Teachers in Multicultural Classrooms <i>Sowaluck Rungsri, Kittiwini Dhedchawanagon and Varaphon Boonyawongwiwat</i>	243

สารบัญ

โมเดลสมการโครงสร้างการตลาดออนไลน์ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีกค้าส่งอาหารแปรรูปในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย <i>ชัยนาจ ปั่นสันเทียะ และ ภัคชญญา บุญชูคำ</i>	1
การพัฒนาตัวชี้วัดสำหรับการให้คะแนนทางเครดิตของสถาบันการเงินเฉพาะกิจไทย <i>ปฎิมา พักตร์ผ่อง, ธนา สมพรเสริม, ศักดิ์สิทธิ์ บุญยพลากร และ เรวัตร์ ธรรมมาภิรมย์</i>	15
แนวทางการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชานในการบริหารสถานศึกษา <i>ณัด บุญชัย, ประพันธ์ ธรรมไชย, ชูชีพ พุทฺธประเสริฐ, มนต์ สุวรรณ และ จิราภรณ์ สุภิลิษา</i>	33
ปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์ป่าสงวนภูมอมงของประชาชน เมืองเชียงใหม่ แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว <i>Bounheuang Channang, พหล ศักดิ์คะทัศน์, สายสกุล พงมุล และ นครศ รังควัด</i>	50
การศึกษาเปรียบเทียบการส่งเสริมเรื่องการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามเป้าหมายเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้านที่ 4 (SDG 4) ของประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น และประเทศแคนาดา <i>กิตติศักดิ์ มโนพัฒนกร, ปฐมาภรณ์ ทิมพทอง และ พงศ์ประพันธ์ พงษ์โสภณ</i>	65
ประวัติการถ่ายทอดพันธุกรรมผ่านทางฝ่ายหญิงของชาวไทลื้อบ้านแวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา <i>ทิมพชนก ภูทอง, นริศ ศรีสว่าง, รัตนศักดิ์ วงศ์โกมลเชษฐ์, วิทยา ภีระ, ธนพล สัตยะระโส, มณีสวรรค์ แคนสวรรค์, สุวภัทร สาธิตภาค และ จตุพล คำปวนสาย</i>	85
การส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านชายทะเลรางจันทร์ จังหวัดสมุทรสาคร <i>สุดเฉลิม ศัสตราพุกษ์ และ นพรัตน์ พบลาก</i>	103
การสร้างกลไกความร่วมมือและเครือข่ายพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้พิพิธภัณฑน์มีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช <i>เชษฐา มุทะหมัด, เดโช แชน้ำแก้ว, บุญยี่ง ประทุม, พีระพงศ์ สุจริตพันธ์, และ พีรดา สุจริตพันธ์</i>	121
รูปแบบการท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียงลุ่มน้ำแม่วางตอนบน <i>ชลธิ์ ชูชาติ, วรพล วัฒนเหลืออรุณ และ กริช สอิ่งทอง</i>	138
การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพผู้สูงอายุจังหวัดนครนายก <i>มธุรา สวนศรี, สมคิด สวนศรี และ พัชรินทร์ จิงประวัติ</i>	155
แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ <i>ภัทรา สุขะสุคนธ์</i>	174
ความรู้ ทักษะคนดี และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการผลิตข้าวอินทรีย์ของชาวนาในจังหวัดพิษณุโลก <i>ปิยะดา วชิระวงศกร และ ทองใส จำนงการ</i>	190
การศึกษาระดับความวิตกกังวลในการเปิดห้องเรียนออนไลน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี <i>เกวลิน กุลประสงค์ และ สุวีรัตน์ อักษรกาญจน์</i>	210
การพัฒนาเก้าอี้นั่งเรียนสำหรับนักเรียนระดับปริญญาตรี โดยประยุกต์ใช้หลักการยศาสตร์ <i>บุตรี กาเดิน, ศุภลักษณ์ สุวรรณ และ วุฒิชัย ปวงมณี</i>	228
ผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมของครูในห้องเรียนพหุวัฒนธรรม <i>เสาวลักษณ์ เรืองศรี, กิตติวิทย์ เดชชวานกร และ วราพร บุญยวงศ์วิวัชร</i>	243

Online Marketing Structural Equation Model Affecting Success of Retail and Wholesale Business of Processed Food in the Eastern Region of Thailand

โมเดลสมการโครงสร้างการตลาดออนไลน์ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีกค้าส่งอาหารแปรรูปในเขตภาคตะวันออกเฉียงของประเทศไทย

Chainat Pansantia

ชัยนาจ ปั่นสันเทียะ

Pakchanya Boonchukham

ภัคชญญา บุญชูคำ

Faculty of Business Administration, King Mongkut's University of Technology North Bangkok, Thailand

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ประเทศไทย

E-mail: chainat.p@fba.kmutnb.ac.th and pakchanya.b@fba.kmutnb.ac.th

(Received : June 13, 2022 Revised : July 19, 2022 Accepted : August 19, 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโมเดลสมการโครงสร้างการตลาดออนไลน์ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีกค้าส่งอาหารแปรรูปในเขตภาคตะวันออกเฉียงของประเทศไทย ซึ่งมีมูลค่าการซื้อขายที่ลดลง ดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ สํารวจข้อมูลเชิงปริมาณจากผู้ประกอบการในภาคธุรกิจส่งออกสินค้าเกษตรกรรม จำนวน 222 ราย โดยใช้ทั้งสถิติเชิงพรรณนา สถิติอ้างอิง และสถิติเชิงพหุ เครื่องมือที่ใช้วัดในการวิจัยคือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสมการโครงสร้าง (Structural equation modeling: SEM) โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติขั้นสูง AMOS กำหนดให้มีวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified sampling) โดยแยกประชากรออกเป็นกลุ่มประชากรย่อย ๆ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ประกอบการค้าปลีก และกลุ่มผู้ประกอบการค้าส่งอาหารแปรรูปในเขตภาคตะวันออกเฉียงของประเทศไทย แล้วสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) เพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนที่ต้องการ

ผลการวิจัยพบว่าโมเดลสมการโครงสร้างการตลาดออนไลน์ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีกค้าส่งอาหารแปรรูปในเขตภาคตะวันออกเฉียงของประเทศไทย ข้อมูลเชิงประจักษ์มีความสอดคล้องกันโดยมีค่า $p\text{-value} = 0.071$, $CMIN/DF = 1.218$, $GFI = 0.938$, และ $RMSEA = 0.031$ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001 ซึ่งผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนด สำหรับผลการวิเคราะห์ตัวแปรภายในโมเดลที่ได้พัฒนาขึ้นใหม่เมื่อพิจารณาอิทธิพลโดยรวมของโมเดล พบว่า องค์ประกอบด้านช่องทางการทำตลาดออนไลน์ (Digital marketing)

มีอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบด้านเนื้อหาสื่อดิจิทัล (Digital content) มากที่สุด (DE= 1.03) รองลงมาคือ องค์ประกอบด้านสมรรถนะทางการตลาด (Marketing performance) มีอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบด้าน ช่องทางการตลาดออนไลน์ (Digital marketing) (DE= 0.72) องค์ประกอบด้านสมรรถนะทางการตลาด (Marketing performance) มีอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบด้านส่งเสริมการขาย (Sales promotion) (DE= 0.59) และองค์ประกอบด้านเนื้อหาสื่อดิจิทัล (Digital content) มีอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบด้าน ด้านส่งเสริมการขาย (Sales promotion) (DE= 0.37) ตามลำดับ ซึ่งอิทธิพลโดยรวมที่มีค่าสูงสุดจะอยู่ที่ องค์ประกอบด้านสมรรถนะทางการตลาด (Marketing performance) ส่งอิทธิพลทางอ้อมโดยรวมต่อ องค์ประกอบด้านส่งเสริมการขาย (Sales Promotion) มีค่าน้ำหนักรวม เท่ากับ (TE) = 0.86

จากการศึกษานี้จะทำให้ทราบถึงแนวทางการตลาดออนไลน์ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีก ค้าส่งอาหารแปรรูปในเขตภาคตะวันออกของประเทศไทยให้สามารถอยู่รอดได้ท่ามกลางสถานการณ์กระแส เศรษฐกิจโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

คำสำคัญ: โมเดลสมการโครงสร้าง ธุรกิจค้าปลีกค้าส่ง อาหารแปรรูป การตลาดออนไลน์

Abstract

This research aims to examine the online marketing Structural Equation Model that affects the success of retail and wholesale business of processed food in the eastern region of Thailand which has decreased trading value. This research was conducted in quantitative research which surveyed quantitative data from 222 entrepreneurs in the agricultural export business. There used descriptive statistics, inferential statistics, and multivariate statistics. The research instrument was a questionnaire and analyze data with Structural Equation Modeling: SEM. There used advanced statistical data analysis program AMOS stipulates a stratified sampling method by separating the population into sub-populations divided into 2 groups. First, there was a group of retail entrepreneurs. Second, there was a group of wholesalers processed food in the eastern region of Thailand. Then there used simple random sampling to obtain the required number of samples according to the desired proportion.

The findings revealed that online marketing Structural Equation Model Affecting Success of Retail and Wholesale Business of Processed Food in the Eastern Region of Thailand. There were with consistent empirical data p -value = 0.071, CMIN/DF= 1.218, GFI = 0.938, and RMSEA = 0.031 with significant level of 0.001 conformed to regulation. For the analysis of variables within the newly developed model, considering the overall influence of the model. It was found that the components of Digital Marketing have highest direct influence on Digital

Content components (DE= 1.03), followed by Marketing Performance components, which have direct influence on Digital Marketing (DE= 0.72), Marketing Performance components have direct influence on Sales Promotion (DE= 0.59), and Digital Content components have direct influence Sales Promotion (DE= 0.37), respectively. The overall highest influence is on Marketing Performance which has overall direct influence on Sales Promotion weigh equal to (TE) = 0.86.

From this study, it is learned about online marketing strategies that affected the success of retail and wholesale business of processed food in the eastern region of Thailand. As the result there can survive in the midst of changing global economic trends quickly.

Keywords: Structural equation modeling, Retail business, Wholesale business, Processed food, Online marketing

Introduction

Thailand's retail and wholesale businesses have gross domestic product (GDP) accounting for 16 percent of the country's gross domestic product which considered to be very important to the economy. In the past, merchandise was traded in traditional stores. Later in the present era, consumer behavior has changed. Customers need convenience and speed. Online shopping is considered one of the channels that customers can reach easily and meet their needs well because there are many products to choose from Thailand Development Research Institute (National Development Research Institute, 2019). From E-Commerce survey in 2019, the trading volume was 3.7 billion baht and found that retails business had maximum online trade volume of 1.2 billion baht or 39.4% (Electronic Transactions Development Agency, 2019). Although retails business had highest online trade volume, the analysis found that retail and wholesale business of processed food had declining trend along 3 consecutive years from 2016 to 2019 resulting from the adaptation of some operators has not yet kept up with the rapid changes in technology. In addition, the Thai economic sector slowed down in line with the world economy. Consequently, consumer confidence remained low, reflecting conservative spending as overall purchasing power was still not strong, and the problem of the COVID-19 epidemic has a wide impact on economic activities around the world. The import and export of goods was interrupted. Thailand was also severely affected. As a result, some entrepreneurs had to cancel their business. (Bank of Thailand, 2019)

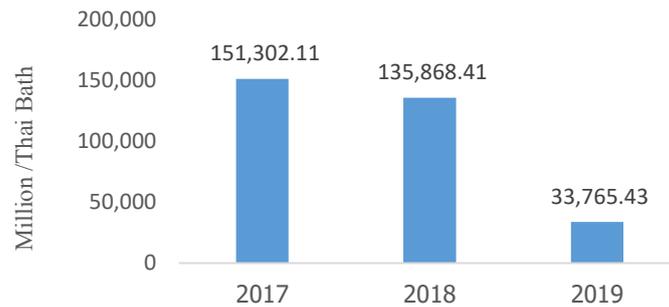

Figure 1 Online Trading Volume (E-Commerce) 2017-2019 of Retail and Wholesale Business of Processed Food (Electronic Transactions Development Agency, 2019)

From Figure 1, Online Trading Volume (E-Commerce) 2017-2019 of retail and wholesale business of processed food had declining trend, in 2017 the trading volume was 151,302.11 million baht or 48.06%, year 2018 decreased 135,868.41 million baht or -10.20%, and year 2019 decreased 33,765.43 million baht or -75.15% respectively (Electronic Transactions Development Agency, 2019)

Economic problems and the problems of the COVID-19 epidemic mentioned above the government has measures to stimulate the economy. In order for those organizations to survive in the midst of economic crises, such as Saion (2016), the “Thailand 4.0” policy. Especially in the food sector, requires research and development to be processed to be able to compete with competitors. One of the mechanisms that will drive it to be successful is applying digital technology to enhance the quality of products and services to be of higher value. Reduce process costs boost sales and reach out to customers thoroughly.

From the online trading volume of Thai processed food retailers, the trend is decreasing. This is made the researcher aware of the problem that was mentioned above. Therefore, there needed to develop the potential of entrepreneurs in order to increase the trading value. It also has an idea to help support the government's policy of "Thailand 4.0". Therefore, it has developed an online marketing Structural Equation Model Affecting Success of Retail and Wholesale Business of Processed Food in the Eastern Region of Thailand. There was been a model for use as a strategy for entrepreneurs to implement and apply successfully in the midst of the economic crisis in a timely manner.

Research Objective

1. To examine the consistency of the online marketing structural equation model that affects the success of retail and wholesale business of processed food in the eastern region of Thailand.

2. To develop marketing structural equation model that affects the success of retail and wholesale business of processed food in the eastern region of Thailand.

Review Literature

Business operations in the 21st century are constantly changing. Trading of goods today relies on a variety of communication channels, especially online trading channels. Business marketing has been changed. There was in order for the product to survive in the midst of intense competition. It is imperative to develop the competence of marketing personnel to be aware of the impact of change. Ian et.,al (2009) explained the ability of a marketer as an important aspect of the individual confidently reflecting the work efficiency, consisting of: 1. Knowledge competence, such as writing a marketing plan correctly; 2. Social competence, such as good human relations; 3. Physical competence, such as communicating with digital media or Communicate in English 4. Mental competencies such as stress management. Therefore, online marketing, the creation of digital content to capture the positive emotions of consumers, is a challenge for marketers (Hritzuk & Jones, 2014) because media content created with innovative creativity is considered an important part for promotion. Those persons who see it will be able to remember even if the time has passed (Till & Baack, 2005). In digital media content production, marketers have to choose according to the suitability and wishes of the customers such as article content, blog Content, photo content, info-graphic content, content in the form of images or text messages on media such as Facebook, Twitter, Website, YouTube, electronic newsletters and communication through voice conversations (Silpacharu & Wantanakomol, 2017). There are chosen a successful online marketing channel, marketers need to be equipped with technology, including hardware, software, communication networks, databases and information systems (Raksawong, 2015). Modern online marketing channels make it easy for distributors and customers to communicate and deliver products affecting the success of online businesses in the digital era (Brenes, Montoya & Ciravegna, 2014). This is an important part in sending promotions between sellers and customers in order to know product information, discounts, distribution prices. Distribution locations or special privileges.

Research Hypothesis

1) Online marketing Structural Equation Model that affects the success of retail food wholesale businesses privatized in the eastern region of Thailand. The empirical data is consistent.

2) Marketing Performance component variables have direct influence on the components of Digital Marketing.

3) Marketing Performance component variables have direct influence on the components of Sales Promotion.

4) Digital Marketing components variables have direct influence on the components of Digital Content.

5) Digital Content components variables have direct influence on the components of Sales Promotion.

Methodology

This research is quantitative research. The tool used to measure is a questionnaire. The data were analyzed by using Structural Equation Modeling (SEM). There were determined the population and sample groups as follows.

1. The population used in this research is entrepreneurs in the retail business and entrepreneurs in the wholesale business of processed food in the eastern region of Thailand. The data collection was cross sectional data for the period June 2021- December 2021.

2) Determination of the sample size from unknown population uses the ready-made table of Taro Yamane (Silpcharu, 2017, p. 47). For this research, the researcher made sample from the entire population at a 95% confidence level and a tolerance of 5%, the sample size was 222 people, of which at least 200 samples required. (Hair, Black, Babin, & Anderson, 2010) which is acceptable numbers (Comrey and Lee, 2016) and suitable for medium size model (Tabachnick & Fidell, 2007). There were determined to have a method for stratified sampling by separating the population into sub-population groups, divided into 2 groups: retail business operators and a group of processed food wholesalers in the eastern region of Thailand which the population in each landscape. There will have the same characteristics and then simple random sampling to obtain the required number of samples according to the desired proportion.

3) The tools used in this research were: the questionnaire developed by the researcher from related documents and research consisted of a questionnaire divided into 4 parts. The questionnaire was a Check-List form and a Rating Scale form, totaling 60 items, of the 5-level assessment according to the Likert method (Silpcharu, 2017, p. 74) passed the examination from 3 experts, the content accuracy (Index of Item-objective Congruence: IOC) is between 0.50-1.00. The questionnaire was used to experiment with operators of processed food wholesalers (Tested on a population with similar characteristics to the sample group) of 30 sets and analyzed, the confidence of the whole version was 0.98. It can be concluded that this questionnaire is confident.

4) The researcher collected the data by himself with a sample of 222 processed food wholesale and retailers in the eastern region of Thailand. The investigators examined the questionnaires which were completed. There have completed accuracy then change the data obtained to a numeric code and save the code into a computer for use in statistical analysis.

5) The statistics used to analyze the data are descriptive statistics by finding the percentage, Mean and Standard Deviation and inferential statistics for testing the hypothesis. There consists of causal influence path analysis Verification element analysis to confirm the indicator and an analysis of the online marketing Structural Equation Model that affects the success of processed food wholesalers in the eastern region of Thailand. There can check the consistency of the empirical data Structural Equation Model. by considering the criteria of Arbuckle (2016) which uses the criteria to consider the conformity index. There was been a model for developing the potential of entrepreneurs, implementing and applying them to be successful in the midst of the economic crisis in a timely manner. In order to increase the trading value as shown in Table 1.

Table 1 the criteria to consider the conformity index

Evaluating the Data–Model Fit	Criteria
1. CMIN–p (The chi-square probability level value)	More than 0.05
2. CMIN/DF (Relative chi-square value)	Less than 2
3. GFI (Conformity Index)	More than 0.90
4. RMSEA (The root index of the squared mean of the error estimation)	Less than 0.08

Results

Part 1 Descriptive Statistics

1) The results of the analysis of the general data of the sample were studied. The results of the study found that the respondents were entrepreneurs in the processed food retail business, accounted for 50.0% and processed food wholesalers accounted for the same 50.00 %. There was found that the processed food business group of agricultural products had the most, accounting for 50.45%, followed by meat and animal products. There accounted for 20.72% of fishery products accounted for 19.37%, other categories accounted for 5.86% and the least were types of spices accounted for 3.60%, respectively, and the period of business opening less than 5 years was the most accounted for 47.30%.

2) The analysis of Marketing Performance components found that entrepreneurs focus on Marketing Performance. Overall, the average is at a high level. ($\bar{X} = 4.10$). When there considered item by item, it was found that they had good knowledge and understanding of the product. The average is at a high level. ($\bar{X} = 4.47$).

3) The analysis of Digital Content components found that entrepreneurs have focused on Digital Content. Overall, the average is at a high level. ($\bar{X} = 3.95$). When there considered separately, it was found that Image media characteristics. It will be clear, beautiful and creative. The average is at a high level. ($\bar{X} = 4.16$).

4) The analysis of Digital Marketing components found that entrepreneurs have given importance to Digital Marketing. Overall, the average is at a high level ($\bar{X} = 3.94$). When there considered separately. It was found that create a website for selling products so that customers can access or order products at any time. The average is at a high level ($\bar{X} = 4.19$).

5) The analysis of Sales Promotion components found that entrepreneurs have given importance to Sales Promotion. Overall, the average is at a high level ($\bar{X} = 3.88$). When there considered separately. It was found that there are a variety of products for customers to choose from. The average is at a high level ($\bar{X} = 4.20$).

Part 2 Online Marketing Structural Equation Model that Affects the Success of Processed Food Wholesale Retail Business in Eastern Region of Thailand

1) An analysis to examine the congruence of the online marketing Structural Equation Model affecting the success of the processed food retail and wholesale business in the eastern region of Thailand. There revealed that the empirical data was consistent with p -value = 0.071, $CMIN/DF=1.218$, $GFI = 0.938$ and $RMSEA = 0.031$ with significant level of 0.001. The corresponds were been the literature and empirical data through the specified criteria.

2) Developing an online marketing Structural Equation Model that affected the success of processed food retail and wholesale business in the eastern region of Thailand. There are analyzing the direct effect (DE), indirect effect (IE), and total effect (TE) of variables developed within the Structural Equation Model (SEM). As shown in Figure 2.

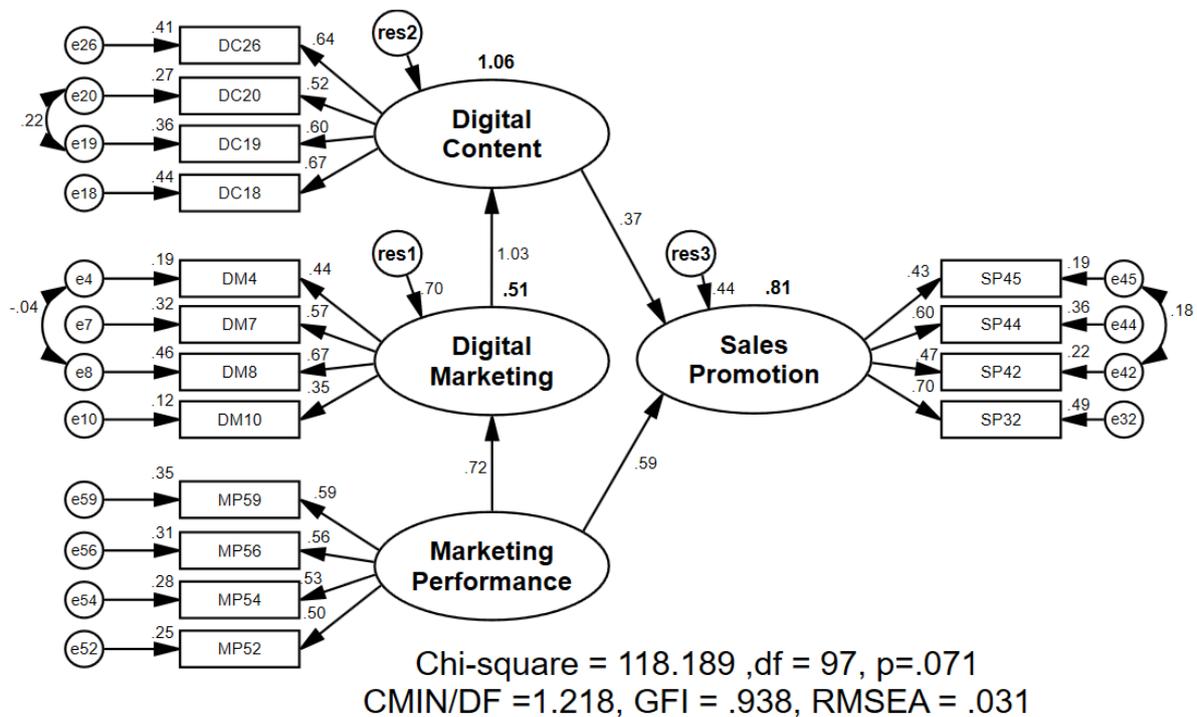

Figure 2 Shows the path of online marketing relationships that affect the success of processed food wholesalers and retail business in the eastern region of Thailand.

Table 2 The standard weight of the direct line of influence indirect influence path and the combined influence between primary variable and dependent variable

Dependent Variable	Variance (R ²)	Effect	Independent Variables			
			Marketing Performance	Digital Marketing	Digital Content	Sales Promotion
Digital Marketing	0.51	DE	0.72	-	-	-
		IE	-	-	-	-
		TE	0.72	-	-	-
Digital Content	1.06	DE	-	1.03	-	-
		IE	0.74	-	-	-
		TE	0.74	1.03	-	-
Sales Promotion	0.81	DE	0.59	-	0.37	-
		IE	0.27	0.38	0.37	-
		TE	0.86	0.38	-	-

Remark: DE = Direct Effect, IE = Indirect Effect, TE = Total Effect

The online marketing Structural Equation Model that affects the success of wholesale and retail business that processed food in the eastern region of Thailand consists of components of Marketing Performance, Digital Marketing, Digital Content and Sales Promotion. There found that Digital Marketing has the most direct influence on Digital Content components (DE = 1.03) followed by the component of Marketing Performance) directly influenced the component of Digital Marketing (DE = 0.72). The component of Marketing Performance directly influenced Sales Promotion component (DE = 0.59) and Digital Content component directly influenced the Sales Promotion component (DE = 0.37), respectively.

The results of the analysis of the overall influence of the online marketing Structural Equation Model affecting the success of wholesale and retail business of processed food in the eastern region of Thailand. There revealed that the highest overall influence that was found in Marketing Performance. Overall indirect influence on the components of Sales Promotion has a total weight equal to (TE) = 0.86, which indirect influence Marketing Performance component (DE=0.72). There is transmitted through Digital Marketing component (DE=1.03) and Digital Content component (IE=0.37) to Sales Promotion component (DE= 0.59) ($0.72 \times 1.03 \times 0.37 + 0.59 = 0.86$).

Discussions

The importance of the online marketing Structural Equation Model that affects the success of wholesale and retail business of the processed food in the eastern region of Thailand. There was found that overall, it was at a high level with an average of 3.97 in terms of Marketing Performance is of high importance with an average of 4.10. Digital Content is at a high level with an average of 3.95. Digital Marketing is very important with an average value of 3.94 and Sales Promotion was of high importance mean is 3.88, respectively.

The Marketing Performance component directly influenced the Digital Marketing component at 0.001 level with a weighted influence curve of 0.72. Understanding marketing methods and processes is able to increase the level of product trading services through online marketing channels appropriately (Sujova & Rajnoha, 2012). Competent marketers can create content of marketing materials with a wide range of features. There keep abreast of changes and respond appropriately to customer needs through marketing communication tools. To provide customers with access to product information, prices, service details including promotions and special privileges in its entirety. There are made customers trust and can buy products quickly and easily.

The components of Marketing Performance had a direct influence on the components of Sales Promotion statistically significant at the 0.001 level with a weight-line of influence at 0.59 because the personnel with marketing competency. There will use skills, knowledge, and ability to perform tasks affect operational efficiency (Román & Ruiz, 2005). The ability and skill of a seller will increase their incentives for customers to buy more resulting in increased profits and sales. However, when a sincere seller will advise customers about the product honestly in the standard and complete details of the product. The customers will be confident in the quality of the product.

The composition of the Digital Marketing has a direct influence on the component of the Digital Content statistically significant at the 0.001 level with the influence line weight at 1.03. Because the online marketing channel is an official channel, an important marketing communication for presenting content of digital media including text, images, and animations to fully explain the benefits of the product to the consumers to quickly access the product anywhere, anytime and on any occasion. Kaur (2017) said that online marketing channels have a positive impact on product acceptance. This will present content that is important to the operation of the business both in terms of marketing and business overview (Schultz & Block,

2009). Product information can be reached appropriately by consumers through various online marketing channels that modern consumers are exposed to and search for information on their own.

Digital Content components have direct influence on Sales Promotion components with significant level of 0.05 with the influence line weight at 0.37. There can apply technology to create artworks and content in digital media content formats suitable for business. There is important in disseminating and publishing business information to promote sales growth (Future, 2009). Marketers need to create digital media content. There will be flexible for presenting new things to keep up with all the time. For example, the ability to design products and design product advertising media for promoting products and services in order to gain popularity to reach consumers consistently (Phumsiri, Bua-In & Silpcharu, 2020).

Conclusion and suggestions

1. From the results of the research, it was found that the component of Marketing Performance has a direct influence on the component of the Digital Marketing and directly influences the component of Sales Promotion. There can purpose that the potential of policy in marketing personnel to understand the marketing communication process and learning new technologies. There is able to produce quality digital media for use as a channel for online marketing and sales promotion.

2. From the results of the research, it was found that the elements of Digital Marketing have a direct influence on the elements of Digital Content. There can purpose that the entrepreneurs in the retail business and entrepreneurs in the wholesale business of processed food should be supported and encouraged to have a variety of online marketing channels, such as social networks, websites or applications that provide online marketplace for distributing digital media to consumers. They understand in the same direction. The digital media content must fully explain the benefits of the product.

3. From the results of the research, it was found that Digital Content have a direct influence on the elements of Sales Promotion. There can purpose that the budgets should be established to provide digital technology equipment and facilities. There is enough to create digital media for publishing information about products preparation of advertisements. The promotional activities can communicate consumers to stimulate product sales to increase.

New knowledge and the effects on society and communities

This research is to create a new knowledge . The results of the study will be beneficial to the business establishments of processed food wholesale and retail. There can be applied the knowledge to solve the economic crisis to develop the organization for sustainable growth. The entrepreneurs can apply the form of the Structural Equation Model to be used as a marketing strategy plan. To improve the trading system of the organization to be flexible for future adjustments. To have an online marketing system that can reach customers in all channels to enter new markets for continuous increase in sales.

References

- Arbuckle, J. L. (2016). *AMOS 20.0 users guide*. Crawfordville, FL: Amos Development Corporation.
- Bank of Thailand. (2019). *Thai Economy Report 2019*. Retrieved from [https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconomicConditions/AnnualReport/Annual Report/AannualReport2563.pdf](https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconomicConditions/AnnualReport/AnnualReport/AannualReport2563.pdf). (In Thai)
- Brenes, E. R., Montoya, D., & Ciravegna, L. (2014). Differentiation Strategies in Emerging markets: The Case of Latin American Agribusinesses. *Journal of Business Research*, 67(5), 847-855. DOI:10.1016/j.jbusres.2013.07.003
- Comrey, A. L., & Lee, H. B. (2016). *A First Course in Factor Analysis*. (2nd ed.). New York: Psychology Press.
- Electronic Transactions Development Agency. (2019). *Value of e-Commerce Survey in Thailand 2019*. Bangkok: Ministry of Digital Economy and Society. (In Thai)
- Future, B. (2009). *Country Brand Index 2008 Insights, Finding and Country Ranking: 2008 Country Brand Index Rankings Highlights*. Retrieved from <http://www.countrybrandindex.com/country-brand-rankings/>.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate Data Analysis*. (7th ed.). Upper saddle River, NJ: Pearson Education International.
- Hritzuk, N., & Jones, K. (2014). *Multiscreen Marketing: The Seven Things You Need to Know to Reach Your Customers Across TVs, Computers, Tablets, and Mobile Phones*. (1st ed.). Wiley.

- Kaur, G. (2017). The Importance of Digital Marketing in Tourism Industry. *International Journal of Research – Granthaalayah*, 5(6), 72-77.
- Ian, W., et. al. (2009). The Development of Competent Marketing Professionals. *Journal of Marketing Education*, 31(3), 15-16. DOI:10.29121/granthaalayah.v5.i6.2017.1998
- Phumsiri, N., Bua-In, N., & Silpcharu, T. (2020). Guidelines on Effective Online Advertising in Industrial Business Sector. *International Journal of Entrepreneurship*, 24(3), 1-12.
- Raksawong, N. (2015). The Study of Human Resource Development of Southeast Asia University to Improve Working Performance. (MBA, Siam University). (In Thai).
- Román, S., & Ruiz, S. (2005). Relationship outcomes of perceived ethical sales behavior: the customer's perspective. *Journal of Business Research*, 58(4), 439-445.
- Saion, W. (2016). *Academic Forums Thailand 4.0*. (In Thai). Bangkok. Academic bureau Secretariat of the House of Representatives.
- Schultz, D.E. & Block, M.P. (2009). *Media Generations: Media Allocation in a Consumer-Controlled Marketplace*. Ohio: Prosper.
- Silpcharu, T. (2017). *Statistical research and analysis with SPSS and AMOS*. (15th ed.). Bangkok: Business R&D. (In Thai).
- Silpcharu, T. & Wantanakomol, S. (2017). A Structure Equation Modeling of Guidelines for Sustainable OTOP Production Management, Using Sufficiency Economy Theory. *International Journal of Applied Business and Economic Research*, 15(22), 863-872.
- Sujova, A., & Rajnoha, R. (2012). The Management Model of Strategic Change Based on Process Principles. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 62(2012),1286-1291. DOI:10.1016/j.sbspro.2012.09.220
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2007). *Using Multivariate Statistics*. Boston MA: Pearson Education.
- Till, B. D., & Baack, D. W. (2005). Recall and persuasion: Does creative advertising matter?. *Journal of advertising*, 34(3), 47-57. DOI:10.1080/00913367.2005.10639201

The Development of Credit Scoring Indicators for Specialized Financial Institution in Thailand

การพัฒนาตัวชี้วัดสำหรับการให้คะแนนทางเครดิตของสถาบันการเงินเฉพาะกิจไทย

Patima Pakpong

ปฏิมา พักตร์ผ่อง

Ph.D. Candidate in Economic Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand
นิสิตดุษฎีบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

Thana Sompornserm, Saksit Budsayaplakorn and Rewat Thamma-Apiroam

ธนา สมพรเสริม, ศักดิ์สิทธิ์ บุคยพลากร และ เรวัต ธรรมอาภิรมย์

Department of Economics, Faculty of Economics Kasetsart University, Thailand
สาขาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

E-mail: takqla@hotmail.com, thana.s@ku.ac.th, fecossb@ku.ac.th and fecoret@hotmail.com

(Received : June 9, 2022 Revised : August 27, 2022 Accepted : August 29, 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาตัวชี้วัดสำหรับการให้คะแนนทางเครดิต (Credit scoring) ของสถาบันการเงินเฉพาะกิจไทย และประยุกต์ใช้ Credit scoring ในการวิเคราะห์ความเสี่ยงทางเครดิตของสถาบันการเงินเฉพาะกิจของไทย โดยศึกษาและวิเคราะห์ทั้งข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณที่เกี่ยวข้องกับการให้คะแนนทางเครดิตจากหน่วยงานจัดระดับความน่าเชื่อถือ (Credit Rating Agency: CRA) เช่น สำนักงานบริหารหนี้สาธารณะ, TRIS Rating, S&P, Moody's และ Fitch Ratings เป็นต้น รวมถึงใช้ข้อมูลจากสถาบันการเงินเฉพาะกิจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ทั้งนี้ กรอบการวิจัย ประกอบด้วยสาระสำคัญ ดังนี้ โครงสร้างแบบจำลอง (ความเสี่ยงด้านธุรกิจ ความเสี่ยงด้านการเงิน และความเสี่ยงด้านมหภาค) ตัวชี้วัดและค่าน้ำหนัก (100%) (ตัวชี้วัดความเสี่ยงด้านธุรกิจ (40%) (ระดับอุตสาหกรรม (50%) และระดับองค์กร (50%)) ตัวชี้วัดความเสี่ยงด้านการเงิน (40%) ได้แก่ ระดับโครงสร้างทางการเงิน (100%) และตัวชี้วัดความเสี่ยงด้านมหภาค (20%) (ระดับมหภาค (25%) ระดับความเกี่ยวข้องกับภาครัฐ (25%) และระดับกลยุทธ์การบริหารหนี้ระยะปานกลาง (50%))

สำหรับเกณฑ์การประเมินได้ใช้ข้อมูลเพื่อนำมากำหนดคะแนนทางเครดิตของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ ใช้ข้อมูลในช่วงปี พ.ศ. 2552-2562 ที่ครอบคลุมช่วงวัฏจักรเศรษฐกิจไทยโดยใช้วิธีเปอร์เซ็นต์ $Pi = \frac{iN}{100}$ เพื่อแบ่งช่วงการกำหนดคะแนนทางเครดิต 1-5 (เสียงที่สูงสุด-ดีที่ต่ำสุด) และแปลงคะแนนทางเครดิตเป็นระดับ

ความน่าเชื่อถือ 1-8 (หนี้ชั้นดี-หนี้สูญ) โดยใช้วิธี Linear Regression ผ่านแบบจำลอง The Z-Score Model:

$$Z = X_1W_\alpha + X_2W_\delta + X_3W_\gamma + \epsilon$$

ผลจากการวิจัยพบว่าการพัฒนาตัวชี้วัดและค่าน้ำหนักโดยแบ่งความเสี่ยงออกเป็นความเสี่ยงด้านธุรกิจ ความเสี่ยงด้านการเงิน และความเสี่ยงด้านมหภาค เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดระดับความน่าเชื่อถือของสถาบันการเงินเฉพาะกิจไทยให้มีความถูกต้องและเหมาะสมกับลักษณะธุรกิจของสถาบันการเงินเฉพาะกิจมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ผลของการจัดระดับความน่าเชื่อถือมีความสัมพันธ์กับความเป็นไปได้ของการผิมนัดชำระหนี้ของสถาบันการเงินเฉพาะกิจอีกด้วย อันส่งผลต่อภาพรวมของระดับและการบริหารหนี้สาธารณะของประเทศ

คำสำคัญ: คะแนนทางเครดิต สถาบันการเงินเฉพาะกิจ ระดับความน่าเชื่อถือ ความเสี่ยงทางเครดิต

Abstract

The purposes of this research were to develop credit scoring indicators for Specialized Financial Institution (SFIs) in Thailand and to apply credit scoring to credit rating and credit risk analysis for Thailand's SFIs. This research study and analyze data related to credit scoring from leading Credit Rating Agencies (CRA) such as The Public Debt Management Office (PDMO), TRIS Rating, S&P, Moody's and Fitch Ratings. To use qualitative and quantitative data from SFIs in Thailand and related entities organization. There are four main elements that the model structure (Business risk, Financial risks and Macro risks each of consists use qualitative and quantitative data. Indicators and weight values (100%) (Business risks (40%) include of 1) Industrial level (50%) and 2) Enterprise level (50%), Financial risks (40%) consist at the basic financial level (100%) and Macro risks (20%) consist of 1) Macro level (25%) 2) Government-Related Entity (GRE) level (25%) and 3) Medium-Term Debt management Strategy (MTDS) level (50%).

The evaluation criteria use time-series and panel data that cover Thailand's economic cycle from 2009 to 2019. To analyze SFIs data by using the percentile statistical method to divide credit scores 1-5 (riskiest-best) by $P_i = \frac{iN}{100}$ and convert to creditworthiness 1-8 (prime-loss) with the linear regression method by The Z-Score Model (Altman, 1968) as follows:

$$\text{Model Equations: } Z = X_1W_\alpha + X_2W_\delta + X_3W_\gamma + \epsilon$$

The results of the research showed the development of indicators and weight values by dividing risk into business risks, financial risk and macro risk enhance credit rating of SFIs to be more accurate and suitable for the business characteristics of SFIs. The effect of credit rating

is also correlated with the possibility of default of SFIs and affects to the overall of the level and management of the Thailand's public debt.

Keywords: Credit scoring, Specialized financial institution, Credit rating/Creditworthiness, Credit risk

Introduction

Situations and crises in the country and global society over the past decade have directly and indirectly affect to Thailand's economy and society. Thailand is also considered a developing country that must drive the country out of the middle-income trap that is necessary to implement the most effective public monetary and fiscal policies to maximize revenue growth, employment, investment, effective public debt management and implementation policies to promote and improve well-being that quality of life, agriculture, trade and investment of the public and private sector to provide the same maximum efficiency. These elements are essential for developing the country's economy and society in accordance with the country's development goals in the short and long term as well as enable the country to face rapidly changing and diverse situations and crises, so the government is the main agency for developing and implementing policies. Therefore, needs to be managed, pushed, implemented and promote the implementation of projects in accordance with state policies in the development economic promotion and support investments under the supervision of the Ministry of Finance (MOF) through the mechanisms and duties of another government agency called " Specialized Financial Institution (SFIs)." Both SFIs that act as banks that provide both deposit and lending services and SFIs that do business to a certain extent of their mission such as lending or guaranteeing loans to specific customers but not receiving deposits from the public or in other words, SFIs can counted as state-owned enterprises (SOEs) in the field of public finance. (The State Enterprise Policy Office, 2017)

In accordance with the Public Debt Management Act B.E. 2545 and as amended, it defines the definition of state-owned enterprises (SOEs) and SFIs/public financial institutions (SFIs) as means (a) government organizations in accordance with the law on the establishment of government organizations. (b) Limited companies or public limited companies in which government-owned companies or public limited companies in which government agencies or state-owned enterprises pursuant to (a) have more than fifty percent of the total capital, (c)

limited companies or public limited companies owned by government agencies and state-owned enterprises pursuant to (a) or (b) or state-owned enterprises according to (a) and (b) have a total capital of more than fifty percent, calculated only as a proportional capital owned by government agencies (The Public Debt Management Office, 2005).

SFIs are another SOEs with specific laws established to meet state policies by implementing financial policies and measures, include providing financial services to the public sector. It also have a mission, role and an important duty to support investment and production. The provision of goods/services to the people and economy (As a producer) under conditions in which the private sector is unable to conduct financial projects or measures and can not produce such goods or services, such as financial measures for agriculture, housing, etc. Exporting and importing goods and services that support other economic sectors rather than investing for profit or returns as much as possible or an economic activity that there is a single or smaller producer will be a more efficient production, such as goods/services that require high investment is resulting in a constant cost of mass production or production that causes the average total cost to decrease that called the benefit of economies of scale (Santi & Prasopchok, 2017).

In addition to this, the main task is conducting financial projects. Financial services and financial measures improve the economy Infrastructure, goods and public services are already on behalf of SFIs. Income-expenditure management, budget, fundraising and public debt management are very involved and important to the operations of SFIs because SFIs are part of SOEs. It is necessary to use funds, budgets and loans to conduct projects and the missions of SFIs in large numbers. In the past, the Ministry of Finance (MOF) by the Public Debt Management Office (PDMO) has played a role in raising and managing public debt for 26 SOEs (7 SFIs and 19 non-SFIs) through loans to continue and guarantee/non-guaranteed loans to SOEs of the approximately 280 billion baht per year.

At the end of 2021 fiscal year, Thailand had outstanding public debt of 9,337.5 billion baht. This represents 58.3% of gross national product (GDP). Divided into government debt and government agency debt 8,210.9 billion baht that represents 87.94% of the total outstanding public debt. SOEs debt and SFIs debt (MOF Guarantee) 1,126.6 billion bath that represents 12.06% of the total outstanding public debt. It is only in the debt section of SFIs. The outstanding public debt represents the country's large and growing fiscally obligatory public debt, which is part of the increase in public debt of SFIs as part of the increase in public debt. Since 2009, PDMO has conducted a credit rating of SOEs and SFIs that MOF has secured or

continued to on-lend. Credit scoring is intended to direction, monitor and maintain the risks of SOEs and SFIs and apply the results of such credit ratings to determine the rates of guarantee and loan fees. Fees can be charged and delivered to the Treasury as revenue about 3,147.25 million baht.

Therefore, appropriate credit scoring are important and essential to assess the potential and level of trust of SOEs and SFIs to be more efficient and consistent with various situations, as well as a guideline for the consideration of lending or guaranties. Credit risk management of SOEs and SFIs reflects public debt management and fiscal discipline as a whole.

Credit risks are the operational risks of an organization relating to business and financial information, as well as the risk that unpayable loans affect creditworthiness. Credit risk is mostly at risk by financial institutions (Andrew, Til & Scott, 2002). Additionally, credit risk is a consideration of the risk of debt caused by government guarantees loans of SOEs and the private sector to implement projects based on government objectives that could put the government at risk with careful credit risk analysis, as well as effective risk ratings and measurements can reduce these risks. (Fritz, 2016). Credit risk assessment is a type of analytical process. One of the key factors and processes in the classification of customers and credit quality of financial institutions to assess current and future credit risks affecting the competitive, survival and profit conditions of financial institutions is credit scoring (Hand & Jacka, 1998). It is stated that one process of trust models is called "credit scoring" which is useful and provides a clear term for credit risk limits. (Chengcheng, Moudud & Kenneth, 2010).

Currently, credit ratings of SFIs are conducted by credit rating agencies which have advantages and disadvantages. Vary guidelines and restrictions improve credit scoring more appropriately and thoroughly. The researchers looked at the conceptual framework for how to determining indicators and weights by using PDMO's approach is primarily based on the guidelines of various trust rating agencies as well as the use of the information and opinions of SFIs and related agencies. The purpose of research are to develop indicators and weights for credit scoring of Thailand's SFIs and to apply credit scoring in credit ratings and credit risk analysis of Thailand's SFIs. The process to develop and analyze the indicators and weight values of the appropriate indicators and can reflect the suitability of continuing the loan or guarantee of the loan. The level of credit risk, operational potential and efficiency and the likelihood that SOEs may default or fail to repay debts. It can be used to set policies, management and prevention of potential damage to public debt Fiscal burdens and including a framework for maintaining the fiscal discipline of the country as a whole can continue to be carried out.

Table 1 Outstanding Public Debt from Fiscal Year 2009-2021

Unit: Billion Baht

Outstanding Public Debt	At the end of the fiscal year												
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
1) Government debt	2,586.5	2,907.5	3,181.2	3,515.0	3,774.8	3,965.5	4,157.4	4,471.2	4,959.2	5,450.2	5,664.2	6,734.9	8,203.7
2) SOEs debt (Non-SFIs)	1,108.5	1,084.0	1,079.8	1,064.3	1,113.0	1,087.4	1,065.2	994.8	970.2	954.1	892.6	796.0	845.6
3) SFIs debt (government guarantee only)	208.7	117.2	157.0	352.2	541.9	626.5	542.3	500.1	426.3	367.6	335.9	309.5	281.0
4) FIDF Debt	98.2	61.5	30.5	0.0	0.00	0.00	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
5) Government Agency Debt	0.0	222.2	0.00	5.7	0.8	11.5	18.4	22.3	13.6	9.0	9.1	7.9	7.2
Total	4,001.8	4,230.3	4,448.3	4,937.2	5,430.56	5,690.8	5,783.3	5,988.4	6,369.3	6,781.0	6,901.8	7,848.2	9,337.5
GDP	9,446.5	10,620.6	11,372.1	11,775.0	12,871.6	13,132.3	13,589.1	14,345.8	15,245.8	16,167.9	16,810.0	15,863.4	16,012.8
Public debt to GDP (%)	42.4	39.8	39.1	41.9	42.2	43.3	42.6	41.8	41.8	41.9	41.1	49.5	58.3
exchange rate (USD:THB)	33.5	30.4	31.2	30.8	31.5	32.5	36.5	34.9	33.5	32.6	30.8	31.8	34.1

Source: Public Debt Management Office (2021)

Research Framework

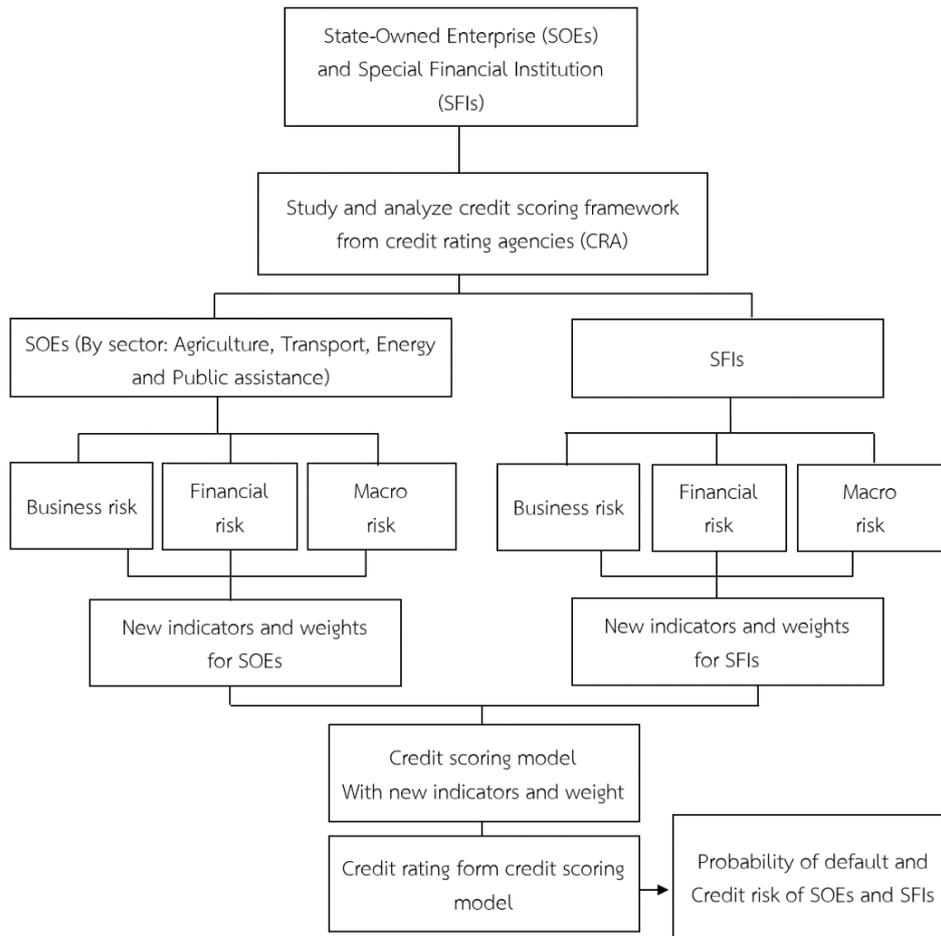

Figure 1 Framework for credit scoring of SOEs and SFIs

Source: Researcher (2021)

Methodology

This research conducted mixed method research for development of indicators and weight of credit scoring of Thailand SFIs in a sequence of steps as follows:

Population used in research

This research defines the demographics in the research divided into 1) data of 8 domestic and international CRA 2) data of 20 SOEs and SFIs and 3) data of 10 related agencies.

Research instruments

This research consists of quantitative research along with qualitative research. Using statistical techniques and economic models to analyze and determine indicators and weight values and qualitative research by interviewing officials of the PDMO and SFIs, who both do

business in the financial sector and not business in the financial sector (Budi et al., 2020), as well as studying and reviewing documents and research related to credit scoring.

Data collection

The researcher analyst and collect data from reviewing documents and research and including interviews with congressional staff and agencies involved in credit scoring, using the duration of the data collection along with quantitative research conducted by statistical analysis and economic models for approximately one fiscal year.

Data analysis

The researchers conducted a descriptive statistical analysis using statistics descriptive terms include mean, percentage and standard deviation to analyze, verifying the integrity, accuracy and consistency of data by recording data and analyzing it by computer. It relies on Microsoft Excel prefabricated programs and e-View statistics programs.

1) The data in the analysis used from 2009-2021 that cover the period of the Thailand economic cycle and use the Percentile statistical method (Figure 2) to divide the metric criteria into 5 phases to determine the credit rating criteria 1-5 (riskiest-least risky) (Table 2) taking into account the differences in distribution of data for each metric. There is a scoring criteria formula. As follows;

The formula for calculating the "Pi" position of the data is:

$$P_i = \frac{iN}{100} \quad \text{By } N \text{ is the total amount of data.}$$

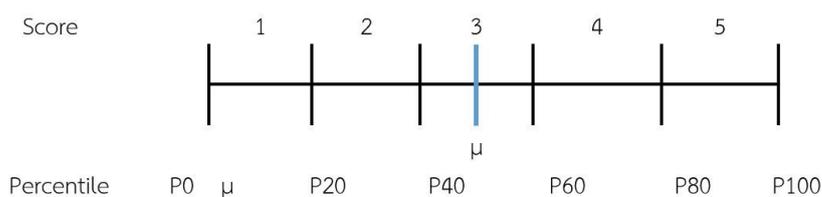

Figure 2 The concept of breaking down metric data using the Percentile statistical method

Source: Public Debt Management Office (2021)

Table 2 Percentile Ratings

Score	Scoring Guidelines
1	Comparison data < P20
2	P20 ≤ Comparison data < P40
3	P40 ≤ Comparison data < P60
4	P60 ≤ Comparison data < P80
5	P80 ≤ Comparison data

Note: Pt is the Percentile position at t.

2) Use metric data to analyze inferential statistics analysis in the preparation of credit risk score models using simple linear regression analysis. (Simple Linear Regression) using the conceptual economic model The Z-Score Model (Altman, 1968) as follows:

Model Equations

$$Z = X_1W_\alpha + X_2W_\delta + X_3W_\gamma + \epsilon$$

Where Z = SFIs Credit Score

X_1 = Business Risks

X_2 = Financial Risks

X_3 = Macro Risks

W_α = Business Risk Weighted Score

W_δ = Weighted score of financial risk

W_γ = Macro Risk Weighted Score

ϵ = Error term

The variables in the research consist of variables based on the following SFIs credit scores and independent variables is indicators and scores of business risks, financial risks and macro risks. The percentiles in the model set the risk scores of SFIs 1–5 points that 1 referring to the highest risk level and 5 referring to the lowest risk level. Determining a risk score of 1–5 is the weighted average of the risk, each of which uses three criteria for evaluating.

2.1) Comparative period uses references of each comprehensive metric. Thailand's economic cycle changed recently since 2011-2019.

This makes it cover the highest and lowest values of the indicators.

2.2) Analytical SFIs data

2.3) The 1–5 breakdown of each metric reflects the total credit score calculation result to a full score of 100 points to see the scores of each metric clearly and easily

understood. This score is referred to as the "Assigned Credit Score"

3) Convert 1–5 risk scores into 1–8 credit trust levels as follows: Level 1 is Highest Credit Quality Level 2 is Very High Credit Quality Level 3 is High Credit Quality Level 4 is Good Credit Quality Level 5 is Moderate Credit Quality Level 6 is Low Credit Quality Level 7 is Very Low Credit Quality and Level 8 is Lowest Credit Quality.

4) Testing the relationship between credit scoring level and the probability of default (PD) of SFIs because The Logistic Regression method affects the probability of default (Somboon, 2015) and focuses on individual agency-level analytical approaches. It relies on the analysis of regressive equations to test the relationships of variables based on dichotomous variables, which are the only two possible variables 0 and 1. Use independent variables to describe them by defining the relationship function model in logistic regression:

$$\log \left[\frac{P(k=1)}{1-P(k=1)} \right] = \alpha + \sum_{i=1}^n \beta_i \chi_{i,t} + \epsilon_t$$

where $P_t (k_t = 1)$ is the probability of defaulting at t time.

$\chi_{i,t}$ is the independent variable i at time t .

However, this is using the Logistic Regression model for the PD value of each SFIs can be estimated and analyze the ability to debt payment and key factors that configure PD, as well as monitor SFIs defaults. When analyzing regression equations using the Logistic Regression model with data on SFIs dating back over the past decade, it was found that variables that affect the probability of defaulting on SFIs include the Debt Service Coverage Ratio (DSCR), which is calculated based on earnings before interest, taxes, depreciation and amortization (EBITDA), combined with the principal and interest burdens that the government is liable to divide by the debt obligations due that year. When each independent variable increases or decreases, the probability of defaulting on SFIs increases or decreases as well as the result of which is consistent with financial theory that high credit reliability levels carry low credit risks and PD values.

Results

Research result on the development of indicators and weight values for credit scoring showed that indicators can be grouped into three areas: 1) Business risk 2) Financial risk and 3) Macro risk. The detailed indicators and weight values as follows;

1) Business risk (40%) consists:

1.1 Industrial scale (50%) consists of 1) industrial conditions that related overall (50%) 2) net credit growth across the commercial banking system (5%)

1.2 Enterprise level (50%) consists of 1) ability to manage the organization (25%) 2) corporate growth (25%) 3) competitiveness (25%) and 4) legal impact (25%)

2. Financial risk (40%) consists of basic financial level (100%)

2.1 Asset quality (25%)

2.2 Capital structure (25%)

2.3 Profitability (25%)

2.4 Liquidity (25%)

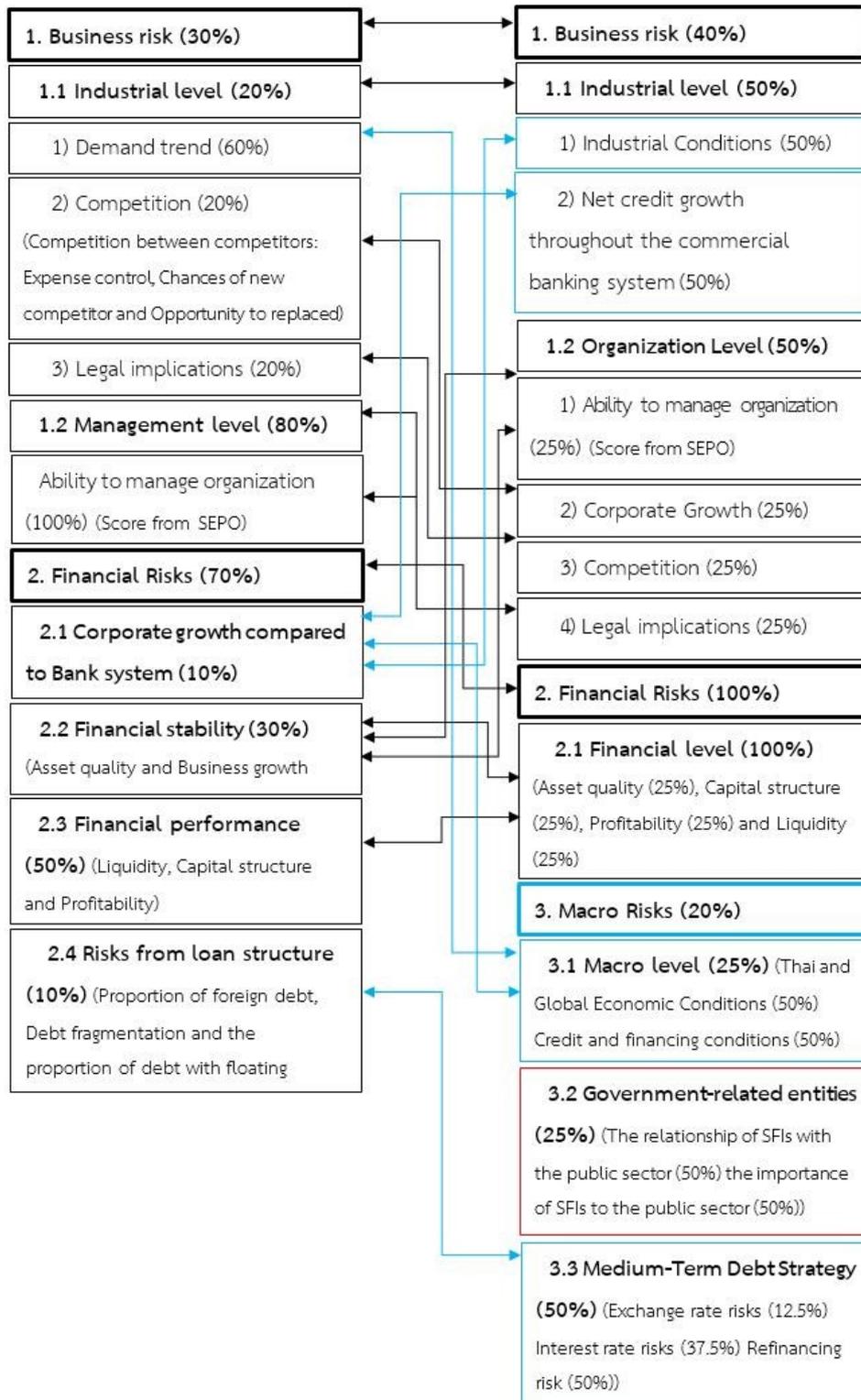
3. Macro risk (20%) consists of:

3.1 Macro level (25%) consists of 1) domestic and global economic conditions (50%) and 2) credit and financing conditions (50%)

3.2 Government Related Entity (GRE) level (25%) include 1) the relationship of SFIs with the public sector (50%) and 2) the importance of SFIs to the public sector (50%).

3.3 Medium-term debt management strategy (MTDS) (50%) (Applied from loan structure risks) Includes 1) exchange rate risk (12.5%) 2) interest rate risk (37.5%) and 3) debt restructuring risk (50%)

The findings can be summarized as shown in Figure 3 as follows:

Old indicators and weight

New indicators and weight

Figure 3 Summary of the structure, indicators and weight of credit scoring of SFIs

Source: Researcher (2021)

Research result analysed from determine the range of credit scores to credit rating by convert credit scores to credit ratings. The study examined the relationship between credit scores and debt repayment reflections of SFIs to determine the credit score range for each credit rating based on the level of reflection in debt repayment. As follows:

1. To use the preliminary credit score calculating data and the reflection indicators in the repayment of each SFIs namely debt service coverage ratio (DSCR) and BIS ratio divided by 8.5% (the rate set by the BOT) to see the relationship between them. The basic credit scores from models and DSCR consists;

Table 3 The relationship between the model baseline credit score and the DSCR

SFIs	New Model Before improving the score		New Model After improving the score	
	Credit Score	DSCR*	Credit Score	DSCR*
1	57.96	1.40	52.97	0.96
2	64.30	1.65	63.25	1.61
3	65.00	1.75	57.92	1.67
4	60.09	1.25	62.87	1.24

2. Take the credit score and DSCR of both the original and the study and write a scatter plot from the conceptual framework of the Z-Score Model, then cut out the atypically high DSCR data and calculate the correlation coefficient. The correlation coefficient used to see the direction of the relationship between the two variables, the Credit score and DSCR, where the correlation coefficient is between -1.0 and +1.0. Dramatically in the opposite direction if it is close to +1.0, it means that the two variables are strongly related in the same direction and if the value is 0, it means that the two variables are not related to each other. The study's 0.6022 results reflected that the model's credit score reflected reasonably well on the repayment of SFIs.

3. Analyze regression analysis to determine the linear relationship between credit score and DSCR. Set a preliminary minimum DSCR for each Credit Rating level to calculate the credit score values that correlate with the repayment reflections of sfis in each Credit Rating range using the correlation values from the equation. The regression analyzed is as follows:

$$DSCR^* = -5.38453 + 0.122819 \text{ SCORE}$$

$$T\text{-statistics } (-3.35177)^{***} (4.414816)^{***} \text{ R-squared } 0.351241$$

F-statistic 19.4906

Adj. R-squared 0.33322 Durbin-Watson stat 2.265406

*** The coefficient is statistically significant at a 99 percent confidence level. Based on the regression equation, minimum and advanced credit scores obtained for each initial credit level. Then consider the credit rating results to numerically adjust the score range and have the appropriate interval for each credit rating in the final, with the dscr's median [(minimum+ maximum value)/2] relative to the credit score in each range.

A summary of the results of the study based on the model structure. The revised credit risk analysis model structure has improved the model by grouping the new risk analysis from the original model that divides risk analysis into two areas: quantitative analysis and qualitative analysis into three areas of risk analysis: business risk, financial risk, and macro risk. To be more in line with the credit risk assessment guidelines of leading credit rating institutions. It also reflects the risk scores in each area of SFIs, which helps more clearly reflect the performance of each aspect of SFIs. Each aspect of risk analysis consists of quantitative and qualitative indicators that grouped appropriately to the risk analysis. It has also added forward-looking data analysis for each indicator such as economic and industry trends. Reviewing financial indicators of SFIs is better reflect to risk assessments based on up-to-date information.

All of improve the model, the indicators contained in the original model have been grouped appropriately such as capital structure analysis in the enterprise-level analysis as well as new indicators to cover the risks affecting the operations of SFIs such as macroeconomic indicators and the implementation of government policies.

Discussions

Development and improvement of business risk indicators, financial risks and additionally macro risk is the development of methods and indicators of credit scoring of Thailand SFIs to be more appropriate and consistent with tasks and characteristics of SFIs. As follows;

1. Business risk is a group of key indicators that affect risk. It covers indicators ranging from external factors at the industrial level, as well as factors within the enterprise level that affect different levels. Indicators of the industrial scale indicate business conditions that are directly related to the industries in which state-owned financial institutions operate. Therefore, the indicators in this group differ from mission to mission of financial institutions, and the indicators of the enterprise level are groups of indicators that analyze the internal factors in each entity that determine the competitiveness of the organization. As well as the business performance of each financial institution. This metric group is therefore different for each financial institution. By managing the organization well, the operation and allocation of the organization's resources can be effective. It can also reduce costs and risks to contribute to better performance and performance. The organization can also grow more sustainably.

2. Financial risk is a group of indicators that determine credit risk and reflect the financial and credit stability of SFIs by indicators of the financial structure is an analysis to determine the structural proportions of capital. Loans and assets that will reflect the level of loans of SFIs profitability indicators are analyzed to determine the profitability of SFIs Indicators of liquidity are analyzed to examine the current liquidity of SFIs, which are the most important factors in short-term credit risk analysis, and asset quality indicators are analyzed to determine the ability to provide financial services or core income from assets of SFIs.

3. Macro risks is a group of indicators that further than business and financial risks. It is an important macrofactor that affects credit risk and plays an important part in the risk management of SFIs. It consists of macroeconomic indicators that a group of indicators as a whole that reflect domestic and global economic trends. Including loan and financing conditions. SFIs in the same field or economic environment have the same macroeconomic indicators. GREs are factors that reflect the implementation of government policies as SOEs have a role in implementing government policies by providing financial projects. Financial measures or financial services for economic benefits Society and Public Security, so an assessment of the relationship and importance of each SFIs to the public sector reflects the role and impact of the operations of SFIs with government-based consequences. Indicators of the medium-term

debt management strategy (MTDS), which are applied from government debt risk management which determine the proportion of debt management goals from macrofinancial indicators of SFIs that reflect costs and risks very well. It also monitors and anticipates the fiscal obligations and risk management of SFIs loans.

Conclusion and suggestions

Suggestion from research result

The development of indicators of credit scoring can be use to support the development of credit risk management of SOEs, especially the management of debt risks resulting from the guaranties and loans of the Ministry of Finance that can be carried out effectively and by adding macroindicators. In particular, indicators of the medium-term debt strategy (MTDS) were exclude and applie from loan structure indicators. It can be analyzize to cover contingent liabilities, both of explicit and implicit liabilities resulting from treasury guarantees and loans as such hidden burdens can be a burden on government debt and affect future government budget burdens and the government may have the obligation to allocate budgets to subsidize or repayment debts on behalf of SFIs. Credit risk management reduces debt fluctuations and reduces the risk of government fiscal burdens. However, this interested in credit risk management of both public and private sector organizations can apply for it.

Suggestion for the next research

1. Indicators, weight values and reliability rating results obtained from the research should be applie in the analysis compared to the current model used to classify the reliability of Thailand SFIs to know and compare the results of the credit rating of SFIs. This includes analyzing the results in conjunction with other empirical data, especially those implemented during 2020, which the COVID-19 pandemic crisis affected economies and societies around the world and including Thailand.

2. The relationship between the reliability rating results should be consider with the probability. In defaulting on SFIs through economic methods/ techniques such as Logit Regression, Pooling Methodology, etc. developed as an early warning signs for public debt and credit risk. In order for the relevant authorities able to use it, make decisions, supervise and monitor the operations and risks of SFIs closely and concretely. It can used as information to make policy decisions by executives and regulatory authorities of SFIs.

It's all Credit risk analysis and good credit rating results will help lenders and loan guarantors particularly the Ministry of Finance to determine the risk assessed and ability to repay debts of SFIs which are likely to default. To establish lending conditions and policies or continue to impose collateral fees for such SFIs If any SFIs are reliable, largely that low risk inevitably gets better lending conditions than SFIs with less reliable and high-risk levels to default on debts.

New knowledge and the effects on society and communities

The results of the research showed the development of indicators and weight values by dividing risk into business risks, financial risk and macro risk enhance credit rating of SFIs to be more accurate and suitable for the business characteristics of SFIs. The effect of credit rating is also correlated with the possibility of default of SFIs and affects to the overall of the level and management of the Thailand's public debt.

References

- Altman, E. (1968). Financial Ratios, Discriminant Analysis and the Prediction of Corporate Bankruptcy. *Journal of Finance*, 23(4), 589-609. DOI:10.1111/j.1540-6261.1968.tb00843.x
- Andrew, K., Til, S., & Scott, M.W. (2002). Risk Measurement, Risk Management and Capital Adequacy of Financial Conglomerates. *Brookings-Wharton Papers on Financial Services*, December 20022003(1). DOI:10.1353/pfs.2003.0005.
- Budi, S., Riandi, A.D., Musli, M., & Rasidi, I. (2020). Article Key Performance Indicators of Indonesia State-Owned Enterprise - a Model Using BSC and MBPE. *International Journal of Integrated Engineering*, 12(3), 115-121. DOI: <https://doi.org/10.30880/ijie.2020.12.03.015>
- Chengcheng, H., Moudud, A., & Kenneth, C. (2010). Review of the literature on credit risk modeling: Development of the past 10 years. *Banks and Bank Systems*, 5(3), 43-60.
- Fritz, F.B. (2016). Contingent Liabilities Risk Management: A Credit Risk Analysis Framework for Sovereign Guarantees and On-Lending (Country Experiences from Colombia, Indonesia, Sweden and Turkey). *World Bank Policy Research Working Paper*, No.7538.
- Hand, D.J., & Jacka, S.D. (1998). Credit Scoring, Statistical Techniques and Evaluation Criteria: A Review of the Literature. *Intelligent Systems in Accounting Finance & Management*. London.

- Santi, C., & Prasopchok, N. (2017). *Assessment of fiscal transparency of non-financial enterprises for fiscal sustainability*. Faculty of Economic Development, the National Institute of Development Administration. (In Thai)
- Somboon, S. (2015). Credit Scoring System for Managing Risk in Agricultural Loan Portfolio of the Thailand Rural Financial Market. *Applied Economics Journal*, 22(1), 27-50. (In Thai)
- The State Enterprise Policy Office (2017). *List of state-owned enterprises in the supervision of ministries*. Retrieved from <http://www.sepo.go.th/content/162> (In Thai)
- The Public Debt Management Office (2005). Public Debt Management Act B.E.2005 and amended. Retrieved from <https://www.pdmo.go.th> (In Thai)

Guidelines for Applying King Bhumibol's Philosophy in School Administration

แนวทางการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชานในการบริหารสถานศึกษา

Thanat Boonchai, Prapan Thammachai, Choocheep Puthaprasert and Manat Suwan

ถนัด บุญชัย, ประพันธ์ ธรรมไชย, ชูชีพ พุทฺธประเสริฐ และ มนต์ สุวรรณ

Graduate School, Chiang Mai Rajabhat University, Thailand

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประเทศไทย

Jiraporn Supising

จิราภรณ์ สุภิสงห์

Graduate School, Western University, Thailand

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น ประเทศไทย

E-mail: thanat@cmru.ac.th, prapan_thu@cmru.ac.th , choocheep_phu@g.cmru.ac.th,

manatsuwan@gmail.com and supising.jiraporn@gmail.com

(Received : April 20, 2022 Revised : May 29, 2022 Accepted : June 17, 2022)

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเรื่องนี้ คือ 1) เพื่อวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และปัจจัยเอื้อต่อการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชานในการบริหารการศึกษา และ 2) เพื่อสังเคราะห์แนวทางการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชานในการบริหารสถานศึกษา การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลัก เลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนแม่แตง ซึ่งเป็นโรงเรียนต้นแบบสถานศึกษาพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 34 โดยมีการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การศึกษาจากข้อมูลเอกสาร 2) วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน การศึกษาปัญหาและปัจจัยเอื้อต่อการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชานในการบริหารสถานศึกษาโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก 3) การสังเคราะห์แนวทางการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชานในการบริหารสถานศึกษาโดยการจัดอภิปรายระดมสมองนักศึกษาครุศาสตร์ดุสิตบัณฑิต จำนวน 9 คน ที่ลงทะเบียนวิชาการบริหารการศึกษาดตามศาสตร์พระราชาน (EDA 7203) ผลการศึกษาวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบัน ปัญหา และปัจจัยเอื้อต่อการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชานในการบริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานโรงเรียนต้นแบบสถานศึกษาพอเพียง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารวิชาการ 2) ด้านการมีส่วนร่วม 3) ด้านการบริหารงานบุคคล และ 4) ด้านความยั่งยืน แนวทางการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชานในการบริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) โรงเรียนควรมีกิจกรรมในการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชานในการจัดการเรียนการสอนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา 2) โรงเรียนควรมีแนวปฏิบัติด้าน

กระบวนการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในการจัดการเรียนการสอน 3) โรงเรียนควรมีแนวปฏิบัติด้านการติดตาม ประเมินผล และ 4) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีบทบาทในการน้อมนำศาสตร์พระราชาไปปฏิบัติ

คำสำคัญ: แนวทาง ศาสตร์พระราชา การบริหารสถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research were 1) to analyze current conditions, problems, and factors supporting for applying King Bhumibol's Philosophy in school administration, and 2) to synthesize the guidelines for applying King Bhumibol's Philosophy in school administration. This research was qualitative research. Key informants were selected by purposive sampling consisting of administrators, teachers, and the school board committee of Mae Taeng School as a sufficiency economy school under the Secondary Educational Service Area Office 34. The research was divided into 3 phases as follows: 1) study documented data, 2) analysis of current conditions, problems, and factors supporting for applying King Bhumibol's Philosophy in school administration by using in-depth interview method, and 3) synthesize the guidelines for applying King Bhumibol's Philosophy in school administration by conducting brainstorming discussions of 9 candidates of Doctor of Education (Educational Administration) enrolled in 'Educational Administration in Accordance with the King's Philosophy' (EDA 7203). The research results revealed that the current conditions, problems, and factors supporting for applying King Bhumibol's Philosophy in school administration of the sufficiency school consisting of 4 aspects: 1) academic administration, 2) participation, 3) personnel management, and 4) sustainability. Guidelines for applying King Bhumibol's Philosophy in school administration included: 1) schools should have strategies for applying King Bhumibol's Philosophy in teaching and learning management to improve the quality of education, 2) schools should have practical guidelines for applying King Bhumibol's Philosophy in teaching and learning management, 3) schools should have monitoring guidelines, and 4) school administrators should play a role for implementing King Bhumibol's Philosophy in school.

Keywords: Guidelines, King Bhumibol's philosophy, School administration

Introduction

‘Although His Majesty has been promoting self-reliant or sustainable farming since the 1950s, it is generally accepted that the idea of Sufficiency Economy had been brought up in the 1970s during in His Majesty’s speeches.’

The Chaipattana Foundation. (2017).

Due to the *Ninth National Economic and Social Development Plan* (Thailand Office of the National Economic and Social Development Board (NESDB), 2002, p. i) adopted the philosophy of sufficiency economy that focused on the alleviation of poverty and upgrading of the quality of life for the Thai people. The sufficiency economy philosophy would be followed as a shared value of the Thai people, guiding the transformation to a new national management system based on efficiency, quality of life, and sustainability objectives.

As we all knew that the world accepted King Bhumibol’s Philosophy as a philosophy based on the fundamental principle of Thai culture and other countries such as Phutan. It is a method of development based on moderation, prudence, and social immunity, one that used knowledge and virtue as guidelines in living. Significantly, there must be intelligence and perseverance which would lead to real happiness n leading one’s life.

By evidence, Bhutan Tenth Round Table Meeting Report (Royal Government of Bhutan, 2008, p. 74) stated that Thailand was an advocate of sustainable development. They firmly believed in the importance of cooperation based on self-initiated projects with a high sense of ownership. The wisdom of His Majesty the 4th. King of Bhutan reflected in the renowned Gross National Happiness was warmly welcomed by the Thai people as it was in line with the Philosophy of Sufficiency Economy introduced by His Majesty King Bhumibol Adulyadej of Thailand.

In view of the UCLG Committee on Social, Inclusion, Participatory Democracy and Human Rights, Member of United Cities and Local Governments in Spain (2013), globally, SEP was a practice supporting the financial and productive autonomy of the village community, while developing an environmentally sustainable economy and including all members of the community in the production and management process. Generally speaking, SEP had proven to be a strong instrument of economic inclusion based on principles of community participation and the participatory transfer of knowledge.

In line with the Ministry of Foreign Affairs, Kingdom of Thailand (2015), Surin Pitsuwan concluded that education for sustainable development required far-reaching changes in the way education was often practiced today and also required collaboration among the nations. Having shared our experience and examples of Sufficiency Economy Philosophy Education in Thailand today and hope to inspire new initiatives in Sustainable Development Education which would lead to an increase in collaborations between Thailand and developing countries based on the global support of UNESCO.

National Strategy Act B.E. 2561-2580 (2017-2037) (Royal Thai Government Gazette, 2017, p. 5) defined the current situations, future directions, goals and vision for national development as the country's first national long-term strategy developed to ensure that the country achieves its vision of becoming "a developed country with security, prosperity and sustainability in accordance with the Sufficiency Economy Philosophy" with the ultimate goal being all Thai people's happiness and well-being.

According to a systematic review and meta-analysis of relevant studies concerning the impact of the application of sufficiency economy philosophy on the well-being of the Thai population that published between 2000 and August 6, 2018, Barua & Tejativaddhana (2019, pp. 202-203) reviewed studies concerning students from secondary schools; staff, teachers, students and parents of students from the schools; and university students. It was indicated that principles of the sufficiency economy philosophy were applied at schools to change their organizational culture, improve management and better learning outcomes, to improve the living behavior of students and long-term life satisfaction. According to measure the well-being of the study population and followed cross-sectional design found a positive and significant relationship between organizational culture and the level of sufficiency in school management. In addition, the quality of work, decision-making, and empowerment policies of the respective organizations were found to be significant predictors of the sufficiency of school management.

Other reasons, Hongthong, Wora-in & Kornpuang. (2018, p.107) studied the research and development of sufficiency school effective administrative model, it was found that for the aspect of intake factors, they consisted of main factors such as the adapting of Sufficiency Economy Philosophy, leadership among changes, ability in strategic management, and supporting factors such as sharing atmosphere, conditions of societies and cultures, policies from the head office, as well as social economics. For the aspect of progress, it meant management such as human resource, academic work, budget, and general management.

For the aspect of outcome or key index for success, they included achievements of learners, teachers and staff, as well as administrators, and schools.

Additionally, the findings of Pilasang, Aksornsou (2019, p.224-225) who studied the administrative strategy based on sufficiency economy philosophy towards of school in the Secondary Educational Service Area Office 19, it was found that in terms of personnel management, there was planning the capacity of personnel development by providing training, seminars, knowledge acquiring, and reasonable operations. In addition, build awareness to appreciate teachers' profession, have a good mind, and moral awareness, be honest, take responsibility, and work with others in their own agencies and communities.

Moreover, United Nations: The Partnerships for Sustainable Development Goals (2020) has still accepted the Sufficiency Economy Philosophy that was still relevant, and just as neoliberalism connects to every single goal, so does the SEP. This included everything from the use of natural resources and climate change to food security, peace and governance, to health, education, and the dignified treatment of all.

Later, Bureau of Educational Activity Promotion, Office of Permanent Secretary, Ministry of Education (2017, p.2) defined 'Sufficiency Economy School' as an educational institution that the philosophy of sufficiency economy can be applied in learning management and educational administration can be provided practically such as sufficiency economy classroom management activities / sufficiency economy subject to cultivate and build good sense for students in order to realize on ways of life according to 6 ways of sufficiency: enough to have, live, eat, use, self-sufficient, and self-reliant; and 4 ways of ignorance: avoiding extreme overindulgence, not extravagant and not in luxury; and practiced following the Four Noble Truths of Buddha's teachings including being a role school model of learning management activities and educational administration according to the sufficiency economy philosophy of the Ministry of Education "Sufficiency Economy School" In addition, Dharmapiya (2016, p.8). A sufficiency-based school is a normal basic education school, using Sufficiency Economy Philosophy (SEP) as a decision-making and practice framework.

Almost secondary schools under the Secondary Educational Service Area Office 34 have passed the evaluation criteria of "Sufficiency Economy School" organized by the Ministry of Education since 2013 including Maetang School. The Maetang school has provided secondary education (Grade 7-12) consisting of 784 students both lower and higher secondary levels. Sufficiency Economy School was not really stimulated in learning management activities for years, so it was not practically successful for applying King Bhumibol's Philosophy

in school. The current administrators have just reviewed King Bhumibol's Philosophy for integrating King Bhumibol's Philosophy in learning management activities. It was the background of studying the application of King Bhumibol's Philosophy seriously.

However, there has been no guidelines for applying King Bhumibol's Philosophy in school administration in the same direction. Therefore, this paper is aimed at finding the current conditions, problems, and factors supporting and proposing the guidelines for applying King Bhumibol's Philosophy in school administration.

Research Objective

1. To analyze current conditions, problems, and factors supporting for applying King Bhumibol's Philosophy in school administration.
2. To synthesize the guidelines for applying King Bhumibol's Philosophy in school administration.

Methodology

This qualitative research was divided into 3 phases as follows:

Phase 1: The studying documented data, the researchers studied the documents, concepts, theoretical papers, and related research that were published via electronic media. Data were analyzed by using consensus.

Phase 2: The analysis of the current conditions, problems, and factors supporting for applying King Bhumibol's Philosophy in school administration, the researchers conducted the in-depth interview consisting of 4 aspects: 2.1) academic administration, 2.2) participation, 2.3) personnel management, and 2.4) sustainability. Key informants were selected by purposive sampling consisting of administrators, teachers, and the school board committee of Mae Taeng School as a sufficiency economy school under the Secondary Educational Service Area Office 34. Data were analyzed by summarizing into issues.

Phase 3: The synthesis the guidelines for applying King Bhumibol's Philosophy in school administration, the researchers conducted brainstorming discussions. Key informants were selected by purposive sampling consisting of 9 candidates of Doctor of Education (Educational Administration) enrolled in 'Educational Administration in Accordance with the King's Philosophy' (EDA 7203). The researchers conducted brainstorming discussion. Data were synthesized by content analysis.

Results

The research results revealed that

1. Results of studying documents, concepts, and theoretical papers and related research that were published via electronic media and used consensus by accepting opinions and decision among researcher team to study the application of King Bhumibol's Philosophy in school administration in 4 aspects: 1) academic administration, 2) participation, 3) personnel management, and 4) sustainability.

2. Results of analyzing the current conditions, problems, and factors supporting for applying King Bhumibol's Philosophy in school administration of the sufficiency school consisting of 4 aspects: 1) academic administration, 2) participation, 3) personnel management, and 4) sustainability. The data were obtained from key informants, then the details were shown in table 1.

Table 1 Results of current conditions, problems, and factors supporting for applying King Bhumibol's Philosophy in school administration

Synthesis lists	Current conditions	Problems	Factors supporting
1. Academic administration.	- Arranging the integration period in the last period of every Thursday was a limited duration to take action. - Not all teachers have yet been assigned to prepare a lesson plan for integrating King Bhumibol's Philosophy into the subjects. - There is no monitoring plan for integrating in teaching and learning management activities.	- Teaching and learning management activities were not organized in accordance with an operational application of King Bhumibol's Philosophy. - Sufficiency Economy Philosophy was not integrated into a variety of teaching and learning management activities. - Practical skill exercises were not actually provided for students.	- Academic administration must focus on supporting the application of King Bhumibol's Philosophy for integrating in teaching and learning management activities on a continuous basis. - Academic administrators must monitor and follow up the integration of King Bhumibol's Philosophy in teaching and learning management activities.
2. Participation.	- Administrators, teachers, and school board committees have yet given priority to participation in applying King Bhumibol's Philosophy in	- School personnel have still lacked of knowledge and understanding according to the process implementing the sufficiency economy. - An organizational management system was not able to service and support the	- School administration must emphasize for everyone to participate in all aspect. - School administrators must motivate personnel by a fair agreement in compensation if the project would be successful.

Synthesis lists	Current conditions	Problems	Factors supporting
	teaching and learning management activities. - At present, communities around the school context were not good models for students, to have an excessive amount of expenses In unrelated factors for life such as over-consumption, variety of luxury materials, etc.	application of King Bhumibol's Philosophy ineffective as expected. - The school did not cultivate, create, or encourage learning to live in sufficiency - The communities around the school context have not yet realized on the sufficiency life and enough to spend until they did not have enough money to send their children to study at school.	- School administrators must build the working team for good encouragement in driving missions. - School administrators must build networks to solve problems of communities around the school context as holistic cooperation among government, private, civil society, and mass media to be good models for students. - Ministry of Education, foundations, organizations, and external agencies must provide resources and participate in the application of King Bhumibol's Philosophy.
3. Personnel management.	- Administrators assigned their work to everyone to take responsibilities, and some teachers ignored it because they thought that King Bhumibol's Philosophy were not involved with the	- Administrators shared their work to everyone equally but some teachers ignored to participate for applying King Bhumibol's Philosophy. - School personnel were not really emphasized to understand King Bhumibol's	- School personnel must be cultivated to understand King Bhumibol's Philosophy process of "Understand, Approach, Develop" - School personnel must be changed to growth mindset for applying King

Synthesis lists	Current conditions	Problems	Factors supporting
	teaching and learning management activities of their own subject areas.	Philosophy process of “Understand, Approach, Develop” - School personnel did not give priority of education was a major factor to build and develop a person’s knowledge, ideas, behaviors, and morality. - School board committee and external agencies did not support the application of King Bhumibol's Philosophy.	Bhumibol's Philosophy into overall practice. - School personnel must be cooperated covering in all aspects. - School personnel must act as a good role model by adhering to the sufficiency economy philosophy, honest, know how to save, gratitude, responsibility, and work tirelessly to make it happen. - School administrators must build more networks with school board committee and external agencies to support the application of King Bhumibol's Philosophy.
4. Sustainability.	- The application of King Bhumibol's Philosophy in teaching and learning management depends on school administrators individually.	- School administrator frequently changed, and school policy was frequently changed in accordance with the school administrator. - Education reform considered the application of King Bhumibol's Philosophy in teaching and learning management but lacked of monitoring, following-up, and evaluation.	- The application of King Bhumibol's Philosophy in teaching and learning management must be wrote down in school charter because whenever school administrators were changed, the project for applying King Bhumibol's Philosophy still carried on as usual.

Synthesis lists	Current conditions	Problems	Factors supporting
- The government sometimes accelerate and drive the application of King Bhumibol's Philosophy based on government officials, politician, and Minister of Education. - Budget was not allocated to school for applying King Bhumibol's Philosophy in teaching and learning management.	- The application of King Bhumibol's Philosophy in teaching and learning management activates was not attended for sustainable development, continuously. - Lack of budget supporting the application of King Bhumibol's Philosophy. - Ministry of Education did not really pay attention to provide good, complete and well-balanced education, covering all aspects for the sustainable development.	- King Bhumibol's Philosophy must be become an important problem in driving for educational development at all appropriate levels. - Nurturing children, youth, and students must be fostered to be leaders of driving Sufficiency Economy Philosophy into practice.	

3. Results of synthesizing the guidelines for applying King Bhumibol's Philosophy in school administration, the synthesis data were concluded as shown in table 2.

Table 2: Results of synthesizing guidelines and practical guidelines for practitioners for applying King Bhumibol's Philosophy in school administration.

Guidelines	Practical guidelines for practitioners
3.1 Schools should have strategies for applying King Bhumibol's Philosophy in teaching and learning management to improve the quality of education.	The administrators should lead the school personnel, school board committee, experts, and stakeholders to collaboratively create vision, mission, goals, strategies, measures, indicators, projects, plans, and activities for applying King Bhumibol's Philosophy in educational administration to be practical.
3.2 Schools should have practical guidelines for applying King Bhumibol's Philosophy in teaching and learning management.	- The administrators, teachers, and all stakeholders should collaboratively create the guidelines for applying King Bhumibol's Philosophy in learning and teaching management of all subjects. - The evaluation results should be used for improving the application of King Bhumibol's Philosophy in learning and teaching management in the next semester.
3.3 Schools should have monitoring guidelines.	- Administrators and teachers should jointly set up a monitoring and follow-up guidelines for evaluating the application of King Bhumibol's Philosophy in learning and teaching management of all subjects continuously. - A students' home visit project should be operated seriously and define aspects for monitoring.
3.4 School should give priority with communities as learning resources.	- School should Investigate the communities that followed the footsteps of King Bhumibol's Philosophy in ways of life and be successful in careers. - A project for visit communities should be prepared annually. - Make it possible, school personnel should transfer the existing knowledge for benefit to the communities.

Guidelines	Practical guidelines for practitioners
	- Schools should cooperate with communities to create King Bhumibol's Philosophy as innovation as learning resources.
3.5 School administrators should play a role in implementing King Bhumibol's Philosophy in school.	Administrators should perform as a model for the application of King Bhumibol's Philosophy in educational administration in terms of self-development, their ways of life in accordance with the principles of King Bhumibol's Philosophy, to live in a balance, stick to the principles of being sufficiency including being honest, transparent, and fair to relevant staff.

Discussions

The results of current conditions, problems, and factors supporting for applying King Bhumibol's Philosophy in school administration were discussed into 4 aspects as

In terms of academic administration: academic administration must focus on supporting the application of King Bhumibol's Philosophy for integrating in teaching and learning management activities on a continuous basis. It was similar to learning activities based on curriculum, Dharmapiya (2016, p. 7) suggested teachers of other subjects were required to use several techniques to integrate Sufficiency Economy Philosophy (SEP) into learning activities and create conditions conducive to sufficiency-mindset. Likewise, Solgosoom, Pothisan (2018, p. 10) studied the King Rama IX's wisdom and the educational development, it revealed that his wisdom was used in Thai educational development and having made overall changes in education institutes through integration on curriculum development, instruction/learning management, instructors/teachers' characteristics, teaching techniques, etc. These tremendous, good changes enhanced the learner quality in good cognitive, analytic performances, and sustainable happy living together in the community/country.

In terms of participation, school administrators must build networks to solve problems of communities around the school context as holistic cooperation among government, private, civil society, and mass media to be good models for students. Similarly, the findings of Pilasang, Aksornsou (2019, p. 224-225) who studied the administrative strategy based on sufficiency economy philosophy towards school in the Secondary Educational Service Area Office 19, it was found that building awareness to appreciate teachers' profession has a good mind, moral awareness, be honest, take responsibility, and work with others in their own agencies and communities.

In terms of personnel management: school personnel must be changed to a growth mindset for applying King Bhumibol's Philosophy into overall practice consistent with Royal Thai Embassy Stockholm (2017) defined that sufficiency thinking demanded a transformation of human values, and a revolution in the mindset, both of which were necessary for the advancement of human development. Moreover, it was consistent with the NHDR 2007 (as cited in Dharmapiya, 2016, p. 2) identified SEP's two key roles in human development. It was a framework for analyzing situations, identifying objectives, setting plans, and decision-making to achieve sustainability and well-being. Second, it emphasized mental and spiritual

development as integral to all kinds of development. The report states that SEP demands a transformation of values and mindset that are necessary for human advancement.

In terms of sustainability: it was in line with the *Ninth National Economic and Social Development Plan* (Thailand Office of the National Economic and Social Development Board (NESDB), 2002, p. i) stated that the sufficiency economy philosophy would be followed as a shared value of the Thai people, guiding the transformation to a new national management system based on efficiency, quality of life, and sustainability objectives. Moreover, it was in line with Ministry of Foreign Affairs, Kingdom of Thailand (2015), having shared our experience and examples of Sufficiency Economy Philosophy Education in Thailand today and hope to inspire new initiatives in Sustainable Development Education which would lead to an increase in collaborations between Thailand and developing countries based on the global support of UNESCO. Moreover, Barua & Tejativaddhana (2019, p. 202-203) reviewed studies concerning students from secondary schools; staff, teachers, students, and parents of students from the schools; and university students. It was indicated that principles of the sufficiency economy philosophy were applied at schools to change their organizational culture, improve management and better learning outcomes, to improve the living behavior of students and long-term life satisfaction.

The results of synthesizing the guidelines for applying King Bhumibol's Philosophy in school administration consistent with Dharmapiya (2016, p.8) suggested to sustainably integrate Sufficiency Economy Philosophy (SEP) into education must guide all aspects of school life, including administration, teaching, and everyday behavior. A “sufficiency-based school” should result in sufficiency-practicing students. In addition, the Ministry of Education and relevant agencies urged administrators to use SEP to guide their work, including the professional development of all staff, so they could model sufficiency living. Since 2006, SEP training has been available throughout Thailand to district managers, school directors, lecturers and teachers. SP-SEP coordinates the networking organizes seminars and conferences and has created a school profile and database system. Therefore, SEP can be adopted into all educational activities. Similarly, in view of the UCLG Committee on Social, Inclusion, Participatory Democracy and Human Rights, Member of United Cities and Local Governments in Spain (2013), globally, generally speaking, SEP had proven to be a strong instrument of economic inclusion based on principles of community participation and the participatory transfer of knowledge.

Conclusion and suggestions

In summary, the situation in Thailand in the recent future may tend to be worse. Digital development has caused changes in all aspects of Thai society. If all sectors are not aware of the importance to solve problems seriously and continuously, guidelines for applying King Bhumibol's Philosophy in school administration will be a benefit for all educational personnel in New Normal era. The research and development to further strengthen school administration should be continue by creating school strategy in accordance with King Bhumibol's Philosophy appearance in school charter.

New knowledge and the effects on society and communities

King Bhumibol's Philosophy should be a means to apply in schools at all levels as life guidance. If students extend King Bhumibol's Philosophy to parents and communities, this knowledge will be prepared to cope with the changes in various aspects by considering the prediction of future situations. It is important Ministry of Education should be taken seriously. The principles of the sufficiency economy philosophy can be applied at schools for further extend to the communities to improve the students' ways of life and society around the school context.

References

- Arbuckle, J. L. (2016). *AMOS 20.0 users guide*. Crawfordville, FL: Amos Development Corporation.
- Bank of Thailand. (2019). *Thai Economy Report 2019*. Retrieved from [https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconomicConditions/AnnualReport/Annual Report/AannualReport2563.pdf](https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconomicConditions/AnnualReport/AnnualReport/AannualReport2563.pdf). (In Thai)
- Brenes, E. R., Montoya, D., & Ciravegna, L. (2014). Differentiation Strategies in Emerging markets: The Case of Latin American Agribusinesses. *Journal of Business Research*, 67(5), 847-855. DOI:10.1016/j.jbusres.2013.07.003
- Comrey, A. L., & Lee, H. B. (2016). *A First Course in Factor Analysis*. (2nd ed.). New York: Psychology Press.
- Electronic Transactions Development Agency. (2019). *Value of e-Commerce Survey in Thailand 2019*. Bangkok: Ministry of Digital Economy and Society. (In Thai)

- Future, B. (2009). *Country Brand Index 2008 Insights, Finding and Country Ranking: 2008 Country Brand Index Rankings Highlights*. Retrieved from <http://www.countrybrandindex.com/country-brand-rankings/>.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate Data Analysis*. (7th ed.). Upper saddle River, NJ: Pearson Education International.
- Hritzuk, N., & Jones, K. (2014). *Multiscreen Marketing: The Seven Things You Need to Know to Reach Your Customers Across TVs, Computers, Tablets, and Mobile Phones*. (1st ed.). Wiley.
- Kaur, G. (2017). The Importance of Digital Marketing in Tourism Industry. *International Journal of Research – Granthaalayah*, 5(6), 72-77.
- Ian, W., et. al. (2009). The Development of Competent Marketing Professionals. *Journal of Marketing Education*, 31(3), 15-16. DOI:10.29121/granthaalayah.v5.i6.2017.1998
- Phumsiri, N., Bua-In, N., & Silpcharu, T. (2020). Guidelines on Effective Online Advertising in Industrial Business Sector. *International Journal of Entrepreneurship*, 24(3), 1-12.
- Raksawong, N. (2015). The Study of Human Resource Development of Southeast Asia University to Improve Working Performance. (MBA, Siam University). (In Thai).
- Román, S., & Ruiz, S. (2005). Relationship outcomes of perceived ethical sales behavior: the customer's perspective. *Journal of Business Research*, 58(4), 439-445.
- Saion, W. (2016). *Academic Forums Thailand 4.0*. Bangkok. Academic bureau Secretariat of the House of Representatives. (In Thai)
- Schultz, D.E. & Block, M.P. (2009). *Media Generations: Media Allocation in a Consumer-Controlled Marketplace*. Ohio: Prosper.
- Silpcharu, T. (2017). *Statistical research and analysis with SPSS and AMOS*. (15th ed.). Bangkok: Business R&D. (In Thai).
- Silpcharu, T. & Wantanakomol, S. (2017). A Structure Equation Modeling of Guidelines for Sustainable OTOP Production Management, Using Sufficiency Economy Theory. *International Journal of Applied Business and Economic Research*, 15(22), 863-872.
- Sujova, A., & Rajnoha, R. (2012). The Management Model of Strategic Change Based on Process Principles. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 62(2012),1286-1291. DOI:10.1016/j.sbspro.2012.09.220
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2007). *Using Multivariate Statistics*. Boston MA: Pearson Education.
- Till, B. D., & Baack, D. W. (2005). Recall and persuasion: Does creative advertising matter?. *Journal of advertising*, 34(3), 47-57. DOI:10.1080/00913367.2005.10639201

ปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์ป่าสงวนภูจอมแงของประชาชน เมืองเชียงเงิน แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

Factors Affecting Conservation of the Phuchomngea Forest Reserve by
People in Xiangngern District LuangPrabang Province, Lao People's
Democratic Republic

Bounheuang Channang

Faculty of Agriculture and Forest Resource,
Souphanouvong University, Lao People's Democratic Republic

พหล ศักดิ์คะทัศน์, สายสกุล ฟองมูล และ นครเศร รังควัด

Phahol Sakkatat, Saisakul Fongmul and Nakarate Rungkawat

คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ประเทศไทย

Faculty of Agricultural Production, Maejo University, Thailand

E-mail: bchannang14@gmail.com, phahol@mju.ac.th,

saisakul_tor@yahoo.com and nakarat@mju.ac.th

(Received : June 8, 2022 Revised : August 18, 2022 Accepted : August 26, 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึง 1) ข้อมูลส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคม และเศรษฐกิจของประชาชน 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์ป่าสงวนภูจอมแง เมืองเชียงเงิน แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 188 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ข้อมูลทำการวิเคราะห์ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการศึกษา พบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชาย ร้อยละ 50.5 มีอายุเฉลี่ย 40 ปี ส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่าร้อยละ 39.9 มีสถานภาพสมรสแล้วร้อยละ 85.1 เกิดในพื้นที่หมู่บ้าน ร้อยละ 73.4 มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนเฉลี่ย 30.17 ปี เป็นสมาชิกองค์การบริหารในหมู่บ้าน ร้อยละ 53.2 ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เฉลี่ย 1.03 ครั้งต่อปี ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เฉลี่ย 4.79 ครั้งต่อปี ประสบการณ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เฉลี่ย 1.50 ครั้งต่อปี มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 5.84 คน มีรายได้เฉลี่ยในครัวเรือน 7,309.31 บาทต่อเดือน มีอาชีพหลักทำการเกษตร มีที่ดินครอบครองเฉลี่ย 29.87 ไร่ต่อครัวเรือน ส่วนใหญ่การเข้าร่วมกิจกรรมการ

อนุรักษ์ป่าสงวน 1-2 ครั้งต่อปี ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งนี้ คือ รายได้รวมของครัวเรือน (Sig=0.047) การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ (Sig=0.017) ถิ่นกำเนิด (Sig=0.001) และการเป็นสมาชิกองค์กรชุมชน (Sig=0.000)

คำสำคัญ: การอนุรักษ์ ป่าสงวนภูจอมแง ประชาชน

Abstract

The objective of the study were to study 1) the personal characteristics, socio-economic. 2) Factors affecting conservation of Phuchomngea reserved forest in Xiangngern District, LuangPrabang Province, Lao People's Democratic Republic. The study use interview technique by using sampling of 188 households. The tools used in this research consisted of questionnaires. The data analyzed by description. Statistical techniques were percentage, mean and multiple regression.

Form the research finding, it was found that indicated 50.5% of the respondents were male with an average age of 40 years. The main education level of respondents was at primary school 39.9%, married 85.1%. They had been born in the present area 73.4%, and They resettle was period 30.17 years. The respondents were social group members 53.2%. They have attended training about forest conservation is 1.03 times, they perceive information on forest conservation an average of 4.79 times. They have experience on forest conservation an average 1.50 times per year. The average number of household member was 5.84. Their average month household income was 7,309.31 bahts. Agriculture was their main occupation and the average size of land holding was 29.87 rais. Most of them Participation in the activities of the forest reserve conservation was 1-2 time per year. Factors affecting the role of people in the forest reserve conservation were main household income, training on forest conservation, born in the present area and social group membership.

Keywords: Conservation, Phuchomngea forest reserve, People

บทนำ

ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่าและมีความสำคัญมากในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ก็คือชีวิตการเป็นอยู่ของประชาชนทุกเผ่าพันธุ์ ป่าไม้เป็นแหล่งเสบียงอาหารและสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในเขตชนบท โดยเฉพาะผู้ทุกข์ยาก ประชาชนประมาณ 80% อาศัยทรัพยากรป่าไม้เพื่อนำใช้ไม้ ไม้ฟืน เส้นใย ยารักษาโรค อาหาร และนอกนั้นยังเพื่อความเชื่อถือทางด้านจารีตประเพณีสำหรับบางท้องถิ่นอีกด้วย ป่าไม้สนองกิจกรรมด้านเศรษฐกิจอันดับต้นให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะ ของป่า ซึ่งสนองรายได้มากกว่าครึ่งหนึ่งของรายได้ในครอบครัวทั้งหมดของประชาชน พร้อมกันนั้น ป่าไม้ยังเป็นถิ่นอาศัยสำหรับชีวภาพป้องกันดิน แหล่งน้ำและทรัพยากรน้ำ. (Ministry of agriculture and forestry, 2005, p.2).

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้ข้ามผ่านระยะการพัฒนามาหลายยุคสมัย ได้ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านป่าไม้คือ การลดลงของพื้นที่ป่าไม้ ซึ่งในปี ค.ศ. 1960 ประเทศลาวมีพื้นที่ป่าไม้ 17 ล้านเฮกตาร์ หรือร้อยละ 70 ของเนื้อที่ประเทศ ตลอดระยะที่ผ่านมาป่าไม้ได้ถูกเปลี่ยนที่ดินป่าไม้เพื่อทำการเกษตร การทำลายป่าแบบไม่ยั่งยืนและจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น ได้ทำให้พื้นที่ป่าไม้ลดลงอย่างรวดเร็ว (Ministry of agriculture and forestry, 2005, p.2). ในปี ค.ศ. 2010 พื้นที่ป่าไม้เหลือเพียง 9.55 ล้านเฮกตาร์ หรือร้อยละ 40.34 ของเนื้อที่ประเทศ (Forestry survey and planning division, 2012, p.2) เห็นว่าการนำใช้ทรัพยากรป่าไม้ของประเทศลาวเพิ่มขึ้น อัตราการสูญเสียป่าไม้เฉลี่ย 53,000 เฮกตาร์ต่อปี (PEI in Lao PDR, 2010, p.3) ถ้ามีการทำลายป่าไม้ มีการประเมินว่าในปี ค.ศ. 2020 สปป. ลาว จะมีพื้นที่ป่าไม้ที่สมบูรณ์และป่าที่เป็นเศรษฐกิจมีเพียง 7.4 ล้านเฮกตาร์ หรือร้อยละ 30 ของเนื้อที่ประเทศ

ในสภาพการณ์ของการถูกทำลายพื้นที่ป่าไม้ รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ก็ได้วางนโยบายและยุทธศาสตร์เกี่ยวกับป่าไม้เพื่อการป้องกันป่าไม้ในประเทศให้มีความยั่งยืน จึงกำหนดประเภทของทรัพยากรป่าไม้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ ป่าสงวน (Protected area: PA) ป่าป้องกัน (Protection forest: PF) และป่าผลิตแบบยั่งยืน (Sustainable forest product: SFP) (National assembly, 2019, p.8) เพื่อเป็นการอนุรักษ์ธรรมชาติ ปกป้องรักษาพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ระบบนิเวศน์ ป่าไม้และสิ่งต่าง ๆ ที่มีคุณค่าทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมการท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อม การศึกษา และการค้นคว้าทดลองทางวิทยาศาสตร์ รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้กำหนดและสร้างตั้งป่าสงวนขึ้นในทั่วประเทศ มีพื้นที่ป่าสงวน 4.89 ล้านเฮกตาร์ ประกอบมีป่าสงวนแห่งชาติ 24 แห่ง มีพื้นที่ป่าสงวน 3.77 ล้านเฮกตาร์ ป่าสงวนระดับแขวง 59 แห่ง มีพื้นที่ป่าสงวน 0.63 ล้านเฮกตาร์ ป่าสงวนระดับเมือง 93 แห่ง มีพื้นที่ป่าสงวน 0.42 ล้านเฮกตาร์ (Ministry of planning and investment, 2016, p.38) ในยุทธศาสตร์การอนุรักษ์ได้กำหนดเอาการปกป้องรักษาป่าไม้ติดพันกับการวางแผนนำใช้ดินและมอบดินมอบป่า การยกระดับชีวิตการเป็นอยู่ของประชาชนที่อยู่ใกล้และในเขตป่าสงวน

ภาคเหนือของประเทศไทย มีสภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงชันร้อยละ 80 ของเนื้อที่ประเทศ มีพื้นที่ป่าไม้ร้อยละ 33.82 ของเนื้อที่ภาค พื้นที่ภาคเหนือมีกิจกรรมทำให้ป่าไม้ถูกทำลายมากกว่าภาคอื่น

(Forestry survey and planning division, 2012). ประชาชนร้อยละ 85 มีอาชีพทำไร่เลื่อนลอยในที่ป่าไม้ และตามเชิงเขา ได้ทำให้ป่าไม้และสัตว์ป่าถูกทำลาย (Agriculture and forestry division, 2005) ทำให้ระบบนิเวศน์เปลี่ยนแปลง ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง เช่น เกิดภาวะความแห้งแล้ง ทำให้เกิดปัญหาความขาดแคลนน้ำใช้เพื่อการเกษตร การเกิดอุทกภัย ปัญหาความยากจน หากไม่มีการจัดการอย่างถูกต้องทันเวลา อาจก่อให้เกิดภัยธรรมชาติต่อประชาชนและประเทศในอนาคต.

ในพื้นที่จังหวัดหลวงพระบาง มีพื้นที่ป่าไม้ร้อยละ 65 ของเนื้อที่จังหวัด จัดเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ 1 แห่ง มีเนื้อที่ 70,788 เฮกตาร์ ป่าสงวนของแขวง 1 แห่ง มีเนื้อที่ 1,370 เฮกตาร์ ป่าสงวนของเมือง 22 แห่ง มีเนื้อที่ 88,661 เฮกตาร์ ป่าสงวนภูจอมแง มีเนื้อที่ประมาณ 3,530 เฮกตาร์ (Forest resource management sub-division, LuangPrabang province, 2019) ป่าสงวนภูจอมแง ครอบคลุม 5 หมู่บ้าน คือ บ้านปากท่อ บ้านนาค่า บ้านห้วยโคต บ้านห้วยโควัง และบ้านห้วยแพง เมืองเชียงเงิน (Figure 1) ป่าสงวนภูจอมแงเป็นป่าไม้ที่มีความอุดมสมบูรณ์ในอดีต ชุมชนที่อาศัยอยู่โดยรอบเข้ามาใช้ประโยชน์โดยใช้เป็นแหล่งอาหารและเก็บเกี่ยวของป่าเพื่อจำหน่ายสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว มีสมุนไพรรักษาโรค ต่อมาเมื่อชุมชนมีขนาดใหญ่ขึ้น ความต้องการที่ทำกินก็เพิ่มขึ้น จึงเป็นเหตุให้ประชาชนมีการบุกรุกแผ้วถางป่าเพื่อใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร ทำให้สภาพป่าแห่งนี้เสื่อมโทรมลง (Upland agriculture research center, 2008) ต่อมาในปี คศ. 2008 ทางเมืองเชียงเงินจึงได้ตกลงมอบป่าสงวนภูจอมแงให้ศูนย์วิจัยเกษตรและป่าไม้ภาคเหนือเป็นผู้ดูแล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นสถานที่ศึกษาวิจัย วางแผนพัฒนาร่วมกับท้องถิ่นอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและดำเนินการจัดสรรเขตป่าสงวนเป็น 2 เขต คือ เขตพื้นที่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและเขตพื้นที่ทำการเกษตร แบ่งความรับผิดชอบให้กับชุมชนในท้องถิ่น สนับสนุนกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในหลายกิจกรรม ชุมชนจึงเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่า และร่วมมือกันใช้สอยในเชิงอนุรักษ์ ดังนั้นการศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์ป่าสงวนภูจอมแง ซึ่งผู้วิจัยจึงเห็นว่า จะเป็นประโยชน์ในด้านการวางแผนในการอนุรักษ์ป่าให้เกิดความยั่งยืนต่อไป และสามารถนำไปใช้เพื่อแก้ไขปัญหาการบุกรุกทำลายป่าในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกันในขั้นต่อไป

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ใน 5 หมู่บ้านที่ติดเขตป่าสงวนภูจอมแง เมืองเชียงเงิน แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ประชากร 5 หมู่บ้าน จำนวน 369 ครัวเรือน จากการคำนวณโดยใช้สูตรของ Krejcie and Morgan (Krejcie & Morgan, 1970) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 188 ครัวเรือน จากนั้นนำไปคำนวณหาสัดส่วนขนาดตัวอย่างของแต่ละหมู่บ้าน โดยใช้สูตรกระจายสัดส่วน ได้

จำนวนครัวเรือนตัวอย่างที่ศึกษาในหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้ บ้านห้วยโคด บ้านปากท่อ บ้านห้วยโค้ง บ้านนาข่า และบ้านห้วยแพง จำนวน 50, 49, 34, 28 และ 27 ครัวเรือนตามลำดับ

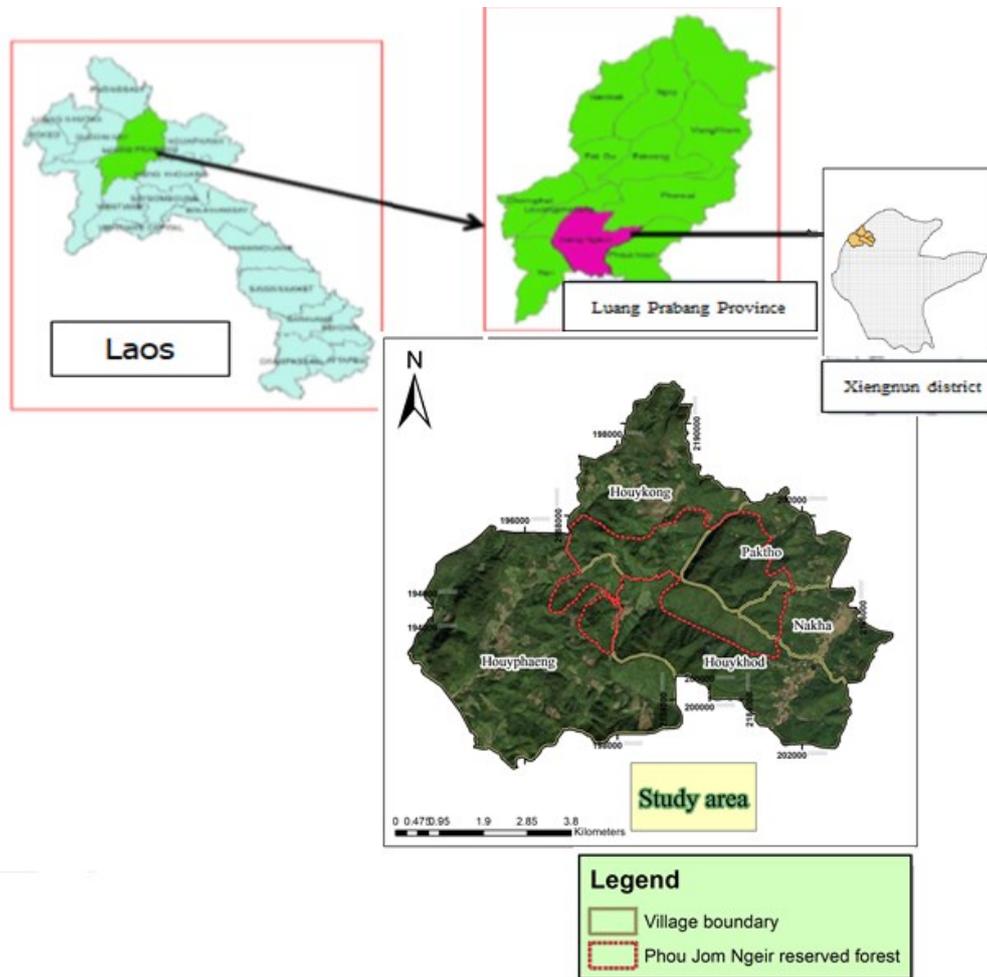

Figure 1 Location of study area at the community residing around Phuchomngea Forest Reserve in Xiangngern District

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ประชาชน เพื่อศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ ที่มีความสัมพันธ์กับการอนุรักษ์ป่าสงวนภูมิจอมแง เมืองเชียงใหม่ แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

1) ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากตำรา เอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อทราบหลักการ รวมถึงเทคนิคต่างๆมาวิเคราะห์เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

2) สร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าสงวนภูมิต้องของประชาชน เมืองเชียงใหม่ แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยการออกแบบสัมภาษณ์วิจัย ได้แบ่งคำถามออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าสงวนของประชาชน

3) นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content validity)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง โดยนำแบบสัมภาษณ์ไปสอบถามกับประชาชนกลุ่มตัวอย่าง คือ หัวหน้า หรือตัวแทนครัวเรือน เมื่อสัมภาษณ์เสร็จเรียบร้อย นำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้อง สมบูรณ์ นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน สรุปผลและรายงานผลการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

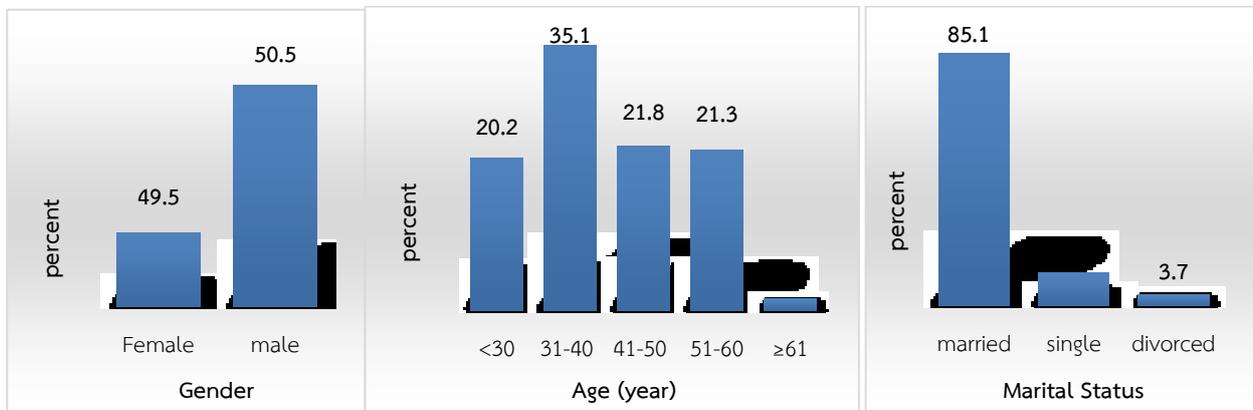
ผู้วิจัยได้มีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติวิเคราะห์ คือ 1) สถิติเชิงพรรณนาใช้วิเคราะห์ข้อมูลในส่วนข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าค่าที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย 2) สถิติอนุมานใช้วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์ป่าสงวนภูมิต้องของประชาชนในเมืองเชียงใหม่ แขวงหลวงพระบาง ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบคัดเลือกเข้า (Enter multiple regression analysis)

ผลการวิจัย

จากการศึกษา พบว่า มีจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดเป็นเพศชายร้อยละ 50.5 และเป็นเพศหญิงร้อยละ 49.5 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 35.1 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 41- 50 ปี ร้อยละ 21.3 และมีอายุระหว่าง 51- 60 ปี ร้อยละ 21.3 อายุตั้งแต่ 30 ปีลงมา ร้อยละ 20.2 มีอายุเฉลี่ย 40 ปี มีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า คิดเป็นร้อยละ 39.9 รองลงมาคือ มีการศึกษาระดับมัธยมต้น ร้อยละ 29.3 การศึกษาระดับมัธยมปลาย ร้อยละ 25.5 และมีการศึกษาระดับอนุปริญญา ร้อยละ 4.8 และปริญญาตรี ร้อยละ 0.5 มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 85.1 รองลงมาคือ มีสถานภาพโสด ร้อยละ 11.2 และมีสถานภาพหย่าร้าง/หม้าย ร้อยละ 3.7 เป็นกลุ่มชนดั้งเดิม คิดเป็นร้อยละ 73.4 และย้ายมาจากพื้นที่อื่น โดยย้ายมาจากหมู่บ้านอื่นในเมืองเดียวกันมากที่สุด ร้อยละ 22.34 รองลงมาย้ายมาจากเมืองอื่นในแขวงหลวงพระบาง ร้อยละ 3.72 และที่ย้ายมาจากแขวงอื่น ร้อยละ 0.54 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน (การตั้งถิ่นฐานของครัวเรือน) (30.17 ปี) อยู่ในช่วง 31-40 ปี ร้อยละ 38.8 รองลงมาคือ อยู่ในช่วง 20-30 ปี ร้อยละ 31.9 ต่ำกว่า 20 ลงมา ร้อยละ 17.6 อยู่ในช่วง 41-50 ปี ร้อยละ 6.9 และสูงกว่า 50 ปี ร้อยละ 4.8 เป็นสมาชิกองค์การบริหารในหมู่บ้านร้อยละ 53.2 ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เฉลี่ย 1.03 ครั้งต่อปี ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เฉลี่ย 4.79 ครั้งต่อปี ประสบการณ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ 1.50 ครั้งต่อปี

มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 6-7 คน ร้อยละ 41.5 รองลงมาคือ มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4-5 คน ร้อยละ 35.1 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า 8 คน ร้อยละ 16.5 และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 2-3 คน ร้อยละ 6.9 โดยผู้ให้ข้อมูลมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ยเท่ากับ 5.8 คน มีรายได้ในครัวเรือนมากกว่า 10,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 17.6 มีรายได้ระหว่าง 8,100-10,000 บาท ร้อยละ 7.4 มีรายได้ระหว่าง 6,100-8,000 บาท ร้อยละ 15.4 มีรายได้ระหว่าง 4,000-6,000 บาท ร้อยละ 42.0 มีรายได้ในครัวเรือนน้อยกว่า 4,000 บาท ลงมา ร้อยละ 17.6 โดยมีรายได้เฉลี่ย 7,309.31 บาทต่อเดือน มีอาชีพหลักทำการเกษตร ร้อยละ 74.5 รองลงมาคือมีอาชีพค้าขาย/กิจการส่วนตัว ร้อยละ 11.7 ที่เหลือเป็นอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 8.0 ราชการ/รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 5.9 มีที่ดินครอบครองเป็นของตนเอง ร้อยละ 100 และมีการเช่าที่ดินเพิ่ม ร้อยละ 1.5 โดยมีที่ดินครอบครองเป็นของตนเองมากที่สุด ตั้งแต่ 23.76 ไร่ขึ้นไป ร้อยละ 72.9 รองลงมาคือมีที่ดินครอบครอง ตั้งแต่ 6.25 ไร่ลงมา ร้อยละ 9.0 มีที่ดินครอบครอง ระหว่าง 6.26-10.50 ไร่ ร้อยละ 8.0 มีที่ดินครอบครอง ระหว่าง 10.51-18.75 ไร่ ร้อยละ 7.4 และมีที่ดินครอบครอง ระหว่าง 18.76-23.75 ไร่ ร้อยละ 2.7 โดยที่ดินครอบครองเฉลี่ย 29.87 ไร่ต่อครัวเรือน (Figure 2)

ผลการศึกษาการเข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์ป่าสงวนภูมิจอมแจ่มพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการเข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์ป่าอยู่ระหว่าง 1-2 ครั้งต่อปี โดยมีการเข้าร่วมประชุมในการป้องกันและอนุรักษ์ป่าสงวนเฉลี่ย 1.2 ครั้งต่อปี การประชาสัมพันธ์ในการป้องกัน และอนุรักษ์ป่าสงวนเฉลี่ย 0.99 ครั้งต่อปี การให้ข้อมูลข่าวสารเฉลี่ย 1.48 ครั้งต่อปี มีการตรวจตราป่าสงวน เฉลี่ย 1.73 ครั้งต่อปี การบำรุงรักษาป่าเฉลี่ย 1.28 ครั้งต่อปี การพัฒนาป่าเฉลี่ย 1.03 ครั้งต่อปี มีการป้องกันป่าไม่ให้ถูกทำลายเฉลี่ย 1.54 ครั้งต่อปี (Table 1)

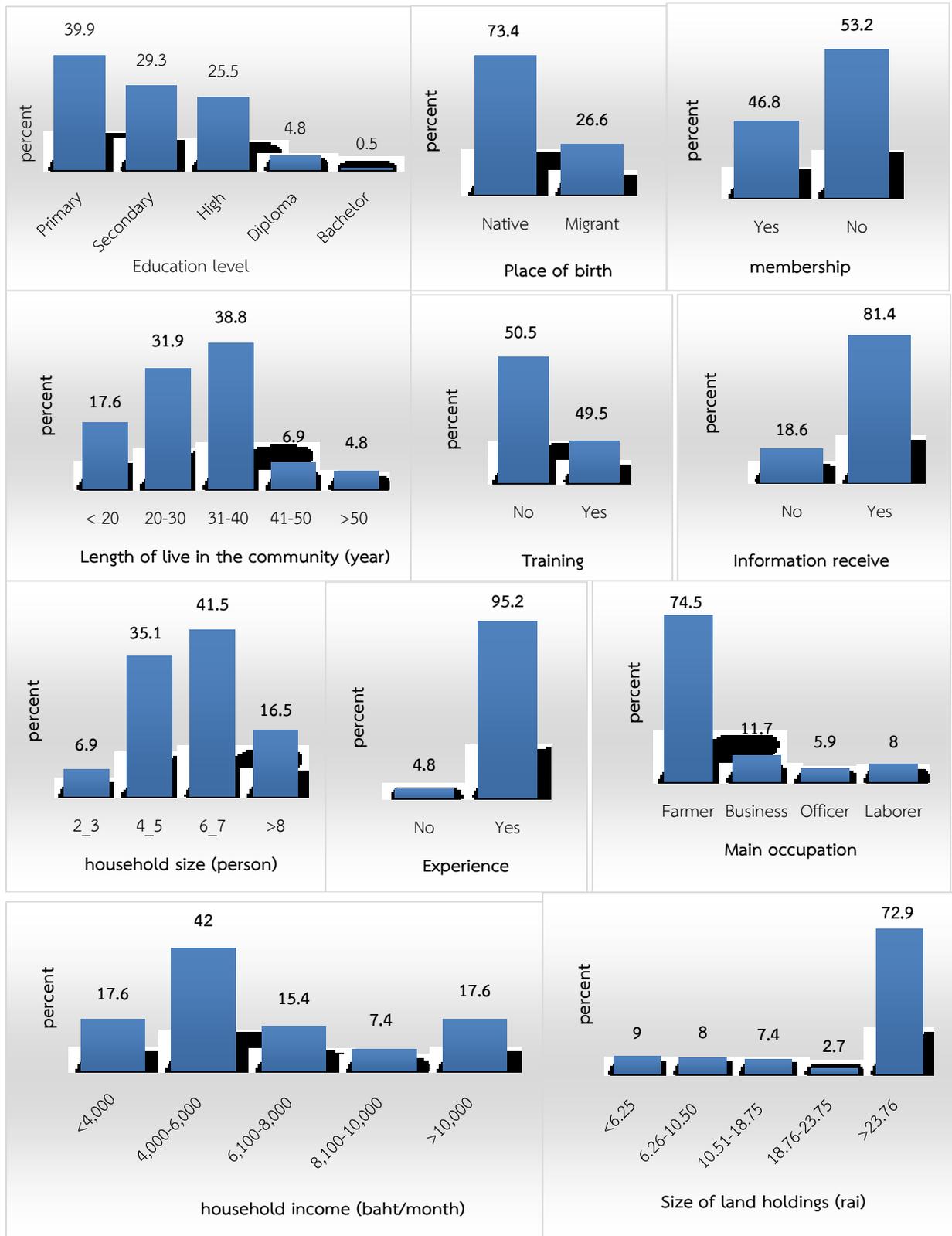

Figure 2 Socio-economics of sampled household

Table 1 Frequency and percentage of sampled household to participation of forest conservations

Item	Frequency	%
Attendance to meetings		
do not participate	28	14.9
1-2 time/year	154	81.9
3-4 time/year	6	3.2
Mean 1.2 time/year		
Campaign to conservations		
do not participate	68	36.2
1-2 time/year	119	63.3
3-4 time/year	1	0.5
Mean 0.99 time/year		
Providing information		
do not participate	58	30.9
1-2 time/year	101	53.7
3-4 time/year	29	15.4
Mean 1.48 time/year		
Forest surveillance		
do not participate	56	29.8
1-2 time/year	78	41.5
3-4 time/year	54	28.7
Mean 1.73 time/year		
Forest maintenance		
do not participate	44	23.4
1-2 time/year	47	25.0
3-4 time/year	97	51.6
Mean 1.28 time/year		
Forest development		
do not participate	66	35.1
1-2 time/year	112	59.6
3-4 time/year	10	5.3
Mean 1.03 time/year		

Item	Frequency	%
Protecting to deforestations		
do not participate	25	13.2
1-2 time/year	156	83.0
3-4 time/year	5	2.7
> 4 time/year	2	1.1
Mean 1.54 time/year		
Total	188	100.0

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพบว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม มี 4 ตัวได้แก่ รายได้รวมของครัวเรือน (Sig=0.047) ถิ่นกำเนิด (Sig=0.001) การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ (Sig=0.017) และการเป็นสมาชิกองค์กรชุมชน (Sig=0.000) และเมื่อพิจารณาตัวแปรอิสระทั้งหมดแล้วพบว่าระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระทั้งหมด มีค่า R^2 เท่ากับ 0.558 หรือร้อยละ 55.8 นั่นคือ ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามหรือบทบาทการอนุรักษ์ป่าสงวนของประชาชน เมืองเชียงใหม่ แขวงหลวงพระบาง ได้ร้อยละ 55.8 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 44.2 เป็นอิทธิพลจากตัวแปรอื่นๆ (Table 2)

เมื่อพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (Standardize coefficient) ในรูปคะแนนมาตรฐาน (Beta) พบว่า การเป็นสมาชิกองค์กรชุมชน ถิ่นกำเนิด การรับการฝึกอบรม และรายได้รวมของครัวเรือน (Beta เท่ากับ 0.462, 0.189, 0.142, 0.119 ตามลำดับ) ส่วน เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน อาชีพหลัก การถือครองที่ดิน ระดับการนำใช้เนื้อไม้ ระดับการนำใช้ผลผลิตจากป่า สถานภาพ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน การได้รับข้อมูลข่าวสาร และประสบการณ์ในการอนุรักษ์ไม่มีความแปรปรวนร่วมกับบทบาทการอนุรักษ์ป่าสงวนของประชาชน เมืองเชียงใหม่ แขวงหลวงพระบาง (Table 2)

Table 2 An analysis of factors affecting conservation of Phuchomngea Forest Reserve of people in Xiangngern District, LuangPrabang Province, Lao PDR

Independent variables	Dependent variable				
	The Role of People in Conservation Forest Reserve				
	b	Beta	t	sig	VIF
Gender	.670	.089	1.634	.104	1.145
Age	-.026	-.074	-1.069	.287	1.848
Education Level	.005	.001	.011	.991	1.178
Household size	.205	.093	1.666	.098	1.206
Total household income	.00005	.119	2.002	.047*	1.375
Main occupation	.733	.085	1.266	.207	1.737
Size of land holdings	.004	.018	.293	.770	1.436
forest products utilization	.013	.109	1.638	.103	1.729
Marital status	1.080	.102	1.931	.055	1.080
Place of birth	1.619	.189	3.227	.001**	1.339
Length of live in the community	.017	.050	.761	.448	1.680
Social group membership	3.494	.462	7.491	.000**	1.476
Training forest conservation	.435	.142	2.406	.017*	1.356
forest conservation Information receive	-.070	-.076	-1.347	.180	1.227
Experience forest conservation	.611	.097	1.589	.114	1.436
Constant	1.147		.881	.000	1.145
R = 0.747	R ² = 0.558	F= 14.447	Sig F=0.00		

Remarks * Statistically significant level at 0.05 ** Statistically significant level at 0.01

การอภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์ป่าสงวนภูมิจอมแจ่มเห็นว่าการเป็นสมาชิกองค์กรชุมชนและเป็นบุคคลดั้งเดิมในชุมชนมีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อกับบทบาทการอนุรักษ์ป่าสงวนภูมิจอมแจ่มทั้งนี้พบว่า สมาชิกองค์กรชุมชนส่วนใหญ่เป็นบุคคลดั้งเดิมในชุมชน ที่เป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นผู้นำหลักที่รับผิดชอบบริหารจัดการกิจกรรมที่ดำเนินงานในหมู่บ้านร่วมกับองค์กรอื่นทุกภาคส่วน สมาชิกองค์กรเป็นผู้ที่ติดต่อสื่อสารกับสมาชิกชุมชนเพื่อการตัดสินใจของชุมชนในการปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Kantawong & Intaruccomporn (2014) ที่พบว่า การเป็นสมาชิกองค์กรต่างๆ ในหมู่บ้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ แสดงให้เห็นว่าในการเป็นสมาชิกองค์กรต่าง ๆ นำมาซึ่งหน้าที่ความรับผิดชอบที่ต้องมีมากกว่าบุคคลทั่วไปเป็นเพราะการเป็นสมาชิกมีผลทำให้สมาชิกเข้าใจเรื่องการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติและบำรุงรักษา การดำเนินงานตามภารกิจซึ่งมีความใกล้ชิดซึ่งมีผลกระทบต่อความเป็นสมาชิกโดยตรงทำให้การเป็นสมาชิกองค์กรต่าง ๆ มีส่วนร่วมมาก Photrakul (2015) ที่พบว่า หน่วยงานที่สังกัดตำแหน่งหน้าที่ความรับผิดชอบมีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในประเทศไทย สอดคล้องกับการศึกษาของ Tharasook (2013) ที่พบว่า ผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชายเลนมากกว่าผู้ที่มีภูมิลำเนาจากที่อื่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ในส่วนของการได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ พบว่าเมื่อประชาชนได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้จะมีผลทำให้เกิดการเข้าร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มากตามไปด้วย เนื่องจากการอบรมนั้นได้รับฟังบรรยายเกี่ยวกับความสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ทำให้ผู้เข้าร่วมอบรมเห็นความสำคัญของป่าไม้และเห็นว่าทรัพยากรป่าไม้กำลังเสื่อมโทรมควรได้รับการฟื้นฟูและอนุรักษ์ไว้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Pamulila (2007) ที่พบว่า การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มีความสัมพันธ์กับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ สอดคล้องกับ Yuekyen (2014) พบว่าการเข้าร่วมประชุม/อบรมกับผู้นำชุมชนส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในการร่วมดำเนินกิจกรรม

เมื่อพิจารณาส่วนของรายได้ พบว่า รายได้ของครัวเรือนเพิ่มมากขึ้นกับมีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มากไปด้วย เนื่องจากรายได้เป็นปัจจัยสำคัญต่อความเป็นอยู่ที่ดีของครัวเรือน ในเมื่อครอบครัวมีรายได้ที่สูงขึ้นจะทำให้เพียงพอต่อรายจ่ายในครัวเรือน การดิ้นรนหารายได้ให้แก่ครอบครัวลดลงทำให้มีเวลาช่วยเหลือสังคมสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Sompeth & Suksard (2012) ที่พบว่า รายได้รวมของครัวเรือนมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 สอดคล้องกับการศึกษาของ Koompai (2016) ที่พบว่า รายได้ของครัวเรือนมีผลต่อการมีส่วนร่วมชาวชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลต้นแบบที่บูรณาการแผนชุมชนสู่แผนพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดนครศรีธรรมราช

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจของประชาชนกลุ่มตัวอย่าง เมืองเชียงใหม่ แขวงหลวงพระบาง พบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างมีทั้งเพศชายและเพศหญิงใกล้เคียงกันไม่แตกต่างกันมาก มีอายุเฉลี่ย 40 ปี ส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า มีสถานภาพสมรสแล้ว เป็นกลุ่มชนเกิดในพื้นที่ มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนเฉลี่ย 30.17 ปี เป็นสมาชิกองค์การบริหารในหมู่บ้าน ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีประสบการณ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 5.84 คน มีรายได้เฉลี่ยในครัวเรือน 7,309.31 บาทต่อเดือน มีอาชีพหลักทำการเกษตร มีที่ดินครอบครองเป็นของตนเอง กลุ่มตัวอย่างเคยเข้าร่วมการดำเนินการในการอนุรักษ์ป่าสงวนภูมิจนอย่างน้อยหนึ่งครั้งโดยภาพรวมการเข้าร่วมคิดเป็นร้อยละ 72.86

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจกับบทบาทของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าสงวนภูมิจน เมืองเชียงใหม่ แขวงหลวงพระบาง พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าสงวนภูมิจน เมืองเชียงใหม่ แขวงหลวงพระบางรวมทุกด้าน คือ รายได้รวมของครัวเรือน การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ถิ่นกำเนิด และการเป็นสมาชิกองค์กรชุมชน โดยมีระดับนัยสำคัญที่ 0.05 และ 0.01 นอกจากนั้นการสนับสนุนกิจกรรมด้านการอนุรักษ์จากภาครัฐ ทักษะคติในการอนุรักษ์ และความรู้และเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนอาจเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการอนุรักษ์ป่า เนื่องจากภาครัฐเป็นผู้ที่กำหนดนโยบาย ส่วนภาคประชาชนเป็นผู้ดำเนินงานตามกรอบที่ทางภาครัฐกำหนดขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกองค์กรชุมชนเป็นผู้นำทำให้เกิดการจัดตั้งปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ดังนั้น สมาชิกองค์กรชุมชนต้องเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ชุมชน และหน่วยงานของรัฐควนให้ความรู้และเป็นที่ปรึกษาเพื่อสร้างความมั่นใจในการจัดตั้งปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์ป่า

ผลการศึกษาพบว่า การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ส่งผลต่อการอนุรักษ์ป่าสงวนภูมิจน ดังนั้นหน่วยงานของภาครัฐ เช่น ห้องกรรการศึกษาและป่าไม้แขวง และห้องกรรการศึกษาและป่าไม้เมืองที่เกี่ยวข้อง ควรลงพื้นที่ให้ความรู้แก่ประชาชนให้มากขึ้น โดยเน้นความรู้ในด้านการอนุรักษ์ป่าไม้ การสร้างความตระหนัก รักและหวงแหนป่าไม้ เพื่อให้ประชาชนมีแนวคิดและการปฏิบัติในด้านการอนุรักษ์ตามวัตถุประสงค์ของการอนุรักษ์ป่าสงวน

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

จากผลการวิจัยนี้ก่อให้เกิดฐานข้อมูลองค์ความรู้สำคัญด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ 2 ระดับ คือ ระดับนโยบาย โดยหน่วยงานภาครัฐสามารถนำฐานข้อมูลที่ได้ไปประกอบการดำเนินนโยบายที่จะเพิ่มเติมนโยบายการปลูก อบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และการสร้างคนในชุมชนใหม่มีบทบาทเป็นสมาชิกองค์กรชุมชน ที่จะเป็นกลไกการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และการเลือกแกนนำในทางอนุรักษ์ สอนระดับปฏิบัติการ ควรสร้างความรู้สึกการมีส่วนร่วมที่ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้ตระหนักและรับรู้เกี่ยวกับบทบาทของชุมชนต่อการอนุรักษ์เพิ่มขึ้น ควรสร้างแรงจูงใจให้กับชาวบ้านในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เช่น ให้รางวัล

References

- Agriculture and Forestry Division. (2005). *Policies on the natural resource management in upland*. Issues 5. Vientiane: Department of forestry (Unpublished Manuscript)
- Forest Resource Management Sub-Division. (2019). *The Forest reserved area in LuangPrabang Province. LuangPrabang Province*: Division of Agriculture and Forestry (Unpublished Manuscript)
- Forestry Survey and Planning Division. (2012). *The results of the survey of forest cover all the country*. Vientiane: Department of forestry (Unpublished Manuscript)
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and psychological measurement*, 30(3), 607-610. Retrieved from https://home.kku.ac.th/sompong/guest_speaker/KrejcieandMorgan_article.pdf
- Kantawong, P., & Intarucomporn, W. (2014). Factors Affecting Participation of Karen Villagers in Forest Resource Conservation in Baelae Highland Agricultural Development Station, Omkoi District, Chiang Mai Province. *Journal of Agriculture*, 30(1), 71-78. (in Thai) <https://li01.tci-thaijo.org/index.php/joacmu/article/view/245868>
- Koompai, S. (2016). Factors Affecting the Participation of the People in Modelled Subdistrict Administrative Organizations in Nakhon Si Thammarat. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 9(2), 733- 748. (in Thai). <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/issue/view/5439>
- Ministry of Agriculture and Forestry. (2005). *Forest strategy of the Lao PDR to the year 2020*. Retrieved from <https://data.opendevelopmentmekong.net/dataset/c15c5cb1-dd12-4b8e-a09e-7db879efa588/resource/35ff73d8-fc68-49e6-ad2d-6a93634cd2b5/download/rpaf012-2020-lao.pdf>

- Ministry of Planning and Investment. (2016). *The 5th Economic and Social Development Planning (2016–2020)*. Retrieved from https://rtm.org.la/wp-content/uploads/2017/08/8th-NSEDP-2016-2020_LAO.pdf
- National Assembly. (2019). *forestry Law (Revised)*. Retrieved from <https://data.laos.opendevdevelopmentmekong.net/en/dataset/e7a7f81f-db0f-4853-bbd4-6a32ff946577/resource/787e4a63-9888-4cf2-83c4-6306bc77036e/download/forest-law-revised-translition-full-file-1.pdf>
- Pamulila, R. (2007). *Factors Affecting Forest Resource Conservation of Farmers in Mae Ai district Chiang Mai Province*. (Master's thesis, Chiang Mai University). (in Thai) Retrieved from <http://repository.cmu.ac.th/handle/6653943832/19888>
- PEI in Lao PDR. (2010). *Investment and sustainability in the forestry sector*. Retrieved from https://www.unpei.org/files/sites/default/files/e_library_documents/lao_pei_brief_for_estry_2010_english.pdf
- Photrakul, S. (2015). The Conservative Forest Resource Administration in Thailand. EAU HERITAGE Journal Social Science and Humanity. *Eastern Asia University*, 5(2), 61-75. (in Thai). <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/EAUHJSocSci/issue/view/4735>
- Sompeth, S., & Suksard, S. (2012). Factors affecting participation of local people in the management of Ban Noon Hin Pheung community forest, Prachinburi province. *Thai J. For. Kasetsart University*, 31(2), 53-62. (in Thai). Retrieved from <https://www.thaiscience.info/journals/Article/TJOF/10978112.pdf>
- Tharasook, W. (2013). *The Participation of Ban Tangsai Community in Mangrove Management in Tambon Lipang, Amphoe Palian, Changwat Trang*. (Master's thesis, Songkla University). (in Thai). Retrieved from <https://kb.psu.ac.th/psukb/bitstream/2010/9316/1/375859.pdf>
- Upland Agriculture Research Center. (2008). *The results of the survey in Phucomngea Forest Reserve*. Xiangngern: Upland Agriculture Research Center (Unpublished Manuscript)
- Yuekyen, W. (2014). People's Participation of Natural Resources and Environment Conservation in Hua Hin Municipal, Hua Hin District, Prachuap Khiri Khan Province. *Sripatum Chonburi Journal*, 10(4), 32-38. (in Thai). <https://www.chonburi.spu.ac.th/journal/?page=35>

การศึกษาเปรียบเทียบการส่งเสริมเรื่องการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามเป้าหมายเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้านที่ 4 (SDG 4) ของประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น และประเทศแคนาดา

A Comparative Study of Promoting Education for Sustainable Development (ESD) under the of Sustainable Development Goal 4 (SDG 4) in Thailand, Japan, and Canada

กิตติศักดิ์ มโนพัฒน์กร

Kittisak Manopattanakron

นิสิตระดับปริญญาเอก คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย
Ph.D. student, Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand

ปัทมาภรณ์ พิมพทอง และ พงศ์ประพันธ์ พงษ์โสภณ

Pattamaporn Pimthong and Pongprapan Pongsophon

ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย
Department of Education, Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand
E-mail: kittisak.ma@ku.th, fedupppi@ku.ac.th and feduppp@ku.ac.th

(Received : June 8, 2022 Revised : July 24, 2022 Accepted : August 19, 2022)

บทคัดย่อ

การศึกษาเปรียบเทียบครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการส่งเสริมเรื่องการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามเป้าหมายเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้านที่ 4 (SDG 4) ของประเทศไทย กับประเทศญี่ปุ่น และประเทศแคนาดา โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แหล่งข้อมูลที่ใช้ได้แก่รายงานการจัดการศึกษาของหน่วยงานระดับชาติและเอกสารที่เกี่ยวข้องของแต่ละประเทศ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาภายใต้กรอบการวิเคราะห์ข้อมูลตามเป้าหมายเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้านที่ 4 (SDG 4) ของ UNESCO

ผลการวิจัยพบว่า ทั้งประเทศไทย ประเทศญี่ปุ่น และประเทศแคนาดามีการส่งเสริมการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามเป้าหมายของ SDG 4 ครบทุกเป้าประสงค์ แต่ผลลัพธ์ที่ได้ยังมีความแตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละประเทศ โดยประเทศญี่ปุ่นและประเทศแคนาดามีผลลัพธ์ของการจัดการศึกษาสอดคล้องกับเป้าหมายเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในทุกเป้าประสงค์ ส่วนประเทศไทยยังมีปัญหาเรื่องของความเหลื่อมล้ำ ทั้งด้านคุณภาพของสถาบันการศึกษา การเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา

ที่มีคุณภาพให้ทั่วถึงกับผู้เรียนทุกคน ซึ่งส่งผลต่อผลลัพธ์ในการบรรลุตามเป้าหมายเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
ด้านที่ 4

คำสำคัญ: การศึกษาเปรียบเทียบ การศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

Abstract

This comparative study aims to conduct the comparative study on Education for Sustainable Development (ESD) under Sustainable Development Goal 4 (SDG 4) between Thailand, Japan, and Canada. This research is a qualitative research includes report on the educational management of government and documentary research. Data was analyzed using content analysis within the framework of Sustainable Development Goals 4 (SDG 4) of UNESCO.

The findings are as follows: both Thailand, Japan, and Canada have implemented SDG 4, but the results vary depending on the context of each country. In Japan and Canada provide equitable quality education according to Sustainable Development Goal 4 (SDG 4) while in Thailand still faces the problem of inequality including the quality of educational institutions, access to educational opportunities, promoting and supporting quality education for all learners, which affects the success of the implementation of Sustainable Development Goal 4.

Keywords: Comparative study, Education for sustainable development

บทนำ

ปฏิญญาอินซอนว่าด้วยการศึกษา ปี ค.ศ. 2030 (UNESCO, 2016) และ United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization หรือ UNESCO ได้นิยามคำว่า Education for Sustainable Development (ESD) คือกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีคุณภาพ เพิ่มมิติการเรียนรู้ด้านสังคม อารมณ์ และพฤติกรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ ค่านิยม และเจตคติในการตัดสินใจจากข้อมูล และดำเนินชีวิตโดยมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม Ngourungsi (2016) ได้ให้ความหมายของการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Education for Sustainable Development: ESD) ว่าคือกระบวนการที่คนของการคิดถึงอนาคตที่จะต้องสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นระหว่างสภาพการณ์ปัจจุบันกับคุณภาพชีวิตที่จะต้องพัฒนา จากนิยามและความหมายดังกล่าวสอดคล้องกับเป้าหมายเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในด้านที่ 4 (Sustainable Development Goal 4: SDG 4) ขององค์การสหประชาชาติ (2021) ซึ่งเป็นเป้าหมายที่คาดหวังในปี พ.ศ. 2573 (ค.ศ. 2030) ว่าด้วยด้านการศึกษาที่มี

คุณภาพเป็นการสร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ครอบคลุมการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพของผู้เรียนในทุกระดับ

ประเทศไทยมีการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2560 – 2579 โดยนำยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2580) (The National Economic and Social Development Board, 2017) และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 (Office of the Education Council, 2017) มาเป็นกรอบความคิดสำคัญในการจัดทำวิสัยทัศน์คือ “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” จากรายงานการพัฒนาศึกษานานาชาติเพื่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก (Office of the Education Council, 2019) พบว่า “การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ไม่ได้มีการจัดการเรียนการสอนเป็นเนื้อหาสาระที่ชัดเจน แต่แทรกอยู่ในหลักสูตรเพิ่มเติมวิชาหน้าที่พลเมืองที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ ชาตินิยม ค่านิยมหลัก 12 ประการ เป็นต้น (Office of the Education Council, 2019, p.44) ซึ่งทำให้แนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนยังไม่ชัดเจน ผู้วิจัยได้ศึกษาการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในประเทศญี่ปุ่นซึ่งมีลักษณะการเมืองการปกครองที่ใกล้เคียงกับประเทศไทยพบว่า ประเทศญี่ปุ่นมีนโยบายที่ต้องการทำให้ประเทศมีความเป็นสากล โดยมีการกำหนดประเด็นเกี่ยวกับความเป็นพลโลกไว้ในหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนปลายตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 (Fredriksson et al., 2020) เมื่อมีการสนับสนุนเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน โรงเรียนและครูมีการจัดการเรียนรู้บูรณาการเรื่องนี้เข้าไปในโปรแกรมการเรียน Super Global High School (SGH) ซึ่งแต่ละโรงเรียนที่ใช้โปรแกรมการเรียนนี้มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เรียกว่า Associated Schools Project Network (ASPnet) ทำให้ได้รับทรัพยากรการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น โดยได้มีการพัฒนาหลักสูตรในปี พ.ศ. 2559 โดยการนำแนวทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนมาปรับใช้ในหลักสูตรการศึกษาทุกระดับชั้นตั้งแต่ปีการศึกษา 2561 (Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology: MEXT, online) นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ศึกษาการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศแคนาดาซึ่งมีลักษณะการเมืองการปกครองแบ่งออกเป็นรัฐย่อย มีลักษณะสังคมแบบพหุวัฒนธรรม ประชากรมีหลากหลายเชื้อชาติ แบ่งการปกครองออกเป็นรัฐต่าง ๆ จัดการศึกษาโดยใช้ภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศสเป็นหลัก และยังมีการศึกษาสำหรับชนพื้นเมือง ผู้วิจัยพบว่าหลังจากมีการประกาศเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของ UNESCO ประเทศแคนาดามีการทบทวนประเด็นเรื่องการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยรัฐบาลกลางมอบหมายให้สภาการศึกษาชาติ (Council of Ministers of Education, Canada: CMEC) (2020) มีหน้าที่รับผิดชอบในจุดมุ่งหมายที่ 4 (SDG 4) โดยมีการตั้งหน่วยงาน Education for Sustainable Development Working Group (ESDWG) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 มีจุดประสงค์เพื่อเชื่อมโยงการทำงานด้านการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของแต่ละรัฐ พัฒนารอบการปฏิบัติ ดำเนินการ และสนับสนุนด้านการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (CMEC, 2010)

จากประเด็นที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าทั้งประเทศไทย ประเทศญี่ปุ่น และประเทศแคนาดามีการส่งเสริมการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับนโยบายของการศึกษาชาติ แต่มีความแตกต่างในด้านกร

ดำเนินการของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องและการดำเนินการของสถานศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ประเทศไทยยังพบปัญหาในเรื่องของการดำเนินการให้ได้ผลลัพธ์สอดคล้องกับเป้าหมายเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในทุกเป้าประสงค์ แม้ว่าจะมีการกำหนดค่าว่าการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ในนโยบายการพัฒนการศึกษา หรือหลักสูตรของแต่ละสถานศึกษา แต่การนำไปปฏิบัติยังขาดความชัดเจน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบประเด็นเรื่องการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามเป้าหมายเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้านที่ 4 (SDG 4) โดยเน้นการดำเนินการของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง และการดำเนินการของสถานศึกษาในการส่งเสริมการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยใช้การวิเคราะห์เปรียบเทียบเนื้อหาของแต่ละองค์ประกอบ ผลของการศึกษาเปรียบเทียบครั้งนี้จะแสดงให้เห็นถึงแนวทางของการดำเนินการที่ให้ผลลัพธ์สอดคล้องกับเป้าหมาย ข้อดีและข้อพัฒนาในการดำเนินการ เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมเรื่องการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนเพื่อให้ได้การศึกษาที่ดีมีคุณภาพส่งผลต่อการพัฒนาพลเมืองไทยโดยเฉพาะเยาวชน

กรอบแนวคิดการศึกษา

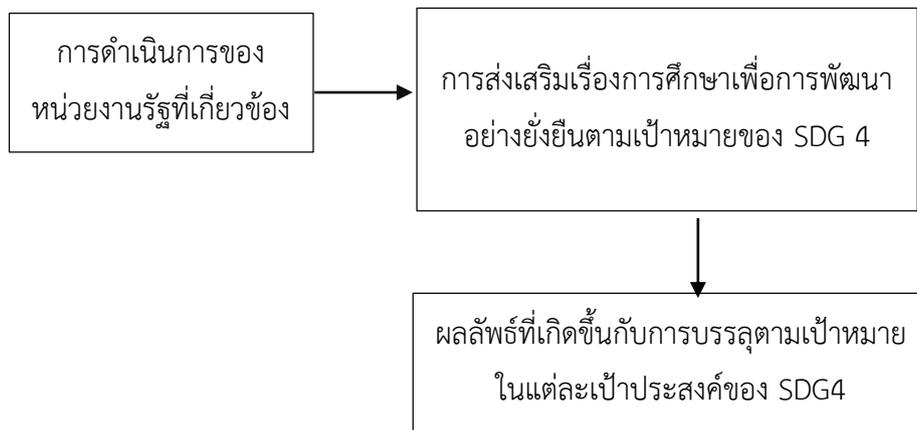

Figure 1 Educational Conceptual Framework

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการส่งเสริมเรื่องการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามเป้าหมายเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้านที่ 4 (SDG 4) ของประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น และประเทศแคนาดา

ระเบียบวิธีวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาเปรียบเทียบการส่งเสริมเรื่องการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป้าหมายเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้านที่ 4 (SDG 4) ในเอกสารและบทความวิชาการของหน่วยงานระดับกระทรวงของแต่ละประเทศ ทำการสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยการตีความเปรียบเทียบความสอดคล้องและความแตกต่างของการส่งเสริมเรื่องการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามเป้าหมายเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้านที่ 4

(SDG 4) ของประเทศไทย ประเทศญี่ปุ่น และประเทศแคนาดา โดยพิจารณาตามองค์ประกอบของ UNESCO (2015) จำนวน 10 ด้าน แบ่งเป็นเป้าประสงค์หลักจำนวน 7 ด้าน และเป้าประสงค์เพิ่มเติมจำนวน 3 ด้าน ดังนี้

เป้าประสงค์หลักที่ 4.1 เด็กชายหญิงทุกคนสำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาที่มีคุณภาพ

เป้าประสงค์หลักที่ 4.2 เด็กชายหญิงทุกคนเข้าถึงการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย

เป้าประสงค์หลักที่ 4.3 เด็กชายหญิงทุกคนเข้าถึงการศึกษาระดับอาชีวศึกษา เทคนิคศึกษา และอุดมศึกษา

เป้าประสงค์หลักที่ 4.4 เยาวชนและผู้ใหญ่มีทักษะที่จำเป็น รวมถึงทักษะทางเทคนิคและอาชีพ

เป้าประสงค์หลักที่ 4.5 ขจัดความเหลื่อมล้ำทางเพศ กลุ่มเปราะบางรวมถึงผู้พิการ ชนพื้นเมืองสามารถเข้าถึงการศึกษาทุกระดับอย่างเท่าเทียม

เป้าประสงค์หลักที่ 4.6 เยาวชนและผู้ใหญ่สามารถอ่านออกเขียนได้ และคำนวณได้

เป้าประสงค์หลักที่ 4.7 ผู้เรียนทุกคนได้รับความรู้และทักษะที่จำเป็น รวมไปถึงการศึกษาสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน

เป้าประสงค์เพิ่มเติมที่ 4.a สร้างและยกระดับเครื่องมือและอุปกรณ์ทางการศึกษาที่สนับสนุนเด็ก ผู้พิการ และเพศภาวะ และจัดให้มีสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่ปลอดภัย ปราศจากความรุนแรง ครอบคลุม และมีประสิทธิผลสำหรับทุกคน

เป้าประสงค์เพิ่มเติมที่ 4.b เพิ่มจำนวนทุนการศึกษาที่ให้แก่ประเทศกำลังพัฒนา

เป้าประสงค์เพิ่มเติมที่ 4.c เพิ่มจำนวนครูที่มีคุณภาพ รวมถึงการดำเนินการผ่านความร่วมมือจากประเทศที่พัฒนาแล้วในการฝึกอบรมครู

วิธีดำเนินการวิจัย

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary research) ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมรายงานผลการจัดการศึกษาของแต่ละประเทศและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ประเทศไทย เอกสารหลักที่ใช้ได้แก่ รายงานการวิจัยการพัฒนาศึกษานานาชาติเพื่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก โดย Office of the Education Council, Ministry of Education (2019)

2. ประเทศญี่ปุ่น เอกสารหลักที่ใช้ได้แก่ เอกสารและบทความออนไลน์เกี่ยวกับการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศญี่ปุ่น : <https://www.mext.go.jp> โดย Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology (MEXT)

3. ประเทศแคนาดา เอกสารหลักที่ใช้ได้แก่ 1) Background – Developing a Pan-Canadian ESD Framework for Collaboration and Action (2010) 2) Ensuring Inclusive and Equitable Quality Education: Sustainable Development Goal 4 in Canada (2020) โดย Council of Ministers of Education, Canada (CMEC)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) (Reitz, 2004) โดยการจัดกลุ่มของข้อมูลอย่างเป็นระบบภายใต้กรอบการวิเคราะห์ (Framework analysis) ที่เป็นประเด็นของงานวิจัยและตีความโดยการเปรียบเทียบความสอดคล้องและความแตกต่างของประเด็นเรื่องการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามเป้าหมายเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้านที่ 4 (SDG 4) ของประเทศไทย ประเทศญี่ปุ่น และประเทศแคนาดา จำนวน 10 ด้าน

ผลการวิจัย

การเปรียบเทียบการส่งเสริมเรื่องการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามเป้าหมายเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้านที่ 4 (SDG 4) ของประเทศไทย กับประเทศญี่ปุ่น และประเทศแคนาดา สรุปได้ดัง Table 1 แสดงผลการเปรียบเทียบการส่งเสริมเรื่องการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามเป้าหมายเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้านที่ 4 (SDG 4) ของประเทศไทย กับประเทศญี่ปุ่น และประเทศแคนาดา

Table 1 Shows the comparison results of promoting education for sustainable development according to the Sustainable Development Goals 4 (SDG 4) of Thailand with Japan and Canada.

เป้าประสงค์	ประเทศไทย	ประเทศญี่ปุ่น	ประเทศแคนาดา	ผลการเปรียบเทียบ
เป้าประสงค์หลักที่ 4.1	จัดการศึกษาระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นการศึกษาภาคบังคับ รวม 9 ปี โดยไม่เสียค่าเรียน ยกเว้นในโรงเรียนเอกชน และมีนโยบายสนับสนุนการจัดการศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	จัดการศึกษาระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นการศึกษาภาคบังคับ รวม 9 ปี โดยไม่เสียค่าเรียน ยกเว้นในโรงเรียนเอกชน มี การสอบเข้าเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	จัดการศึกษาระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นการศึกษาภาคบังคับ รวม 9 ปี และสนับสนุนการจัดการศึกษาต่อจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายรวม 12 ปี โดยไม่เสียค่าเรียน	- ทั้งสามประเทศมีการจัดการศึกษาภาคบังคับในระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นรวม 9 ปี โดยไม่เสียค่าเรียน - การจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของประเทศแคนาดายังคงไม่เสียค่าเล่าเรียน ส่วนประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่นเป็นการศึกษาตามความสมัครใจของผู้เรียน

เป้าประสงค์	ประเทศไทย	ประเทศญี่ปุ่น	ประเทศแคนาดา	ผลการเปรียบเทียบ
เป้าประสงค์ หลักที่ 4.2	มีนโยบายและ กฎหมายเกี่ยวกับ การให้การศึกษา และดูแลเด็กตั้งแต่ เกิดถึง 6 ปี โดยให้มี ความร่วมมือจาก หลายภาคส่วน มีมาตรฐานการดูแล สุขภาพเด็กปฐมวัย มีนโยบายสนับสนุน แต่ยังคงมีค่าใช้จ่าย	มีนโยบายและ กฎหมายเกี่ยวกับ การดูแลและให้ การศึกษาแก่เด็ก ปฐมวัย โดย มอบหมายให้องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่จัดตั้งสถาน ดูแลเด็กในฐานะเป็น สวัสดิการสังคม แต่ มีการเก็บเงินตาม รายได้ของผู้ปกครอง	มีเพียง 3 รัฐที่ กำหนดให้การศึกษา ปฐมวัยเป็น การศึกษาภาคบังคับ ได้แก่ Nova Scotia, New Brunswick, and Prince Edward Island มี การกำหนดพื้นฐาน การศึกษาระดับ ปฐมวัยที่เรียกว่า Early Childhood Care and Education (ECCE) ซึ่งเป็นการ วางรากฐานด้าน พัฒนาการของเด็ก	- ประเทศไทยกับ ประเทศญี่ปุ่นมี นโยบายและกฎหมาย เกี่ยวกับการจัด การศึกษาในระดับ ปฐมวัย โดยมีการเก็บ ค่าใช้จ่าย ในประเทศ ญี่ปุ่นเป็นการจัดการ ของท้องถิ่น - ประเทศแคนาดาไม่มี กฎหมายการศึกษาใน ระดับปฐมวัย ขึ้นอยู่ กับนโยบายการจัดการ ของแต่ละรัฐ ส่วนกลางกำหนดเพียง พื้นฐานการศึกษา
เป้าประสงค์ หลักที่ 4.3	การเรียนระดับ อาชีวศึกษาเริ่ม หลังจากระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น โดยจัดในโรงเรียน หรือในวิทยาลัย อาชีวศึกษา/เทคนิค ซึ่งสอนถึงระดับ ปริญญาตรี มีการ ควบคุมมาตรฐาน โดยสำนักงาน คณะกรรมการการ อาชีวศึกษา ระดับอุดมศึกษามี การกำกับดูแลโดย การกำกับดูแลโดย	หลักสูตรอาชีวศึกษา ได้รับการดูแลโดย NAID-UE ซึ่งเป็น หน่วยงานอิสระที่รัฐ จัดตั้งขึ้นเพื่อทำ หน้าที่อนุมัติปริญญา และประกันคุณภาพ การศึกษาระดับสูง กว่าขั้นพื้นฐานโดย ใช้กรอบคุณสมบัติ แห่งชาติ ระดับอุดมศึกษามี การกำกับดูแลโดย ส่วนกลาง ประเทศ ญี่ปุ่นมีนโยบายปรับ	ส่งเสริมการจัด การศึกษาและการ ฝึกงานด้านวิชาชีพ ธุรกิจศึกษาในแต่ละ รัฐ มีการควบคุม มาตรฐานจาก รัฐบาลกลาง ระดับอุดมศึกษาเป็น ความรับผิดชอบของ แต่ละรัฐ โดยการ บริหารงานจะมี ความเป็นอิสระ รัฐบาลกลางมีส่วน ร่วมในการกำหนด ค่าใช้จ่ายทางการ	- ทั้งสามประเทศมี หน่วยงานและ มาตรฐานในการ ควบคุมคุณภาพการ จัดการศึกษาในระดับ อาชีวศึกษา และ ระดับอุดมศึกษา - ประเทศไทยกับ ประเทศแคนาดาเน้น พัฒนากำลังคนให้ สอดคล้องกับ ตลาดแรงงาน ส่วน ประเทศญี่ปุ่นเน้น พัฒนากำลังคนสาย

เป้าประสงค์	ประเทศไทย	ประเทศญี่ปุ่น	ประเทศแคนาดา	ผลการเปรียบเทียบ
	กระทรวงการ อุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม มีการ ส่งเสริมการพัฒนา กำลังคนสาย อาชีวศึกษาและ อุดมศึกษาให้ สอดคล้องกับ ความต้องการ ตลาดแรงงานและ ทิศทางการพัฒนา ประเทศ	ลดจำนวนการรับเข้า นักศึกษาสาย สังคมศาสตร์และ มนุษยศาสตร์ และ เพิ่มการผลิต นักศึกษาสาย วิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี เพื่อ รองรับอุตสาหกรรม รูปแบบใหม่ที่จะ เกิดขึ้นในอนาคต (ICEF Monitor, 2015)	ศึกษาให้มีความ เหมาะสม เน้นการ พัฒนากำลังคนให้ สอดคล้องกับ ตลาดแรงงาน	วิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี
เป้าประสงค์ หลักที่ 4.4	มีการส่งเสริมทักษะ ด้าน ICT ในระดับ นโยบายเพื่อรองรับ การเปลี่ยนแปลง ของเศรษฐกิจและ สังคม มีการส่งเสริม การเข้าถึงเทคโนโลยี ICT ต่าง ๆ ใน โรงเรียน แต่ยังพบ ความเหลื่อมล้ำ ระหว่างโรงเรียน ขนาดใหญ่กับ โรงเรียนขนาดเล็ก	มีการส่งเสริมทักษะ ด้าน ICT ให้กับ เยาวชนและผู้ใหญ่ วัยทำงานเนื่องจาก ตลาดแรงงานมี ความต้องการใช้งาน ภาษาคอมพิวเตอร์ (programming language) ใน ระดับสูง ปี ค.ศ. 2018 มีนโยบาย GIGA School Program โดยเพิ่ม โอกาสการเข้าถึง เทคโนโลยี ICT ของ ผู้เรียนทุกคน (1 device for 1 student)	การส่งเสริมทักษะ ด้าน ICT และการ เข้าถึงเทคโนโลยี ICT มาอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประชาชนอายุ ระหว่าง 16 ถึง 24 ปีมีทักษะการใช้ ICT สูงกว่าค่าเฉลี่ยของ ประเทศสมาชิก OECD (CMEC, 2020, p.26) ประชากรในวัย ทำงานมีทักษะการ ใช้ ICT ในระดับสูง ส่วนใหญ่ใช้ โปรแกรม คอมพิวเตอร์ได้เป็น อย่างดี	- ทั้งสามประเทศมีการ ส่งเสริมทักษะด้าน ICT ให้กับประชาชน โดยประเทศญี่ปุ่นกับ ประเทศแคนาดา ประชาชนมี ความสามารถด้าน ICT ในระดับสูง - การเข้าถึงเทคโนโลยี ของเยาวชนใน ประเทศไทยยังมีความ เหลื่อมล้ำสูงเมื่อเทียบกับ ประเทศญี่ปุ่นและ ประเทศแคนาดา

เป้าประสงค์	ประเทศไทย	ประเทศญี่ปุ่น	ประเทศแคนาดา	ผลการเปรียบเทียบ
เป้าประสงค์ หลักที่ 4.5	มีหลักสูตรการศึกษา พิเศษสำหรับเด็กที่มี ความบกพร่องหรือ พิการตั้งแต่ระดับ ก่อนประถมศึกษา จนถึงมัธยมศึกษา ตอนปลาย และมี แผนการจัดการ เรียนรู้เฉพาะบุคคล สำหรับเด็กพิเศษ	มีหลักสูตรการศึกษา พิเศษสำหรับเด็ก พิเศษทุกประเภท แบ่งเป็นแผนก อนุบาล แผนก ประถมศึกษา แผนก มัธยมศึกษาตอนต้น และแผนก มัธยมศึกษาตอน ปลาย และให้แผนก ประถมศึกษา กับ มัธยมศึกษาตอนต้น เป็นภาคบังคับ เด็ก พิเศษที่ไม่รุนแรงให้ เรียนในชั้นเรียน พิเศษหรือห้องแหล่ง เรียนรู้ของโรงเรียน ทั่วไป	มีหลักสูตรการศึกษา ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2005 ประเทศแคนาดาได้ มีนโยบายลดการ เลือกปฏิบัติ ประชาชนทุกคนมี สิทธิเข้าถึงคุณภาพ ชีวิตที่ดีอย่างเท่า เทียม มีการ แก้ปัญหาเรื่อง ช่องว่างทาง การศึกษาระหว่าง คนแคนาดากับชน พื้นเมือง นอกจากนี้ ในแต่ละรัฐยังมีการ จัดการศึกษาสำหรับ เด็กพิเศษที่แตกต่าง จากเด็กทั่วไป ได้แก่ กลวิธีการสอนที่ เฉพาะของครู สื่อ การเรียนรู้ เทคโนโลยีและสิ่ง อำนวยความสะดวก และโปรแกรม การศึกษาที่มีความ เฉพาะกับเด็กแต่ละ คน (Ministry of Education, Ontario, 2021)	- ทั้งสามประเทศมี หลักสูตรและการจัด การศึกษาให้กับเด็ก พิเศษ มีนโยบายจัด ความเหลื่อมล้ำทาง เพศ - ประเทศแคนาดามี กลุ่มชาติพันธุ์ที่ หลากหลาย อีกทั้งยังมี ชนพื้นเมืองซึ่งมี ลักษณะทางสังคมที่ แตกต่าง จึงมีการ ส่งเสริมความเท่าเทียม ในการเข้าถึง การศึกษาให้กับชน พื้นเมืองมาอย่าง ต่อเนื่อง

เป้าประสงค์	ประเทศไทย	ประเทศญี่ปุ่น	ประเทศแคนาดา	ผลการเปรียบเทียบ
เป้าประสงค์ หลักที่ 4.6	หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เน้นการอ่านออก เขียนได้ และคิดเลข เป็นในชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1- 3 และการอ่านคล่อง เขียนคล่อง คณิต ศาสตร์ในชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4- 6 (Ministry of Education, 2008)	หลักสูตรให้ ความสำคัญกับการ อ่าน การเขียนและ คณิตศาสตร์ โดย ส่งเสริมให้ผู้เรียน เขียนอ่านและคิด เลขได้ตั้งแต่ ระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 มีการจัดการเรียน การสอนเพื่อ พัฒนาการอ่านออก เขียนได้คิดเลขเป็น สำหรับผู้ใหญ่	หลักสูตรการศึกษามี การส่งเสริมการอ่าน เขียน และคำนวณ ได้ นอกจากนี้ยังมี การทดสอบการอ่าน การเขียน และ คณิตศาสตร์ใน ระดับชั้นต่าง ๆ เพื่อ เป็นการประเมิน ความสามารถของ ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง (EQAO, 2020)	- หลักสูตรของทั้งสาม ประเทศมีการส่งเสริม การอ่านออกเขียนได้ และคิดเลขเป็น - การประเมินของ ความ ฉลาดรู้ด้าน คณิตศาสตร์ ในปี ค.ศ. 2012 (OECD, 2014) และการประเมินความ ฉลาดรู้ด้านการอ่าน ในปี ค.ศ. 2018 (OECD, 2019) พบว่า ทั้งประเทศญี่ปุ่นและ ประเทศแคนาดามีผล คะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ย ของ OECD แต่ ประเทศไทยมีผล คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ของ OECD ในทั้งสอง การประเมิน
เป้าประสงค์ หลักที่ 4.7	รายวิชาสังคมศึกษา เน้นที่ความรู้เรื่อง ประวัติศาสตร์ ชาตินิยม ค่านิยม ของคนไทย การ ส่งเสริมเรื่องการ พัฒนาสังคมและ เศรษฐกิจตามหลัก ปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง (Ministry of	มีนโยบายส่งเสริม การศึกษาเพื่อการ พัฒนาที่ยั่งยืนผ่าน ระบบโรงเรียนโดย บูรณาการหลักการ ค่านิยม พฤติกรรมที่ จำเป็นสำหรับการ พัฒนาที่ยั่งยืนเข้าไป ในทุกรายวิชาของ หลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน มีการ สร้างความเข้าใจ	มีการบูรณาการ การศึกษาเพื่อการ พัฒนาที่ยั่งยืนใน รายวิชาต่าง ๆ เช่น รายวิชาสังคมศึกษา มีการบูรณาการเรื่อง สิทธิมนุษยชน ความ เสมอภาคระหว่าง ชาติพันธุ์และเพศ การเป็นพลเมืองของ โลก นโยบายและ การดำเนินการเรื่อง	- ประเทศญี่ปุ่นและ ประเทศแคนาดามี ความชัดเจนทั้ง นโยบายและหลักสูตร ในการจัดการศึกษา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน - ประเทศไทยมีนโยบาย เรื่องการศึกษาเพื่อ การพัฒนาที่ยั่งยืน แต่ เน้นบูรณาการใน รายวิชาสังคมศึกษา

เป้าประสงค์	ประเทศไทย	ประเทศญี่ปุ่น	ประเทศแคนาดา	ผลการเปรียบเทียบ
	Education, Thailand, 2008)	เรื่อง ESD โดย กระทรวงศึกษาธิการ เน้นการศึกษาที่ เสริมสร้างภาวะผู้นำ ที่จำเป็นสำหรับการ สร้างสังคมที่ยั่งยืน	การจัดการศึกษา เพื่อการพัฒนาอย่าง ยั่งยืนส่งเสริมให้ ผู้เรียนมีส่วนร่วมกับ ชุมชนและสังคม ส่งเสริมวัฒนธรรม เปิดรับโอกาสใหม่ ๆ และก้าวทันการ เปลี่ยนแปลงของ สังคมโลก	
เป้าประสงค์ เพิ่มเติมที่ 4.a	การจัดการเรียนการ สอนโดยใช้อุปกรณ์ และเครื่องมือ ทางการศึกษาที่มี คุณภาพยังมีปัญหา ในโรงเรียนขนาดเล็ก หรือโรงเรียนในถิ่น ทุรกันดาร เพราะ ส่วนใหญ่ยังขาด อุปกรณ์และ เครื่องมือทางการ ศึกษาที่มีคุณภาพ และพอเพียงกับ จำนวนนักเรียน โดยเฉพาะกับ นักเรียนที่มีความ บกพร่องหรือผู้พิการ	มีการจัดอาคาร สถานที่และ สิ่งแวดล้อมทางการ ศึกษาที่มีมาตรฐาน สูง มีการใช้สิ่ง อำนาจความสะดวก อุปกรณ์ และ เครื่องมือทางการ ศึกษาที่มีมาตรฐาน ระดับสากลสำหรับ นักเรียนปกติและ นักเรียนพิเศษ	มีการจัดการศึกษาที่ มีคุณภาพ มีสิ่ง อำนาจความสะดวก อุปกรณ์ทางการ ศึกษาที่เพียงพอต่อ ความต้องการใช้งาน สร้างความมั่นใจว่า นักเรียนทุกคนจะ ได้รับความปลอดภัย และได้รับการจัด การศึกษาที่ดีทั้ง นักเรียนปกติและ นักเรียนพิเศษ	- ประเทศญี่ปุ่นและ ประเทศแคนาดามี อาคารสถานที่ อุปกรณ์และเครื่องมือ ทางการศึกษาที่ เพียงพอกับจำนวน นักเรียน และมี คุณภาพ - ประเทศไทยยังขาด อุปกรณ์และเครื่องมือ ทางการศึกษาที่มี คุณภาพและเพียงพอ กับจำนวนนักเรียน โดยเฉพาะในโรงเรียน ขนาดเล็ก

เป้าประสงค์	ประเทศไทย	ประเทศญี่ปุ่น	ประเทศแคนาดา	ผลการเปรียบเทียบ
เป้าประสงค์เพิ่มเติมที่ 4.b	มีความร่วมมือด้านการให้ทุนการศึกษา กับประเทศในอาเซียน โดยความรับผิดชอบขององค์การรัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEAMEO, 2021)	มีทุนการศึกษาจากรัฐบาลกลาง (MEXT) ให้กับนักศึกษาจากประเทศกำลังพัฒนา รวมทั้งทุนของรัฐบาลท้องถิ่นและภาคเอกชนในญี่ปุ่น ที่เน้นการพัฒนาบุคลากรของประเทศต่าง ๆ	มีโครงการมอบทุนการศึกษาสำหรับนักศึกษาต่างชาติ เช่น ทุนการศึกษา Ontario Trillium การฝึกงานของนักศึกษาต่างชาติจะได้รับสิทธิประโยชน์เรื่องค่าที่พักตลอดระยะเวลาการศึกษา และได้รับการบริการด้านสาธารณสุข	ทั้งสามประเทศมีการส่งเสริมเรื่องการให้ทุนการศึกษากับประเทศอื่น
เป้าประสงค์เพิ่มเติมที่ 4.c	เปิดรับนักศึกษาต่างประเทศเพื่อมาศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา และมีการจัดหลักสูตรฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ และการพัฒนาวิชาชีพครู	มีการคัดเลือกครูจากต่างประเทศมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือเข้ารับการฝึกอบรมในมหาวิทยาลัยของประเทศญี่ปุ่นที่เข้าร่วมโครงการ เรียกว่า Monbukagakush (Embassy of Japan in Thailand, 2014)	มีการแลกเปลี่ยนครูกับต่างประเทศเพื่อมาปฏิบัติการสอน ภายใต้ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณสมบัติของครูในแต่ละรัฐ ซึ่งส่วนใหญ่กำหนดคุณสมบัติทางการศึกษาระดับปริญญาตรีด้านครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ และกำหนดทักษะด้านภาษา เช่น รัฐ Ontario กำหนดคุณสมบัติทางการศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตทางการศึกษา หรือนักศึกษาครูที่ผ่านการเรียนอย่างน้อย 4 ภาคการศึกษา	ทั้งสามประเทศมีการส่งเสริมเรื่องการผลิตและพัฒนาครูที่มีคุณภาพ และมีการร่วมมือแลกเปลี่ยนครูกับต่างประเทศ

การอภิปรายผล

จากผลการศึกษาเปรียบเทียบการส่งเสริมเรื่องการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนตามเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านที่ 4 ของประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น และประเทศแคนาดา พบว่า ทั้งสามประเทศมีการดำเนินการในระดับนโยบายสอดคล้องกับเป้าประสงค์ทั้ง 10 ด้าน แต่มีลักษณะของการดำเนินการและผลลัพธ์ที่ได้แตกต่างกัน ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาในแต่ละเป้าประสงค์มาอภิปรายและให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยให้บรรลุตามเป้าหมายของ SDG 4 ดังนี้

เป้าประสงค์หลักที่ 4.1 ประเทศไทยมีการจัดสรรทรัพยากรการศึกษาให้กับโรงเรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาโดยใช้ค่าใช้จ่ายรายหัวเป็นหลัก ทำให้โรงเรียนขนาดเล็กได้รับงบประมาณที่ไม่เพียงพอต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จากงานวิจัยของ Yongsorn (2017) พบว่า เด็กไทยจำนวนมากได้หลุดออกไปจากระบบการศึกษาโดยเฉพาะในช่วงการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีเด็กหลายคนไม่ได้ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา แนวทางในการพัฒนาคือการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการศึกษาไปยังท้องถิ่นเหมือนกับประเทศญี่ปุ่นและประเทศแคนาดา

เป้าประสงค์หลักที่ 4.2 การดูแลเด็กปฐมวัยในประเทศไทยเป็นการดูแลจากครอบครัวเป็นหลัก ซึ่งยังขาดการบริหารจัดการที่ดี เนื่องจากบางครอบครัวขาดความรู้ความเข้าใจ และขาดทักษะในการดูแลเด็กปฐมวัย แนวทางในการพัฒนาคือการสนับสนุนการกระจายความรับผิดชอบไปที่ระดับท้องถิ่นอย่างทั่วถึงเพื่อให้เด็กปฐมวัยได้เรียนตามหลักสูตรในสถานศึกษาที่มีคุณภาพและมีจำนวนที่เพียงพอเช่นเดียวกับของประเทศญี่ปุ่นและประเทศแคนาดา สำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในประเทศไทยต้องมีการประเมินคุณภาพอย่างต่อเนื่อง และควรมีการส่งเสริมการจัดทำหลักสูตรที่เหมาะสม (Tamdee et al., 2018)

เป้าประสงค์หลักที่ 4.3 เช่นเดียวกับการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของไทยมีปัญหาเรื่องความเหลื่อมล้ำในด้านคุณภาพของสถานศึกษา ค่าใช้จ่ายในการศึกษาของบางสถาบันยังค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับรายได้ขั้นต่ำของบางครอบครัว และนักเรียนส่วนใหญ่ยังนิยมเรียนต่อสายสามัญเพื่อเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษามากกว่าเลือกเรียนสายอาชีวศึกษา (Pakkarana and Sawangboon, 2019) แต่ในประเทศญี่ปุ่นและประเทศแคนาดามีการส่งเสริมการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาควบคู่กับการศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยเน้นการผลิตกำลังคนเข้าสู่ตลาดแรงงาน แนวทางในการพัฒนาคือการให้โอกาสทางการเรียนรู้กับผู้เรียนในการฝึกฝนทักษะที่จำเป็น และตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน (UNESCO-UNEVOC, 2013) จากงานวิจัยของ Saowayoung et al. (2017) พบว่า ต้องมีการจัดการศึกษาระดับอาชีวศึกษาทั้งของภาครัฐและเอกชนอย่างต่อเนื่องและมีคุณภาพ เน้นให้กำลังคนสายอาชีวศึกษาสามารถมีทักษะในการปฏิบัติงานได้จริง และส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้สถานประกอบการและภาคเอกชนเข้าร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อช่วยกันพัฒนาศักยภาพให้กับกำลังคนสายอาชีวศึกษา

เป้าประสงค์หลักที่ 4.4 การส่งเสริมการเรียนรู้ในวัยทำงานหรือในวัยผู้ใหญ่ของไทยเป็นการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยซึ่งมีหน่วยงานจัดการอบรมที่หลากหลาย แต่ยังขาด

ในส่วนของการกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาที่ชัดเจนโดยเฉพาะการพัฒนาทักษะด้าน ICT ให้กับประชาชน อีกทั้งยังประสบปัญหาความเหลื่อมล้ำทางด้านดิจิทัลทั้งเด็กในวัยเรียนและผู้ใหญ่ในวัยทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sukkong et al. (2016) และ Pansri & Chomtohsuwan (2019) จากการประเมินทักษะและสมรรถนะในวัยผู้ใหญ่และการทำงาน ของ The Programme for the International Assessment of Adult Competencies หรือ PIAAC (OECD, 2012) พบว่า ทั้งผู้ชายและผู้หญิงของประเทศญี่ปุ่นมีทักษะการใช้เทคโนโลยีในการแก้ปัญหาและการทำงานที่สูง ส่วนหนึ่งเพราะการเข้าถึงเทคโนโลยี ICT และดิจิทัลที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นสภาพแวดล้อมใกล้ตัวของประชาชนทุกคน ส่วนประเทศแคนาดามีความต้องการทักษะด้าน ICT ของตลาดแรงงานเพิ่มสูงขึ้น (Yan, 2005) ทำให้รัฐบาลกลางและรัฐบาลท้องถิ่นส่งเสริมการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลและการมีทักษะด้าน ICT ของประชาชน แนวทางในการพัฒนาคือการส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการบรรลุเป้าหมายของเป้าประสงค์นี้

เป้าประสงค์หลักที่ 4.5 ประเทศไทย ประเทศญี่ปุ่นและประเทศแคนาดามีการจัดทำหลักสูตรเฉพาะสำหรับเด็กด้วยโอกาสทางการศึกษา ในประเทศไทยยังมีความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพของเด็กด้วยโอกาสอยู่ค่อนข้างมาก จากงานวิจัยของ Tiptanatoranin & Sirisanhiron (2013) พบว่า การจัดการศึกษาของไทยที่จัดโดยภาครัฐยังมีการรวมศูนย์เมืองใหญ่ และสถาบันอุดมศึกษาได้รับการจัดสรรงบประมาณเป็นสัดส่วนสูง ขณะที่ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการศึกษายังต่ำกว่าที่ได้ลงทุนไป แนวทางในการพัฒนา เช่น การบริหารจัดการเกี่ยวกับเด็กด้วยโอกาสที่มีฐานะยากจน ในประเทศญี่ปุ่นมีกฎหมายและมาตรการเพื่อรับประกันว่า เด็กด้วยโอกาสจะได้รับการพัฒนาความสามารถทางวิชาการ การลดภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา การสนับสนุนการดำรงชีวิต การจัดหาผู้ปกครอง และความช่วยเหลือทางการเงิน (Kimura, 2020) การบริการจัดการเกี่ยวกับชนพื้นเมือง ในประเทศแคนาดามีการให้โอกาสทางการศึกษาแก่ชนพื้นเมืองที่เรียกว่า First Nations โดยการให้ความเคารพต่อสิทธิชนพื้นเมืองเท่ากับคนแคนาดา (Government of Canada, 2021)

เป้าประสงค์หลักที่ 4.6 ในประเทศไทย กลุ่มโรงเรียนด้านวิทยาศาสตร์และกลุ่มโรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัยมีคะแนนความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์และความฉลาดรู้ด้านการอ่านเฉลี่ยด้านสูงกว่าค่าเฉลี่ยของ OECD แต่กลุ่มโรงเรียนอื่น ๆ ยังต่ำกว่าค่าเฉลี่ย แสดงให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำในการจัดการศึกษาของแต่ละสถาบันที่ยังมีค่อนข้างสูง (Equitable Education Fund: EEF, 2020) แนวทางในการพัฒนาคือการเน้นการอ่านออกเขียนได้ภาษาไทยให้เข้มข้นก่อนพัฒนาการเรียนรู้อื่นๆ และการพัฒนาการเรียนรู้อื่นๆ โดยประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันของผู้เรียน

เป้าประสงค์หลักที่ 4.7 ประเทศญี่ปุ่นและประเทศแคนาดามีการจัดการศึกษา และการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ดี และสอดคล้องกับนิยามของ UNESCO ส่วนประเทศไทยมีการส่งเสริมการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งถือเป็นจุดเด่น แต่ยังขาดความเชื่อมโยงและการบูรณาการที่สอดคล้องกับเป้าประสงค์ และนิยามของการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพราะการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนจะส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องส่งเสริมให้ประชาชนทุกคนเข้าใจและปฏิบัติได้ (Ngourungsi, 2016; Manuwong, 2019) แนวทางในการพัฒนาคือการ

นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการร่วมกับเนื้อหาในแต่ละรายวิชา มีกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติทั้งในระดับของตนเองและระดับที่สามารถช่วยเหลือและพัฒนาชุมชน

เป้าประสงค์เพิ่มเติมที่ 4.a ประเทศญี่ปุ่นและประเทศแคนาดาเป็นตัวอย่างที่ดีในการจัดการเครื่องมือและอุปกรณ์ทางการศึกษาที่มีคุณภาพให้แก่ผู้เรียน โดยเฉพาะวัสดุอุปกรณ์ด้าน ICT ที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และทักษะสำคัญในการทำงาน นอกจากนี้ประเทศญี่ปุ่นยังเน้นเรื่องการส่งเสริมทักษะเรื่องความปลอดภัยและความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติให้กับเยาวชน (Ministry of Foreign Affairs of Japan, 2020) ส่วนประเทศไทย หลายโรงเรียนยังขาดแคลนอุปกรณ์ทางการศึกษาที่เพียงพอต่อความต้องการของผู้เรียน โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนชายขอบ อีกทั้งยังขาดมาตรฐานด้านความปลอดภัยและสุขอนามัยที่ดีในสถานศึกษาหลายแห่ง (Office of the Education Council, 2020, p.43) แนวทางในการพัฒนาคือการติดตามและกำกับดูแลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดซื้อจัดจ้าง และจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและเพียงพอแก่ผู้เรียนทุกคน

เป้าประสงค์เพิ่มเติมที่ 4.b ทั้งประเทศไทย ประเทศญี่ปุ่น และประเทศแคนาดามีการสนับสนุนทุนการศึกษาและการฝึกอบรมให้กับบุคลากรของประเทศอื่น ซึ่งมีหลายลักษณะ เช่น โครงการความร่วมมือแบบทวิภาคี (Bilateral Programs) เป็นการให้ความร่วมมือเพื่อดำเนินงานกับประเทศคู่ความร่วมมือ การจัดหลักสูตรฝึกอบรมให้แก่ประเทศที่สาม (Third Country Training Programme: TCTP) แนวทางในการพัฒนาคือการกำหนดทุนการศึกษาที่ให้แก่ประเทศต่าง ๆ ให้มีความชัดเจนมากขึ้นว่าให้ทุนเพื่อจุดประสงค์ใด และมีการดำเนินการหลังรับทุนแล้วอย่างไรบ้าง

เป้าประสงค์เพิ่มเติมที่ 4.c ทั้งประเทศไทย ประเทศญี่ปุ่น และประเทศแคนาดามีการสนับสนุนการพัฒนาครูจากประเทศอื่น โดยมีทุนการศึกษาให้นักศึกษาคูครูจากต่างประเทศ นอกจากนี้ประเทศไทยยังมีความร่วมมือในการส่งเสริมและพัฒนาครูกับประเทศญี่ปุ่นและประเทศแคนาดา เช่น โครงการแลกเปลี่ยนครูไทยที่ญี่ปุ่น โครงการแลกเปลี่ยนด้านการศึกษาและวัฒนธรรมระหว่างสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือ สพฐ. กับกระทรวงศึกษาธิการ รัฐแวนคูเวอร์ ประเทศแคนาดา แนวทางในการพัฒนาคือการเพิ่มหลักสูตรสำหรับนักศึกษาคูครูแลกเปลี่ยนที่มีความเฉพาะ เช่น หลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา หลักสูตรเพศวิถีศึกษา

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาเปรียบเทียบพบว่า ทั้งประเทศไทย ประเทศญี่ปุ่น และประเทศแคนาดามีการกำหนดกรอบการพัฒนาและดำเนินการตามเป้าหมายเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้านที่ 4 (SDG 4) แต่วิธีการดำเนินการและผลลัพธ์ที่ได้มีความแตกต่างกันตามบริบทของแต่ละประเทศ โดยประเทศญี่ปุ่นมีการกำหนดแผนงานการดำเนินการตามเป้าหมายเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้านที่ 4 (SDG 4) และมีการดำเนินงานที่ชัดเจนเป็นแนวทางเดียวกันทั้งประเทศ ส่วนประเทศแคนาดามีการกำหนดแผนการดำเนินการตามเป้าหมายเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้านที่ 4 (SDG 4) จากรัฐบาลกลาง แต่ให้สิทธิรัฐบาลท้องถิ่นในการนำแผนการไปปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบท โดยมีการกำกับดูแลและติดตามผลจากหน่วยงานกลางโดยตลอด ในประเทศ

ไทยมีความชัดเจนในส่วนของนโยบายและแผนการดำเนินการ แต่การนำไปปฏิบัติและผลสะท้อนกลับยังขาดความชัดเจน สอดคล้องกับรายงานของ Srisawatsakul & Boontarig (2017) และ Office of the Education Council (2020) อีกทั้งยังประสบปัญหาความเหลื่อมล้ำทั้งด้านคุณภาพของสถาบันการศึกษา การเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา และการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพให้ทั่วถึงกับผู้เรียนทุกคน ซึ่งส่งผลต่อการบรรลุตามเป้าหมายเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้านที่ 4 จากผลการศึกษานี้สามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินการของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และในระดับสถานศึกษาเพื่อให้มีผลการดำเนินการเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน และเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้านที่ 4 (SDG 4)

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งถัดไป

1. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือสถานศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินการตามเป้าหมายเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้านที่ 4 (SDG 4)
2. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเชิงปริมาณเกี่ยวกับผลลัพธ์ที่เกิดจากการดำเนินการตามเป้าหมายเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้านที่ 4 (SDG 4) ในประเทศไทยให้เป็นปัจจุบัน เช่น จากเป้าประสงค์หลักที่ 4.1 มีผลลัพธ์ในเชิงปริมาณเปรียบเทียบของแต่ละปีเป็นอย่างไร

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

การศึกษาครั้งนี้เป็นการเปรียบเทียบการส่งเสริมเพื่อก่อให้เกิดการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามเป้าหมายเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้านที่ 4 ของ UNESCO ซึ่งเป็นการสร้างหลักประกันว่าประชาชนทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ครอบคลุมการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพของผู้เรียนในทุกระดับภายในปี พ.ศ. 2573 (ค.ศ. 2030) จากผลการศึกษาในครั้งนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของไทยตั้งแต่ระดับกระทรวงไปจนถึงระดับสถานศึกษา รวมไปถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำไปปรับใช้และพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ตามเป้าหมายอย่างเป็นรูปธรรม

References

- Council of Ministers of Education. (2010). *Background – Developing a Pan-Canadian ESD Framework for Collaboration and Action*. Ontario: CMEC.
- Council of Ministers of Education. (2020). *Ensuring Inclusive and Equitable Quality Education: SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOAL 4 in Canada*. Ontario: CMEC.
- Council of Ministers of Education. (2021). *Skills of Official-Language Minority Communities in Canada: Findings from the Programme for the International Assessment of Adult Competencies (PIAAC)*. Ontario: CMEC.
- Education Quality and Accountability Office (EQAO). (2020). *Assessments*. Retrieved from <https://www.eqao.com/the-assessments>.
- Embassy of Japan in Thailand. (2014). *Japanese Government (MEXT) Scholarship Students (Monbukagakusho: MEXT)*. Retrieved from https://www.th.emb-japan.go.jp/itpr_th/jis_study.html. (In Thai)
- Equitable Education Fund (EEF). (2020). *Looking at the potential of Thai education through the World Bank report*. Retrieved from <https://www.eef.or.th/article-11-12-20/>. (In Thai)
- Fredriksson, U., Gougoulakis, P., Kusanagi, K., Matsuda, Y., and Kitamura, Y. (2020). A Comparative Study of Curriculums for Education. for Sustainable Development (ESD) in Sweden. and Japan. *Sustainability*, 12(3), 1123. DOI:10.3390/su12031123.
- Government of Canada. (2021). *First Nations education transformation*. Retrieved from <https://www.sac-isc.gc.ca/eng/1476967841178/1531399315241>.
- ICEF Monitor. (2015). *Japanese government asks universities to close social sciences and humanities faculties*. Retrieved from <https://monitor.icef.com/2015/09/japanese-government-asks-universities-to-close-social-sciences-and-humanities-faculties/>.
- Kimura, H. (2020). *Data-based Discussion on Education and Children in Japan 6: To prevent "cycle of poverty" - current situation in Japan concerning continuation of education to college*. Retrieved from https://www.childresearch.net/projects/data_Japan/2020_02.html.

- Manuwong, T. (2019). Active Learning Instruction to Develop the Learning Processes of Cadets Based on the Education for Sustainable Development Concept. *CRMA Journal of Humanities and Social Sciences*, 6, 232-263. Retrieved from https://so01.tci-thaijo.org/index.php/CRMA_HUSO/article/view/187089. (In Thai)
- Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology (MEXT). (n.d.). *Curriculum Guidelines ("Courses of Study") and ESD*. Retrieved from <https://www.mext.go.jp/en/unesco/title04/detail04/sdetail04/1375712.htm>.
- Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology (MEXT). (n.d.). *ESD (Education for Sustainable Development)*. Retrieved from <https://www.mext.go.jp/en/unesco/title04/detail04/1373244.htm>.
- Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology (MEXT). (2021). *Implementation Plan for Education for Sustainable Development in Japan (The Second ESD Implementation Plan)*. Retrieved from https://www.mext.go.jp/en/content/20211208-mxt_koktou01-1373244_1.pdf.
- Ministry of Education, Ontario. (2021). *Special Education*. Retrieved from <http://www.edu.gov.on.ca/eng/teachers/speced.html#ec>.
- Ministry of Education, Thailand. (2008). *The Basic Education Core Curriculum B.E. 2551 (A.D. 2008)*. Bangkok: Agricultural Co-operative Federation of Thailand, Ltd. (In Thai)
- Ministry of Foreign Affairs of Japan. (2020). *Disaster Education in Japan: Preparing for Natural Disasters to Protect Kids' Lives*. Retrieved from https://web-japan.org/kidsworld/cool/20/202011_disaster-prevention-education_en.html.
- Ngourungs, K. (2016). Education for Sustainable Development (ESD). *Journal of the Association of Researchers*, 21(2), 13–18. Retrieved from http://www.ar.or.th/ImageData/Magazine/10042/DL_10266.pdf?t=636697170966756621. (In Thai)
- OECD. (2012). *Survey of Adult Skills First Results: Japan*. Retrieved from <https://www.oecd.org/skills/piaac/Country%20note%20-%20Japan.pdf>.
- OECD. (2014). *PISA 2012 Results in Focus What 15-year-olds know and what they can do with what they know*. Retrieved from <https://www.oecd.org/pisa/keyfindings/pisa-2012-results.htm>.
- OECD. (2019). *PISA 2018 Results COMBINED EXECUTIVE SUMMARIES VOLUME I, II & III*. Retrieved from www.oecd.org/about/publishing/corrigenda.htm.
- Office of the Education Council. (2017). *The National Scheme of Education B.E. 2560-2579 (2017-2036)*. Bangkok: Prik-hwan Graphic Company Ltd. (In Thai)

- Office of the Education Council. (2019). *Research report: Developing international education for the achievement of Sustainable Development Goals*. Bangkok: Prik-hwan Graphic Company Ltd. (In Thai)
- Office of the Education Council. (2020). *Report of the results of the study on the implementation of national educational standards: lessons from abroad*. Bangkok: Office of the Education Council. (In Thai)
- Pakkarana, N., and Sawangboon, T. (2019). Factors Affecting Continuing to Study in Vocational Education and Guidelines on Promoting the Image of Vocational Education: Mixed Methods Research. *Journal of Educational Measurement Mahasarakham University*, 26(2), 146-160. Retrieved from <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jemmsu/article/view/201701/166844>. (In Thai)
- Pansri, T., and Chomtohsuwan, T. (2019). Digital life inequality in Thailand. *Journal of Demography*, 35(2), 44-62. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/349551614_khwamheluxmlathangdanchiwitdicithalniprathesthiy_Digital_Life_Inequality_in_Thailand. (In Thai)
- Reitz, J. M. (2004). *Dictionary for Library and Information Science*. London: Libraries Unlimited.
- Saowayoung, T., Sriphan, A., and Poonchareon, N. et al. (2017). Trend in the Development of Vocational Education Man Power in the Field of Accountancy within the Lower Part of Northern Area as a Way to Support the AEC. *The Golden Teak : Humanity and Social Science Journal (GTHJ.)*, 23(1), 99-112. Retrieved from <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/tgt/article/view/89251>. (In Thai)
- SEAMEO. (2021). *SEAMEO Schools' Network*. Retrieved from https://www.seameo.org/Main_programme/245.
- Srisawatsakul, C., & Boontarig, W. (2017). *Project "Exploring the Status of Sustainable Development Goals in the Thai Context and Alternatives: Economic, Social and Legal Measures" Goal 4*. (Final Report). Ubon Ratchathani Rajabhat University.
- Sukkong, O., Laeheem, K., Dhammasaccakarn, W. (2016). Digital Divide through Individual Factors Analysis. *Journal of Liberal Arts, Maejo University*, 8(2), 250-265. Retrieved from <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/liberalartsjournal/article/view/237629>. (In Thai)

- Tamdee, D., Chotibang, J., Namprom, N., Jintanawat, U., and Worakidpoonpol, P. (2017). Guideline for early childhood development, aged 1 month to 2 years. *Journal of nursing and health research*, 18(1), 3–16. Retrieved from <https://he01.tci-thaijo.org/index.php/bcnpy/article/view/127722>. (In Thai)
- The National Economic and Social Development Board. (2017). *The National Strategy (2017-2036)*. Bangkok: The Secretariat of the Prime Minister. (In Thai)
- The UN in Thailand. (2021). *Sustainable Development Goal 4 Quality Education*. Retrieved from <https://thailand.un.org/th/sdgs/4>. (In Thai)
- Tiptanatoranin, A., Sirisanhira, S. (2013). Educational Equality as a root of educational development to international. *Journal of Politics and Governance*, 3(2), 194-208. Retrieved from <http://copag.msu.ac.th/journal/index.php?BL=no-journal&id=9>. (In Thai)
- UNESCO. (2016). *Incheon Declaration and Framework for Action for the implementation of Sustainable Development Goal 4*. Retrieved from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000245656>
- UNESCO-UNEVOC International Centre for Technical and Vocational Education and Training. (2013). *World TVET Database Canada*. Germany: UNESCO-UNEVOC.
- Yan, B. (2005). *Demand for Skills in Canada: The Role of Foreign Outsourcing and Information-Communication Technology*. Economic Analysis (EA) Research Paper Series 2005035e, Statistics Canada, Analytical Studies Branch.
- Yongsorn, C. (2017). Educational Waste Affects the Quality of Graduates of Thai Higher Education. *Journal of education: Faculty of Education: Srinakharinwirot University*, 18(1), 1–9. Retrieved from <http://ejournals.swu.ac.th/index.php/jedu/article/view/9152>. (In Thai)

ประวัติการถ่ายทอดพันธุกรรมผ่านทางฝ่ายหญิงของชาวไทลื้อบ้านแวน

อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

Maternal Genetic History of Tai Lue People in Ban Van, Chiang Kham
District, Phayao Province

พิมพ์ชนก ภูทอง[#]

Pimchanok Puthong[#]

โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย ประเทศไทย

Yupparaj Wittayalai School, Thailand

นริศ ศรีสว่าง[#]

Naris Srisawang[#]

ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมล้านนา (ไต) สถาบันนวัตกรรมและถ่ายทอดเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยพะเยา ประเทศไทย

Lanna Tai Art and Culture Center, Innovation and Technology Transfer Institute,

University of Phayao, Thailand

รัตนศักดิ์ วงศ์โกมลเชษฐ์, วิทยา ภีระ, ธนพล สีตะระโส,

มณีสวรรค์ แดนสวรรค์, สุวภัทร สาธุภาค และ จตุพล คำปวนสาย*

Rattanasak Wongkomolched, Wittaya Pheera, Tanapon Seetaraso,

Maneesawan Dansawan, Suwapat Sathupak, and Jatupol Kampuansai*

ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประเทศไทย

Department of Biology, Faculty of Science, Chiang Mai University, Thailand

E-mail: pimchanok2547@gmail.com[#], naris.sr@up.ac.th[#], rattanasakw@hotmail.com,

wittaya.pheera@cmu.ac.th, tanapon_se@cmu.ac.th, dansawan.maneesawan@gmail.com,

suwapat_sa@cmu.ac.th and Jatupol.K@cmu.ac.th*

*Corresponding author

[#]These authors contributed equally

(Received : April 19, 2022 Revised : August 18, 2022 Accepted : August 24, 2022)

บทคัดย่อ

ชาวไทลื้อบ้านแวนเป็นหนึ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา จากข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์กลุ่มชนนี้มีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่ในเขตสิบสองปันนาทางตอนใต้ของประเทศจีน จากนั้นจึงมีการอพยพเข้าสู่ภาคเหนือของประเทศไทยในช่วงไม่กี่ร้อยปีที่ผ่านมา การศึกษานี้มุ่งหวังที่จะวิเคราะห์เชื้อสายและโครงสร้างเชิงประชากรของชาวไทลื้อบ้านแวน โดยอาศัยเครื่องหมายดีเอ็นเอไมโทคอนเดรียบริเวณ hypervariable region 1 ผลการศึกษาพบว่าชาวไทลื้อบ้านแวนส่วนใหญ่สืบเชื้อสายทางฝ่ายหญิงมาร่วมกับชาวไทลื้อและไทสิบสองปันนา โดยเฉพาะมีเชื้อสายที่ใกล้ชิดกับชาวไทลื้อบ้านหนองบัว อำเภอปัว จังหวัดน่าน มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับประวัติศาสตร์ที่ถูกกล่าวถึงมาในชุมชน แต่อย่างไรก็ตามยังพบรูปแบบดีเอ็นเอไมโทคอนเดรียบางชนิดที่เป็นเอกลักษณ์พบเฉพาะของชาวไทลื้อบ้านแวนเท่านั้น และบางชนิดเคยมีรายงานพบในกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลอื่น ซึ่งแสดงถึงการผสมผสานทางพันธุกรรมที่อาจเกิดขึ้นในช่วงที่ชาวไทลื้อกลุ่มนี้มีการอพยพเคลื่อนย้าย การศึกษานี้ยังได้พบว่าผลกระทบของผู้ตั้งถิ่นฐานเป็นปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดความแตกต่างทางพันธุกรรมระหว่างชาวไทลื้อในแต่ละพื้นที่ในภาคเหนือของประเทศไทยและมีความแตกต่างไปจากบรรพชนชาวไทสิบสองปันนา

คำสำคัญ: ไทลื้อ ดีเอ็นเอไมโทคอนเดรีย โครงสร้างทางพันธุกรรม ผลกระทบของผู้ตั้งถิ่นฐาน จังหวัดพะเยา

Abstract

Tai Lue people in Ban Van are one of the culturally unique ethnic groups of Chiang Kham District, Phayao Province. According to historical data, the original homeland of this ethnic group was in Xishuangbanna, southern China. They then migrated into northern Thailand in the last few hundred years. The aim of this study was to analyze the lineage and genetic structure of the Tai Lue in Ban Van by using hypervariable region 1 of mitochondrial DNA as a genetic marker. The results showed that most of the maternal lineages of Tai Lue in Ban Van were descended along with the other Tai Lue people in northern Thailand and Dai ethnic group in Xishuangbanna. They exhibited closely genetic relatedness to the Tai Lue people in Nong Bua village, Pua District, Nan Province, which is consistent with the history mentioned in their community. However, some of mitochondrial DNA lineages used to be found in other ethnic groups of different linguistic family, and some were unique to Ban Van. This indicates a genetic admixture that may have occurred during the Tai Lue migration period. This study also found that the founder impact was the main factor shaping the genetic differences between the Tai Lue people in each region of northern Thailand and drive genetic differentiation from their Xishuangbanna Dai ancestor.

Keywords: Tai Lue, Mitochondrial DNA, Genetic structure, Founder effect, Phayao province

บทนำ

ไทลื้อ (Tai Lue) หรือ ลื้อ (Lue) เป็นชาติพันธุ์ในกลุ่มที่พูดภาษาในตระกูลภาษาไท-กะได (Tai-Kadai) มีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่ในเขตสิบสองปันนา ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน นับจากช่วงพุทธศตวรรษที่ 18 ชาวไทลื้อได้อพยพเข้าสู่ภาคเหนือของประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง โดยผ่านมาทางประเทศลาวและพม่า ทั้งที่เป็นการอพยพโดยสมัครใจและการถูกกวาดต้อน (Lanna Culture Museum and Ethnic Groups Project, 2008) ปัจจุบันมีชาวไทลื้อจำนวนมากอาศัยอยู่ในจังหวัดน่าน เชียงราย พะเยา เชียงใหม่ และมักตั้งชื่อหมู่บ้านตามถิ่นฐานเดิมในแคว้นสิบสองปันนา เช่น เมืองหลวง เมืองยู่ เมืองหยวน กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อในภาคเหนือส่วนใหญ่ยังคงรักษาวัฒนธรรมและภาษาอันเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนไว้ได้เป็นอย่างดี การศึกษาเครื่องหมายดีเอ็นเอในช่วงที่ผ่านมาได้ยืนยันถึงการสืบเชื้อสายร่วมกันของชาวไทลื้อ ไทยอง และไทเขิน ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทย โดยกลุ่มชนเหล่านี้มีบรรพชนร่วมกันคือกลุ่มชาติพันธุ์ไท (Dai) ในแคว้นสิบสองปันนา อย่างไรก็ตามประชากรปัจจุบันของชาวไทลื้อในแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก ซึ่งเกี่ยวข้องกับแหล่งที่มาของบรรพชน เส้นทาง และช่วงเวลาของการอพยพเคลื่อนย้ายจากตอนใต้ของประเทศจีนเข้าสู่ประเทศไทย (Kampuansai et al., 2017) แม้ว่าจะเคยมีรายงานการวิเคราะห์โครงสร้างทางพันธุกรรมของชาวไทลื้อในจังหวัดน่าน เชียงราย และเชียงใหม่แล้ว แต่ยังไม่เคยมีการศึกษาในกลุ่มชาวไทลื้อที่อาศัยอยู่ในจังหวัดพะเยา ซึ่งเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีชาวไทลื้อตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นจำนวนมาก

ชาวไทลื้อในอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา เป็นกลุ่มชาวไทลื้อที่มีบรรพชนดั้งเดิมอยู่ในแคว้นสิบสองปันนาและเริ่มมีการอพยพเคลื่อนย้ายมายังภาคเหนือของประเทศไทยหลายระลอก ส่วนใหญ่จะมีประวัติการอพยพพร้อมกับชาวไทลื้อในจังหวัดน่าน เช่น สมัยเจ้าอัตถวรปัญโญ เจ้าหลวงเมืองน่าน (พ.ศ. 2325-2353) ได้เริ่มนโยบายสร้างบ้านแปงเมืองตามอย่างพระยาภาววิไล ทั้งโดยสันติวิธีและโดยการใช้กำลังกวาดต้อน ใน พ.ศ. 2355 เจ้าหลวงสุมนเทวราช เจ้าเมืองน่าน ได้กวาดต้อนคนจากเมืองลำ เมืองพง เชียงแข เมืองหลวงภูคา เข้ามาอีกประมาณ 6,000 คน (Lanna culture museum and ethnic groups project, 2008) และต่อมาได้มีการเคลื่อนย้ายขยับขยายออกไปในพื้นที่อื่น เช่น ในปี พ.ศ. 2495 ชาวไทลื้อจากอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ได้อพยพเคลื่อนย้ายออกจากหมู่บ้านเพื่อแสวงหาพื้นที่ทำกินใหม่จึงมาตั้งรกรากบริเวณอำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา แต่ด้วยพื้นที่ที่ไม่อุดมสมบูรณ์จึงย้ายไปตั้งถิ่นฐานใหม่ซึ่งปัจจุบันคือพื้นที่ตำบลน้ำแวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ปัจจุบันชาวไทลื้อในทั้งสองพื้นที่นี้ยังคงนับถือเทวดาเมืององค์เดียวกัน คือเจ้าหลวงเมืองลำ (Sae-Ngove & Mesathan, 1998) อย่างไรก็ตามพื้นที่อำเภอเชียงคำยังเป็นที่ตั้งถิ่นฐานของเชื้อสายชาวไทลื้อจากอีกหลายหัวเมืองจากแคว้นสิบสองปันนา รวมทั้งมีกลุ่มชนอื่นๆ อีกหลายกลุ่ม ได้แก่ ไทใหญ่ จีน เมียน (เย้า) ม้ง และลาว จึงเป็นที่น่าสนใจว่าปัจจุบันเชื้อสายและโครงสร้างเชิงประชากรของชาวไทลื้อที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในอำเภอเชียงคำมีพลวัตการเปลี่ยนแปลงเมื่อเปรียบเทียบกับชาวไทลื้อในพื้นที่อื่นอย่างไร

ปัจจุบันหลักฐานทางด้านพันธุศาสตร์ประชากรได้ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลาย ทั้งในด้านของการวิเคราะห์โครงสร้างประชากรและศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประชากร โดยเฉพาะเครื่องหมายพันธุกรรม

บนดีเอ็นเอไมโทคอนเดรีย (mitochondrial DNA) ซึ่งมีคุณสมบัติที่เหมาะสมหลายประการต่อการนำมาศึกษาประวัติของกลุ่มชน กล่าวคือ ดีเอ็นเอไมโทคอนเดรียมีการถ่ายทอดจากทางแม่เท่านั้น (maternal inheritance) รวมถึงไม่มีการแลกเปลี่ยนชิ้นส่วนดีเอ็นเอ (non-recombination) ในระหว่างการแบ่งเซลล์ การมีจำนวนดีเอ็นเอไมโทคอนเดรียเป็นจำนวนมากในหนึ่งเซลล์ (high copy number) และมีอัตราการกลายพันธุ์สูงกว่าดีเอ็นเอในนิวเคลียส (high mutation rate) เป็นคุณสมบัติสำคัญที่ทำให้เกิดความผันแปรทางพันธุกรรมที่หลากหลายและก่อให้เกิดความแตกต่างระหว่างบุคคลขึ้น โดยเฉพาะลำดับเบสบริเวณ hypervariable region 1 (HVR-1) ที่อยู่ภายใน Displacement loop (D-loop) ของดีเอ็นเอไมโทคอนเดรีย ซึ่งพบว่ามี ความผันแปรระหว่างกลุ่มประชากรสูงมาก จึงมักนิยมนำมาใช้ในการระบุบรรพชน วิเคราะห์โครงสร้างและการกระจายตัวของประชากร รวมถึงการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนต่างๆ (Kampuansai, 2020) งานวิจัยนี้จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาโครงสร้างทางพันธุกรรมของชาวไทลื้อจากบ้านแวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา โดยอาศัยความผันแปรของดีเอ็นเอไมโทคอนเดรีย เพื่อทำความเข้าใจถึงโครงสร้างของประชากรและความสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในภาคเหนือของประเทศไทยและตอนใต้ของประเทศไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ ประชากรชาวไทลื้อจากบ้านแวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา จำนวน 50 คน (ชาย 26 คน หญิง 24 คน) ตัวอย่างเลือดของอาสาสมัครถูกเก็บโดยได้รับความยินยอมเมื่อปี พ.ศ. 2561 ภายใต้โครงการความชุกและรูปแบบความผันแปรที่ก่อให้เกิดภาวะพร่องเอนไซม์กลูโคสซีจีฟอสเฟตดีไฮโดรจีเนส (Glucose-6-phosphate dehydrogenase, G6PD) ในกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ (Sathupak et al., 2021) ตัวอย่างถูกเก็บไว้ในสภาพสารละลายเม็ดเลือดขาว (white cell lysate) ณ ห้องปฏิบัติการพันธุศาสตร์ประชากรและมานุษยวิทยาระดับโมเลกุล ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อาสาสมัครทุกคนมีสุขภาพแข็งแรง ระบุตนเองว่าเป็นชาวไทลื้อในพื้นที่อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา และไม่เป็นญาติพี่น้องกันสืบย้อนขึ้นไปอย่างน้อย 3ชั่วอายุคน ผู้เก็บตัวอย่างได้ทำการสัมภาษณ์ ข้อมูลเกี่ยวกับภาษา ประเพณี ประวัติการอพยพ ประวัติการตั้งหมู่บ้าน ไว้แล้ว

2. การตรวจวิเคราะห์ความผันแปรของดีเอ็นเอไมโทคอนเดรีย

ตัวอย่างเลือดของอาสาสมัครถูกนำมาสกัดดีเอ็นเอจากเม็ดเลือดขาวด้วยวิธีอินออร์แกนิก (Seielstad et al., 1999) จากนั้นเพิ่มปริมาณชิ้นส่วนดีเอ็นเอไมโทคอนเดรียบริเวณ D-loop ด้วยปฏิกิริยาลูกโซ่พอลิเมอเรส (Polymerase Chain Reaction, PCR) โดยใช้ไพรเมอร์ L15704: 5'-CTAAGCCAATCACTTTA TTG-3' และ H00649: 5'-TTTGTATGGGGTGATGTGA-3' (Kampuansai et al., 2007; Parson & Bandelt, 2007) ทำปฏิกิริยาด้วยเครื่องควบคุมอุณหภูมิอัตโนมัติ Labcycler 48 (SensoQuest GmbH, Göttingen, Germany) โดยใช้สารในปฏิกิริยา 50 ไมโครลิตร ประกอบด้วย 0.20 mM dNTPs, 1.50 mM

MgSO₄, 1X Buffer, 0.30 μM primer L15704, 0.30 μM primer H00649, 1U KOD-Plus-Neo *Taq* polymerase (Toyobo, Osaka, Japan) และดีเอ็นเอต้นแบบ 100 ng ทำปฏิกิริยาจำนวน 40 รอบ โดยใช้ อุณหภูมิและเวลาดังนี้ Denature 98 องศาเซลเซียส 10 วินาที Annealing 62 องศาเซลเซียส 30 วินาที Extension 68 องศาเซลเซียส 45 วินาที

จากนั้นทำการตรวจสอบผลผลิตที่ได้จากปฏิกิริยาลูกโซ่พอลิเมอเรสที่มีขนาดประมาณ 1500 คู่เบส ด้วยเทคนิคอะกาโรสเจลอิเล็กโทรโฟรีซิส (agarose gel electrophoresis) และส่งผลผลิตที่ตรวจสอบแล้วไป วิเคราะห์หาลำดับเบสบริเวณ HVR-1 ที่บริษัท Macrogen ประเทศเกาหลีใต้ โดยใช้ไพรเมอร์ L15897: 5'-GTATAAACTAATACACCAGTCTTGT-3' และ H16548: 5'-GGGAACGTGTGGGCTATTTA-3' (Huang et al., 2011; Kampuansai et al., 2007) นำผลของการหาลำดับเบสของไพรเมอร์ทั้งสองตัวมารวมกัน (assembly) ด้วยโปรแกรม SeqScape 3.0 (30-day trial) (Applied Biosystems, Foster City, CA) โดย เปรียบเทียบกับลำดับเบสอ้างอิงของ Cambridge Reference Sequence (Andrews et al., 1999)

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลลำดับเบสบริเวณ HVR-1 ตำแหน่งที่ 16024-16383 ความยาว 360 คู่เบสของชาวไทลื้อ บ้านแวน (ลื้อ-พะเยา) ที่ศึกษามาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลชาวไทลื้อและชาวไทยในสิบสองปันนาจำนวน 7 พันธุ์ (Qian et al., 2001; Yao & Zhang, 2002; Kampuansai et al., 2007; Li et al., 2007) (ตารางที่ 1) โดย ทำการจัดแฮปโลกรุป (haplogroup) ของแฮปโลไทป์ดีเอ็นเอไมโทคอนเดรีย (mitochondrial DNA haplotype) ที่พบด้วยโปรแกรม HaploGrep2 (Weissensteiner et al., 2016) และสร้างแผนผังเน็ตเวิร์ก ชนิด Median-Joining (Bandelt et al., 1999) ของแต่ละแฮปโลกรุปที่พบในลื้อ-พะเยาด้วยโปรแกรม Network 4.6.1.0 (Flexus Technology, <http://www.fluxus-engineering.com>)

การวิเคราะห์โครงสร้างและความผันแปรทางพันธุกรรมของประชากรทำโดยการคำนวณค่าความ หลากหลายของแฮปโลไทป์และความหลากหลายของนิวคลีโอไทด์ ด้วยโปรแกรม DNASP ver. 5 (Librado & Rozas, 2009) วิเคราะห์หาอัตราส่วนความผันแปรทางพันธุกรรมภายในประชากรและระหว่างประชากรด้วย วิธี Analysis of Molecular Variance (AMOVA) โดยใช้โปรแกรม Arlequin 3.5 (Excoffier & Lischer, 2010) จากนั้นวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงขนาดของประชากรในอดีต (effective population size) ด้วยการสร้างกราฟ Bayesian Skyline Plot (BSP) โดยใช้โปรแกรม BEAUTi v1.8.2., BEAST 1.8.4, tracer 1.5.0 (Drummond et al., 2012) และใช้อัตราการกลายพันธุ์ของดีเอ็นเอบริเวณ HVR-1 เท่ากับ 1.67×10^{-7} ต่อนิวคลีโอไทด์ต่อปี (Soares et al., 2009; Kampuansai et al., 2017)

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทลื้อกับประชากรอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มี การศึกษาแล้วจำนวน 104 ประชากร ทำโดยการหาค่าระยะห่างทางพันธุกรรมชนิด pairwise difference (Φ_{st}) ระหว่างประชากรแต่ละคู่ด้วยโปรแกรม Arlequin 3.5 (Excoffier & Lischer, 2010) จากนั้นนำค่าที่ได้ มาสร้างแผนผังต้นไม้แสดงความสัมพันธ์ทางพันธุกรรมระหว่างประชากรชนิด unrooted neighbor-joining ด้วยโปรแกรม MEGA 3.1 (Kumar et al., 2004)

ผลการวิจัย**1. ผลการทำปฏิกิริยาลูกโซ่พอลิเมอเรส**

การเพิ่มปริมาณชิ้นส่วนดีเอ็นเอไมโทคอนเดรียบริเวณ D-loop ด้วยปฏิกิริยาลูกโซ่พอลิเมอเรส โดยใช้ไพรเมอร์ L15704 และ H00649 จากตัวอย่างดีเอ็นเอของอาสาสมัครชาวไทลื้อ บ้านแวน อำเภอยางคำ จังหวัดพะเยา แล้วนำมาตรวจสอบด้วยเทคนิคอะกาโรสเจลอิเล็กโทรโฟรีซิส พบว่าได้ผลผลิตขนาดประมาณ 1500 คู่เบส (Figure 1) เมื่อเปรียบเทียบกับดีเอ็นเอมาตรฐาน GeneDireX 100 bp DNA Ladder RT (BIO-HELIX, New Taipei City, Taiwan) (ช่องที่ 1 และ 12) และชุดควบคุมที่ไม่มีการเติมตัวอย่างดีเอ็นเอ (negative control) (ช่องที่ 11) (Figure 1)

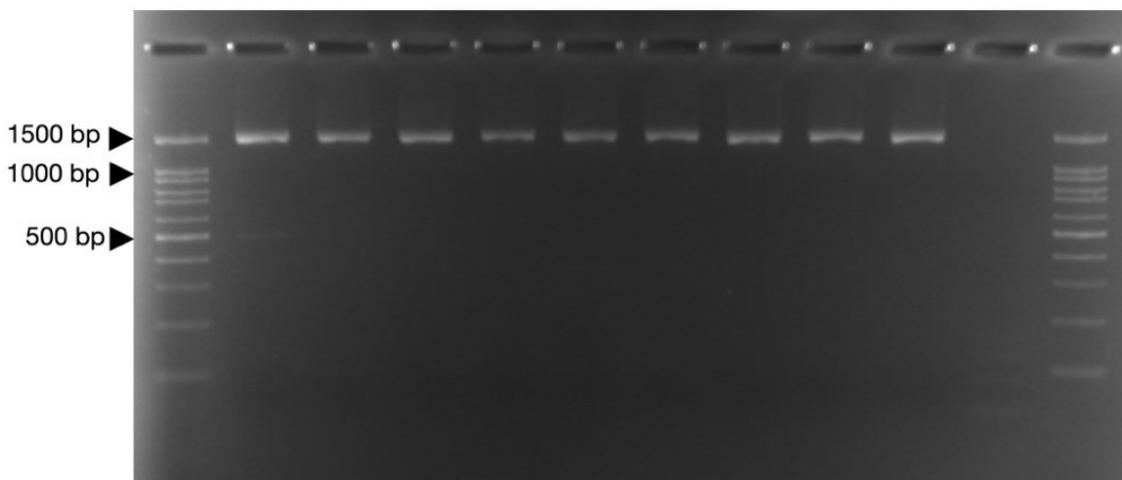

Figure 1 PCR products of mitochondrial DNA D-loop fragments investigated by agarose gel electrophoresis technique.

2. ผลการวิเคราะห์เชิงเชื้อสายของชาวไทลื้อและไทสิบสองปันนา

จากการศึกษาลำดับเบสในดีเอ็นเอไมโทคอนเดรียบริเวณ HVR-1 ความยาว 360 คู่เบส (ตำแหน่ง 16024-16383) ของชาวไทลื้อบ้านแวน (ลื้อ-พะเยา) จำนวน 50 คน พบแฮพโลไทป์ที่แตกต่างกัน 14 ชนิด จัดอยู่ใน 8 แฮพโลกรุ๊ป โดยแฮพโลกรุ๊ปหลักที่พบได้แก่ M7 (ร้อยละ 44) และ C (ร้อยละ 26) (Figure 2) เมื่อนำข้อมูลลำดับเบสของลื้อ-พะเยาไปวิเคราะห์เชิงเชื้อสายร่วมกับประชากรชาวไทลื้อในภาคเหนือ 4 หมู่บ้านและชาวไทสิบสองปันนา 3 พื้นที่ จำนวนรวม 350 คน พบแฮพโลไทป์จำนวน 153 ชนิด แฮพโลไทป์ที่พบในลื้อ-พะเยาเป็นรูปแบบของดีเอ็นเอไมโทคอนเดรียที่พบทั้งในชาวไทลื้อในภาคเหนือและชาวไทในสิบสองปันนา (Figure 3) อย่างไรก็ตามพบว่ามีแฮพโลไทป์ของลื้อ-พะเยาจำนวน 3 คน (ร้อยละ 6) ที่จัดอยู่ในแฮพโลกรุ๊ป N21 ซึ่งไม่พบรูปแบบของดีเอ็นเอไมโทคอนเดรียนี้ในชาวไทลื้อในภาคเหนือและไทสิบสองปันนา

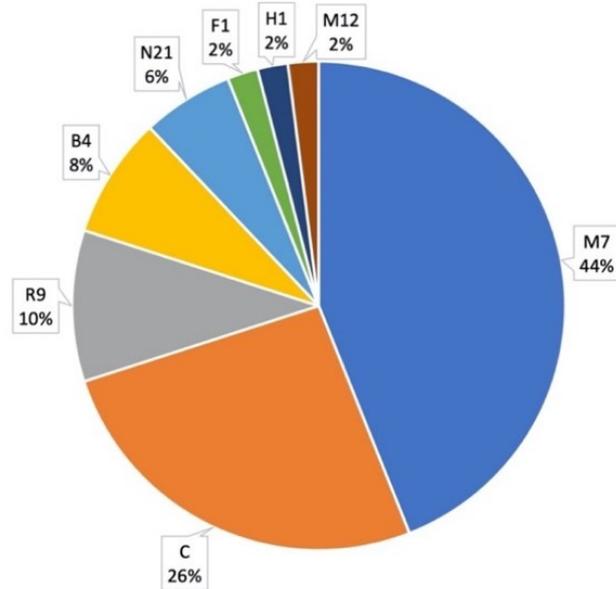

Figure 2 Mitochondrial DNA haplogroup observed in Lue-Phayao population.

Table 1 Locality, number of sample, and genetic diversity parameters in study Tai Lue and Xishuangbanna Dai populations

ประชากร	ที่ตั้ง	จำนวน	ความหลากหลาย	
			แฮปโลไทป์	นิวคลีโอไทด์
ลื้อ-พะเยา	บ.แวน อ.เชียงคำ จ.พะเยา	50	0.849±0.037	0.014±0.007
ลื้อ-น่าน1	บ.เฮี้ยว อ.ปัว จ.น่าน	51	0.915±0.027	0.018±0.010
ลื้อ-น่าน2	บ.หนองบัว อ.ท่าวังผา จ.น่าน	44	0.878±0.026	0.020±0.010
ลื้อ-เชียงราย	ต.เกาะช้าง อ.แม่สาย จ.เชียงราย	50	0.988±0.007	0.021±0.011
ลื้อ-เชียงใหม่	บ.ลวงเหนือ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่	46	0.932±0.020	0.018±0.010
ไท-ลื้อสองป้านา1	ลื้อสองป้านา มณฑลยูนนาน	21	0.995±0.017	0.022±0.012
ไท-ลื้อสองป้านา2	เชียงรุ่ง มณฑลยูนนาน	38	0.994±0.008	0.021±0.011
ไท-ลื้อสองป้านา3	เชียงรุ่ง มณฑลยูนนาน	56	0.996±0.004	0.018±0.010

3. โครงสร้างและความหลากหลายทางพันธุกรรมของชาวไทลื้อและไทลื้อสองป้านา

เมื่อวิเคราะห์ความหลากหลายทางพันธุกรรมของประชากรที่ศึกษา พบว่าค่าความหลากหลายทางพันธุกรรมของแฮปโลไทป์มีค่าสูงสุดในไท-ลื้อสองป้านา3 (0.996±0.004) และมีค่าน้อยที่สุดในลื้อ-พะเยา (0.849±0.037) ส่วนค่าความหลากหลายของนิวคลีโอไทด์มีค่าสูงสุดในชาวไท-ลื้อสองป้านา1 และน้อยที่สุดในลื้อ-พะเยา (0.022±0.012 และ 0.014±0.007 ตามลำดับ) อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่าชาวไทลื้อในภาคเหนือของประเทศไทยทุกประชากรมีค่าความหลากหลายทั้งแฮปโลไทป์และนิวคลีโอไทด์ต่ำกว่ากลุ่มชาวไทในลื้อสองป้านา (Table 1 and Figure 4)

เมื่อวิเคราะห์สัดส่วนของความผันแปรทางพันธุกรรมของประชากรด้วยวิธี AMOVA โดยแบ่งความผันแปรเป็น 3 ระดับได้แก่ 1) ภายในแต่ละประชากร 2) ระหว่างประชากรภายในกลุ่มเดียวกัน (แบ่งประชากรเป็น 2 กลุ่มคือ ไทลื้อ และไทลีสองปันนา) และ 3) ระหว่างกลุ่ม พบว่าความผันแปรทางพันธุกรรมส่วนใหญ่เกิดขึ้นภายในแต่ละประชากร (ร้อยละ 94.01 ถึง 98.44) มากกว่าความผันแปรระหว่างประชากร (ร้อยละ 1.56 ถึง 5.99) กลุ่มประชากรไทลื้อมีโครงสร้างทางพันธุกรรมที่แตกต่างภายในกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญ ($F_{st} = 0.0599, p < 0.01$) ในขณะที่ชาวไทลีสองปันนาทั้ง 3 ประชากรไม่แตกต่างกัน ($F_{st} = 0.0156, p > 0.01$) เมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มพบว่ากลุ่มชาวไทลื้อและกลุ่มชาวไทลีสองปันนามีความแตกต่างกันทางพันธุกรรมน้อยและไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (ร้อยละ 0.06, $F_{ct} = 0.0006, p > 0.01$) (Table 2)

การศึกษานี้ได้ทำการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงขนาดของประชากรในอดีตด้วยกราฟ BSP (Figure 5) พบว่าชาวลื้อ-พะเยามีขนาดของประชากรคงที่ตั้งแต่ประมาณ 40,000 ปีก่อน โดยมีจำนวนของประชากรในอุดมคติประมาณ 100,000 คน การลดขนาดของประชากรเกิดขึ้นเมื่อประมาณ 3,000 ปีที่ผ่านมา ซึ่งเป็นรูปแบบเดียวกับที่พบในลื้อ-น่านและลื้อ-เชียงใหม่ ในขณะที่ลื้อ-เชียงรายมีขนาดประชากรในอุดมคติสูงกว่าประชากรไทลื้อในพื้นที่อื่น รูปแบบของ BSP ของชาวไท-ลีสองปันนาทั้ง 3 กลุ่มมีลักษณะคล้ายกัน โดยมีการเพิ่มขนาดของประชากรมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ช่วง 40,000 ปีก่อนจนถึงปัจจุบัน

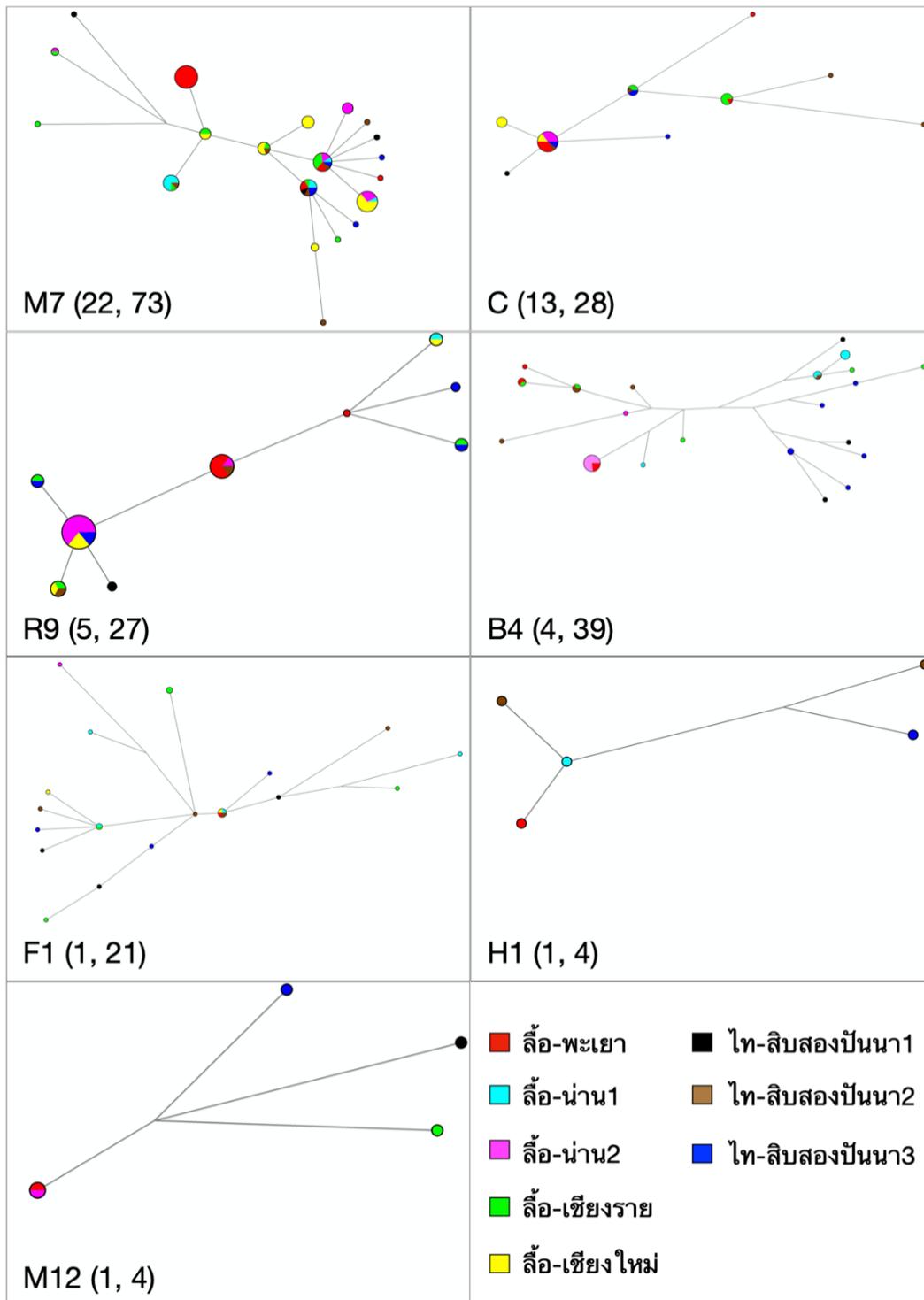

Figure 3 Median-Joining network of each mitochondrial DNA haplogroup observed in Lue-Phayao comparing to other Tai Lue and Xishuangbanna Dai populations. Number in parentheses is number of individuals from Lue-Phayao and comparing populations, respectively.

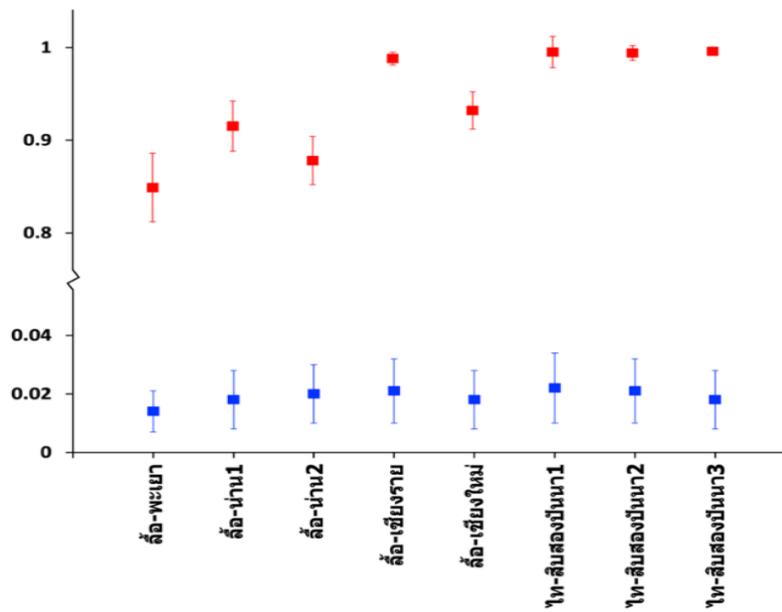

Figure 4 Haplotype diversity (red) and nucleotide diversity (blue) of study Tai Lue and Xishuangbanna Dai populations.

Table 2 Genetic variances and F-statistics from AMOVA analysis in Tai Lue and Xishuangbanna Dai populations

กลุ่มชาติพันธุ์	จำนวนประชากร	ภายในประชากร		ระหว่างประชากรภายในกลุ่มชาติพันธุ์		ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์	
		ความผันแปร (ร้อยละ)	<i>Fst</i>	ความผันแปร (ร้อยละ)	<i>Fsc</i>	ความผันแปร (ร้อยละ)	<i>Fct</i>
ไทลื้อ	5	94.01	0.0599**	5.99			
ไทสิบสองปันนา	3	98.44	0.0156 ^{n.s.}	1.56			
ไทลื้อ/ ไทสิบสองปันนา	5/3	95.17	0.0477**	4.77	0.0483**	0.06	0.0006 ^{n.s.}

**แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ $p \leq 0.01$; n.s. (non-significance) แตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญ

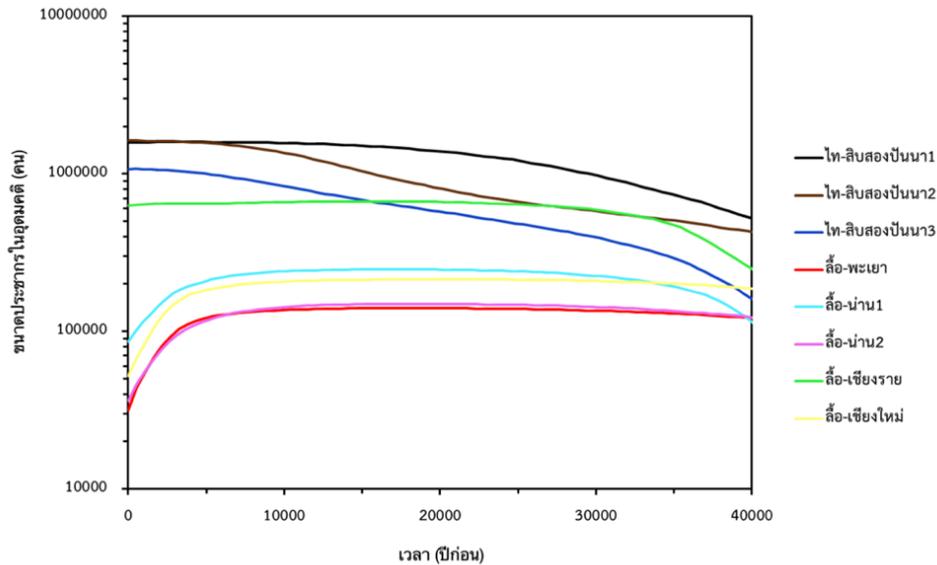

Figure 5 Bayesian skyline plot based on mitochondrial DNA HVR-1 sequences of Tai Lue and Xishuangbanna Dai X-axis shows time in years before present and Y-axis shows effective population size.

4. ความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทลื้อและประชากรอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง

เมื่อนำข้อมูลลำดับเบสของดีเอ็นเอไมโทคอนเดรียบริเวณ HVR-1 ของชาวไทลื้อและไทลื้อสองปันนา มาศึกษาความสัมพันธ์ร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยและจีน โดยหาค่าระยะห่างทางพันธุกรรมระหว่างประชากรแต่ละคู่ด้วยวิธี pairwise difference และสร้างแผนภูมิต้นไม้ด้วยวิธี unrooted neighbor joining (Figure 6) พบว่ากลุ่มประชากรที่พูดภาษาตระกูลไท-กะไดส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกัน ในขณะที่กลุ่มที่พูดภาษาออสโตรเอเชียติก (Austroasiatic) จีน-ทิเบต (Sino-Tibetan) และม้ง-เมี่ยน (Hmong-Mien) มีความแตกต่างระหว่างประชากรทั้งภายในตระกูลภาษาและต่างตระกูลภาษามากกว่าตระกูลไท-กะได ในกลุ่มชาวไทลื้อพบว่าลื้อ-พะเยามีความใกล้ชิดกับประชากรลื้อ-น่าน2 และลื้อ-เชียงใหม่มากที่สุด และจัดอยู่ในกลุ่มเดียวกับประชากรที่พูดภาษาไทบางชาติพันธุ์ ได้แก่ ลื้อ-เชียงราย ยวน-สระบุรี คนเมือง-ลำพูน และจ้วง-จีน

การอภิปรายผล

งานวิจัยนี้ได้ทำการศึกษาคำอธิบายพันธุกรรมชนิดดีเอ็นเอไมโทคอนเดรียบริเวณ HVR-1 ในชาวไทลื้อบ้านแวน (ลื้อ-พะเยา) ร่วมกับชาวไทลื้อกลุ่มอื่นในภาคเหนือของประเทศไทยและกลุ่มชาติพันธุ์ไทในพื้นที่ลื้อสองปันนา มณฑลยูนนาน ประเทศจีน พบว่าเชื้อสายทางฝ่ายหญิงของชาวลื้อ-พะเยาส่วนใหญ่จัดอยู่ในแฮปโลกรุ๊ป M7 (ภาพที่ 2) ซึ่งเป็นรูปแบบของดีเอ็นเอไมโทคอนเดรียที่มักพบในประชากรพื้นถิ่นดั้งเดิมที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ทางตอนใต้ของประเทศจีน (Yang et al., 2011) และเป็นรูปแบบที่พบได้ทั้งในกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ

และไทลีสองปันนา ซึ่งสอดคล้องกับประวัติศาสตร์การร่วมบรรพชนของกลุ่มชนทั้งสอง เมื่อเปรียบเทียบในเชิงเชื้อสายของกลุ่มไทลื้อพบว่าดีเอ็นเอไมโทคอนเดรียของลื้อ-พะเยาส่วนใหญ่มีความใกล้เคียงกับชาวไทลื้อบ้านหนองบัว อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน (ลื้อ-น่าน2) มากที่สุด โดยสังเกตเห็นได้ชัดเจนจากรูปแบบดีเอ็นเอไมโทคอนเดรียที่เหมือนกันหรือมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันมากในแฮพลอกซ์ C, R9, B4 และ M12 (Figure 3) ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงเชื้อสายระหว่างลื้อ-พะเยาและลื้อ-น่าน2 ซึ่งเป็นการยืนยันถึงประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ที่ถูกกล่าวถึงสืบต่อกันมาในชุมชนว่าต่างสืบเชื้อสายมาจากบรรพชนไทลื้อเมืองลำในแคว้นสิบสองปันนา และสอดคล้องกับความใกล้เคียงของประเพณี โดยเฉพาะการนับถือเทวดาเจ้าหลวงเมืองลำเป็นลื้อเมือง อย่างไรก็ตามการศึกษานี้ยังสำรวจพบว่าเชื้อสายของลื้อ-พะเยาบางส่วนมีความใกล้เคียงกับไทลื้อและกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาไทกลุ่มอื่นๆ มากกว่าลื้อ-น่าน2 (Figure 6) รวมทั้งพบแฮพลอกซ์ N21 ที่เป็นเอกลักษณ์พบเฉพาะในลื้อ-พะเยาเท่านั้น แฮพลอกซ์ N21 เป็นรูปแบบของดีเอ็นเอไมโทคอนเดรียที่เคยมีการรายงานว่าเป็นแฮพลอกซ์ของกลุ่มชนโบราณที่เคยตั้งถิ่นฐานอยู่ทางตอนล่างของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะกลุ่มที่พูดภาษาในกลุ่มมอญ-เขมร (Mon-Khmer) เช่น เขมร (Khmer) จาม (Cham) ของ (Chong) (Peng et al., 2010) การพบดีเอ็นเอรูปแบบอื่นๆ ในลื้อ-พะเยาที่แตกต่างไปจากลื้อ-น่าน2 นี้ทำให้เห็นภาพรวมทางพันธุกรรมชาวไทลื้อบ้านแวนกล่าวคือ เป็นกลุ่มชนที่สืบเชื้อสายทางฝ่ายหญิงส่วนใหญ่มาร่วมกับชาวไทลื้อกลุ่มอื่นๆ ที่อพยพเข้ามาสู่ประเทศไทย แต่มีการรับเอาดีเอ็นเอไมโทคอนเดรียบางส่วนจากกลุ่มชนอื่นๆ เข้ามาในประชากร อาจเกิดขึ้นจากการแต่งงานข้ามชาติพันธุ์ในระหว่างที่มีการอพยพเคลื่อนย้ายหลายครั้งหลายคราจนมาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ปัจจุบัน

การวิเคราะห์ความหลากหลายทางพันธุกรรมของประชากรพบว่ากลุ่มชาวไทลื้อและไทลีสองปันนาเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความหลากหลายทางพันธุกรรมค่อนข้างสูง (ค่าความหลากหลายของแฮพลไทป์อยู่ในช่วง 0.849 ± 0.037 ถึง 0.996 ± 0.004) และมีค่าความหลากหลายของนิวคลีโอไทด์ของทุกประชากรอยู่ในช่วงประมาณร้อยละ 2 (Figure 4) ซึ่งเป็นค่าที่ใกล้เคียงกับกลุ่มชนพื้นถิ่นของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง (Kutan et al., 2011) การเพิ่มขึ้นของความหลากหลายทางพันธุกรรมมักพบในประชากรที่มีลักษณะ 2 ประการ คือ 1) กลุ่มชาติพันธุ์โบราณ โดยแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์จะมีจุดเริ่มต้นของประชากรที่แตกต่างกันทั้งด้านพื้นที่และระยะเวลา กลุ่มชนที่เกิดขึ้นก่อนจะมีระยะเวลาในการสะสมความผันแปรทางพันธุกรรมในประชากรมากกว่า และ 2) ประชากรที่เกิดขึ้นจากการผสมผสานระหว่างชาติพันธุ์ที่มีโครงสร้างทางพันธุกรรมที่แตกต่างกัน จึงเกิดการรับเอาและแลกเปลี่ยนดีเอ็นเอรูปแบบต่างๆ เข้ามาในประชากร สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อและไทลีสองปันนาซึ่งเป็นทั้งกลุ่มที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานและมีปฏิสัมพันธ์กับหลากหลายกลุ่มชน ทั้งสองปัจจัยจึงมีโอกาที่ทำให้ความหลากหลายทางพันธุกรรมของกลุ่มชนนี้มีค่าสูง อย่างไรก็ตามน่าสังเกตว่าชาวไทลื้อในภาคเหนือทุกประชากรมีค่าความหลากหลายทางพันธุกรรมที่ต่ำกว่าไทลีสองปันนา ซึ่งน่าจะเป็นผลมาจากผลกระทบของผู้ตั้งถิ่นฐาน (founder effect) ซึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากบรรพชนของชาวไทลื้ออพยพออกจากพื้นที่สิบสองปันนาโดยแตกออกเป็นกลุ่มเล็กๆ และอพยพผ่านประเทศลาวและพม่าเข้าสู่ประเทศไทย กลุ่มผู้อพยพแต่ละกลุ่มเหล่านี้ได้สืบทอดลักษณะทางพันธุกรรมของบรรพชนเพียงจำนวนหนึ่งไปตั้งถิ่นฐานเป็นประชากรใหม่ในพื้นที่ปัจจุบัน ประชากรไทลื้อในภาคเหนือรุ่นต่อๆ มาจึงสืบเชื้อสายมาเพียงไม่กี่แบบและปรากฏให้เห็นเป็น

ค่าความหลากหลายทางพันธุกรรมที่ลดลงต่ำกว่าไทลื้อสองปันนา นอกจากนี้ยังคาดว่า การลดลงของค่าความหลากหลายทางพันธุกรรมอาจเกิดขึ้นจากผลของการแต่งงานในเครือญาติ (endogamous marriage) ซึ่งมักพบในชาวไทลื้อที่อพยพเป็นกลุ่มเล็กๆ มากกว่าชาวไทลื้อสองปันนาที่ยังคงอาศัยอยู่ในถิ่นฐานเดิม

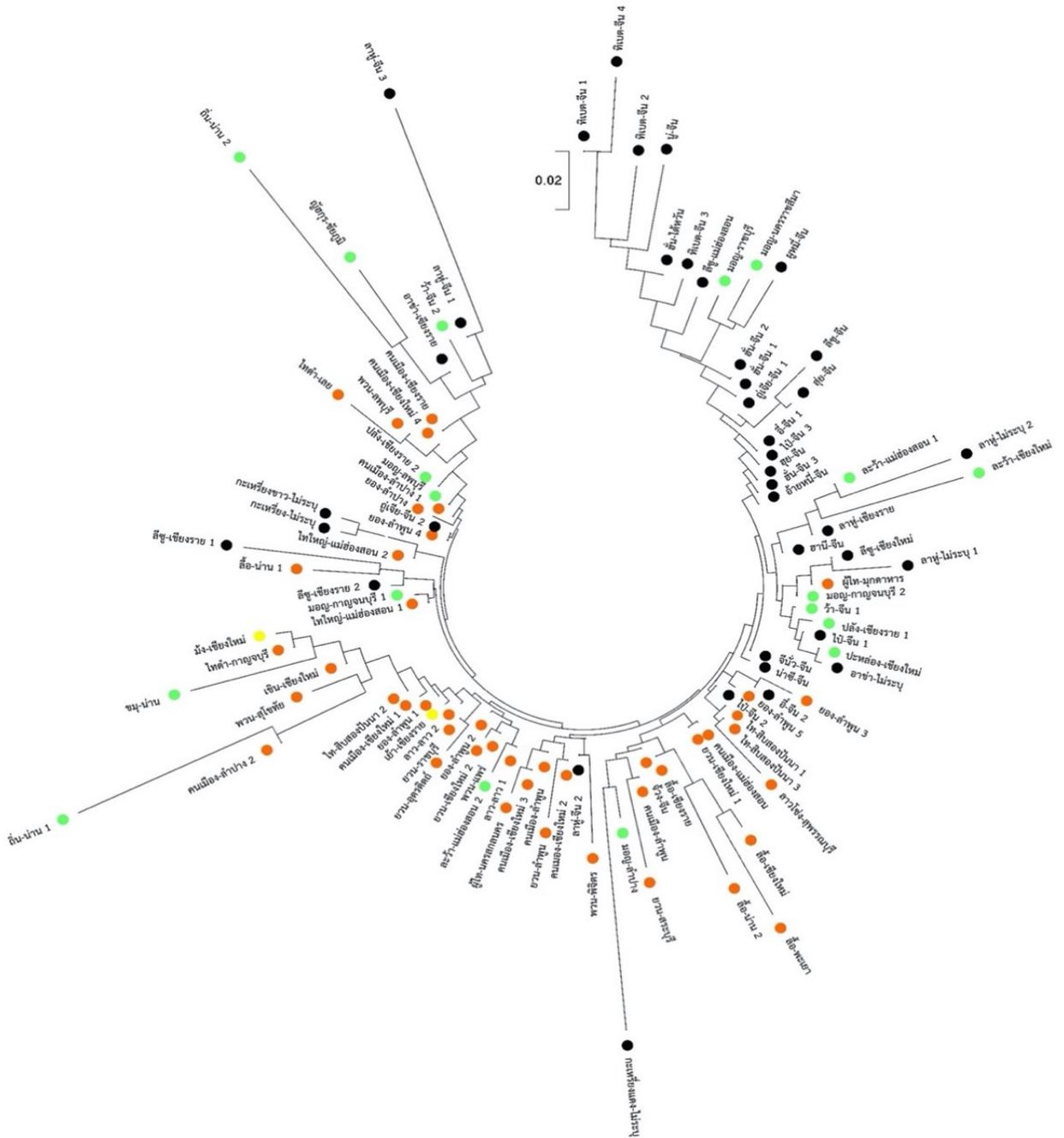

Figure 6 Unrooted neighbor-joining tree shows genetic relationship among different ethnic groups. [colors represent different linguistic family: Tai-Kadai (red), Austroasiatic (green), Sino-Tibetan (black), and Hmong-Mien (yellow)]

ผลกระทบของผู้ตั้งถิ่นฐานที่เกิดจากการอพยพของชาวไทลื้อจากถิ่นฐานดั้งเดิมในประเทศจีนเข้าสู่ประเทศไทยยังเห็นได้จากการวิเคราะห์ขนาดของประชากรในอุดมคติด้วยกราฟ BSP ซึ่งโดยปกติสำหรับประชากรมนุษย์แล้วมักพบการเพิ่มขนาดของประชากรอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะช่วงหลังยุคน้ำแข็งในสมัยไพลสโตซีน (Pleistocene expansion) (Roger, 1995) ดังรูปแบบกราฟที่พบในกลุ่มชาวไทลื้อสองปันนา (ภาพที่ 5) แต่ในกลุ่มชาวไทลื้อในภาคเหนือสังเกตเห็นการลดขนาดของประชากรลงในช่วงประมาณ 3,000 ปีที่ผ่านมา ซึ่งตรงกับช่วงเวลายุคสำริด (Bronze age) ที่เคยมีรายงานโดยใช้ข้อมูลจากการศึกษาดีเอ็นเอโบราณ (ancient DNA) ร่วมกับดีเอ็นเอของคนปัจจุบันในประเทศต่างๆ ว่าเป็นช่วงเวลา que เริ่มมีการอพยพแพร่กระจายของกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลไท-กะไตจากตอนกลางของประเทศจีนเข้าสู่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (McColl et al., 2018) ผลกระทบของผู้ตั้งถิ่นฐานนี้ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความแตกต่างทางพันธุกรรมภายในกลุ่มชาวไทลื้อที่อาศัยอยู่ในจังหวัดต่างๆ ในภาคเหนือดังที่พบในการวิเคราะห์สัดส่วนความผันแปรทางพันธุกรรมด้วยวิธี Analysis of Molecular Variance (Figure 2) เพราะเหตุว่าบรรพชนผู้ตั้งถิ่นฐานของชาวไทลื้อมีหลายกลุ่มและอพยพมาจากต่างหัวเมือง การสุ่มเอาสัดส่วนข้อมูลดีเอ็นเอของบรรพชนชาวไทในลื้อสองปันนาจึงแตกต่างกัน และก่อให้เกิดเป็นความแตกต่างทางพันธุกรรมระหว่างชาวไทลื้อที่อยู่ในพื้นที่ต่างๆ ที่สำรวจพบในปัจจุบัน

แม้ว่าผลกระทบของผู้ตั้งถิ่นฐานจะเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้โครงสร้างทางพันธุกรรมของชาวไทลื้อในภาคเหนือแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกัน แต่ในลื้อ-เชียงรายกลับพบว่าได้รับผลกระทบของผู้ตั้งถิ่นฐานน้อยกว่าชาวไทลื้อกลุ่มอื่น ดังจะเห็นได้จากค่าความหลากหลายทางพันธุกรรมและกราฟ BSP ที่มีค่าและรูปแบบคล้ายคลึงกับที่พบในชาวไทลื้อสองปันนา ลื้อ-เชียงรายที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่อพยพจากแคว้นลื้อสองปันนาโดยใช้เส้นทางผ่านประเทศพม่าเข้าสู่พรมแดนด้านเหนือของจังหวัดเชียงราย (Chunta, 2004) โดยมีการอพยพอยู่หลายระลอกด้วยเหตุปัจจัยจากสถานการณ์การเมืองในประเทศพม่าและคอมมิวนิสต์ในประเทศจีน (Srisavasdi, 2014) ชาวไทลื้อกลุ่มนี้จึงเป็นกลุ่มหลังๆ ที่อพยพเข้าสู่ภาคเหนือและด้วยระยะเวลาที่แยกออกจากบรรพชนไทลื้อสองปันนาเมื่อไม่นานมานี้ทำให้ประชากรลื้อ-เชียงรายยังคงรักษาข้อมูลดีเอ็นเอที่คล้ายคลึงกับบรรพชนไว้ได้ และมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางพันธุกรรมไปจากประชากรชาวไทลื้อสองปันนาน้อยกว่าชาวไทลื้อในพื้นที่อื่น (Kampuansai, 2020)

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาประวัติศาสตร์ถ่ายทอดพันธุกรรมผ่านทางฝ่ายหญิงของชาวไทลื้อบ้านแวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา โดยอาศัยเครื่องหมายพันธุกรรมชนิดดีเอ็นเอไมโทคอนเดรียบริเวณ HVR-1 พบว่าชาวไทลื้อบ้านแวนสืบเชื้อสายส่วนใหญ่มาร่วมกับชาวไทลื้อและไทลื้อสองปันนา โดยเฉพาะมีเชื้อสายที่ใกล้ชิดกับชาวไทลื้อบ้านหนองบัว อำเภอปัว จังหวัดน่าน มากที่สุด แต่อย่างไรก็ตามยังพบรูปแบบดีเอ็นเอไมโทคอนเดรียบางชนิดที่พบในกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลอื่นและบางชนิดเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวไทลื้อบ้านแวนเท่านั้น ซึ่งแสดงถึงการผสมผสานทางพันธุกรรมที่อาจเกิดขึ้นในช่วงที่ชาวไทลื้อกลุ่มนี้มีการอพยพเคลื่อนย้าย

การศึกษานี้ยังได้พบว่าผลกระทบของผู้ตั้งถิ่นฐานเป็นปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดความแตกต่างทางพันธุกรรมระหว่างชาวไทลื้อในแต่ละพื้นที่ในภาคเหนือของประเทศไทยและมีความแตกต่างไปจากบรรพชนชาวไทลื้อสองปันนา อย่างไรก็ตามผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากดีเอ็นเอไมโทคอนเดรียซึ่งมีการถ่ายทอดผ่านทางฝ่ายหญิงเท่านั้น อีกทั้งลักษณะการถ่ายทอดของดีเอ็นเอไมโทคอนเดรียยังได้รับผลจากการผกผันทางพันธุกรรมแบบสุ่ม (random genetic drift) ค่อนข้างมาก เช่น ในกรณีที่ผู้หญิงไม่แต่งงาน หรือไม่มีลูกสาว เชื้อสายของไมโทคอนเดรียนั้นก็สูญหายไปจากประชากร ดังนั้นหากมีการศึกษาโดยใช้เครื่องหมายทางพันธุกรรมชนิดอื่น เช่น ดีเอ็นเอของโครโมโซมวาย (Y-chromosome) หรือออโตโซม (autosome) จะทำให้สามารถระบุข้อมูลเชื้อสายและความสัมพันธ์ของประชากรที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ข้อจำกัดอีกประการหนึ่งของการศึกษานี้คือการใช้ตัวอย่างประชากรขนาดเล็กและมาจากบ้านแวน อำเภอเชียงคำเท่านั้น ในขณะที่พื้นที่ของจังหวัดพะเยายังมีกลุ่มชาวไทลื้ออาศัยอยู่อีกจำนวนมาก การศึกษาในกลุ่มประชากรที่มีขนาดใหญ่ขึ้นและเก็บข้อมูลเชิงพันธุกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ที่อยู่ข้างเคียงร่วมด้วย จะทำให้สามารถตอบคำถามเกี่ยวกับเชื้อสายบรรพชนและประวัติศาสตร์การอพยพของกลุ่มชาวไทลื้อในจังหวัดพะเยาได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

ปัจจุบันการศึกษาประวัติของชุมชนด้วยหลักฐานดีเอ็นเอได้รับการยอมรับกันอย่างแพร่หลายในระดับสากล ด้วยเป็นองค์ความรู้ที่สามารถช่วยคลี่คลายข้อสงสัยเกี่ยวกับประวัติของกลุ่มชนต่างๆ ได้ การศึกษานี้ได้ยืนยันถึงประวัติการสืบเชื้อสายของชาวไทลื้อบ้านแวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ซึ่งแม้ว่าผลทางพันธุกรรมส่วนใหญ่จะสอดคล้องกับประวัติชุมชน แต่ได้เปิดมุมมองใหม่เกี่ยวกับการผสมผสานทางพันธุกรรมที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างที่กลุ่มชนนี้อพยพมาตั้งถิ่นฐาน ความเข้าใจต่อพื้นฐานประวัติและโครงสร้างของประชากรจะเป็นพื้นฐานสำคัญที่สามารถนำไปต่อยอดในเชิงวิชาการ เช่น การแพทย์ พันธุศาสตร์ สาธารณสุข รวมทั้งปลูกจิตสำนึกรักท้องถิ่นและสร้างชุมชนที่เข้มแข็งสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านสังคมและการท่องเที่ยวที่กำลังมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง

กิตติกรรมประกาศหรือคำขอบคุณ

ขอขอบคุณอาสาสมัครชาวไทลื้อบ้านแวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยทุกท่าน ที่สละเวลาในการให้สัมภาษณ์ และเก็บตัวอย่างเลือด รวมทั้งผู้นำชุมชนที่กรุณาช่วยติดต่อประสานงานระหว่างชุมชนและคณะผู้วิจัย งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากทุนพัฒนานักวิจัยรุ่นกลาง คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประจำปี พ.ศ. 2564

References

- Andrews, R.M., Kubacka, I., Chinnery, P.F., Lightowlers, R.N., Turnbull, D.M., & Howell, N. (1999). Reanalysis and revision of the Cambridge reference sequence for human mitochondrial DNA. *Nature Genetics*, 23(2), 147. https://www.nature.com/articles/ng1099_147
- Bandelt, H.J., Forster, P., & Rohl, A. (1999). Median-joining networks for inferring intraspecific phylogenies. *Molecular Biology and Evolution*, 16(1), 37-48. <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.molbev.a026036>
- Chunta, S. (2004). Pab Sa: healthcare administration ideas of the Thai Lue. In Santasombat Y. *et al.* (Eds.), *Ethnoecology, natural resources, and community rights*. (pp. 313-351). Chiang Mai: Within Design Co., Ltd. (In Thai)
- Drummond, A.J., Suchard, M.A., Xie, D., & Rambaut, A. (2012). Bayesian phylogenetics with BEAUti and the BEAST 1.7. *Molecular Biology and Evolution*, 29(8), 1969-1973. <https://doi.org/10.1093/molbev/mss075>
- Excoffier, L., & Lischer, H.E. (2010). Arlequin suite ver 3.5: a new series of programs to perform population genetics analyses under Linux and Windows. *Molecular Ecology Resources*, 10(3), 564-567. <https://doi.org/10.1111/j.1755-0998.2010.02847.x>
- Huang, W., Yu M., Jiao, Y., Jie M., Ma M., Wang, Z., Wu, H. & Tan, D. (2011) Mitochondrial transcription termination factor 2 binds to entire mitochondrial DNA and negatively regulates mitochondrial gene expression. *Acta Biochim. Biophys*, 43 (6), 472–479. <https://doi.org/10.1093/abbs/gmr035>
- Kampuansai, J., Bertorelle, G., Castri, L., Nakbunlung, S., Seielstad, M., & Kangwanpong, D. (2007). Mitochondrial DNA variation of Tai speaking peoples in northern Thailand. *ScienceAsia*, 33(4), 443-448. http://www.scienceasia.org/2007.33.n4/v33_443_448.pdf
- Kampuansai, J., Kutanan, W., Tassi, F., Kaewgahya, M., Ghirotto, S., & Kangwanpong, D. (2017). Effect of migration patterns on maternal genetic structure: a case of Tai-Kadai migration from China to Thailand. *Journal of Human Genetics*, 62(2), 223-228. <https://www.nature.com/articles/jhg2016112>
- Kampuansai, J. (2020). *Genetics and tracing the ancestors: DNA of the Lanna*. (Second edition). Chiang Mai: Somsib Craft. (In Thai)

- Kumar, S., Tamura, K., & Nei, M. (2004). MEGA3: Integrated software for molecular evolutionary genetics analysis and sequence alignment. *Briefings in Bioinformatics*, 5(2), 150-163. <https://doi.org/10.1093/bib/5.2.150>
- Kutanan, W., Kampuansai, J., Fuselli, S., Nakbunlung, S., Seielstad, M., Bertorelle, G., & Kangwanpong, D. (2011). Genetic structure of the Mon-Khmer speaking groups and their affinity to the neighbouring Tai populations in Northern Thailand. *BMC Genetics*, 12, 56. <https://doi.org/10.1186/1471-2156-12-56>
- Lanna Culture Museum and Ethnic Groups Project (2008). *Tai Lue: the identity of Tai ethnic groups*. Chiang Mai: Social Research Institute, Chiang Mai University. (In Thai)
- Li, H., Cai, X., Winograd-Cort, E.R., Wen, B., Cheng, X., Qin, Z., ... & Jin, L. (2007). Mitochondrial DNA diversity and population differentiation in southern East Asia. *American Journal of Physical Anthropology*, 134(4), 481-488. <https://doi.org/10.1002/ajpa.20690>
- Librado, P., & Rozas, J. (2009). DnaSP v5: a software for comprehensive analysis of DNA polymorphism data. *Bioinformatics*, 25(11), 1451-1452. <https://doi.org/10.1093/bioinformatics/btp187>
- McColl, H., Racimo, F., Vinner, L., Demeter, F., Gakuhari, T., Moreno-Mayar, J.V., ... & Willerslev, E. (2018). The prehistoric peopling of Southeast Asia. *Science*, 361(6397), 88-92. <https://www.science.org/doi/10.1126/science.aat3628>
- Parson, W., & Bandelt, H.J. (2007). Extended guidelines for mtDNA typing of population data in forensic science. *Forensic Science International: Genetics*, 1(1), 13-19. <https://doi.org/10.1016/j.fsigen.2006.11.003>
- Peng, M.S., Quang, H.H., Dang, K.P., Trieu, A.V., Wang, H.W., Yao, Y.G., ... & Zhang, Y.P. (2010). Tracing the Austronesian footprint in Mainland Southeast Asia: a perspective from mitochondrial DNA. *Molecular Biology and Evolution*, 27(10), 2417-2430. <https://doi.org/10.1093/molbev/msq131>
- Qian, Y.P., Chu, Z.T., Dai, Q., Wei, C.D., Chu, J.Y., Tajima, A., & Horai, S. (2001). Mitochondrial DNA polymorphisms in Yunnan nationalities in China. *Journal of Human Genetics*, 46(4), 211-220. <https://doi.org/10.1007/s100380170091>
- Rogers, A.R. (1995). Genetic evidence for a Pleistocene population explosion. *Evolution*, 49(4), 608-615. <https://doi.org/10.1111/j.1558-5646.1995.tb02297.x>

- Sathupak, S., Leecharoenkiat, K., & Kampuansai, J. (2021). Prevalence and molecular characterization of glucose-6-phosphate dehydrogenase deficiency in the Lue ethnic group of northern Thailand. *Scientific Reports*, *11*(1), 2956.
<https://doi.org/10.1038/s41598-021-82477-w>
- Sae-Ngove, S., & Mesathan, W. (1998). Encyclopedia of the Thai Lue ethnic groups. Nakhon Pathom: Research Institute for Languages and Cultures for Rural Development, Mahidol University. (In Thai)
- Seielstad, M., Bekele, E., Ibrahim, M., Toure, A., & Traore, M. (1999). A view of modern human origins from Y chromosome microsatellite variation. *Genome Research*, *9*(6), 558-567.
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC310766/>
- Soares, P., Ermini, L., Thomson, N., Mormina, M., Rito, T., Rohl, A., ... & Richards, M.B. (2009). Correcting for purifying selection: an improved human mitochondrial molecular clock. *American Journal of Human Genetics*, *84*(6), 740-759.
<https://doi.org/10.1016/j.ajhg.2009.05.001>
- Srisavasdi, B. (2014). Thai Lue. In *30 ethnic groups in Chiang Rai*. (Eighth edition). (pp. 145-175). Bangkok: Siamparitut Publishing Co., Ltd. (In Thai)
- Weissensteiner, H., Pacher, D., Kloss-Brandstatter, A., Forer, L., Specht, G., Bandelt, H.J., ... & Schonherr, S. (2016). HaploGrep 2: mitochondrial haplogroup classification in the era of high-throughput sequencing. *Nucleic Acids Research*, *44*(W1), W58-63.
<https://doi.org/10.1093/nar/gkw233>
- Yang, K., Zheng, H., Qin, Z., Lu, Y., Farina, S.E., Li, S., ... & Genographic, C. (2011). Positive selection on mitochondrial M7 lineages among the Gelong people in Hainan. *Journal of Human Genetics*, *56*(3), 253-256. <https://doi.org/10.1038/jhg.2010.165>
- Yao, Y.G., & Zhang, Y.P. (2002). Phylogeographic analysis of mtDNA variation in four ethnic populations from Yunnan Province: new data and a reappraisal. *Journal of Human Genetics*, *47*(6), 311-318. <https://doi.org/10.1007/s100380200042>

การส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของชุมชน บ้านชายทะเลรางจันทร์ จังหวัดสมุทรสาคร

Sufficiency Economy Promotion for Community Economic Development
of Ban Chai Thale Rangchan Community, Samut Sakhon Province

สุดเฉลิม ศัสตราพฤกษ์ และ นพรัตน์ พบลาก

Soodchalerm Sattrapruek and Nopparut Poblarp

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสมุทรสาคร ประเทศไทย

Faculty of Liberal Arts, Thailand National Sports University Samut Sakhon Campus, Thailand

E-mail: soodchalerm.s@tnsu.ac.th and nopparut_pob@hotmail.com

(Received : June 8, 2022 Revised : August 14, 2022 Accepted : August 19, 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง และศึกษาการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงที่สัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านชายทะเลรางจันทร์ ใช้การกำหนดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 162 คน จากประชากรในหมู่ที่ 4 บ้านชายทะเลรางจันทร์ โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie และ Morgan เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสหสัมพันธ์ เพียร์สัน ผลการศึกษาพบว่าระดับการส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชนบ้านชายทะเลรางจันทร์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.57$) โดยด้านการส่งเสริมชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงให้ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 3.66$) และการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านชายทะเลรางจันทร์ ที่ประกอบด้วย การส่งเสริมชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง การส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาภูมิวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารทะเล และการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน คือ ระบบการเงินและทุน การสร้างสวัสดิการ และการพัฒนาอาชีพและรายได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการศึกษาการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงที่สัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านชายทะเลรางจันทร์ พบว่า การสร้างความเข้มแข็งของการเป็นต้นแบบชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนจะต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง พัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ สร้างช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนทั้งในชุมชนและนอกชุมชน รวมถึงช่องทางการจัดจำหน่ายออนไลน์ เพื่อสร้างความเข้มแข็งอย่างมั่นคงให้กับระบบเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน

คำสำคัญ: การพัฒนาเศรษฐกิจ เศรษฐกิจชุมชน เศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาอาชีพและรายได้ วิสาหกิจชุมชน

Abstract

The objectives of the research were to study the level of sufficiency economy promotion and to study that promotion of sufficiency economy as it relates to the economic development of the Ban Chai Thale Rangchan community. A sample of 162 people of Village 4, Ban Chai Thale Rangchan by Krejcie and Morgan Tabel. The data collection tool was a questionnaire. The data was analyzed by using statistics, percentage, arithmetic mean, standard deviation and the Pearson Correlation Coefficient. The results of the study showed that the level of promotion of the sufficiency economy of the Ban Chai Thale Rangchan community, was high ($\bar{x} = 3.57$). Promotion of the model community of sufficiency economy attained the highest average ($\bar{x} = 3.66$). The promotion of the sufficiency economy, including the promotion of the Sufficiency Economy Community model, the promotion of Sufficiency Economy Learning Center, the Group of Seafood Processing Community Enterprise Development and the development of community tourism were found to have positive correlation with the development of the community economy through its financial system and capital, all of which contributed to enhancing welfare, career and income development, with a statistical significance at 0.01 level. The results of the study on the promotion of the sufficiency economy in relation to the community economic development of Ban Chai Thale Rangchan demonstrates that to strengthen a model for the sufficiency economy community, the community must continually create a learning process in the community, develop new products, and build distribution channels for community products both within and beyond the community, including the online distribution channel, in order to strengthen the stability of the basic community economic system.

Keywords: Economic development, Community economic, Sufficiency economy, Career and income development, Community enterprise

บทนำ

การสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจเพื่อการส่งออก เน้นการพัฒนาเมืองมากกว่าชนบท เน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมมากกว่าภาคเกษตรกรรม โดยใช้ต้นทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในฐานะปัจจัยของการผลิตที่ต่อมาได้ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม ระบบนิเวศ วิถีชีวิตของชุมชนและสังคมอย่างมากในปัจจุบัน รวมทั้งการสร้างระบบคุณค่าและโลกทัศน์กับความสัมพันธ์ทางสังคมต่างๆว่าการเปลี่ยนแปลงประเทศไปสู่ความทันสมัยตามแบบทุนนิยมการค้าที่เน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจพร้อมๆกับการจัดระเบียบสังคมใหม่ เพื่อให้เอื้อต่อความทันสมัยนั้นแม้ว่าผลที่เกิดขึ้น คือ ความทันสมัยทำให้คุณภาพชีวิตส่วนหนึ่งของคนดีขึ้น แต่ก็ยังมีคนอีกกลุ่มหนึ่งประสบกับปัญหาที่เป็นผลมาจากการพัฒนาดังกล่าว อย่างไรก็ตามเป้าหมายการพัฒนาของยุทธศาสตร์ชาติ มุ่งเน้นที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะในด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม เพื่อให้ทุกคนได้รับผลประโยชน์ จากการพัฒนาอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ผ่านการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจและพฤติกรรม และด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน โดยการพัฒนาและส่งเสริมการสร้างมูลค่าสินค้าเกษตรเพื่อสร้างรายได้ให้เกษตรกรและการส่งเสริมวิสาหกิจเริ่มต้นและวิสาหกิจชุมชน ซึ่งในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นเศรษฐกิจฐานราก จึงมีเป้าหมายเพื่อปรับโครงสร้างเศรษฐกิจฐานราก และเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเอง ช่วยเหลือเอื้อเพื่อซึ่งกันและกัน มีคุณธรรม และเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ในพื้นที่ เกิดการสร้างอาชีพและกระจายรายได้และลดปัญหาความเหลื่อมล้ำและไม่เสมอภาคจากระดับชุมชน

จังหวัดสมุทรสาคร เป็นจังหวัดที่เล็กที่มีความสำคัญกับเศรษฐกิจประเทศไทยอย่างมหาศาล ดังคำขวัญที่ว่า “เมืองประมง ดงโรงงาน ลานเกษตร เขตประวัติศาสตร์” จังหวัดขนาดเล็กที่มีพื้นที่เพียง 872 ตารางกิโลเมตร เล็กเป็นอันดับ 5 ของประเทศไทย แต่เป็นจังหวัดที่มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่ที่สุดเป็นอันดับ 6 ของประเทศ ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด หรือ "จีพีพี" (Gross Provincial Product : GPP) กว่า 400,000 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนประมาณ 2.5% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ หรือ "จีดีพี" (Gross Domestic Product : GDP) ของประเทศไทย เทียบ GPP ต่อหัว เท่ากับ 389,818 บาท มีรายได้ส่วนใหญ่มาจากอุตสาหกรรมการผลิต มูลค่ากว่า 280,000 ล้านบาท อีกทั้งยังเป็นที่ตั้งโรงงานมากกว่า 6,000 แห่ง ซึ่งมีเป้าหมายการพัฒนา ปี พ.ศ. 2561-2565 ว่าจะเป็น "เมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ เกษตรและอาหารปลอดภัย และแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ในอนาคต ภายใต้หลักเศรษฐกิจพอเพียงที่ใช้เป็นแนวนโยบายที่ช่วยปรับโครงสร้างทางสังคม หรือในเบื้องต้นอาจเป็นการซ่อมแซมโครงสร้างทางสังคมที่ขาดความแข็งแกร่งที่มีสาเหตุมาจากโครงสร้างครอบครัวอ่อนแอ โดยผู้ต้องพึ่งพิงยังอ่อนเยาว์และผู้หาเลี้ยงครอบครัวมีงานทำไม่เต็มศักยภาพ เนื่องจากได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ที่ไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะการเผชิญกับภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ แนวนโยบายหลักเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นกระบวนการที่ประชาชนต้องผ่านการขัดเกลาเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งจากภายในจิตสำนึกของบุคคลและครัวเรือน ซึ่งตรงกับแนวคิดทฤษฎีการพัฒนา (Development Theory) ของ Cowen & Shenton (1996) สอดคล้องกับข้อเสนอของ Griffin (1999) ที่ว่าการแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสถานการณ์ไม่มั่นคงทางสังคมของประชาชนควรให้ความสำคัญต่อการลงทุนในคน (Human Capital) เพื่อนำไปสู่การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ

ตำบลนาโคก จังหวัดสมุทรสาคร มีบ้านนาโคก ซึ่งนาในที่นี้หมายถึง นาเกลือ ซึ่งเป็นอาชีพประจำถิ่น และยังบ่งชี้ด้วยว่าสภาพนิเวศของหมู่บ้าน แต่เดิมเป็นเขตน้ำเค็มมาก่อนคือป่าชายเลน ต่อมาจึงถูกปรับพื้นที่เพื่อทำนาเกลือ นอกจากนี้คำขยายที่ต่อท้ายชื่อว่า โคน ก็บอกเล่าประวัติศาสตร์หมู่บ้านไว้ด้วยเช่นกันว่านาโคกได้บรรยายสภาพแวดล้อมตามที่เห็นว่าในพื้นที่นาเกลือ นั้นมีโคกเนินกระจายอยู่หลายแห่งไม่ได้ไกลออก ในส่วนของชุมชนบ้านชายทะเลรางจันทร์ นั้นมาจากสภาพภูมิทัศน์ตั้งอยู่ใกล้ชายฝั่ง เหมาะสมต่อการทำประมงชายฝั่งหรือเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เป็นวังกุ้ง กุ้งปลา เพื่อนำมาบริโภคในครัวเรือน ขายส่งยังสะพานปลา หรือนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อื่นๆ จึงตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านชายทะเลรางจันทร์ เกิดจากการรวมตัวกันของสมาชิกในชุมชนอาชีพประมงพื้นบ้านแปรรูปอาหารทะเลตามฤดูกาล โดยมุ่งหวังในการยกระดับคุณภาพสินค้าของกลุ่มและยกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิกด้วยการเพิ่มมูลค่าผลผลิต ใช้ทรัพยากรของชุมชนนำมาต่อยอดทำเป็นผลิตภัณฑ์ขยายสินค้าของกลุ่มสู่ผู้บริโภค มีผลิตภัณฑ์หลักได้แก่ กะปิ น้ำปลา อาหารทะเลแปรรูปตามฤดูกาล ไข่เค็ม จักสานตะกร้าจากพลาสติก และการบริการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องทั้งด้านการบริหารงานการผลิตตามความต้องการของผู้บริโภคและตรงตามมาตรฐานทำให้ได้รับมาตรฐานองค์การอาหารและยา (อย.) มาตรฐาน GMP (Good Manufacturing Practice) และมาตรฐานฮาลาล ในการแปรรูปสินค้าจะเน้นคุณภาพสะอาด และมีการควบคุมคุณภาพ เลือกใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพ และเป็นวัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มวิสาหกิจแห่งนี้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเกิดความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจของสมาชิก ควบคู่กับการดำเนินกิจกรรมที่หลากหลายโดยใช้ปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในท้องถิ่นแบบเชื่อมโยงเกื้อกูลกันอย่างเหมาะสมให้เกิดประโยชน์กับระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านชายทะเลรางจันทร์

สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดสมุทรสาคร ได้จัดทำแผนพัฒนาเกษตรกรรมตำบลนาโคก อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร (พ.ศ. 2565 - 2569) จากการระดมความคิดเห็นของทุกภาคส่วน อาทิ เกษตรกรผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้นำชุมชน หน่วยงาน ภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน สามารถสรุปประเด็นปัญหาและแนวทางการแก้ไข ปัญหาภายใต้โครงการบูรณาการแผนพัฒนาชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งเกษตรกรเศรษฐกิจฐานรากแบบมีส่วนร่วม (แผนพัฒนาเกษตรกรรมตำบล) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 เฉพาะที่เกี่ยวข้องในด้านเศรษฐกิจดังนี้ 1) ปัญหาที่เกษตรกรต้องการให้มีการเร่งรัดให้ความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจของชุมชนในพื้นที่ คือ ราคาสินค้าการเกษตรตกต่ำ (เกลือและอาหารทะเล) โดยมีสาเหตุมาจากการนำเข้าเกลือจากต่างประเทศ ต้นทุนการผลิต (แรงงาน/ค่าขนย้าย ฯลฯ) และผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ส่งผลให้จำหน่ายสินค้าได้น้อยลง เนื่องจากผู้บริโภคขาดความเชื่อมั่นสินค้าของจังหวัดสมุทรสาคร ในส่วนของแนวทางการแก้ไขคือ เสนอให้รัฐบาลกำหนดค่าชดเชยส่วนต่างให้แก่เกษตรกรผู้ทำนาเกลือ ช่วงที่ราคาตกต่ำ เกวียนละ 1,500 บาท และสร้างอาชีพสำรองเพื่อรองรับอาชีพหลักของเกษตรกรผู้ทำนาเกลือ 2) ด้านการประกอบอาชีพ การประกอบอาชีพของเกษตรกรตำบลนาโคก อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัด

สมุทรสาคร ส่วนใหญ่ ทำนาเกลือ และประมงชายฝั่งหรือประมงพื้นบ้าน ซึ่งเป็นการประมงเพื่อยังชีพหรือประมงขนาดเล็ก โดยทั่วไปใช้เรือขนาดเล็ก อาทิ เรือพื้นบ้าน แต่ปัจจุบันเกษตรกรส่วนใหญ่จะติดเครื่องยนต์เข้าไปด้วยในการทำประมง การประมงโดยใช้เครื่องมือประมง อาทิ แห อวน หรือเบ็ดแบบง่าย ๆ ประมงพื้นบ้านเป็นประมงเพื่อยังชีพ หาดอาหาร สร้างรายได้ และก่อให้เกิดการสร้างงานในท้องถิ่น แต่ปัจจุบันอาชีพประมงชายฝั่งหรือประมงพื้นบ้านประสบปัญหาหลายด้าน ได้แก่ สภาพภูมิอากาศที่แปรเปลี่ยนไปไม่สามารถคาดการณ์ออกเรือหาสัตว์น้ำได้เหมือนในอดีต รัฐบาลออกกฎหมายควบคุมการใช้เครื่องมือทำมาหากินของผู้ประกอบอาชีพด้านประมง ซึ่งกฎหมายบางข้อ บางฉบับไม่เอื้อประโยชน์ให้กับเกษตรกรที่ประกอบอาชีพด้านประมง การลดลงของปริมาณสัตว์น้ำ เนื่องจากการขาดจิตสำนึกของเกษตรกรบางรายที่ต้องการจับสัตว์น้ำในช่วงฤดูวางไข่ และผลผลิตที่ได้จากจังหวัดสมุทรสาครในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส โควิด 2019 (COVID-19) ทำให้ขาดความเชื่อมั่นต่อการบริโภค ในส่วนของแนวทางการแก้ไขคือ การสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับเกษตรกรที่ประกอบอาชีพด้านประมง เพื่อให้เห็นถึงผลดี ผลเสีย ของการจับสัตว์น้ำในช่วงฤดูวางไข่ สร้างความเชื่อมั่นโดยการสร้างสื่อประชาสัมพันธ์ เทศกาลอาหารทะเล เพื่อให้บุคคลภายนอกจังหวัดได้มาร่วมงาน และแก้ไขกฎหมายบางข้อเพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นต่อเกษตรกรผู้ทำการประมง เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพและดำรงชีพอย่างไม่ผิดกฎหมาย 3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนบ้านชายทะเลรางจันทร์ มีความหลากหลายทางธรรมชาติ ป่าชายเลน และวิถีชีวิตการประกอบอาชีพชาวประมงแบบดั้งเดิมที่ยังคงอนุรักษ์ (การเลี้ยงปูทะเลแบบธรรมชาติ) ปัจจุบันทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลได้รับผลกระทบจากปัญหาหลายด้าน เช่น น้ำเสีย และขยะที่ไหลลงสู่ทะเล เป็นต้น ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ ทำให้สัตว์น้ำ อาทิ กุ้ง ลูกปลา และหอย ไม่สามารถเจริญเติบโตได้อย่างเต็มที่และมีปริมาณลดลง การกัดเซาะชายฝั่ง เนื่องจากขาดแนวกันน้ำ และคลื่นของทะเลที่ซัดชายฝั่ง กระแสน้ำขึ้นน้ำลงที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้แบบในอดีต เนื่องจากสภาพอากาศปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลง ส่งผลทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมโดยที่ชุมชนในพื้นที่ไม่ทราบก่อนล่วงหน้า ในส่วนของแนวทางการแก้ไข คือ ประสานหน่วยงานภาครัฐ/ภาคเอกชน/ประชาชนในพื้นที่ร่วมกันรณรงค์ปลูกป่าชายเลน เพื่อชะลอความแรงของคลื่นและเป็นแนวกันคลื่นแบบธรรมชาติ ประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนในพื้นที่ให้มีความรัก ความหวงแหน ทรัพยากรที่เป็นแหล่งอาชีพ และเป็นพื้นที่การอนุรักษ์ธรรมชาติ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องสร้างพนักงันเพื่อลดการกัดเซาะของคลื่นทะเล การส่งเสริมและรณรงค์ให้ประชาชนในชุมชนใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ในธรรมชาติในปริมาณที่เหมาะสมไม่มากเกินไป โดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม การพัฒนาปรับปรุงสิ่งที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้น เป็นการเร่งหรือเพิ่มประสิทธิภาพให้ได้ผลผลิตที่ดีขึ้น การพัฒนาทรัพยากรจะต้องมีการนำเทคโนโลยีที่ก้าวหน้ามาใช้ควบคู่กับกระบวนการพัฒนาทุกขั้นตอน รวมถึงการพัฒนาเทคนิควิธีที่ทำให้ใช้ทรัพยากรในปริมาณน้อยแต่ได้ผลผลิตที่เพิ่มมากขึ้นและมีประสิทธิภาพสูงขึ้น การจัดแบ่งกลุ่มหรือประเภทของทรัพยากรเพื่อให้สามารถดำเนินการอนุรักษ์ให้ได้ผลดีขึ้น การดำเนินการนี้อาจมีการแบ่งพื้นที่ควบคุมเพื่อให้มีสถานะที่เหมาะสมสำหรับการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากร เช่น การจัดพื้นที่เป็นป่าอนุรักษ์หรืออุทยานซึ่งจะทำ

ให้สภาพดิน พืช สัตว์ และป่าไม่มีสภาพที่เหมาะสมในการขยายพันธุ์ ดำรงพันธุ์ และเจริญเติบโต ดำเนินการกับทรัพยากรที่ลดลงหรือเสื่อมโทรมให้สามารถฟื้นคืนกลับสู่สภาพเดิมได้โดยอาศัยวิธีการทางเทคโนโลยีที่มนุษย์สร้างขึ้นเข้ามาช่วยดำเนินการซ่อมแซมส่วนที่เสียหาย จนทำให้สิ่งแวดล้อมสามารถกับสู่สภาพเดิมได้อีก เช่น การใช้เทคโนโลยีในการบำบัดน้ำเสียจากโรงงานให้กลับเป็นน้ำสะอาด เป็นต้น และ 4) ด้านคุณภาพชีวิต พื้นที่บางหมู่บ้านของตำบลนาโคก ยังเป็นชุมชนแออัด ไม่มีเงินหมุนเวียนในชุมชน ความเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจภายนอกประเทศและภายในประเทศ ส่งผลให้การประกอบอาชีพบางครอบครัวขาดรายได้ ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ บางพื้นที่ใกล้กับแหล่งโรงงานอุตสาหกรรม ส่งผลทำให้น้ำเน่าเสีย และมีแหล่งน้ำเสื่อมโทรมก่อให้เกิดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงจำนวนมาก ในส่วนของแนวทางการแก้ไขคือ การเพิ่มองค์ความรู้ให้แก่ประชาชนในชุมชนเรื่องสุขภาวะ การดูแลตนเองอย่างถูกต้อง ถูกวิธี ส่งเสริมการรณรงค์ให้ประชาชนในชุมชนร่วมกันดูแลรักษาสภาพแวดล้อมในชุมชนให้มีความน่าอยู่ ร่วมกันทำ ร่วมสร้างกิจกรรม กำจัดขยะเพื่อชุมชนน่าอยู่ และแหล่งน้ำเน่าเสียที่เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุง ที่เป็นปัญหาสังคมและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและชุมชน และเพิ่มองค์ความรู้การพัฒนาคนในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านสุขภาพอนามัย การศึกษา จิตใจ คุณธรรม ความพร้อมในการดำรงชีวิต รวมถึงการพัฒนาในทุก ๆ ช่วงของชีวิตอย่างต่อเนื่อง

เมื่อได้เห็นถึงโครงสร้างที่สำคัญทางเศรษฐกิจของสมุทรสาครที่สำคัญอย่างมากกับประเทศไทย ทั้งภาคประมง การเกษตร และโรงงานอุตสาหกรรม อย่างไรก็ตามยังสะท้อนสภาพปัญหาอย่างไรที่ต้องมีการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นให้สามารถพึ่งตนเอง ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน มีคุณธรรม และเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาในด้านอื่นๆ ในพื้นที่ผ่านกลไกขับเคลื่อนประเทศชุดใหม่ภายใต้ Thailand 4.0 มีเป้าหมายเพื่อหลุดพ้น 3 ก้นดัก โดยปรับเปลี่ยนกลไกการขับเคลื่อนการเติบโตชุดใหม่ (New Growth Engines) เพื่อเปลี่ยนผ่านประเทศไทยไปสู่ “ประเทศในโลกที่หนึ่ง” ภายในปี พ.ศ. 2575 ดังนี้ 1) หลุดพ้นจากก้นดักประเทศรายได้ปานกลาง ด้วยการสร้างความมั่งคั่งผ่านกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม ปัญญา เทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์ (Competitive Growth Engines) เพื่อก้าวสู่ประเทศที่มีรายได้สูง โดยเปลี่ยนจาก “ทำมากได้น้อย” เป็น “ทำน้อยได้มาก” 2) หลุดพ้นจากก้นดักความเหลื่อมล้ำ ด้วยการสร้างความมั่นคงผ่านกลไกการกระจายรายได้ โอกาสและความมั่งคั่งอย่างเท่าเทียม (Inclusive Growth Engine) โดยเน้นการปรับเปลี่ยนจากความมั่งคั่งที่กระจุกเป็นความมั่งคั่งที่กระจาย ด้วยหลักคิดที่ว่า “เราจะเดินหน้าไปด้วยกัน โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” และ 3) หลุดพ้นจากก้นดักความไม่สมดุล ด้วยการสร้างความยั่งยืนผ่านกลไกการพัฒนาที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green Growth Engine) ปรับเปลี่ยนจากการพัฒนาที่ไม่สมดุลสู่ “การพัฒนาที่สมดุล” ประเทศไทยต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยอาศัยฐานความเข้มแข็งของประเทศอันประกอบด้วยความหลากหลายทางชีวภาพและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ส่งเสริมและพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นเจ้าของสินค้าและบริการมูลค่าสูง ที่ยกระดับมูลค่าในห่วงโซการผลิตสินค้าและบริการ ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่ช่วยทลายข้อจำกัด ให้เกิดการก้าวกระโดดของการพัฒนาต่อยอดสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน กระจายรายได้ โอกาส และความมั่งคั่งแบบทั่วถึง (Inclusive growth) รวมถึงการรักษาฐานทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพให้สมดุล ด้วยการใช้อนุวัตเศรษฐกิจใหม่ที่

เรียกว่า “โมเดลเศรษฐกิจ BCG” มีความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) และสอดคล้องกับหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (SEP) ซึ่งเป็นหลักสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย จึงจำเป็นต้องพัฒนาส่วนที่ยังอ่อนแอให้เข้มแข็งขึ้นโดยเร็ว ธุรกิจทุนใหญ่นั้น เขากลายเป็นทุนข้ามชาติไปแล้ว ที่ต้องพัฒนาคือรากฐานเศรษฐกิจในชีวิตประจำวันจริงของชาวบ้านส่วนใหญ่ ซึ่งยึดโยงอยู่กับเศรษฐกิจระดับชุมชน การพัฒนาเขตเศรษฐกิจถ้าไม่ตรวจสอบคัดสรรกันให้ดีแล้ว กลับจะกลายเป็นการนำเอาทุนใหญ่ไปทำลายทางรอดของเศรษฐกิจชุมชนมากกว่า การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไปเป็นธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม “SME” เป็นการสร้างโอกาสให้คนไทยได้เป็นเจ้าของธุรกิจ เป็นผู้ประกอบการ เพื่อสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชนให้เกิดการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้เป็นรากฐานต่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาครซึ่งมีชุมชนที่ได้รับรางวัลชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงคือชุมชนหมู่บ้านชายทะเลรางจันทร์ และได้รับรางวัลวิสาหกิจชุมชนดีเด่นประจำปี พ.ศ. 2562 จึงมีความน่าสนใจเพื่อใช้ในการศึกษาการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งมีคำถามการวิจัย คือ ชุมชนบ้านชายทะเลรางจันทร์จังหวัดสมุทรสาครมีระดับการส่งเสริมเศรษฐกิจมากน้อยพอเพียงใด และการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงสัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนหรือไม่อย่างไร โดยตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ว่าการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงสัมพันธ์กับการพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนบ้านชายทะเลรางจันทร์จังหวัดสมุทรสาคร ทั้งนี้เพื่อให้มีแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านชายทะเลรางจันทร์ จังหวัดสมุทรสาคร
2. เพื่อศึกษาการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงที่สัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านชายทะเลรางจันทร์ จังหวัดสมุทรสาคร

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาค้นคว้าวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยการสำรวจ (Explanatory-Descriptive Survey Research)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากประชากรในหมู่ 4 บ้านชายทะเลรางจันทร์ จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 279 คน ด้วยวิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของ Krejcie และ Morgan ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 162 คน เนื่องจากเป็นชุมชนที่ได้รับรางวัลชนะเลิศชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) สร้างขึ้นโดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีเรื่องความยากจนและความเหลื่อมล้ำ แนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดเรื่องวาทกรรมการพัฒนา และแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน นำมากำหนดเป็นกรอบแนวความคิดในการวิจัยของผู้ศึกษา แล้วแปลงเป็นคำถามปลายปิด (Close-Ended Question) แบบสอบถามที่สร้างขึ้นผ่านการตรวจสอบการหาความเที่ยงตรง (Validity) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่านแล้วไปทำการทดสอบก่อนปฏิบัติงานจริง (Pre-Test)

และนำข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านชายทะเลรางจันทร์จำนวน 20 ข้อ ซึ่งประกอบไปด้วย การส่งเสริมชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ได้ค่าความเชื่อมั่น .889 การส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงได้ค่าความเชื่อมั่น .926 การพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารทะเล ได้ค่าความเชื่อมั่น .876 การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน และแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนจำนวน 15 ข้อได้ค่าความเชื่อมั่น .956

3. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ในส่วนของสถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรเพื่อที่จะทดสอบความสัมพันธ์ Correlation สูตร Pearson product moment correlation coefficient ในการวิเคราะห์ข้อมูลผลการวิจัยเชิงปริมาณ ในส่วนของการสรุปและอภิปรายผลการวิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านชายทะเลรางจันทร์แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1.1 ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านชายทะเลรางจันทร์ ประกอบด้วย การส่งเสริมชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง การส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารทะเล และการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ดัง Table 1 ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เกี่ยวกับระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านชายทะเลรางจันทร์

Table 1 Mean (\bar{x}) and Standard Deviation (S.D.) about the opinion level towards promoting the sufficiency economy of Baan Chai Talay Rang Chan community.

การส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง	(\bar{x})	(S.D.)	ความหมาย
1. การส่งเสริมชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง	3.66	0.44	มาก
2. การส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	3.60	0.39	มาก
3. การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน	3.52	0.38	มาก
4. การพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารทะเล	3.51	0.38	มาก
ภาพรวมการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง	3.57	0.31	มาก

จาก Table 1 ระดับความคิดเห็นการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านชายทะเลรางจันทร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบในการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า การส่งเสริมชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.66 รองลงมาได้แก่ การส่งเสริมศูนย์การ

เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ตามด้วยการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนและการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารทะเลอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกันโดยมีค่าเฉลี่ย 3.60 3.52 และ 3.51 ตามลำดับ

โดยการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านชายทะเลรางจันทร์ ทั้ง 4 ด้าน มีดังนี้

1) **ด้านการส่งเสริมชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง** ชุมชนจะต้องมีกระบวนการการผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และมีการส่งเสริมให้ชุมชนนำหลักหลักของเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้ตามบริบทของชุมชนโดยการสร้างจิตสำนึกเริ่มต้นจากความพอเพียงในระดับครัวเรือนและสร้างเป็นความพอเพียงในระดับชุมชน ส่งเสริมพฤติกรรมบริโภคตามสถานะรายได้และเงินออม พัฒนาการสร้างอาชีพและรายได้ โดยการนำทรัพยากรซึ่งเป็นแหล่งผลิตในชุมชนมาแปรรูป การรวบรวมผลผลิตจากสมาชิกในหมู่บ้าน และร่วมกันแปรรูปในนามวิสาหกิจ และการจำหน่ายภายในร้านค้าสวัสดิการหรือตลาดของชุมชน

2) **ด้านการส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง** ชุมชนต้องมีการส่งเสริมให้เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาและเป็นสถานที่สำหรับร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยการจัดประชุมระดมความคิดเห็นและการส่งเสริมการจัดการความรู้ รวบรวมข้อมูลเป็นเอกสารหรือฝึกฝนวิทยากรของชุมชน ประชาชนชาวบ้านให้สามารถถ่ายทอดแนวทางตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่องเพื่อให้คนในชุมชนเกิดความตระหนักรู้และเป็นต้นแบบให้ชุมชนที่สนใจเข้ามาศึกษาดูงาน มีการจัดการด้านการผลิตและการตลาดที่เกิดจากการเรียนรู้ในลักษณะเครือข่ายความร่วมมือ การสนับสนุนองค์ความรู้และกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนและมีศูนย์การเรียนรู้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สวัสดิการ การศึกษา สังคมและศาสนา และมีการศึกษาดูงานของสมาชิกในชุมชนหรือชุมชนข้างเคียง

3) **ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน** ชุมชนบ้านชายทะเลรางจันทร์ควรมีการเตรียมความพร้อมให้ความรู้หรืออบรมนำเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีศักยภาพสูงขึ้นร่วมกับชุมชนและการท่องเที่ยวชุมชนได้รับความร่วมมือกับส่วนราชการหรือหน่วยงานอื่น ๆ โดยพื้นที่ของชุมชนสามารถใช้เป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนบ้านชายทะเลรางจันทร์ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ (Ecotourism) เพราะการเป็นแหล่งท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติอย่างมีความรับผิดชอบ และมีการจัดการอย่างยั่งยืนให้ความสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว และมีการกระจายรายได้แต่ต้องคำนึงถึงความพร้อมของชุมชนในด้านต่าง ๆ ด้วย

4) **ด้านการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารทะเล** ชุมชนจะต้องผลิตภัณฑ์จากอาหารทะเลแปรรูปเป็นที่ต้องการของตลาด วัตถุดิบที่ใช้แปรรูปเป็นทุนทางทรัพยากรของชุมชน และอาหารทะเลแปรรูปมีมาตรฐานคุณภาพที่ผ่านการรับรอง พัฒนาการสร้างช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) ในตลาดชุมชนและตลาดนอกชุมชน และพัฒนาการบริหารจัดการด้านคนให้มีทักษะและความพร้อมทั้งกับกิจกรรมของกลุ่ม ส่งเสริมการรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชนเพื่อแปรรูปผลผลิตสร้างมูลค่าเพิ่ม จัดทำระบบการเงินและบัญชีเพื่อให้สามารถวิเคราะห์ความสำเร็จและความเติบโตของกลุ่มรวมถึงต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการผลิต

1.2 ผลการสำรวจระดับความรู้หรือความเชี่ยวชาญในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านชายทะเลรางจันทร์ พบว่ามีการดำเนินการโดยรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย 3.51 เมื่อพิจารณารายด้านได้แก่ระบบการเงินและทุน การสร้างสวัสดิการ และการพัฒนาอาชีพและรายได้ พบว่ามีการดำเนินการอยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ย 3.53, 3.51 และ 3.48 ตามลำดับดังนี้

1) **ด้านระบบการเงินและทุน** พบว่า มีการจัดสรรกำไรและผลตอบแทนแก่สมาชิกชุมชนเป็นระดับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านชายทะเลรางจันทร์มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก รองลงมา มีการจัดทำบัญชีเพื่อการพัฒนาการสะสมทุนและเปิดเผยข้อมูลการเงิน บัญชีอย่างสม่ำเสมอ การรับผิดชอบต่อสังคมด้วยการใช้จัดสรรกำไรในการพัฒนาสภาพสังคมในด้านต่างๆ มีเงินทุนสำรองสำหรับการประกอบกิจการได้อย่างต่อเนื่อง และการรับผิดชอบต่อสังคมด้วยการใช้จัดสรรกำไรในการพัฒนาสภาพสังคมในด้านต่างๆ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

2) **ด้านการสร้างสวัสดิการ** พบว่า มีสวัสดิการให้สมาชิกและชุมชนที่เป็นรูปธรรมเป็นระดับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านชายทะเลรางจันทร์มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือสมาชิกได้รับผลประโยชน์จากการประกอบกิจการของสหกรณ์ร้านค้า การกู้เงินเพื่อการลงทุนจากกลุ่มออมทรัพย์ ในอัตราพิเศษ การส่งเสริมการออมจากกลุ่มออมทรัพย์หรือการจัดทำบัญชีครัวเรือน และมีกองทุนช่วยเหลือสงเคราะห์ กิจกรรมต่างๆโดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

3) **ด้านการพัฒนาอาชีพและรายได้** พบว่า วิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มผลิตภัณฑ์ ได้แก่ กะปิ น้ำปลา อาหารทะเลแปรรูปตามฤดูกาล ไข่เค็ม จักสานตะกร้าจากพลาสติก และการบริการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สามารถยึดเป็นอาชีพประจำ เช่น เป็นผู้ประกอบการนำเที่ยว หรืออาชีพเสริม เช่น สมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน เป็นระดับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านชายทะเลรางจันทร์มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ รายได้เสริมจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืนเป็นการแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม การใช้เวลาว่างโดยการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มของชุมชน และเกิดสินค้าหรือบริการใหม่ ๆ ซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาดโดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษาการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงที่สัมพันธ์กับการพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านชายทะเลรางจันทร์ จังหวัดสมุทรสาคร โดยการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlations) การทดสอบสมมติฐาน H_0 : การส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงไม่สัมพันธ์กับการพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนบ้านชายทะเลรางจันทร์จังหวัดสมุทรสาคร H_1 : การส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงสัมพันธ์กับการพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนบ้านชายทะเลรางจันทร์จังหวัดสมุทรสาคร สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ที่ใช้การทดสอบสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation) ที่ระดับความเชื่อมั่น 99% ในการทดสอบสมมติฐานหลัก (H_0) ก็ต่อเมื่อค่า Sig. มีค่าน้อยกว่า .01 ผลการทดสอบแสดงดัง Table 2 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอธิบายกับตัวแปรตามในการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงที่สัมพันธ์กับการพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนบ้านชายทะเลรางจันทร์จังหวัดสมุทรสาคร

Table 2 Relationship test between explanatory variables and dependent variables in promoting sufficiency economy in relation to economic development of Baan Chai Talay Rangjan community, Samut Sakhon province.

Pearson Correlation	การพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชน		
	r	Sig	ความหมาย
การส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง	0.553**	.000	มีความสัมพันธ์เชิงบวก

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จาก Table 2 พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์การส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชน มีค่า Sig. เท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่า .01 แสดงว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ร้อยละ 55 ($r = 0.55$, Sig. = .000)

ผลลัพธ์การทดสอบสมมติฐานด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์การส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชน พบว่าการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านชายทะเลรางจันทร์ ประกอบไปด้วย การส่งเสริมชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง การส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารทะเล และการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนบ้านชายทะเลรางจันทร์ ได้แก่ ระบบการเงินและทุน การสร้างสวัสดิการ และการพัฒนาอาชีพและรายได้ ทั้งแบบแยกองค์ประกอบรายด้าน คือปฏิเสสมมติฐานหลัก และยอมรับสมมติฐานรอง

การอภิปรายผล

1. จากการศึกษาระดับการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านชายทะเลรางจันทร์พบประเด็นที่สำคัญ ว่าการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ การส่งเสริมชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง การส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารทะเล และการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนบ้านชายทะเลรางจันทร์ สอดคล้องกับเจตนารมณ์สำคัญของการสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชน ของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) มีเจตนารมณ์มุ่งเน้นให้ “ชุมชนท้องถิ่นมีระบบเศรษฐกิจและทุนชุมชนที่มั่นคง สามารถพึ่งตนเอง และจัดการตนเองได้อย่างยั่งยืน” โดยรูปธรรมของการสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชนที่ผ่านมา ตั้งอยู่บนฐานคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสามารถแยกหมวดของฐานงานที่นำไปสู่ หรือสามารถเชื่อมโยงกับการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและทุนชุมชน ดังนี้ ฐานระบบการเงินและทุน ฐานการพัฒนาอาชีพ รายได้ ฐานการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ฐานการสร้างสวัสดิการ และฐานการพัฒนาจากเครือข่ายงานประเด็นหรือเครือข่ายคลัสเตอร์ (Cluster) ทั้งนี้ Jiwju et al. (2015, p.223) ได้ถอดบทเรียนความสำเร็จการเป็นชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำมาพัฒนาชุมชนบ้านวังน้ำแดง หมู่ที่ 5 ตำบลท่ามะเขือ อำเภอ

คลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ชุมชนต้นแบบทั้งสองชุมชนมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง มีการบริหารจัดการชุมชนเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นชุมชนต้นแบบ มีการรวมกลุ่มจัดตั้งกลุ่มอาชีพเพื่อสร้างรายได้อย่างยั่งยืน มุ่งเน้นให้สมาชิกในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีและสามารถพึ่งพาตนเองได้ตลอดจนมีความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรและ สิ่งแวดล้อม จนชุมชนเป็นที่รู้จักแพร่หลายในการดำรงชีวิตด้านเศรษฐกิจพอเพียง Bhanthumnavin & Bhanthumnavin (2007, p.70) ได้ให้ข้อเสนอแนะการพัฒนาจากการศึกษาหลักเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคล : ทฤษฎีและผลการวิจัยเพื่อสร้างดัชนีในแนวจิตพฤติกรรมศาสตร์ ไว้ว่าการนำองค์ความรู้ทั้งที่มีอยู่เดิมและที่จะมีการการผลิตจากงานวิจัยต่างๆ ทางด้านนี้ควรสนับสนุนให้กระทำกันมากขึ้นอย่างเร่งด่วนองค์ความรู้ทางด้านนี้จะเป็นพื้นฐานสำคัญในการที่สร้างโครงการพัฒนาเยาวชนและประชาชนประเภทต่างๆ ในเชิงของการเสริมสร้างให้เกิดจิตลักษณะและพฤติกรรมต่างๆ ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้มีการดำเนินชีวิตและทำอาชีพเพื่อชุมชนและสังคมให้มากขึ้น นอกจากนั้น องค์ความรู้ทางด้านนี้ที่จะมีสะสมกัน จะช่วยให้สามารถใช้ในการป้องกันบุคคลและองค์กรต่างๆ ที่จะใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ จากทรัพยากรธรรมชาติที่จำเป็นต่อการคงอยู่ของโลก และจากการใช้ประโยชน์ที่เป็นการทำลายมนุษย์และสังคมอย่างไม่ยับยั้ง โดยหลักเศรษฐกิจพอเพียง และผลการวิจัยทางจิตพฤติกรรมศาสตร์ และสาขาวิชาอื่นๆ ที่จะนำมาใช้ร่วมกัน

2. จากการศึกษาการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงที่สัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านชายทะเลรางจันทร์พบประเด็นสำคัญ ว่าการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านชายทะเลรางจันทร์ประกอบไปด้วย การส่งเสริมชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง การส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารทะเล และการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนบ้านชายทะเลรางจันทร์ ได้แก่ ระบบการเงินและทุน การสร้างสวัสดิการและการพัฒนาอาชีพและรายได้ ข้อค้นพบสอดคล้องกับ Watcharakiettsak (2016, p.51) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางและการดำเนินการส่งเสริมการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพจะต้องสร้างจากภายใน ภายใน และทั้งภายในและภายนอกชุมชน ตามปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือ ความรู้ การยอมรับ ศักดิ์ศรีที่เท่าเทียมของภาคีสมาชิก และการมีชุมชนเป้าหมายเป็นศูนย์กลางของการสร้างความเข้มแข็ง การสนับสนุนการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและทุนชุมชน Kaewkhwaunkrai (2019, p.74) มีจุดเริ่มต้นที่สำคัญมาจากการส่งเสริมด้านองค์การการเงินให้กับชุมชน ซึ่ง “องค์กรการเงิน” เป็นชื่อเรียกขององค์กรชุมชนที่มีการบริหารจัดการการเงิน โดยมีลักษณะร่วมคือดำเนินการร่วมกันในลักษณะกลุ่ม มีสมาชิก มีคณะกรรมการ มีการสมทบเงิน ลงทุนจากสมาชิกอย่างสม่ำเสมอและมีการนำเงินสะสมดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ในลักษณะต่างๆ โดยเฉพาะการให้สมาชิกกู้ไปลงทุนหรือแก้ปัญหาเศรษฐกิจ เมื่อมีดอกผลกลับมา ก็แบ่งปันไปให้สมาชิก จัดสวัสดิการหรือสนับสนุนกิจกรรมสาธารณะ องค์กรชุมชนที่มีลักษณะดังกล่าวคือกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มเครดิตยูเนียนธนาคารหมู่บ้านตามแนวพระราชดำรินาคารชุมชนและกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นต้น Boonyasana & Himakalasa (2018, p.134) ได้ศึกษาเรื่องกิจกรรมและเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าสำหรับกลุ่มในชุมชน ได้มีการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจเป็นไปตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้าที่เน้นความพอเพียงในระดับ

กลุ่มหรือองค์กร ซึ่งในการพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมการสร้างเครือข่ายทางชุมชน นักพัฒนาในพื้นที่ได้กำหนดเป้าหมายให้เกิดเครือข่ายในด้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการผลิตและการตลาดสินค้า OTOP และด้านสถาบันการเงินชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ Serthpol (2019, p.218-222) ได้ศึกษาเรื่องกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนในจังหวัดพะเยาผลการวิจัยพบว่า กระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ต้องศึกษาเรียนรู้ปัญหา ความต้องการ และส่งเสริมศักยภาพของตนเอง การพัฒนากลุ่ม และการรักษากลุ่ม การระดมทุน พัฒนาระบบการทางเศรษฐกิจ คือ ผลิต บริโภค บริการ กระจาย ออม และลงทุน การเรียนรู้ของชุมชนผ่านการรวมกลุ่ม เผชิญปัญหา ปราชญ์ชาวบ้าน รับการอบรมและแลกเปลี่ยนระหว่างเครือข่าย และการส่งเสริมสวัสดิการชุมชน คือ สวัสดิการทั่วไป สวัสดิการในภาวะฉุกเฉิน และสวัสดิการเพื่อการลงทุน และ Sroingern et al. (2020, p.705-706) ได้ศึกษารูปแบบทางการบริหารจัดการธุรกิจศูนย์การค้าที่สอดคล้องกับเศรษฐกิจชุมชน พบว่า มิติที่ 1 ด้านการบริหารองค์กรธุรกิจ มีองค์ประกอบที่เป็นด้านการตลาด 7 P ซึ่งพบว่ามีความสำคัญในการที่จะต้องเลือกที่ตั้งให้เหมาะสมเพื่อให้สามารถทำการตลาดได้โดยเฉพาะในด้านราคาสินค้า และมิติที่ 2 ด้านการสนับสนุนชุมชน 1) ด้านเศรษฐกิจชุมชน 2) ด้านคุณภาพชีวิตชุมชน สอดคล้องกับ Damrongchai (2018, p.103-104) ได้ศึกษาแนวทางการสร้างความยั่งยืนในการพัฒนาชุมชนไทยภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า สิ่งสำคัญในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น ไม่ได้อยู่ที่เทคโนโลยีหรือระบบสาธารณูปโภคที่ทันสมัย หรือการลงทุนด้วยเงินมากมายมหาศาล แต่อยู่ที่การเกิดความ “ตระหนัก” และความ “ศรัทธา” ขึ้นในหมู่สมาชิกทุกคนในชุมชนอย่างค่อยเป็นค่อยไป จนสามารถถึงค่านิยมฐานชุมชนกลับมาอีกครั้งหนึ่ง นอกเหนือจากการมีผู้นำที่เข้มแข็ง คือการมี “แม่เหล็กของชุมชน” ที่เป็นเสมือนศูนย์รวมของการนำไปสู่การเกิด “วงจรแห่งศรัทธา” ของชุมชนที่เข้มแข็งอย่างครบวงจรในที่สุด เป็นเสมือนผลึกแห่งความสำเร็จของการนำแนวคิดด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน แนวคิดหลักแห่งเศรษฐกิจพอเพียง และการสื่อสารเพื่อพัฒนามาผสมผสานร่วมกันอย่างลงตัว กล่าวคือ เป็นการให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างมีส่วนร่วม ภายใต้การเสริมสร้างความเข้มแข็ง (Empower) ให้กับคนในชุมชนเพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างพอประมาณ และสมเหตุสมผลกับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ผ่านการพัฒนาความรู้ที่จำเป็นให้แก่คนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ด้วยกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม และการมีรูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสม ให้ความสำคัญกับการพึ่งพาตนเองภายใต้ความตระหนักถึงปัญหาที่แท้จริงของชุมชน ประกอบกับการสร้างระบบหรือกฎเกณฑ์ในการทำงาน ตลอดจนการอยู่ร่วมกันบนหลักคุณธรรมและเอื้อประโยชน์ต่อทุกฝ่าย นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการมี “ความรู้” บนพื้นฐานของความเข้าใจในชุมชนโดยอาศัยข้อมูลที่ครบถ้วนและเป็นปัจจุบัน เน้นกระบวนการทางสังคมมากกว่ากระบวนการทางกฎหมายบนพื้นฐานของความประนีประนอม การพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไป ไม่เร่งรีบแต่ให้ความสำคัญกับกระบวนการคิดและค้นหา และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย และสิ่งที่สำคัญคือ การเลือกรูปแบบการพัฒนาที่เรียบง่ายและเข้ากับวิถีของชุมชน และการมีระบบการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน ซึ่งเกิดขึ้นในลักษณะเช่นเดียวกันกับโมเดลกระบวนการเกิด “วงจรแห่งศรัทธา” ของชุมชนที่เข้มแข็ง กล่าวคือ ความตระหนักและความร่วมมือจากคนส่วนมากในชุมชนนั้น เกิดขึ้น “ภายหลัง” จากที่ได้มี “แม่เหล็กของชุมชน” เกิดขึ้นแล้ว และแม่เหล็กของชุมชนได้ทำหน้าที่เป็นเสมือนตัวดึงดูดให้คนในชุมชนหันมาสนใจ และต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาให้

ชุมชนมีความเจริญและน่าอยู่มากยิ่งขึ้น อันนำไปสู่ความใส่ใจในการจัดการทรัพยากร และคิดค้นหาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตและสภาพแวดล้อมของชุมชนอย่างแท้จริง ตลอดจนการจัดตั้งแนวทางการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ เช่น การออกกฎระเบียบในการใช้งานร่วมกัน หรือการสืบทอดองค์ความรู้ให้ชุมชนใกล้เคียง หรือคนรุ่นใหม่ต่อไป เป็นต้น โดย Chanchaichaovivat et al. (2014, p.194) ได้เสนอแนะแนวทางการส่งเสริม สนับสนุน และคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเริ่มจากการพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์แปรรูปให้มีเอกลักษณ์และมีคุณภาพมาตรฐาน จากนั้นสร้างหลักสูตรฝึกอบรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อเผยแพร่ความรู้ให้กับชาวบ้านและผู้สนใจโดยยึดแนวคิดหลักเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมกับพัฒนาสถานที่เพื่อการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพและอาจารย์รับการศึกษาดูงานในอนาคต นอกจากนี้ควรสร้างเครือข่ายด้านการตลาดให้กับชุมชน และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผลิตภัณฑ์แปรรูปของชุมชนสู่สังคมในวงกว้าง โดยสิ่งที่ต้องคำนึงถึงเสมอในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนคือการให้ชุมชนมีส่วนร่วมคิดร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์บนพื้นฐานของความสามารถที่มีอยู่และจากการใช้ทุนของชุมชนนั้น เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ระบบเศรษฐกิจชุมชนที่เป็นรากฐานใหญ่ที่มีประชากรกลุ่มใหญ่ในองคาพยพของประเทศไทยนั้น อาจจะเป็นส่วนสำคัญในการสร้างรายได้ ให้กับกลุ่มชนชั้นผู้มีรายได้น้อยไม่ให้เกิดช่องว่างระหว่างรายได้ ชุมชนจึงต้องมีความตั้งใจในการอาศัยนโยบายที่ส่งเสริมและสนับสนุนจากรัฐบาลมาสร้างความเข้มแข็งให้กับภาคการผลิตของชุมชน และเน้นการสร้างความตระหนักถึงภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อลดการย้ายถิ่นฐานเข้าสู่เมือง แต่เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้ทุนของชุมชนท้องถิ่นและลดรายจ่ายค่าครองชีพหากชาวบ้านในชุมชนวัยทำงานต้องเข้าไปทำงานในชุมชนเมือง รวมถึงการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้อยู่ร่วมกันได้อย่างผาสุก และเอื้ออาทรนับจากวันแรกที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านชายทะเลรางจันทร์ถือกำเนิดขึ้น ก็สร้างความเปลี่ยนแปลงให้กับชุมชนเป็นอย่างมาก ชาวบ้านเริ่มมีรายได้ที่มั่นคง วิถีความเป็นอยู่หลายด้านเริ่มเปลี่ยนไปในทางที่ดี รูปลักษณ์และราคาสินค้าก็ถูกปรับให้สวยงาม เหมาะสมกับคุณภาพมากขึ้น จากเดิมที่ขายได้เพียง 20-25 บาท ก็พัฒนาขึ้นมาเป็น 70-100 บาท มีมูลค่าเพิ่มขึ้นและราคาสูงขึ้นไปตามปริมาณ หรือรูปแบบบรรจุภัณฑ์การเปิดใจรับเอาองค์ความรู้จากคนรุ่นใหม่มาประยุกต์ใช้ เพิ่มช่องทางการขายที่เข้ากับยุคสมัย ผลักดันผลิตภัณฑ์กะปิจากวิสาหกิจชุมชนบ้านชายทะเลรางจันทร์เข้าสู่โลกออนไลน์ ทำให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างจนได้รับความสนใจจากผู้บริโภค กระทั่งมีรายการสั่งซื้อเข้ามาเป็นจำนวนมาก ทำให้มีรายได้เพิ่มกระโดดข้ามไป 2-3 เท่าตัว แม้จะได้มูลค่าจากการขายมากขึ้น แต่สิ่งหนึ่งที่ผู้นำกลุ่มทำได้ดีมาตลอดคือเรื่องของการรักษาคุณภาพมาตรฐานให้อยู่ในระดับที่ตั้งไว้ ซึ่งปัจจุบันผลิตภัณฑ์จากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแห่งนี้ได้รับการรับรองจากหน่วยงานที่มีความน่าเชื่อถือมากมาย ยิ่งเสริมให้แข็งแกร่งขึ้นไปอีกระดับ หากจะต้องเจอกับวิกฤตที่ไม่หวั่นไหว และคงจะสามารถก้าวผ่านไปได้ด้วยดี และจากการศึกษาครั้งนี้ก็ยังไม่มีครอบคลุมในทุกมิติที่ทำให้เกิดความยั่งยืนจากการ

ส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนบ้านชายทะเลรางจันทร์จังหวัดสมุทรสาครได้ในระดับกลางคือ ร้อยละ 55

ในส่วนของข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อให้ชุมชนพัฒนาความยั่งยืนจากการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่องและส่งเสริมในประเด็นอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไปและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ต้องรู้จักการวิเคราะห์สภาพตลาดและสิ่งแวดล้อมและนำมาปรับใช้กับการทำธุรกิจอย่างมีเหตุผล และหลักภูมิคุ้มกัน คือ การทำธุรกิจชุมชนต้องอยู่บนสิ่งที่ไม่ประมาทและความพอดี เพราะสภาวะแวดล้อมจากปัจจัยภายนอก และทรัพยากร ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและตลอดเวลา เช่น พฤติกรรมการซื้อสินค้าในยุควิถีชีวิตใหม่ (New Normal) ที่คุ้นเคยกับเทคโนโลยีดิจิทัลในการซื้อสินค้าหรือบริการมากขึ้น ภัยธรรมชาติ ความเสื่อมโทรมของธรรมชาติและป่าชายเลน เป็นต้น

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเมื่อชุมชนบ้านชายทะเลรางจันทร์มีศักยภาพในชุมชนภายใต้ทุนของชุมชนในด้านต่างๆ และสภาพแวดล้อมที่เป็นแม่เหล็กของชุมชน ตลอดจนมีการส่งเสริมจากหน่วยงานที่เข้ามาให้การสนับสนุนแล้วนั้น ทั้งนี้ชุมชนเองจะต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการถ่ายทอดความรู้ การพึ่งพาเทคโนโลยีที่ทันสมัย ช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้า รวมทั้งแนวโน้มทิศทางการเปลี่ยนแปลงของผู้บริโภค เป็นต้น ในยุคปัจจุบันเป็นยุคของดิจิทัล เทคโนโลยีและโลกาภิวัตน์ที่ไม่ได้จำกัดอาณาบริเวณการแลกเปลี่ยนอีกต่อไป ซึ่งผลจากการศึกษาครั้งนี้อาจนำเสนอเป็นแนวการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนดังนี้

1. การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนจะต้องมีการเข้าถึงจัดการความรู้สอดคล้องกับศักยภาพและทุนทางทรัพยากรของชุมชนโดยมุ่งเน้นและพัฒนาการผลิตเพื่อการจัดจำหน่ายและสร้างระบบการเงินและทุนของชุมชนได้อย่างยั่งยืน เช่น การรวมกลุ่มเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ เป็นต้น

2. การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนไม่ได้มีความจำเป็นที่จะต้องเป็นรูปแบบเฉพาะและเป็นหน้าที่ของส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ องค์กรไม่แสวงหากำไร เท่านั้นแต่ชุมชนสามารถส่งเสริมตามภูมิปัญญาผสมผสานเทคโนโลยีสมัยใหม่ และกระบวนการที่เป็นเอกลักษณ์แต่ต้องมีการประยุกต์และปรับปรุงให้เข้ากับสถานการณ์ (Trend) อย่างต่อเนื่อง

3. ในช่วงเริ่มต้นของการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในพื้นที่ต้องเข้าไปสนับสนุนตามภารกิจและประสานงานกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ชุมชนสามารถมีจุดเริ่มต้นในการพัฒนาได้

4. การส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอาจจะต้องทำการศึกษารูปแบบของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีศักยภาพสูงขึ้น เช่น สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) กิจกรรม (Activity) การเข้าถึง (Access) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) และที่พัก (Accommodation) เป็นต้น

5. การพัฒนาการตลาดให้เข้าสู่ระดับตลาดทั่วไปเป็นปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนจะทำให้ลดการพึ่งพาการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงจากภาครัฐและชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้เป็นชุมชนเข้มแข็ง มีระบบเศรษฐกิจชุมชนที่สามารถสร้างเกราะป้องกันภาวะความไม่สมดุลของความเจริญเติบโต การกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรมจากการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

การที่จะสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจที่เกิดจากต้นทุนของชุมชนบ้านชายทะเลราชจันท์โดยใช้แนวทางแม่เหล็กของชุมชนไม่ว่าจะเป็นผู้นำที่มีผู้นำ คือผู้ใหญ่บ้าน ที่เน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกในหมู่บ้านช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การทำงานแบบแนวราบที่ทำให้เกิดความผูกพันและห่วงใยในชุมชนบ้านเกิดรูปแบบการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน หรือระบบเศรษฐกิจชุมชนโดยใช้เศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐานในการพัฒนา ถือเป็นจุดเด่นของชุมชนที่ได้รับรางวัลชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงและได้รับการสนับสนุน ส่งเสริมจากหลายหน่วยงาน เช่น ธนาคารการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรที่ได้มีโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านชายทะเลราชจันท์ในด้านต่างๆ ได้แก่ การส่งเสริมชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง การส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารทะเล และการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน เป็นต้น โดยการให้ความรู้ของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการพัฒนาการสื่อสารและส่งผ่านถ่ายทอดเรื่องราวของคนในชุมชนจากรุ่นสู่รุ่น รวมถึงเป็นต้นแบบให้เยาวชนหรือประชาชน องค์กรที่สนใจได้เข้ามาศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสร้างเป็นแม่เหล็กของชุมชน เกิดวงจรการบริหารอย่างต่อเนื่องภายใต้ทุนทางทรัพยากรของชุมชนและค่านิยมการรักษาสภาพแวดล้อมให้อยู่กับวิถีชีวิตที่มีความพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ที่ช่วยสร้างความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนของชุมชนบ้านชายทะเลราชจันท์ให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนจากการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้สถานการณ์การแข่งขันของระบบการค้าเสรีในระดับมหภาค ดังนั้นการคงอยู่ของกิจกรรมของการสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชนบ้านชายทะเลราชจันท์จะมีคุณค่าต่อสังคมและชุมชนในด้านสังคม จำเป็นต้องสร้างความตระหนัก ให้เกิดเป็นความศรัทธา เพื่อสร้างแม่เหล็กชุมชน เป็นวงจรการพัฒนา ด้านเศรษฐกิจที่มีพื้นฐานการเป็นชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง การมีผู้นำที่มีศักยภาพและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน ผ่านการถ่ายทอดความรู้ และด้านสิ่งแวดล้อมโดยการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่จะเป็นแรงสนับสนุนให้วิถีชีวิตแบบพอเพียงเป็นเกราะป้องกันความรุนแรง การแข่งขัน และผลกระทบของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม เป็นการสร้างรูปแบบที่เหมาะสมให้เกิดเป็นระบบเศรษฐกิจชุมชนตลอดจนสภาพสังคมน่าอยู่ เกื้อกูล และโอปอ้อมอารี ที่สามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

กิตติกรรมประกาศหรือคำขอบคุณ

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสมุทรสาคร ที่สนับสนุนทุนวิจัยเงินรายได้ ประจำปี พ.ศ. 2563 ขอขอบคุณผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน รวมถึงชาวบ้าน หมู่ที่ 4 ในชุมชนบ้านชายทะเลราชจันท์ ตำบลนาโคก จังหวัดสมุทรสาคร ที่ได้ให้ประสบการณ์การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นในการศึกษาครั้งนี้ได้อย่างสมบูรณ์

References

- Bhanthumnavin, D., & Bhanthumnavin, D. (2007). Sufficiency Economy at Individual Level: Theory and Research Findings for The Construction of Psycho-Behavioral Indicators. *NIDA Development Journal*, 47(1), 27-79. (In Thai)
<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/NDJ/article/view/2697/2069>
- Boonyasana, P., & Himakalasa, W. (2018). System and Community Economic Network Following the Sufficiency Economy Philosophy. *Journal of Humanities and Social Sciences Srinakharinwirot Research and Development*, 10(19), 127-139. (In Thai)
<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/swurd/article/view/140809/104341>
- Chanchaichaovivat, A., Chinkhamphanoa, P., & Kirdtabtim, S. (2014). Kaomark Processing Products for Supporting Community Economy. *Journal of Research Unit on Science, Technology and Environment for Learning*, 5(2), 186-195. (In Thai)
<https://ejournals.swu.ac.th/index.php/JSTEL/article/view/4805/4605>
- Cowen, M. P., & Shenton, R. W. (1996). *Doctrines of Development*. London and New York : Routledge.
- Damrongchai, N. (2018). A Model for Sustainable Development in Thai Communities under the Sufficiency Economy Concept. *Sukhothai Thammathirat Open University Journal*, 31(1), 92-107. (In Thai)
<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/stouj/article/view/206758/143717>
- Griffin, R. W. (1999). *Management (6th ed.)*. USA : Houghton Mifflin Company.
- Jiwju, N., Siboonnun T., Tachayapon, A., Sirikitsathien, C., Nuamai, C., & Buapuen, P. (2015). Reproducing Effective Lesson on Sufficiency Economy for Developing Wangnumdaeng Community, Moo 5, Thamkeua Sub-district, Klongklung District, Kamphaengphet Province. *The 2nd KamphaengPhet Rajabhat University National Conference*. 210-227. (In Thai)
<https://research.kpru.ac.th/sac/fileconference/28392018-05-03.pdf>
- Kaewkhwaunkrai, T. (2019). Community Economy: Community Capital Accumulation for Survival. *Hatyai Academic Journal*, 17(1), 69-83. (In Thai)
<https://so01.tci-thaijo.org/index.php/HatyaiAcademicJournal/article/view/128832/137862>

- Serthpol, N. (2019). Processes of Community Economic Development in Phayao, Thailand. *Dhammathas Academic Journal*, 19(2), 215-224. (In Thai)
<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/dhammathas/article/view/170767/139568>
- Sroingern, R., Pinthapataya, S., & Boonyasopon, T. (2020). Model Development of Shopping Center Business Management in Congruence to the Community Economy. *The Journal of King Mongkut's University of Technology North Bangkok*, 30(4), 698-706. (In Thai)
<http://ojs.kmutnb.ac.th/index.php/kjournal/article/view/2347/3211>
- Watcharakiettsak, T. (2016). Community Economic Strengthening by Developing Community Enterprise Group at Tambonpolsongkram Administration, Nongsung district, Nakhonratchasima Province. *Journal of Business Administration The Association of Private Higher Education Institutions of Thailand*, 5(1), 43-54. (In Thai)
<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/apheitvu/article/view/95225/74410>

การสร้างกลไกความร่วมมือและเครือข่ายพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้พิพิธภัณฑ์มีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช

Creation of Cooperation Mechanisms and Networks to Develop Living Museum Learning Areas to Build Local Economy and Quality of Life in Pak Phun Municipal Area in Nakhon Si Thammarat Province Thailand

เชษฐา มุหะหมัด, เดโช แขน้ำแก้ว, บุญยิ่ง ประทุม, พีระพงศ์ สุจริตพันธ์ และ พีรดา สุจริตพันธ์

Chettha Muhamud, Daycho Khaenamkhaew, Boonying Pratum,

Peerapong Sutcharitpan and Peeradaw Sutcharitpan

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

E-mail: Chettha_muh@nstru.ac.th, Daycho_kha@nstru.ac.th, baocd12@gmail.com,

Peerapong_sut@nstru.ac.th and aummomi@hotmail.com

(Received : June 9, 2022 Revised : August 15, 2022 Accepted : August 22, 2022)

บทคัดย่อ

การสร้างกลไกความร่วมมือและเครือข่ายพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้พิพิธภัณฑ์มีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างกลไกความร่วมมือและเครือข่ายพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้พิพิธภัณฑ์มีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ กลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 20 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) กลุ่มสถานประกอบการ จำนวน 10 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) กลุ่มสถาบันการศึกษา จำนวน 5 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) และกลุ่มภาคเอกชนในพื้นที่ จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบสโนว์บอล (Snow ball) ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า กลไกไอ้เผ่าประกอบด้วย 8 กลไก คือ 1) การตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย 2) การประสานหน่วยงานและองค์กรเครือข่าย 3) การสร้างพันธสัญญาร่วมกัน 4) การร่วมคิดและวางแผนกิจกรรมร่วมกัน 5) การดำเนินการกิจกรรมร่วมกัน 6) การบริหารจัดการเครือข่าย 7) การพัฒนาความสัมพันธ์ 8) การรักษาความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องและการสร้างเครือข่าย และมี 4 เสาหลัก อันได้แก่ ภาครัฐ ภาคท้องถิ่น ภาคชุมชน ภาคเอกชน และ 3 พลัง ได้แก่ รัฐธรรมาภาพ คมนานุภาพ และวิชานุภาพ เป็นพื้นที่ต้นแบบแห่งการเรียนรู้

คำสำคัญ: กลไกความร่วมมือและเครือข่ายพัฒนา พิพิธภัณฑ์มีชีวิต เศรษฐกิจท้องถิ่น คุณภาพชีวิต

Abstract

This research aimed to create a mechanism for cooperation and a network to develop a living museum learning area to create a local economy and quality of life in Pak Phun municipality, Nakhon Si Thammarat Province. The key informants were composed of 20 people from local government organizations selected by Purposive Sampling, ten people from establishment selected by Purposive Sampling, five people from educational institutions selected by Purposive Sampling, and five people from a private sector in the area selected by the Snow Ball model. The research employed the qualitative data analysis. The findings showed that the "I-Tao" (elders) mechanism consisted of 1) realizing the needs of network creation, 2) coordination of network departments and organizations, 3) building commitment, 4) sharing ideas and planning the activities, 5) collaboration for activity implementation, 6) network management, 7) relationship development, and maintaining an ongoing relationship and building network. Moreover, the learning area model was created base on four main pillars: public, private, local government, and community sectors, and three powers from government, cooperation, and knowledge.

Keywords: Creation of cooperation mechanisms and networks, Living Museum learning, Local economy, Quality of life

บทนำ

พระราชบัญญัติกำหนดแผน และขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16 บัญญัติให้เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ประกอบกับระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล พ.ศ. 2548 แก้ไขถึงฉบับที่ 3 พ.ศ. 2561 กำหนดให้เทศบาลต้องจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อกำหนดกรอบทิศทาง และแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายของรัฐ แผนพัฒนาจังหวัด กรอบยุทธศาสตร์ในการพัฒนาท้องถิ่นในเขตจังหวัด และนโยบายของผู้บริหารท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ปากพูนมีเนื้อที่ส่วนใหญ่มีลักษณะดินปนทราย และดินตกระกอนที่มีความอุดมสมบูรณ์ รุปร่างของตำบลเป็นแนวยาว และอยู่บนภูมิประเทศที่เป็นสันดอนจากการตกระกอนทับถมของทรายทำให้มีปัญหาเรื่องการระบายน้ำ ส่วนชายทะเลจะมีพื้นที่ป่าชายเลนอยู่ในสภาพพื้นที่ที่น้ำเป็นท่งในปัจจุบันเนื่องจากทรัพยากรเหล่านี้กำลังประสบปัญหาเกี่ยวกับสภาวะแวดล้อมเป็นพิษทางน้ำ เนื่องจากการบุกรุกสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยริมคลองและมีคลองที่สำคัญอยู่ 2 สาย คือ คลองท่าแพ ต้นน้ำเขาหลวงผ่านจากคลองบ้านตาลไหลผ่านตำบลท่าจั่ว ต้นน้ำมาจากอำเภอพรมหคีรี ไหลออกสู่ปากอ่าวไทยบริเวณปากน้ำคลองปากพวย ต้นน้ำจากเทือกเขาหลวงไหลผ่านอำเภอพรมหคีรี บ้านหลาโอนไหลสู่อ่าวไทย (Pak Phun Municipality, 2018)

ซึ่งจากการวิเคราะห์ศักยภาพเพื่อประเมินสภาพการณ์พัฒนาในปัจจุบัน และโอกาสในการพัฒนา ในอนาคตของเทศบาลเมืองปากพูน เป็นการประเมินถึงโอกาสและภาวะคุกคามหรือข้อจำกัดอันเป็นสภาวะแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น รวมถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของท้องถิ่น อันเป็นสภาวะแวดล้อม ภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยใช้เทคนิคการ SWOT ANALYSIS เพื่อวิเคราะห์โอกาส จุดแข็ง จุดอ่อน และภัยคุกคาม (Boonpienpon & Wongwiwattana, 2019) เพื่อพิจารณาศักยภาพการพัฒนา ของแต่ละยุทธศาสตร์เทศบาลเมืองปากพูนได้รวบรวมปัญหาความต้องการของประชาชนในเขตเทศบาล ซึ่งได้จากการจัดประชาคมท้องถิ่นและข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง นำมาจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2561-2565) ของเทศบาลเมืองปากพูน โดยผ่านการกลั่นกรองของคณะกรรมการพัฒนาเทศบาลเพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางในการพัฒนาเทศบาลอันจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาเทศบาลเมืองปากพูนต่อไป (Pak Phun Municipality, 2018)

ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจและลงพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูนเพื่อค้นหาโจทย์วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ (Learning City) สอดคล้องกับการพัฒนาในอนาคตของเทศบาลเมืองปากพูน ที่สามารถสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่ภายใต้แหล่งทรัพยากรที่สำคัญของชุมชน (Khunweechuay & Thamkirati, 2019) เช่น ป่าโกงกาง แหล่งฐานทางวัฒนธรรม เช่น สถานประกอบการ สวนมะพร้าว การทำน้ำผึ้งป่า และประวัติศาสตร์ปากพูน ด้วยฐานทรัพยากรที่สมบูรณ์ข้างต้น คณะผู้วิจัย จึงเล็งเห็นความสำคัญในฐานะที่เป็นพื้นที่ต้นแบบของการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ (Learning City) การสร้างพิพิธภัณฑ์มีชีวิต (Sirindhorn Anthropology Center, 2011) ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ใน

การศึกษา คือ เพื่อสร้างกลไกความร่วมมือและเครือข่ายพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้พิพิธภัณฑน์มีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช และนำข้อมูลที่ผ่านมาการเก็บรวบรวมอย่างเป็นระบบตามหลักวิชาการเผยแพร่องค์ความรู้ที่มีคุณค่าเพื่อประโยชน์ต่อการนำไปพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

การทบทวนแนวคิดและวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างกลไกความร่วมมือ

Mongkolsit (2019) พบว่า การสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนา ประกอบด้วย การสร้างจิตสำนึกในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การประสานงานขององค์กรเครือข่าย การสร้างความมุ่งมั่นและตั้งใจร่วมกัน การจัดการเครือข่าย การพัฒนาเครือข่าย และการติดตามเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดความเหมาะสมและความได้เปรียบของกลยุทธ์เครือข่ายการทำงานร่วมกัน บ่งชี้ถึงการสร้างเครือข่ายการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบร่วมกันและการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย ถือเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการของสังคมยุคใหม่ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ทุกมิติ

แนวคิดเกี่ยวกับเมืองแห่งการเรียนรู้

การอธิบายเมืองแห่งการเรียนรู้ ความหมายของเมืองแห่งการเรียนรู้ วัตถุประสงค์เมืองแห่งการเรียนรู้ ลักษณะของเมืองแห่งการเรียนรู้ (Sipmuanpiam, 2005) ซึ่งการเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ชุมชนจะต้องเรียนรู้ถึงกระบวนการสร้างความร่วมมือแบบหุ้นส่วน การมีส่วนร่วม และความสามารถในการดำเนินงานระหว่างส่วนต่าง ๆ ในชุมชน รวมถึงปัจจัยสำคัญของการเริ่มต้นพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ (Secretary of the Education Council, 2004) เพื่อแสวงหาการเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้โดยความร่วมมือแบบการมีส่วนร่วมและความสามารถในการดำเนินงานต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายการเรียนรู้

การอธิบายและเชื่อมโยงของกลุ่มคนหรือองค์กรที่เกิดขึ้นโดยสมัครใจ โดยการสร้างความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยและช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนทรัพยากรเพื่อร่วมมือดำเนินภารกิจที่ตั้งไว้ด้วยความไว้วางใจซึ่งกันและกัน (Rupkhamdee et al., 2009; Hutanuwat & Hutanuwat, 2003; Phongphit, 2008; Kruethep, 2004) ทั้งนี้ Kruethep (2007) และ Chomyot, Karlert & Tarakhun (2020) ได้อธิบายถึง องค์ประกอบหลักของการทำงานแบบเครือข่ายในการบริหารงานท้องถิ่นเพื่อให้เกิดความเข้าใจ และมีความชัดเจนต่อประเด็นเครือข่ายในชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้

แนวคิดเกี่ยวกับพิพิธภัณฑน์มีชีวิต

การอธิบายความหมาย (Kongpunpin, 2014) การปรับตัว (Henri, 1973) ความสำคัญของพิพิธภัณฑน์มีชีวิต (Kanokmongkol, 2011; Kongpunpin, 2014; Magelssen, 2007) และการจัดการให้สัมพันธ์กับเวลาที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาความเจ็บเหงาและความไม่น่าสนใจของพิพิธภัณฑน์ (Srisakulchairak, T. et al., 2003) ในขณะที่ยังสามารถคงไว้ซึ่งวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ธรรมชาติ อัตลักษณ์ของพื้นที่ควบคู่ไปด้วย และสามารถนำมาช่วยกำหนดกรอบความคิด การออกแบบลักษณะและการกำหนดส่วนประกอบเบื้องต้นของการพัฒนาตามกรอบการวิจัยดังต่อไปนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภายใต้การศึกษาผู้วิจัยได้ศึกษาภาคสนามเพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยการสร้างกลไกความร่วมมือและเครือข่ายพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้พิพิธภัณฑ์มีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ดังนี้

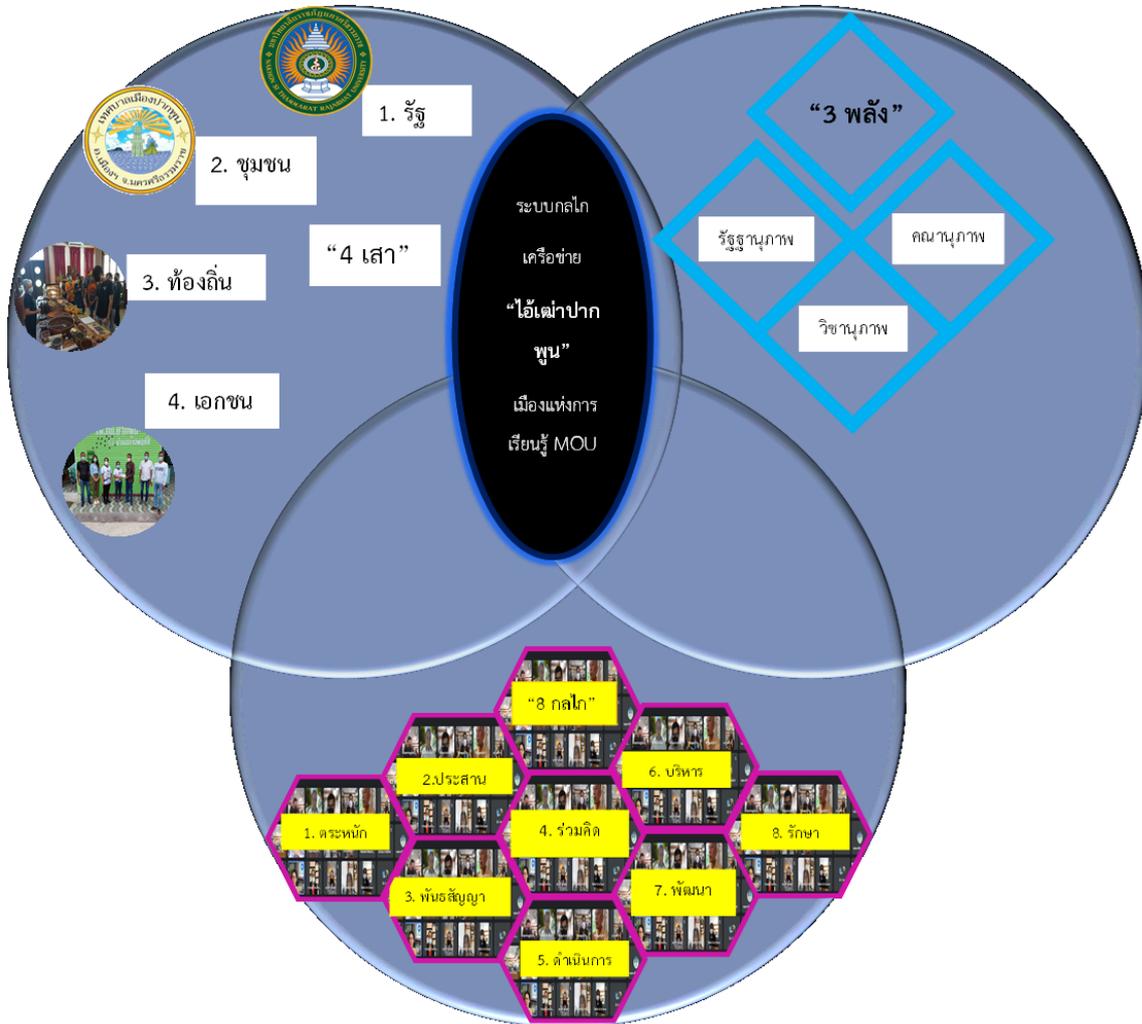

Figure 1 Conceptual Framework

จากภาพประกอบ กลไกความร่วมมือ ประกอบด้วย 8 กลไก คือ 1) การตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย 2) การประสานหน่วยงาน/องค์กรเครือข่าย 3) การสร้างพันธสัญญาร่วมกัน 4) การร่วมคิดและวางแผนกิจกรรมร่วมกัน 5) การดำเนินการกิจกรรมร่วมกัน 6) การบริหารจัดการเครือข่าย 7) การพัฒนาความสัมพันธ์ 8) การรักษาความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องและการสร้างเครือข่าย โดยมี 4 เสาหลัก อันได้แก่ ภาครัฐ เอกชน ท้องถิ่น ภาคเอกชน และ 3 พลัง ได้แก่ รัฐบาลภาพ คณาภาพ และวิชาภาพ อันจะเป็นกลไกความร่วมมือและเครือข่ายพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้พิพิธภัณฑ์มีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน ผ่านแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

พื้นที่ในการดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกพื้นที่แบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ พื้นที่ปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยทรัพยากรเชิงพื้นที่ส่วนใหญ่มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง รูปร่างของตำบลเป็นแนวยาวและอยู่บนภูมิประเทศที่เป็นสันดอนจากการตกตะกอนทับถมของทรายทำให้มีปัญหาเรื่องการระบายน้ำ ส่วนชายทะเลจะมีพื้นที่ป่าชายเลนอยู่ในสภาพพื้นที่น้ำเป็นหว่ง เนื่องจากทรัพยากรเหล่านี้กำลังประสบปัญหาภัยกับสภาวะแวดล้อมเป็นพิษทางน้ำ จากการบุกรุกสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยริมคลองและมีคลองที่สำคัญอยู่ 2 สาย คือ คลองท่าแพ ต้นน้ำเขาหลวงผ่านจากคลองบ้านตาลไหลผ่านตำบลท่าจั่ว ต้นน้ำมาจากอำเภอพรหมคีรีไหลออกสู่ปากอ่าวไทยบริเวณปากน้ำคลองปากพวย ต้นน้ำจากเทือกเขาหลวงไหลผ่านอำเภอพรหมคีรี บ้านหลาโอนไหลสู่อ่าวไทย ซึ่งการวิเคราะห์ศักยภาพเพื่อประเมินสภาพการณ์พัฒนาในปัจจุบันและโอกาสในการพัฒนาในอนาคตของเทศบาลเมืองปากพูน เป็นการประเมินถึงโอกาสและภาวะคุกคามหรือข้อจำกัดอันเป็นสภาวะแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น รวมถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของท้องถิ่น อันเป็นสภาวะแวดล้อมภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ SWOT ANALYSIS เพื่อพิจารณาศักยภาพการพัฒนาของแต่ละยุทธศาสตร์เทศบาลเมืองปากพูนได้รวบรวมปัญหาความต้องการของประชาชนในเขตเทศบาล ซึ่งได้จากการจัดประชาคมท้องถิ่นและข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องนำมาจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2561-2565) เทศบาลเมืองปากพูน โดยผ่านการกลั่นกรองของคณะกรรมการพัฒนาเทศบาลเพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางในการพัฒนาเทศบาลจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนการพัฒนาเทศบาลเมืองปากพูนต่อไป (Pak Phun Municipality, 2018) ประกอบการลงพื้นที่เพื่อค้นหาโจทย์วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ (Learning City) การพัฒนาเมืองน่าอยู่และการกระจายศูนย์กลางความเจริญ สอดคล้องกับการพัฒนาในอนาคตของเทศบาลเมืองปากพูนที่สามารถสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่ได้

ประชากรเป้าหมายในการดำเนินการวิจัย โดยแบ่งเป็นกลุ่มดังนี้

1. กลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาเทศบาล จำนวน 20 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เพื่อร่วมศึกษาข้อมูลและร่วมกันออกแบบกลไกความร่วมมือและเครือข่ายพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้พินิจทัศน์มีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. กลุ่มสถานประกอบการ วิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย กลุ่มอู่โม่งคิงโกก กลุ่มสถานประกอบการสวนมะพร้าว กลุ่มการทำน้ำผึ้งป่าโกกอก กลุ่มประวัติศาสตร์ปากพูน จำนวน 10 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) การสนับสนุนด้านข้อมูล บุคลากร ทรัพยากร การส่งเสริมและผลักดันนโยบายและการรวมกลุ่มวิสาหกิจแก่ภาคที่เกี่ยวข้อง และ Eco Social Business

3. กลุ่มสถาบันการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช โรงเรียนอนุบาลปากพูน (สังกัดเทศบาลเมืองปากพูน) ชมรมโรงเรียนผู้สูงอายุ จำนวน 5 คน เพื่อดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนเชิงพื้นที่ และร่วมออกแบบกลไกระดับพื้นที่การสนับสนุนด้านข้อมูล บุคลากร ทรัพยากรการส่งเสริม และผลักดันนโยบาย

4. กลุ่มภาคเอกชนในพื้นที่ จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบสโนบอล (Snow Ball) โดยการศึกษาข้อมูล การสนับสนุนบุคลากร ทรัพยากร การส่งเสริมและมีส่วนร่วมในการกำหนด ผลักดันนโยบาย และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

วิธีดำเนินการศึกษาและการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการ การดำเนินการวิจัย และการเก็บข้อมูลเพื่อสร้างกลไกความร่วมมือและเครือข่ายพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้พิพิธภัณฑน์มีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยใช้วิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร งานวิชาการ และงานวิจัย โดยผู้วิจัยศึกษาและค้นคว้าพร้อมทั้งรวบรวมข้อมูล และประมวลข้อมูลพื้นฐานจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลไกและเครือข่ายในการพัฒนาเมืองปากพูน

2. การลงพื้นที่ภาคสนาม โดยการสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มแกนนำชุมชน ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ตัวแทนสถาบันการศึกษาในชุมชน ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคธุรกิจ โดยคณะผู้วิจัยขอความร่วมมือโดยวาจาเป็นเบื้องต้น พร้อมทั้งแนบเอกสารข้อมูลสำหรับการเตรียมตัวก่อนสัมภาษณ์และนัดวันเวลาสถานที่ที่จะทำการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลโดยนัดผู้ให้ข้อมูลสำคัญในวันเสาร์-อาทิตย์ เนื่องจากเป็นวันหยุด เวลาประมาณ 13.00-17.00 น. เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่ว่างของผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ใช้ที่พักของผู้ให้ข้อมูลและที่ทำการของเทศบาลฯ เป็นสถานที่สัมภาษณ์ ผู้รับข้อมูลมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ และผู้ขอความยินยอม รวมถึงข้อมูลท้องถิ่นลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างกลไกและพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้ด้วยกระบวนการไอ้เฒ่าประกอบด้วย ประชาชน ภาครัฐ และเอกชน แต่ละกลุ่มและนำข้อมูลทั้ง 2 ส่วน มาวิเคราะห์กลไกความร่วมมือและเครือข่ายพัฒนาพื้นที่ระหว่างผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่ม

4. ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดมารวบรวมเป็นหมวดหมู่ และทำการวิเคราะห์ เชิงคุณภาพ และดำเนินการสนทนากลุ่มครั้งสุดท้ายของผู้ให้ข้อมูลแต่ละกลุ่ม เช่น กลุ่มภาคประชาชนในพื้นที่ รวมถึงภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้ได้ข้อมูลในแต่ละกลุ่มเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลการมีส่วนร่วมและกลไกในแต่ละด้านและแต่ละกลุ่ม

5. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมทั้งหมดมาวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยสรุปกลไกความร่วมมือและเครือข่ายพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้พิพิธภัณฑน์มีชีวิต (Collaborative Mechanism) โดยการสนทนากลุ่มและการวิเคราะห์ SWOT Analysis เพื่อวิเคราะห์โอกาส จุดแข็ง จุดอ่อน และภัยคุกคาม รวมทั้งศึกษากรณีใช้เทคนิคที่เรียกว่า “TOWS Matrix” (Boonpienpon & Wongwiwattana, 2019) เป็นวิธีที่ให้ประโยชน์แก่ผู้ประกอบการหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เป้าหมายเพื่อนำไปสู่การรวมเป็นองค์ความรู้ท้องถิ่น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การสร้างกลไกความร่วมมือและเครือข่ายพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้พิพิธภัณฑน์มีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพ โดยการจำแนกข้อมูลแต่ละกลุ่มตามวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยวางไว้ หลังจากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นตามวัตถุประสงค์และนำเสนอข้อมูลในเชิงการพรรณนา

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการในส่วนของการสร้างกลไกความร่วมมือและเครือข่ายพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้พิพิธภัณฑน์มีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ผ่านเวทีระดมความคิดเห็นในแต่ละกลุ่มเพื่อสร้างพื้นที่การเรียนรู้เพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยประกอบด้วยกระบวนการในการสร้างกลไกเครือข่ายการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ ดังต่อไปนี้

1. กลไกความร่วมมือ ทีมนักวิจัยดำเนินการจัดการลงพื้นที่ และประชุมกลุ่ม เพื่อดำเนินการในประเด็นกลไกและเครือข่ายดังต่อไปนี้

1.1 การตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดตั้งพิพิธภัณฑน์มีชีวิต สืบเนื่องจากในพื้นที่มีภูมิปัญญาและองค์ความรู้ต่าง ๆ มากมายที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติและทรัพยากรทางทะเล แต่ไม่ได้จัดระบบความรู้ที่ออกมาเป็นหมวดหมวดและกระจายความรู้ไปยังผู้ที่สนใจจากภูมิปัญญาเบื้องต้น เช่น การทำน้ำผึ้งป่าโกก่างมีผลผลิตแต่ไม่ได้จัดการผลผลิตให้เป็นที่ยอมรับหรือมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับพื้นที่ตำบลปากพูนในการกำกับดูแลของเทศบาลเมืองปากพูนมีส่วนมะพร้าวในพื้นที่จำนวนมากหลายสวนแต่ไม่สามารถเชื่อมโยงเป็นโครงการเครือข่ายในการจัดการผลผลิตหรือแปรรูปผลผลิตเพื่อจำหน่ายหรือสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนได้ ในขณะเดียวกันการประมงพื้นบ้าน เช่น การทำบ้านปลาเพื่ออนุรักษ์สัตว์น้ำและอนุรักษ์ภูมิปัญญาในการทำประมงของคนในพื้นที่ ภูมิปัญญาเหล่านี้มีจำนวนมากมาย แต่ขาดซึ่งการจัดระบบและระเบียบในการจัดการความรู้ที่ออกมาเผยแพร่และทอดความรู้หรือผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาและใช้เป็นส่วนหนึ่งในการประกอบอาชีพ ทั้งนี้คนในชุมชนพยายามเข้ามามีส่วนร่วมภายใต้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น เทศบาลเมืองปากพูนและหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช โรงเรียนอนุบาลปากพูน โรงเรียนผู้สูงอายุ และสถานประกอบการต่าง ๆ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ทุกภาคส่วนเข้ามาเป็นเครือข่ายในการสร้างความร่วมมือ พร้อมตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนและผลักดันให้เกิดเป็นศูนย์การเรียนรู้ในลักษณะพิพิธภัณฑน์มีชีวิตภายใต้ทรัพยากรทางธรรมชาติสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ตำบลปากพูน

1.2 การประสานหน่วยงาน/องค์กรเครือข่าย เมื่อมีการรับทราบถึงปัญหาและความจำเป็นที่จะต้องมีการเรียนรู้ในลักษณะพิพิธภัณฑน์การเรียนรู้ชุมชนหรือการศึกษาตลอดชีวิต จำเป็นต้องมีหน่วยงานหลักก็คือเทศบาลเมืองปากพูนเป็นตัวเชื่อมประสานความร่วมมือกับองค์กรเครือข่ายอื่น ๆ เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชน

ที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องในลักษณะของการส่งเสริมอาชีพและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้กับคนในชุมชน สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่จะต้องเข้ามาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เช่น อุโมงค์โงกวางให้เป็นแหล่งถือเป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำหายากนานาชนิด ในขณะที่เดียวกันสำนักงานการท่องเที่ยวจะต้องเป็นหน่วยงานหลักในการเข้ามามีบทบาทส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อสร้างอาชีพสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน ทั้งในรูปแบบของสินค้าและบริการ รวมถึงเป็นแกนหลักในการให้ความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ยังจะเป็นการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนในการจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อประสานงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในขณะเดียวกันก็เป็นแกนนำสำคัญในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวให้กับคนในพื้นที่ตำบลปากพูน พร้อมพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้ามาในพื้นที่ตำบลปากพูนได้ เช่น ระบบการคมนาคม ระบบการค้นหาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว ระบบไฟฟ้า และอินเทอร์เน็ต รวมถึงป้ายประชาสัมพันธ์และป้ายบอกทางไปในพื้นที่ต่าง ๆ

1.3 การสร้างพันธมิตรยูธูร่วมกัน โดยทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและช่วยให้เครือข่ายที่เกิดขึ้นมีความมั่นคงและสามารถทำงานร่วมกันได้ภายใต้กิจกรรม คือ การแนะนำตนเองถึงศักยภาพที่มีของตนเองและชุมชน รวมถึงสถานที่จัดแสดงและเครือข่ายที่สามารถทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพได้ ทั้งนี้ในการดำเนินการของเครือข่ายโดยมีผู้นำในลักษณะของหัวหน้าของเครือข่ายในแต่ละประเภท เช่น รัฐ ชุมชน ท้องถิ่น เอกชนเพื่อผูกเกลอ โดยยึดในลักษณะคุณสมบัติที่มีความพร้อมและยินดีช่วยเหลือเครือข่ายอย่างเต็มความสามารถในการเป็นผู้นำของเครือข่ายที่สามารถสะท้อนแนวคิดแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายเมืองแห่งการเรียนรู้

1.4 การร่วมคิดและวางแผนกิจกรรมร่วมกัน ขึ้นของการคิดและวางแผนร่วมกันผ่านกิจกรรมในพื้นที่ที่สนับสนุนเวียนสลับเปลี่ยนกัน เช่น กิจกรรมอุโมงค์โงกวาง กิจกรรมการแปรรูปมะพร้าว กิจกรรมการทำหรี โดยทำเป็นปฏิทินของเครือข่ายเพื่อให้เกิดความซ้ำซ้อน และสามารถจัดแสดงสินค้าได้อย่างทั่วถึงโดยมีทุกกลุ่มที่เข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่าย และจัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบกันเพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชนและการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้

1.5 การดำเนินการกิจกรรมร่วมกัน ในขั้นตอนนี้จะเน้นกิจกรรมหลักที่สำคัญ คือ การจัดพื้นที่แห่งการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการสลับหมุนเวียนกันของเครือข่ายในการจัดกิจกรรม ทั้งมีกำหนดการในแต่ละเดือนโดยการนำผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ของชุมชนมาจัดแสดงสินค้าเพื่อให้เกิดความหลากหลาย และเครือข่ายสามารถเรียนรู้ร่วมกันเพื่อสร้างสรรค์ผลงาน ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นความเป็นเครือข่ายในการสลับหมุนเวียนของผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ รวมทั้งการแสดงภาคประวัติศาสตร์ของชุมชน เครือข่ายยังสามารถสร้างอาชีพและรายได้ให้กับพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่ตลาดความสุขชาวเล เช่น ขายสินค้าท้องถิ่นอาหารพื้นถิ่น ปลาตากแห้ง อาหารทะเล และอื่น ๆ ที่เป็นผลผลิตทางการเกษตร

1.6 การบริหารจัดการเครือข่าย ในขั้นตอนของการบริหารจัดการและประสานความร่วมมือกับเครือข่ายลักษณะการสลับสับเปลี่ยนทำงานตามรูปแบบของความถนัดของแต่ละคนหรือแต่ละเครือข่าย หากมีข้อปัญหาใด ๆ ก็ตามก็จะมีการประชุมเพื่อแก้ปัญหาและวางแผนร่วมกันในลักษณะ “ร่วมด้วยช่วยกัน” ในการแก้ปัญหาเป็นการบริหารและประสานความสัมพันธ์ในเครือข่าย ทั้งรัฐ ชุมชน ท้องถิ่น และเอกชน

เพื่อความร่วมมือระหว่างเครือข่าย บ่งชี้ถึง “การบริหารร่วม” ในลักษณะร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมนำ และร่วมประสาน เพื่อเป็นการวางแผนร่วมกันอยู่ตลอดเวลา การใช้ทรัพยากรร่วมกัน ร่วมรับผลประโยชน์ร่วมกัน และสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายซึ่งกันและกันผ่านกลไกและความร่วมมือในการทำงาน พร้อมทั้งมีการประเมินผลถึงผลกระทบทางด้านต่าง ๆ ในพื้นที่ปากพูนในลักษณะการสร้างองค์ความรู้และสร้างคุณค่าร่วมของคนในพื้นที่ของคนในชุมชน

1.7 การพัฒนาความสัมพันธ์ นอกเหนือจากมีกำหนดการและปฏิทินการประชุมร่วมกันระหว่างเครือข่ายแล้วจะต้องมีการพบปะประชุมเป็นรายเดือนเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่าย พร้อมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในลักษณะ “สภาภาพ แลพิพิธภัณฑ” เพื่อสอบถามและแลกเปลี่ยนถึงการดำเนินงาน สภาพปัญหา และหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน พร้อมทั้งเชื่อมประสานความสัมพันธ์และส่งต่อความรู้ใหม่ ๆ สู่เครือข่ายความร่วมมือ พร้อมทั้งสร้าง “ทายาทความร่วมมือ” เน้นความสัมพันธ์ที่มีความยั่งยืนและต่อยอดไปสู่รุ่นต่าง ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง

1.8 รักษาความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจจะมองในมิติของการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันและกันไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการดำรงชีวิต การทำงาน การประสานงาน การส่งต่อและสืบทอดความรู้เป็นเครือข่าย หรืออีกความหมายหนึ่งคือ หากมีกิจกรรมที่นอกเหนือจากพิพิธภัณฑมีชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูนแล้ว อาจมีการร่วมด้วยช่วยกัน ในลักษณะของ “สวัสดิการ” ของเครือข่ายในท่ามกลางสถานการณ์ของงานตามประเพณี เช่น ปีใหม่ สงกรานต์ หรือสารทเดือนสิบ เพื่อเป็นการต่อยอดถึงความร่วมมือเป็นสวัสดิการเพื่อขวัญกำลังใจให้กับเครือข่ายความร่วมมือได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

2. เครือข่ายการพัฒนาพื้นที่ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในลักษณะ “ไอ้เฒ่า” คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เมืองปากพูน เพื่อดำเนินการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่ายเมืองแห่งการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย 4 เสาหลัก อันได้แก่ ภาครัฐ ท้องถิ่น ชุมชน และเอกชน รายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ภาครัฐ ประกอบด้วย 1) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เพื่อมาเป็นฐานองค์ความรู้ในการขับเคลื่อนกลไกความร่วมมือให้กับพื้นที่ปากพูน รวมถึงแนวนโยบายในการจัดการชุมชนท้องถิ่นเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตให้กับคนในชุมชน 2) โรงเรียนอนุบาลปากพูน เพื่อเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑมีชีวิตในรูปแบบต่างๆ ให้เด็กเยาวชนหรือผู้ที่สนใจไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ในท้องถิ่นดังกล่าว ในขณะที่เดียวกันก็สามารถกลายเป็นแหล่งหรือสถานการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับเด็กและเยาวชนหรือผู้สนใจในพื้นที่ 3) โรงเรียนผู้สูงอายุเพื่อผลักดันการนำองค์ความรู้จากการศึกษาวิจัยและกลไกความร่วมมือที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุในฐานะบุคคลที่มีความรู้และทรงคุณค่าที่สามารถถ่ายทอดประสบการณ์และองค์ความรู้จากพิพิธภัณฑมีชีวิตในพื้นที่ปากพูนทำให้องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นสามารถสืบทอดไปยังเด็กและเยาวชนในพื้นที่ 4) พัฒนาชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการสนับสนุนในเรื่ององค์ความรู้ และแนวทางในการจัดการประเด็นการส่งเสริมอาชีพ และการแปรรูปผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อยกระดับมูลค่าเพิ่ม

2.2 ท้องถิ่น ประกอบด้วย เทศบาลเมืองปากพูน จะเป็นจุดศูนย์กลางในการสร้างกลไกความร่วมมือ คือ เพื่อให้ทุกภาคส่วนมาทำงานร่วมกัน ทั้งภาครัฐ ชุมชน ท้องถิ่นและภาคเอกชน นำไปสู่การสร้างกลไกและความร่วมมือ ซึ่งเทศบาลเมืองปากพูนนั้นสามารถขับเคลื่อนไปตามแผนพัฒนาที่สอดคล้องกับการสร้างศูนย์

การเรียนรู้ในลักษณะพิพิธภัณฑน์มีชีวิตภายใต้กฎกติกาที่เกิดขึ้นของชุมชน รวมถึงสร้างตลาดเศรษฐกิจให้กลายเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ และยังเป็นศูนย์กลางสำคัญในการรวมกลุ่มเครือข่ายความร่วมมือตั้งแต่ระดับชุมชนท้องถิ่น ภาครัฐและนำเอกชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนสำคัญในการพัฒนาชุมชน

2.3 ชุมชน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เมืองปากพูนเพื่อดำเนินการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่ายเมืองแห่งการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย 1) อุโมงค์โงกงและน้ำผึ้งจากอุโมงค์โงกง มีพื้นที่อยู่ไม่น้อยกว่า 4,000 ไร่ เป็นป่าชายเลน (mangrove forest ecosystem) ที่มีความหลากหลายของพันธุ์พืชและสัตว์น้อยใหญ่ที่อาศัยอยู่ร่วมกัน ทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ในระบบนิเวศแบบครบวงจรและชาวบ้านในพื้นที่สามารถใช้ประโยชน์ เช่น การจับสัตว์น้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำน้ำผึ้งในป่าโงกงถือเป็นภูมิปัญญาประจำท้องถิ่น 2) ผู้ประกอบการชาวสวนมะพร้าว ได้แก่ สวนมะพร้าวบ้านพ่อเอี้ยง สวนมะพร้าวแม่ทองพริ้ง สวนมะพร้าวคำสิงห์ และสวนมะพร้าวลุงเดือน เป็นสวนเกษตรผสมผสานเชิงท่องเที่ยวและมีผู้คนมาศึกษาดูงานหลากหลายมีลูกค้าจากคนในชุมชนและต่างจังหวัด 3) กลุ่มประมงพื้นบ้าน อันประกอบด้วยกลุ่มที่ใช้เครื่องมือประมง ได้แก่ กรำ โพงพาง ลอบ และแร้ว นอกจากนี้วิธีการทำประมงของชาวประมงพื้นบ้านปากพูนยังมีความหลากหลายและแตกต่างจากชาวประมงพื้นบ้านกลุ่มอื่น ๆ

2.4 เอกชน ประกอบด้วย 1) ตลาดความสุขชาวเล เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ที่รวบรวมความรู้จากเครือข่ายความร่วมมือที่เกิดขึ้นจากการสร้างและพัฒนาวิถีความร่วมมือของเทศบาลเมืองปากพูน ทั้งยังเป็นแหล่งรวบรวมผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เกิดขึ้นจากคนในพื้นที่มาจัดแสดง และวางจำหน่าย พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์สินค้าและบริการดังกล่าวให้กับคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยว 2) โรงเรียนขยายศรี เป็นแหล่งเรียนรู้และลักษณะสินค้าพื้นบ้านและสินค้าชุมชนที่ถูกนำมาวางจัดจำหน่ายพร้อมทั้งการสร้างรายได้ และอาชีพให้กับคนในชุมชน

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ 3 พลัง ได้แก่ รัฐบาลคุณภาพ คณาณภาพ และวิชานภาพ ดังต่อไปนี้

1. รัฐบาลภาพ เป็นการรวมพลังในการทำงานร่วมกันระหว่างเทศบาลเมืองปากพูนที่เป็นจุดศูนย์กลางในการสร้างกลไกความร่วมมือในฐานะหน่วยงาน “รัฐ” ที่เข้ามาสร้างและประสานความร่วมมือที่นำโดยเทศบาลเมืองปากพูน เพื่อการขับเคลื่อนไปตามแผนพัฒนาเทศบาลเมืองปากพูนเพื่อสร้างศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนหรือศูนย์กลางสำคัญในการรวมกลุ่มเครือข่ายความร่วมมือ ประกอบกับมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชหรือหน่วยงานภาครัฐที่ส่งเสริมงานท้องถิ่นที่พร้อมเข้ามาเสริมทัพและเสริมพลังในฐานะ “ผู้ส่งเสริมองค์ความรู้” กับการจัดการองค์ความรู้ในชุมชนผนวกรวมกับองค์ความรู้ของผู้รู้และปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนปากพูนเพื่อการขับเคลื่อนกลไกและความร่วมมือ ภายใต้โยบายและการวางแผนในการจัดการชุมชนท้องถิ่นเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตให้กับคนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มโรงเรียนผู้สูงอายุในฐานะหน่วยงานภาครัฐที่ประกอบด้วยปราชญ์บุคคลอันทรงคุณค่า และพร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้หรือการศึกษาตลอดชีวิตที่สะสมและผลักดันการนำองค์ความรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑน์มีชีวิตไปถ่ายทอด และส่งเสริมความรู้ไปยังเด็กและเยาวชนในโรงเรียนอนุบาลปากพูนเพื่อเป็นฐานการจัดการเรียนรู้หรือแหล่งความรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑน์มีชีวิต และสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. คณาณภาพ เป็นพลังของการมีส่วนร่วมในลักษณะ “การทำงานเป็นทีม” ในการสร้างความร่วมมือและเครือข่ายพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้พิพิธภัณฑน์มีชีวิต ยกตัวอย่างเช่น กลุ่มพื้นที่ที่มีอุโมงค์โงกง กลุ่มสถาน

ประกอบการสวนมะพร้าว หรือกลุ่มทำน้ำผึ้งป่าโกงกางหรือเทียบได้กับ “สถานการณ์ประกอบการชุมชน” ประกอบกับการประสานความร่วมมือกับกลุ่มแกนนำชุมชน กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน เช่น กลุ่มแปรรูปอาหาร หรือแม้กระทั่งกลุ่มตัวแทนสถาบันการศึกษาในชุมชน เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช โรงเรียนอนุบาลปากพูน และโรงเรียนผู้สูงอายุ อีกทั้งยังมีกลุ่มตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ เทศบาลเมืองปากพูนที่ประกอบด้วยสำนักฯ ต่าง ๆ ที่พร้อมประสานความร่วมมือในทุก ๆ ด้าน และกลุ่มตัวแทนภาคธุรกิจ ทุกกลุ่มที่ขับเคลื่อนการทำงานในลักษณะ “คุณภาพ” ทำงานเป็นทีมและประสานความร่วมมือทุกภาคส่วนเพื่อสร้างพื้นที่การเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์มีชีวิต จำนวน 1 พื้นที่ ในเทศบาลเมืองปากพูนที่พร้อมเป็นสถานที่แห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3. วิชาคุณภาพ เป็นการรวมพลังเพื่อรวบรวมองค์ความรู้จากกลุ่มและบุคคล หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นในลักษณะ “ภูมิปัญญา” ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชุมชนปากพูน ซึ่งองค์ความรู้ที่เป็นทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีการจัดการความรู้เพื่อให้เป็นระบบโดยบุคคลหรือหน่วยงาน เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ในฐานะ “นักวิชาการ” เพื่อจัดระบบและระเบียบขององค์ความรู้ระหว่างบุคคลในพื้นที่ หรือก็คือ “เจ้าของภูมิปัญญา” หรือองค์ความรู้ ผนวกกับนักวิชาการเข้ามาส่งเสริมองค์ความรู้นั้นให้ถูกนำไปใช้ประโยชน์ร่วมกันระหว่างเทศบาลเมืองปากพูนในฐานะ “ศูนย์ประสานการเรียนรู้” ที่เข้ามาสร้างและประสานความร่วมมือหรือเป็นผู้ส่งต่อองค์ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนปากพูนในลักษณะ “พิพิธภัณฑ์มีชีวิต” ไปถ่ายทอดและส่งเสริมความรู้ไปยังเด็ก เยาวชน วัยทำงาน หรือผู้สูงอายุ ทั้งในโรงเรียนอนุบาลปากพูนและโรงเรียนผู้สูงอายุ ให้เป็นฐานการจัดการเรียนรู้พิพิธภัณฑ์มีชีวิต และการเรียนรู้ตลอดชีวิต

จากการศึกษาทั่วโลกความร่วมมือและเครือข่ายพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้พิพิธภัณฑ์มีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถสรุปได้ดังนี้

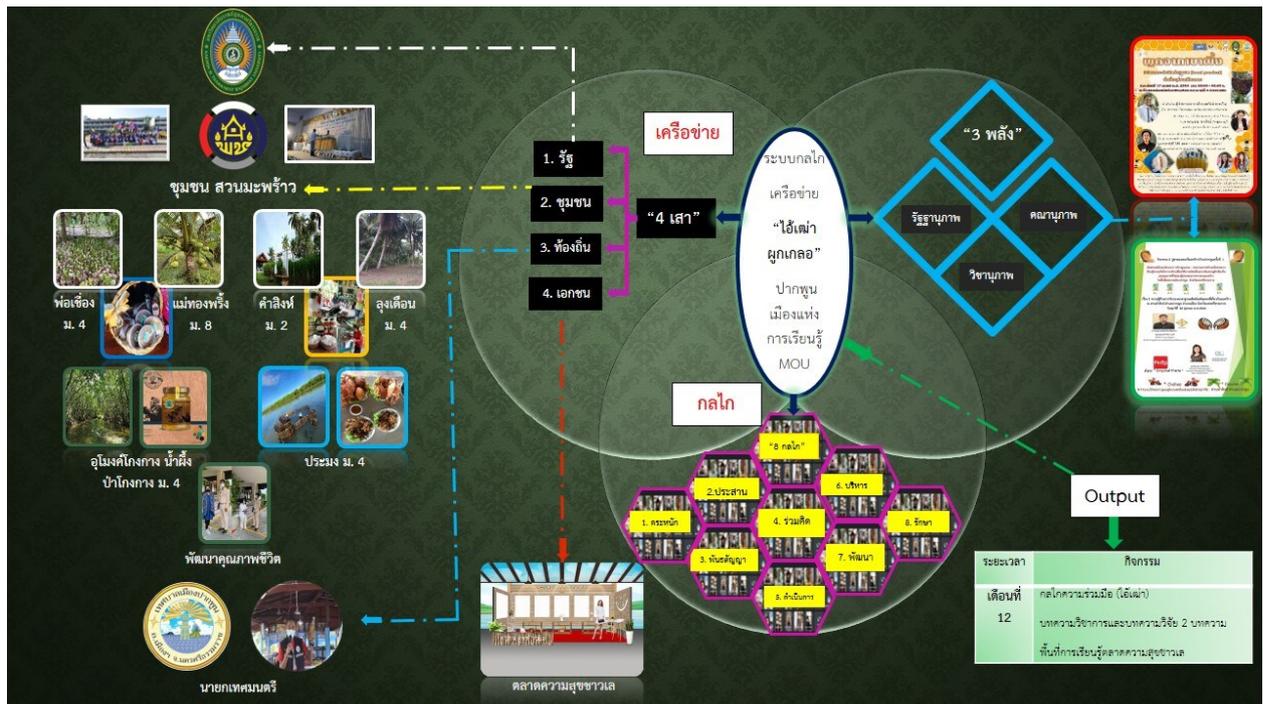

Figure 2 Creation of cooperation mechanisms and networks to develop living museum learning areas to build local economy and quality of life in Pak Phun municipal area in Nakhon Si Thammarat Province Thailand

จาก Figure 2 ไอ้เฒ่า คือ กลไกความร่วมมือและเครือข่ายพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้พิพิธภัณฑ์มีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช จากการศึกษาจากเอกสาร งานวิชาการ และงานวิจัย และเอกสารทางราชการของเทศบาลเมืองปากพูน เอกสารและงานวิจัยโดยผู้วิจัยศึกษาและค้นคว้าพร้อมทั้งรวบรวมข้อมูล และลงพื้นที่พร้อมทั้งจัดประชุมกลุ่มย่อย สามารถประมวลข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับกลไกและเครือข่ายในการพัฒนาเมืองปากพูน ซึ่งสถานะภาพและสภาพปัจจุบันการบริหารจัดการเมืองของเทศบาลเมืองปากพูน ประเด็นปัญหาของชุมชน ความภาคภูมิใจของชุมชน ความต้องการ ความคาดหวังของชุมชนในการพัฒนาและหนุนเสริมในการพัฒนาและสร้างกลไกและเครือข่ายเมืองน่าอยู่ภายใต้ทรัพยากรธรรมชาติ และอัตลักษณ์วัฒนธรรม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาปากพูนอย่างยั่งยืน

การอภิปรายผล

กลไกการสร้างกลไกความร่วมมือและเครือข่ายพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้พิพิธภัณฑ์มีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช สอดคล้องกับงานวิจัยของ Mongkolsit (2019) พบว่า การสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนา ประกอบด้วย การสร้างจิตสำนึกในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การประสานงานขององค์กรเครือข่าย การสร้างความมุ่งมั่นและตั้งใจร่วมกัน การจัดการเครือข่าย การพัฒนาเครือข่าย และการติดตามเครือข่ายอย่างต่อเนื่องก่อให้เกิดความเหมาะสมและความได้เปรียบของกลยุทธ์เครือข่ายการทำงานร่วมกัน บ่งชี้ถึงการสร้างเครือข่ายการปฏิบัติงานอย่าง

เป็นระบบร่วมกันและการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย ถือเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการของสังคมยุคใหม่ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ทุกมิติ ประกอบด้วย 4 เสาหลัก อันได้แก่ ภาครัฐ เอกชน ท้องถิ่น ภาคเอกชน และ 3 พลัง ได้แก่ รัฐธรรมาภิบาล คณาภิบาล และวิชาภิบาล ซึ่งเทียบเคียงได้กับงานวิจัยของ Hanghon and Rinthaisong (2015) ที่วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและหาแนวทางเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตที่ประสานความร่วมมือระหว่างผู้บริหารท้องถิ่นในฐานะ “ภาคส่วนท้องถิ่น” อีกทั้งยังมีครูอาจารย์ และนักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะ “ภาครัฐ” เพื่อสนับสนุนทางวิชาการ ในขณะที่เดียวกันก็ยังมีคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้ของชุมชนและเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตในฐานะ “ภาคประชาชน” ที่เข้ามาเสริมสร้างความร่วมมือในด้านการปรับแนวคิดให้ตรงกัน การร่วมมือซึ่งกัน และกัน และการเป็นส่วนหนึ่งซึ่งกันและกันทั้งนี้ทำให้เห็นสอดคล้องกับเครือข่ายการพัฒนาพื้นที่และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในลักษณะ “ไฉ่เผ่า” ในการสร้างเครือข่ายเมืองแห่งการเรียนรู้ ดังนั้นข้อค้นพบจากภาคสนามสอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาภายใต้ความร่วมมือทั้งภาครัฐ เอกชน รวมทั้งประชาชนในพื้นที่ อันจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับทรัพยากรของชุมชน

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ไฉ่เผ่า คือ กลไกการสร้างกลไกความร่วมมือและเครือข่ายพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้พิพิธภัณฑน์มีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย การตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่ายในพื้นที่ตำบลปากพูนในการกำกับดูแลของเทศบาลเมืองปากพูน สามารถเชื่อมโยงเป็นโครงการเครือข่าย จัดระบบและระเบียบในการจัดการความรู้ภายใต้การมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐ ชุมชนและผลักดันให้เกิดเป็นศูนย์การเรียนรู้ในลักษณะพิพิธภัณฑน์มีชีวิต ประสานหน่วยงานและองค์กรเครือข่าย ให้เกิดศูนย์การเรียนรู้ในลักษณะพิพิธภัณฑน์การเรียนรู้ชุมชนหรือการศึกษาตลอดชีวิต การสร้างพันธมิตรสัญญาร่วมกัน โดยทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและช่วยให้เครือข่ายที่เกิดขึ้นมีความมั่นคงและสามารถทำงานร่วมกัน การร่วมคิดและวางแผนกิจกรรมร่วมกัน ขั้นตอนของการคิดและวางแผนร่วมกันผ่านกิจกรรมในพื้นที่ที่สนับสนุนเวียนสลับเปลี่ยนกัน โดยมีทุกกลุ่มที่เข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่ายและจัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบกันเพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชน และการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ การดำเนินการกิจกรรมร่วมกัน ในขั้นตอนนี้จะเน้นกิจกรรมหลักที่สำคัญ คือ การจัดพื้นที่แห่งการเรียนรู้ เครือข่ายยังสามารถสร้างอาชีพ และรายได้แก่ชุมชน การบริหารจัดการเครือข่ายในขั้นตอนของการบริหารจัดการและประสานความร่วมมือกับเครือข่ายหรือ “การบริหารร่วม” ในลักษณะร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมนำ และร่วมประสานเพื่อเป็นการวางแผนร่วมกันอยู่ตลอดเวลา ใช้ทรัพยากรร่วมกันร่วมรับผลประโยชน์ร่วมกัน และสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายซึ่งกันและกัน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย สามารถนำเป็นข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายเพื่อสร้างข้อมูลผ่านการเก็บรวบรวมอย่างเป็นระบบตามหลักวิชาการเพื่อง่ายต่อการเข้าถึงข้อมูล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเผยแพร่

องค์ความรู้ที่มีคุณค่าเพื่อประโยชน์ต่อการนำไปพัฒนาในรูปแบบของการยกระดับและเพิ่มมูลค่า เพื่อการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ คณะผู้วิจัยมีผู้นำชุมชนและปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งเป็นบุคคลที่ได้รับความไว้วางใจจากกลุ่มเป้าหมายและเป็นที่เคารพนับถือของคนในชุมชน ทำให้การเข้าภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูล ได้ราบรื่น และผู้วิจัยมีมาตรการรองรับ และการป้องกันไม่ให้เกิดผลเสียตามมา คือ แจ้งทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอความร่วมมือ

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

ไฉ่เผ่า เป็นข้อค้นพบจากการวิจัยถอดแบบกลไกและความร่วมมือในการทำงาน และการพัฒนาความสัมพันธ์ในพื้นที่ภาคใต้ นอกเหนือจากมีกำหนดการและปฏิทินการประชุมร่วมกันระหว่างเครือข่ายหรือ “ทายาทความร่วมมือ” เน้นความสัมพันธ์ที่มีความยั่งยืนและต่อยอดไปสู่รุ่นต่างๆ ได้อย่างต่อเนื่อง การรักษาความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ภายใต้ “สวัสดิการร่วม” ของเครือข่ายในลักษณะ “ไฉ่เผ่า” ในการสร้างเครือข่ายเมืองแห่งการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย 4 เสาหลัก อันได้แก่ ภาครัฐ ท้องถิ่น ชุมชน และเอกชน ในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (ไฉ่เผ่า) 3 พลัง ได้แก่ รัฐธรรมาภาพ คณาธรรมาภาพ และวิชาธรรมาภาพ

กิตติกรรมประกาศหรือคำขอบคุณ

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “เกลอปากพูน : การสร้างกลไกความร่วมมือ และเครือข่ายพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้พิพิธภัณฑน์มีชีวิตเพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช” ขอขอบคุณทุนของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม หน่วยบริหารและจัดการทุน ด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (เลขที่สัญญา นสท. -ปม. 020/2564)

References

- Boonpienpon, N. & Wongwiwattana, B. (2019). MICE Business: Strategy Formation Using SWOT Analysis and TOWS Matrix Case Study: Strategy Formation for MICE Business in terms of Conventions and Exhibitions in Thailand. *Veridian E-Journal, Silpakorn University, Humanities, Social Sciences and arts*, 12(6), 2654-2670. (In Thai) <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/208080/164564> he02.tci-thaijo.org
- Chomyot, S., Karlert, S., & Tarakhun, S. (2020). Building cooperation of local people in promoting activities for the elderly to conserve and apply Morlamsinxai intangible cultural heritage. *Journal of King Prajadhipok's Institute*, 18(2), 104-128. (In Thai) https://so06.tci-thaijo.org/index.php/kpi_journal/article/view/244981/166113
- Hanghon, P. & Rinthaisong, I. (2015). An analysis of components and guidelines for enhancing cooperation between local administrative organizations and community learning centers, the Life University Network in the management of non-formal education. Higher education in the southern region of Thailand. *Parichart Journal*, 28(3), 132-152. (In Thai) <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/parichartjournal/article/view/56030/46796>
- Henri, R.G. (1973). Role of museums of art and of human and social sciences. *Museum International*, 25(1-2), 26-44.
- Hutanuwat, N. & Hutanuwat. N. (2003). *Community Organization Development*. Bangkok: Community Organization Development Institute. (In Thai)
- Kanokmongkol, N. (2011). Operations for Cultural Cooperation between Thailand and Taiwan in a special exhibition. *Silpakorn*, 54(3), 36-47. (In Thai)
- Khunweechuay, M. & Thamkirati, K. (2019). Existence of the Pak Phun Folk Fishery Way: Analysis of the dynamics of past changes. *Nakbutparitat University Journal Nakhon Si Thammarat Rajabhat*, 10(2), 116-126. (In Thai) <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/nakboot/article/view/125570/114566>
- Kongpunpin, C. (2014). *Development of a living museum in Nathon area, Koh Samui*. Chiang Mai: Chiang Mai University. (In Thai)

- Kruethep, W. (2004). Potential of local government organizations in solving external impact problems. (Externalities): Learn from the actual experience of the Subdistrict Administrative Organization. *Journal of King Prajadhipok's Institute*, 2(1), 43-60. (In Thai) https://so06.tci-thaijo.org/index.php/kpi_journal/article/view/244802/165967
- Kruethep, W. (2007). Analytical Framework on State Fiscal Risks in the New Era. *Journal of Public and Private Management*, 14(2), 137-197. (In Thai)
- Magelssen. S. (2007). *Living History Museums: Undoing History Through Performance*. Scarecrow Press.
- Mongkolsit, S. (2019). Strategies for building a network of cooperation for the development of education management in a private school in Chonburi Province. *Journal of MCU Nakhondhat*, 6(10), 5843-5859. (In Thai) <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMND/article/view/227492/162318>
- Phongphit, S. (2008). *Community Enterprise Handbook*. Bangkok: Charoen Wittaya Printing. (In Thai)
- Rupkhamdee, W. et al. (2009). *Assessment of local administrative organizations with excellence in transparency and promoting public participation, 2009*. Nonthaburi: National Institute of Development Administration. (In Thai)
- Pak Phun Municipality. (2018). *Pak Phun Municipality Mueang Nakhon Si Thammarat District Nakhon Si Thammarat Province*. Retrieved from <https://www.pakpoonciry.go.th/>. (In Thai)
- Secretary of the Education Council. (2004). *Development of learning urban communities for Thai society*. Bangkok: Sweet pepper graphics. (In Thai)
- Sirindhorn Anthropology Center. (2011). *Science Museum*. Retrieved from <https://db.sac.or.th/museum/museum-article>. (In Thai)
- Sipmuanpiam, N. (2005). *Development of a learning city model, Case study: Chonburi Subdistrict Administrative Organization*. Bangkok: Chulalongkorn University. (In Thai)
- Srisakulchairak, T. et al. (2003). *Studying the possibility of participatory conservation and improvement of the old city of Lopburi to the livable heritage city of Thailand*. (Research report). Bangkok: Office of the Science Promotion Commission Research and innovation. (In Thai)

รูปแบบการท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียงลุ่มน้ำแม่วางตอนบน

The Sufficiency Economy-Based Tourism Model of the Upper

Wang River Area

ชูลิทธิ ชูชาติ

Choosit Choochat

ศูนย์ศึกษาศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประเทศไทย

King's Philosophy for Local Development Center, Chiang Mai Rajabhat University, Thailand

วรพล วัฒนเหลียงอรุณ

กรีช สীগทอง

Worapol Wattanalaungarun

Kritch Sa-ingthong

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประเทศไทย

Faculty of Management Sciences, Chiang Mai Rajabhat University, Thailand

E-mail: choosit.cmru@gmail.com, worapul_1@yahoo.com and noom_ks@hotmail.com

(Received : April 19, 2022 Revised : August 14, 2022 Accepted : August 19, 2022)

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง รูปแบบการท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียงลุ่มน้ำแม่วางตอนบน มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมชานา กำหนดแนวทางการตลาดในการประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมชานา และเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน งานวิจัยดังกล่าวเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยพื้นที่วิจัยอยู่ในเขตลุ่มน้ำแม่วางตอนบนซึ่งประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านโป่งสมิต บ้านห้วยอีค่าง บ้านห้วยตอง และบ้านขุนวาง สำหรับกลุ่มตัวอย่างการวิจัย ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญอย่างน้อยหมู่บ้านละ 10 คน โดยคัดเลือกจากตัวแทนชุมชน ผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชน และ/หรือผู้อาวุโสที่อาศัยอยู่ในชุมชนไม่น้อยกว่า 10 ปี และผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) ฝ่ายราชการ และฝ่ายเอกชนอย่างน้อย 10 คน โดยคัดเลือกจากหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียงของพื้นที่เป้าหมาย วิธีดำเนินการวิจัยด้วยการศึกษาแบบการวิจัยเพื่อสร้างชุดการท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียงสอดคล้องกับภูมิสังคม โดยเน้นให้ชาวบ้าน ผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยวเห็นคุณค่าของประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เกิดรูปแบบการพัฒนาร่วมสมัยที่เหมาะสมกับปัจจุบัน ผลการวิจัยพบว่าพื้นที่ดังกล่าวมีศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงการเกษตรวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมสามารถสร้างชุดการท่องเที่ยว

บนวิถีชีวิต เช่น การท่องเที่ยวสวนผัก นาในหุบเขา การปลูกดอกไม้ การท่องเที่ยวชมวัฒนธรรมระบบเหมืองฝาย การท่องเที่ยวชมดอกนางพญาเสือโคร่ง สวนสตรอว์เบอร์รี่ และสวนกาแฟ การท่องเที่ยวแบบวิ่งเทรล (Trail Running) ในหุบเขา การจัดกิจกรรมโฮมสเตย์ รวมทั้งการจัดจำหน่ายผลผลิตในท้องถิ่น ในระบบการตลาด มีการจัดการตลาดทั้งในรูปแบบการขายตรง และขายผ่านตัวแทนจำหน่ายในเมือง โดยเน้นอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวและมีระบบการขายทั้งในรูปแบบออนไลน์ (Online) และออฟไลน์ (Offline) เพื่อให้กลุ่มตลาดเป้าหมายเข้าถึงผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวให้ได้มากที่สุด รูปแบบในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของกลุ่มน้ำแม่วางตอนบน ควรประกอบด้วย การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การอนุรักษ์วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญา และการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวต้องกลมกลืนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในอนาคต การวิจัยดังกล่าวเป็นเพียงงานวิจัยต้นน้ำ คือ การสร้างผลิตภัณฑ์หรือรูปแบบของการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการต่อยอดทรัพยากรในท้องถิ่นและการส่งเสริมการตลาด โดยมีข้อเสนอแนะ คือ การขยายพื้นที่วิจัยในกลุ่มน้ำแม่วางตอนบนเพื่อเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการยกระดับคุณภาพชีวิตสังคมชาวนา และการเกษตรให้ดีขึ้นผ่านรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียง

คำสำคัญ: รูปแบบการท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มน้ำแม่วางตอนบน

Abstract

The research on The Sufficiency Economy-Based Tourism Model of the Upper Wang River area. The objective is to create a tourism model in the sufficiency economy in the peasant society, determine the marketing guidelines for the tourism business in sufficiency economy in the peasant society. and for the conservation of sustainable tourism resources. This research is Qualitative Research which the research area is in the upper Mae Wang River Basin, which consists of 4 villages as follows: Ban Pong Samit, Ban Huay E-Khang, Ban Huay Thong, and Ban Khun Wang. The research sample consisted of at least 10 key informants per village, selected from community representatives, community leaders, community committees and/or seniors who have lived in the community for not less than 10 years. And stakeholder's government and private sector at least 10 people selected from agencies related to tourism in the sufficiency economy of the target area. Methods of conducting research by using a research study to create a tourism package in the sufficiency economy in accordance with the social landscape by focusing on the villager's visitors or tourists appreciate the history, culture, and conservation of natural resources. A contemporary

development model that is suitable for the present. The results showed that the area has the potential for cultural agro-tourism and eco-cultural tourism can create a lifestyle-based tourism package, such as tourism in vegetable gardens, valley rice fields, flower planting, cultural tour of the weir mining system, tourism to see the Wild Himalayan Cherry fields, strawberry and coffee plantations, trail running tours in the valley, homestay activities including the distribution of local produce. The marketing system is managed both in the form of direct sales and sold through local dealers by emphasizing the identity of the tourism product. Having a sales system in both online (Online) and offline (Offline) formats in order for the target market to reach as many travel products as possible. Sustainable Tourism Resource Conservation Model of the Upper Mae Wang River Area should contain conservation of natural resources, preserving lifestyles, traditions, culture, and wisdom and applying the philosophy of sufficiency economy to conserve tourism resources. The benefits generated by tourism must be harmonized economically, socially, and environmentally for sustainability in the future. Such research is only upstream research, which is the creation of products or forms of tourism. This is the starting point for expanding local resources and promoting marketing. The suggestion is to expand the research area in the Upper Mae Wang River Area to conserve natural resources, culture and environment including improving the quality of life of the peasant society and better agriculture through tourism activities in sufficiency economy.

Keywords: Tourism model in sufficiency economy, The upper mea wang basin

บทนำ

จากสถิติการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในปี ค.ศ. 2018 พบว่า มีนักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยว จำนวน 14 พันล้านคน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี ค.ศ. 2017 ประมาณ 6% (UNWTO, 2019) โดยในปี ค.ศ. 2018 มีนักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลกเพิ่มขึ้นจากปี ค.ศ. 2017 ดังนี้ ตะวันออกกลาง มีนักท่องเที่ยวเดินทางเพิ่มขึ้น 10% แอฟริกา มีนักท่องเที่ยวเดินทางเพิ่มขึ้น 7% เอเชีย และแปซิฟิก มีนักท่องเที่ยวเดินทางเพิ่มขึ้น 6% ยุโรป มีนักท่องเที่ยวเดินทางเพิ่มขึ้น 6% จำนวนนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ 1,500 ล้านคน และพยากรณ์ว่าปี พ.ศ. 2573 จำนวนนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ 1,800 ล้านคน (UNWTO, 2021) เป็นต้น สำหรับในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2561 นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย จำนวน 38,178,194 คน รายได้ 1,876,136.90 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2562 ประเทศไทยมีจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติ 39,916,251 คน ก่อให้เกิดรายได้ 1,911,807.95 ล้านบาท (Ministry of Tourism & Sports, 2019) การท่องเที่ยวภายในประเทศปี พ.ศ. 2560 คนไทยมีการท่องเที่ยว

จำนวน 152 ล้านคน/ครั้ง ขยายตัวร้อยละ 4.39 และคาดว่าจะมีการใช้จ่ายเพื่อการท่องเที่ยวรวม 930,000 ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ 5.42 เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2559 รวมรายได้ 2,754 พันล้านบาท (Ministry of Tourism & Sports, 2021) สำหรับจังหวัดเชียงใหม่เป็นเมืองหลักของการท่องเที่ยวในภาคเหนือ โดยได้ถูกจัดอันดับในประเภท Best Cities in Southeast Asia 2022 ติด 1 ใน 10 ของเมืองที่ดีที่สุดสำหรับนักท่องเที่ยว (Bangkokbiznews, 2022) การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจแต่การท่องเที่ยวในประเทศมีลักษณะรวมกลุ่มทุนขนาดใหญ่ กลุ่มทุนไทยและกลุ่มทุนต่างชาติแบบเครือข่าย (Chain) ทั้งธุรกิจทั่วไปและการท่องเที่ยวส่งผลต่อปัญหาสังคมชาวนาและชาวบ้านเรื่องรายได้ถูกเอารัดเอาเปรียบ การกดราคาส่งผลกระทบต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ด้วยการทำงานพัฒนาท้องถิ่นร่วมกับชาวบ้านตั้งแต่ พ.ศ. 2553 – ปัจจุบัน พบปัญหาการท่องเที่ยวไม่ยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วางตอนล่าง ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ อาทิเช่น ปี พ.ศ.2542 เกษตรกรจากอำเภอสันป่าตอง ดอยหล่อ จอมทอง รวมตัวกันเผาป่าข้างเขตลุ่มน้ำแม่วางเพราะอ้างเหตุผลว่าป่าข้างทำลายป่าแย่งน้ำการเกษตรเกิดความสกปรกในลำน้ำ ผลที่สุดคือป่าข้างเขตตำบลบ้านกาดลุ่มน้ำแม่วางต้องอพยพข้างกลับไปเลี้ยงที่บ้านหรือสวนของตนเอง การสัมมนาผู้ประกอบการธุรกิจขนาดย่อยและมัคคุเทศก์ตำบลแม่วินปี พ.ศ. 2560 ชาวบ้าน ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดเล็กโรงเรียนนักธุรกิจท่องเที่ยวในเมืองเชียงใหม่เอารัดเอาเปรียบกำหนดราคาเองแบ่งรายได้ให้น้อย ชาวบ้านประกาศว่าถ้าผู้นำนักท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้านต้องให้ชาวบ้านเป็นมัคคุเทศก์ร่วมแต่นักธุรกิจไม่ทำตาม ปี พ.ศ.2561 จัดอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นและได้รับข้อร้องเรียนอีกครั้ง จากการประชุมร่วมกับ นายอำเภอแม่วางและนายกองค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อวันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2561 มีข้อเสนอว่าธุรกิจป่าข้าง ร้านอาหาร ล่องแพตำบลแม่วินมีมากเกินไป ก่อให้เกิดการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรเขตลุ่มน้ำแม่วางตอนล่างน้ำสกปรกจากขยะไม่ย่อยสลายต้องรีบแก้ไขด่วน นี่เป็นเพียงตัวอย่างปัญหาเชิงประจักษ์ที่เกิดจากธุรกิจการท่องเที่ยวแบบมุ่งเป้ารายได้ในเขตลุ่มน้ำแม่วางตอนล่าง บ้านสบวิน บ้านห้วยโป่ง บ้านวังผาปูนที่ประกอบการท่องเที่ยวมาตั้งแต่ พ.ศ. 2534 ถึงปัจจุบัน พื้นที่ลุ่มน้ำแม่วางตอนบนประกอบด้วยบ้านห้วยตอง ห้วยอีค่าง ห้วยข้าวลือ ห้วยโป่งสมิต และหมู่บ้านอื่นยังไม่เกิดปัญหาการท่องเที่ยว เพราะยังขยายตัวไปไม่ถึง ชาวบ้านมีอาชีพด้านการเกษตรส่งผลิตบางส่วนขายโครงการหลวง บางส่วนขายพ่อค้าคนกลาง ชาวบ้านต้องการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้นที่บ้านโป่งสมิต ครั้งนั้นเป้าหมายหลักคือ การศึกษาอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมให้บุคคลภายนอกเข้าใจวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอ (กะเหรี่ยง) และอยู่ร่วมกับป่าอย่างกลมกลืน (Choochat, 2001) ซึ่งต่อมาทำให้ชาวบ้านสนใจการท่องเที่ยวและได้จัดทำบ้านพักนักท่องเที่ยวหลายหมู่บ้านในลุ่มน้ำแม่วางตอนบนโดยมีนักท่องเที่ยวไปเยือนบ้างแต่ยังไม่บรรลุเป้าหมายเชิงธุรกิจ จากการสำรวจความคิดเห็นชาวบ้านเขตลุ่มน้ำแม่วางตอนบนหลายหมู่บ้าน ปี พ.ศ. 2561 พบว่าชาวบ้านต้องการกิจกรรมท่องเที่ยวควบคู่กับการเกษตร โดยมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำรวจแล้ว ได้แก่ ธรรมชาติ วัฒนธรรม วิถีชีวิต และกิจกรรมอื่น ๆ (Wattanaungarun, 2001) ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวมีความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในรูปแบบการท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียงสังคมชาวนาโดยน้อมนำศาสตร์พระราชารองการเกษตรทฤษฎีใหม่ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ

ป่า อากาศกับหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนผสมผสานเป็นนวัตกรรมสืบสานแนวพระราชดำริเรียกว่า “การท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียง” วัตถุประสงค์ของการศึกษานี้ คือ

1. เพื่อสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมชานนา
2. เพื่อกำหนดแนวทางการตลาดในการประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมชานนา
3. เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียงลุ่มน้ำแม่วางตอนบนนี้ เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการศึกษาข้อมูลเอกสารชั้นต้น (Primary Source) เอกสารชั้นสอง (Secondary Source) ข้อมูลการสังเกต (Observation) และการสัมภาษณ์ (Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) โดยขอบเขตของการวิจัยประกอบด้วยการศึกษาเนื้อหาภูมิหลังบริบททรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน สร้างรูปแบบการท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียงและสร้างระบบการตลาดการท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียงทั้งระบบขายตรงและทางอ้อม การออกสังเกตโดยการสำรวจพื้นที่เขตลุ่มน้ำแม่วางตอนบนทุกหมู่บ้านอย่างน้อยหนึ่งครั้งแล้วสำรวจเจาะลึกหมู่บ้านพื้นที่วิจัยแบบต่อเนื่อง ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนหลังฤดูเก็บเกี่ยวข้าวจนเข้าสู่ฤดูหนาวเริ่มเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ การสัมภาษณ์ (Interview) สร้างคำถามการสัมภาษณ์แบบปลายเปิดครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย ทดลองออกสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลปรับปรุงแก้ไข สำหรับพื้นที่ในการวิจัยประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน คือ บ้านโป่งสมิต บ้านห้วยอีค่าง บ้านห้วยตอง และบ้านขุนวาง ประชากรรวม 2,566 คน ชาย 1,296 คน หญิง 1,270 คน จำนวนหลังคาเรือน 526 หลัง ประชากรและกลุ่มตัวอย่างบ้านโป่งสมิต 420 คน บ้านห้วยอีค่าง 558 คน บ้านห้วยตอง 591 คน บ้านขุนวาง 997 คน รวมประชากร 2,566 คน แยกเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอ 1,569 คน และกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง 997 คน สำหรับกลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญอย่างน้อยหมู่บ้านละ 10 คน โดยคัดเลือกจากตัวแทนชุมชน ผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชน และ/หรือผู้อาวุโสที่อาศัยอยู่ในชุมชนไม่น้อยกว่า 10 ปี และผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) ฝ่ายราชการ และฝ่ายเอกชนอย่างน้อย 10 คน โดยคัดเลือกจากหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียงของพื้นที่เป้าหมาย วิธีดำเนินการวิจัยด้วยการศึกษาแบบการวิจัยเพื่อสร้างชุดการท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียงสอดคล้องกับภูมิสังคม โดยเน้นให้ชาวบ้านผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยวเห็นคุณค่าของประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เกิดรูปแบบการพัฒนาพร้อมสมัยที่เหมาะสมกับปัจจุบัน ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

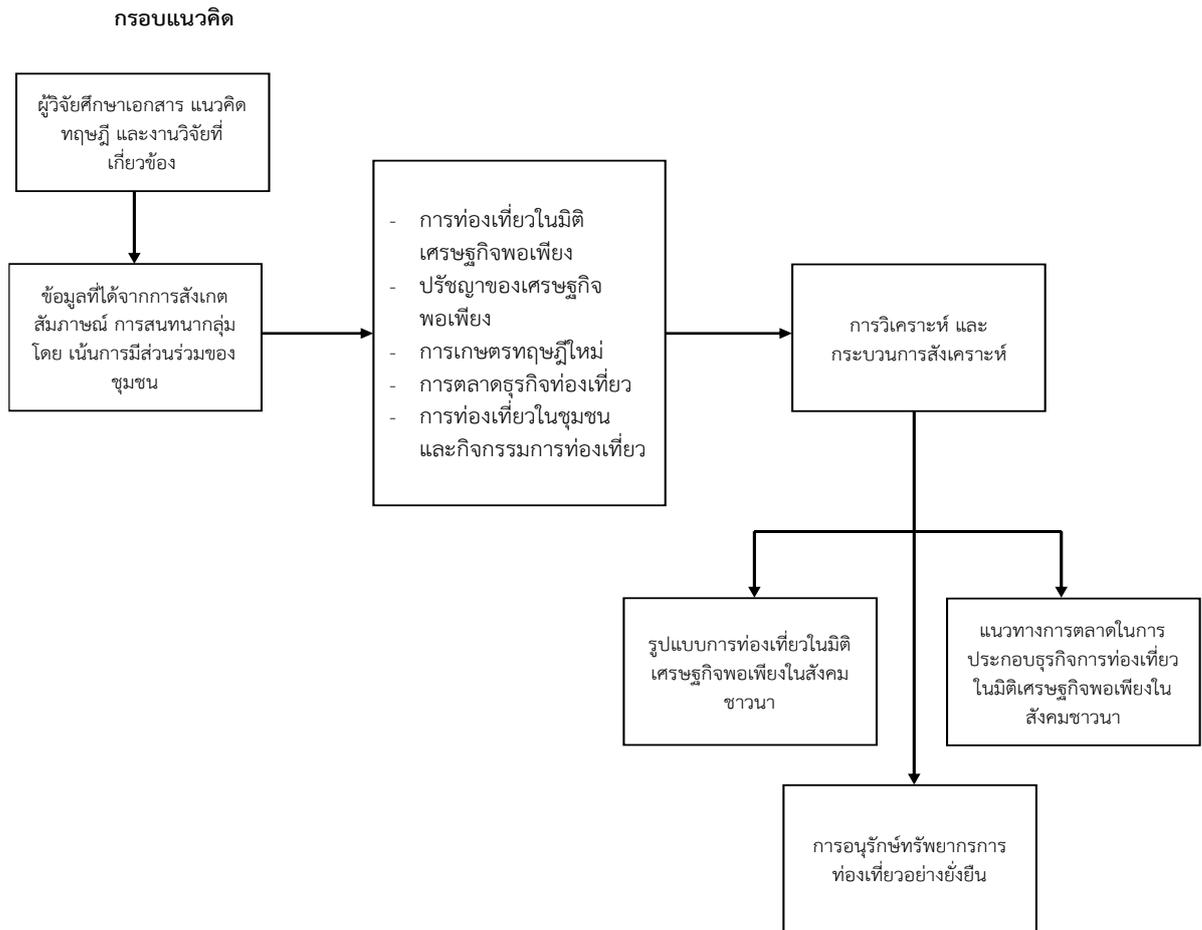

Figure 1 Research Conceptual Framework

ขั้นตอนที่ 1 ทำการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานราชการบุคคลที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เพื่อสร้างเครือข่ายตามหลักศาสตร์พระราชา การนำข้อมูลมาวิเคราะห์กับวัตถุประสงค์ การสังเคราะห์ข้อมูลอีกครั้งเพื่อตรวจสอบความแน่นอน การรวบรวมข้อมูลด้วยการศึกษาเอกสารขั้นต้นและเอกสารชั้นรองเรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ศาสตร์พระราชา การเกษตรทฤษฎีใหม่ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บริบทภูมิสังคมของพื้นที่วิจัย เอกสาร ป้ายประกาศ กฎกติกาของหมู่บ้าน

ขั้นตอนที่ 2 ทำการลงพื้นที่เพื่อทำการการสังเกต (Observation) ในเบื้องต้นก่อนแล้วสัมภาษณ์ โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม (Participation and Non – Participation Observation) เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ กิจกรรมท่องเที่ยว และกิจกรรมในชีวิตประจำวัน

ขั้นตอนที่ 3 ทำการสัมภาษณ์ (Interview) โดยการสนทนาซักถามพร้อมกับสังเกตบุคลิกภาพ อากัปกริยา พฤติกรรมทางกาย วาจาและการตีความแปรความหมายวิเคราะห์พฤติกรรมที่แสดงออกกว่ามีความจริงใจน่าเชื่อถือสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีและบริบทเพียงใด การสัมภาษณ์ก็เช่นเดียวกับการสังเกตต้องกระทำซ้ำในพื้นที่เพื่อสรุปหาความเชื่อมั่นลักษณะการสัมภาษณ์แบบมีหรือไม่มีระบบ (Structured or Unstructured Interviews)

ขั้นตอนที่ 4 ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลบนพื้นฐานทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อให้ได้ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

พื้นที่ลุ่มน้ำแม่วางตอนบนประกอบด้วย 3 Ps ได้แก่ Planet (ระบบนิเวศ) People (ประชากร) และ Profit (เศรษฐกิจ) **ด้านระบบนิเวศ** ลุ่มน้ำแม่วางตอนบน ตั้งอยู่ในเขตอำเภอแม่วางและอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ น้ำแม่วางเกิดจากต้นน้ำที่มีความสูงมากกว่า 1,600 เมตรเหนือระดับน้ำทะเลปานกลางในเขตภูเขาบ้านขุนวาง ขุนแม่वादไหลผ่านระบบนิเวศป่าพื้นที่ราบ ทุ่งนา ลงสู่แม่น้ำปิงที่ตำบลท่าวังพร้าว อำเภอสันป่าตอง ซึ่งระบบนิเวศป่าประกอบด้วย ป่าสนเขา ป่าดิบเขา ป่าเบญจพรรณ และป่าเต็งรัง (Choochat, 2019, p.52-53) นอกจากนี้ในพื้นที่ยังมีวัฒนธรรมการอนุรักษ์ป่าและใช้ประโยชน์จากป่า โดยแบ่งป่าออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1. ป่าอนุรักษ์ คือ ป่าต้นน้ำ ป่าพิธีกรรม ป่าขุนห้วย ป่าขุนเขา ระบบนิเวศป่าต้นน้ำและป่าพิธีกรรม ชาวบ้านจะอนุรักษ์ ไม่บุกรุกทำลายเป็นป่าหวงห้าม 2. ป่าใช้สอย คือ ป่าที่ชาวบ้านสามารถเก็บฟันจัดหาไม้ใช้สอยตามกฎของหมู่บ้านแต่ไม่บุกรุกเพื่อทำกิน 3. ป่าทำกิน คือ พื้นที่ ทำไร่ สวน นา เลี้ยงสัตว์ และจัดตั้งหมู่บ้าน **ด้านประชากร** ตำบลแม่วินประกอบด้วย 19 หมู่บ้าน แบ่งเป็น ชชาติพันธุ์ปกากะญอ 12 หมู่บ้าน คนไทย 4 หมู่บ้าน ชชาติพันธุ์ม้ง 2 หมู่บ้าน และคนไทยอยู่ร่วมกับปกากะญอ 1 หมู่บ้าน ประชากรเขตลุ่มน้ำแม่วางส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์ รองลงมาคือศาสนาพุทธ และยังคงยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีที่ยึดถือมาช้านาน (Choochat, 2001, p.110-116) **ด้านเศรษฐกิจ** เขตลุ่มน้ำแม่วางตอนบนชาวบ้านยึดระบบการผลิต 2 ระบบ คือ การผลิตเพื่อขายในระบบเศรษฐกิจการตลาด (Market Economy) และระบบการผลิตเพื่อบริโภคในระบบเศรษฐกิจการผลิตเพื่อเลี้ยงตัวเอง (Self- Sufficiency Economy) และยังมีแนวโน้มที่จะพัฒนาเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) ซึ่งผลการวิจัยสามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. **รูปแบบการท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมชานา** การจัดรูปแบบการท่องเที่ยวในสังคมชานาทั้ง 4 หมู่บ้านคือ บ้านโป่งสมิต ขุนวาง ห้วยอีค่างและห้วยตองเกิดความยั่งยืนพึ่งตนเองได้ (Self-Reliance) ยึดหลักการเกษตรควบคู่กับการส่งเสริมการท่องเที่ยว การประกอบอาชีพต้องเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติตามแนวทางศาสตร์พระราชาด้วยการตลาดแบบสหกรณ์ ส่งผลให้ระบบการเกษตรของชาวบ้านมีความมั่นคงยั่งยืน ด้านการท่องเที่ยวเป็นอาชีพเสริมมีความเปราะบางต่อสภาพปัญหาเศรษฐกิจ การเมือง สาธารณสุข ต้องป้องกันความเสี่ยงด้วยอาชีพหลักการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เกษตรปลอดสารพิษหรือเกษตรอินทรีย์ ดังนั้นรูปแบบการท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียง **บ้านโป่งสมิต** กำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวบนพื้นฐานศาสตร์พระราชาได้ 4 กิจกรรมดังนี้ 1. การท่องเที่ยวเชิงเกษตรวัฒนธรรม 2. การท่องเที่ยวสวนสมุนไพร 3. การท่องเที่ยวชมสวนดอกไม้ สวนผักและนาข้าวในหุบเขา 4. การวิ่งเทรล (Trail Running) **บ้านขุนวาง** หมู่บ้านกลุ่มชาติพันธุ์ม้งด้านการจัดเส้นทางท่องเที่ยวสามารถกำหนดโดยภาพรวมลักษณะเด่นได้ 2 แบบคือ 1. การท่องเที่ยวสวนดอกไม้ (Flower Garden Tour) 2. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro-Tourism) **บ้านห้วยอีค่าง** การท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย 5 รูปแบบดังนี้ 1. การท่องเที่ยวเชิงเกษตรระบบเหมืองฝายวิถีชีวิตสังคมชานา 2. การท่องเที่ยว

เชิงนิเวศสังคมวัฒนธรรม 3. การท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียงภูมิปัญญาปกาเกาะถอย 4. การท่องเที่ยวโฮมสเตย์วิถีคนดอย 5. 12 เดือนเที่ยวหัวอังกาตามวิถีคนดอย **บ้านหัวตอง** การท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย 4 รูปแบบดังนี้ 1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (โครงการหลวง) 3. การท่องเที่ยวเชิงศาสนา (พิธีทางศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก) 4. การท่องเที่ยวโฮมสเตย์

2. แนวทางการตลาดในการประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมชนวนา
การศึกษาวิจัยนี้ จัดแบ่งแนวทางการตลาดการประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมชนวนาออก เป็น 5 ด้าน ดังนี้ 1. ความเข้าใจการตลาดและความต้องการของลูกค้า การตลาด (Sukto, 2015, p.2) เป็นหน้าที่ทางการบริหารที่เกี่ยวข้องกับลูกค้ามากกว่าหน้าที่อื่น เป็นการจัดการความสัมพันธ์กับลูกค้าที่ทำให้เกิดกำไร โดยมีเป้าหมายสองประการคือการดึงดูดลูกค้าใหม่ด้วยการให้ค้ำมั่นว่าจะนำเสนอมูลค่าที่ดีกว่ารวมทั้งรักษาการเสริมสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าปัจจุบัน การท่องเที่ยวและการตลาด (Chompoonoi, 2017, p. 24-26) การตลาดการท่องเที่ยวมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จในธุรกิจและสามารถจูงใจนักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวสถานที่เป้าหมายการตลาดเบื้องต้นบนพื้นฐานของหลักการตลาด 4 Ps ประกอบด้วย P1 : PRODUCT (สินค้า) สินค้าทางการท่องเที่ยวนั้นแตกต่างจากสินค้าในกลุ่มธุรกิจอื่นโดยสิ้นเชิง เพราะสินค้าจากการท่องเที่ยวเป็นสินค้าที่ไม่สามารถจับต้องได้ (Intangible Product) ก่อนการซื้อสินค้าและบริการขึ้นอยู่กับความเชื่อมั่นความต้องการของลูกค้าโดยตรง ซึ่งการตัดสินใจดังกล่าวหมายถึงการซื้อความคาดหวัง (Expectation) เป็นความยากที่จะรับทราบถึงความต้องการแท้จริงของผู้ซื้อสินค้าได้ เนื่องจากผู้ขายไม่ทราบถึงความคาดหวังที่แท้จริง ผู้ให้บริการจำเป็นต้องพัฒนาตนเองพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวเพื่อบรรลุถึงเป้าหมาย P2 : PRICE (ราคา) การกำหนดราคาสินค้าท่องเที่ยวที่แน่นอนเนื่องจากปัจจัยด้านความต้องการของตลาด (Demand) และจำนวนของสินค้าที่มีอยู่ในตลาด (Supply) ทั้งยังมีปัจจัยอื่นที่เป็นตัวกำหนดราคาคือ ฤดูกาล (Seasonal) มาตรฐานการบริการ (Service Standard) ทิศทางและแนวโน้มความนิยม (Trend) ลักษณะสินค้าการท่องเที่ยวอาจเปลี่ยนแปลงได้ P3 : PLACE (ช่องทางการจำหน่าย) สินค้าการท่องเที่ยวสามารถเปลี่ยนแปลงและเลือกช่องทางการจัดจำหน่ายได้โดยไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวแต่ถูกกำหนดโดยภาวะตลาด ผู้ประกอบการสามารถแบ่งได้ดังนี้ 1. จัดจำหน่ายโดยตรงให้กับลูกค้า (Direct Sale) หรือ (B TO C-Business To Customer) ช่องทางดังกล่าวนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นช่องทางที่เหมาะสมกับธุรกิจขนาดเล็กหรือกับแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับการนิยมแบบถาวร ผู้ให้บริการหรือสินค้าสามารถจัดจำหน่ายโดยตรงกับลูกค้าโดยใช้เครื่องมือบางอย่างเช่น Internet, Website, Line, Facebook, Instagram หรือการโฆษณาโดยตรงที่มีจุดเด่น กล่าวคือ สินค้าสามารถขายได้ราคาโดยไม่เสียค่านายหน้าและผู้ขายสามารถควบคุมระบบการขายได้ 2. การจัดจำหน่ายโดยผ่านตัวกลาง หรือ (B To B – Business To Business) เป็นการจำหน่ายโดยผ่านตัวแทนในรูปแบบการค้าปลีก (Retail) และการค้าส่ง (Wholesales) P4 : PROMOTION (การส่งเสริมการตลาด) การส่งเสริมการขายเป็นกลยุทธ์การตลาดที่สำคัญในการตลาดสินค้าด้านการท่องเที่ยวสามารถทำได้หลายลักษณะดังนี้ การจัดส่ง เสริมการขายแบบเน้นตัวสินค้า (Product Promotion) เป็นการส่งเสริมการขายโดยตรงสร้างความคุ้นเคยในตัวสินค้า (Product Awareness) การส่งเสริมการขายแบบร่วมกับสินค้าอื่น (Joint Promotion) เป็นการสร้างคุณค่าเพิ่ม (Value Added) ให้สินค้า

การส่งเสริมการขายเน้นที่เครื่องหมายการค้า (Brand Awareness) ส่วนใหญ่จะใช้การโฆษณาการบริจาคหรือกิจกรรมทางสังคมเพื่อสร้างภาพ (Reputation) ดังนั้นการตลาดสินค้าและบริการชุมชน คือ การนำเอาทรัพยากรจุดเด่นและศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในด้านธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณีบนพื้นฐานความเข้าใจต้นทุนชุมชนผ่านกระบวนการพัฒนา ปรับปรุง เตรียมความพร้อมเพื่อนำเสนอเป็นรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยว (Tourism Products) ตอบสนองต่อแนวโน้มความต้องการเดินทางท่องเที่ยวโดยใช้หลักการตลาด 4 Ps เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนสินค้า รูปแบบกิจกรรม และการบริการท่องเที่ยวนำเสนอผ่านช่องทางสู่เป้าหมายทุกกลุ่มการตลาด (Market Segment) ได้อย่างเหมาะสม

2. บทบาทของการตลาดที่เหมาะสมกับชุมชนการท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียงลุ่มน้ำแม่วางตอนบน การแสวงหาตลาดนักท่องเที่ยว การสร้างศักยภาพและความสามารถในการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยไม่กระทบต่ออัตลักษณ์ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน สามารถเชื่อมโยงกับผู้ประกอบการนำเที่ยวเสนอกิจกรรมท่องเที่ยวที่เหมาะสม จากสถานการณ์ปัจจุบันการท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงด้วยสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อโคโรนาไวรัสสายพันธุ์ 2019 หรือโควิด-19 ทำให้เกิดรูปแบบที่เรียกว่า “ปกติวิถีใหม่ (New Normal)” ความเจริญก้าวหน้าด้านนวัตกรรมข้อมูลข่าวสารและการเดินทางท่องเที่ยวทำให้ชุมชนเริ่มปรับตัวด้วยวิถีแบบร่วมสมัย ดังจะเห็นจากบุคลากรรุ่นใหม่ของชุมชนที่สำเร็จการศึกษาจากในพื้นที่ และต่างพื้นที่หลายคนประสบปัญหาการประกอบอาชีพในเมือง และวิกฤตการณ์จ้างงาน จึงหันกลับมาดำรงชีพสานต่อจากบรรพบุรุษด้วยวิชาการความรู้และเทคนิคใหม่ที่ได้ศึกษามา และหลายคนตั้งใจกลับมาดำรงชีพที่บ้านเกิดทำให้เกิดแนวทางอาชีพใหม่การสานต่อและต่อยอดภูมิปัญญาได้ผลิตภัณฑ์แบบใหม่ ดังนั้นการสร้างบทบาทการตลาดของชุมชนบนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในช่วงเวลาอันเหมาะสม เพียงแต่บุคลากรของชุมชนที่มาทำการตลาดต้องร่วมมือสามัคคีกันเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน โดยจัดตั้งเป็นกลุ่มงานหรือวิสาหกิจชุมชนทำการตลาดหมู่บ้านเป็นภาพรวมจะสื่อสารง่ายขึ้น มีความชัดเจนสามารถสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนได้

3. การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ของรูปแบบการท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมชาวลุ่มน้ำแม่วางตอนบน **บ้านโป่งสมิต** การส่งเสริมและพัฒนาโดยชุมชนที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวหรือผู้ที่สนใจในรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวบนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบ้านแบ่งออกได้เป็น 4 รูปแบบ ดังนี้ 1) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรวัฒนธรรม การอยู่ร่วมกับระหว่างคนปกากะญอกับระบบนิเวศบนภูเขา บนพื้นฐานของความเชื่อที่สอดคล้องกับการดูแล การป้องกันรักษา การใช้อย่างมีคุณค่า ซึ่งสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นและยังคงเห็นความเป็นธรรมชาติโดยผู้สื่อความหมายท้องถิ่นถ่ายทอดเรื่องราวประสบการณ์และความสนุกสนานในแบบวันเดียว (One Day Trip) หรือถ้าต้องการเยี่ยมชมและสัมผัสวิถีการเกษตรแบบปกากะญอต้องมีเวลาอย่างน้อยโปรแกรม 2 วัน 1 คืน หรือโปรแกรม 3 วัน 2 คืน จะได้สัมผัสบรรยากาศวิถีแบบปกากะญอ ที่พักแบบโฮมสเตย์และอาหารท้องถิ่น 2) การท่องเที่ยวสวนสมุนไพรด้วยระบบนิเวศป่าบริเวณพื้นที่บ้านโป่งสมิตที่มีความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ป่าผนวกกับความรู้ของวิถีชีวิตคนปกากะญอที่ต้องอาศัยอยู่กับป่า ความรู้ที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษในเรื่องของสมุนไพรใช้รักษาโรคภัยไข้เจ็บ 3) การท่องเที่ยวสวนดอกไม้ สวนผักและนาข้าวในหุบเขา เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวและกิจกรรมเฉพาะด้วยแนวโน้มการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวปัจจุบันให้ความสนใจกับการถ่ายภาพ การนำเสนอ

ภาพผ่านโซเชียลมีเดีย (Social Media) ด้วยบรรยากาศสภาพแวดล้อมหุบเขาตลอดหุบเขาโดยล้อมด้วยเทือกเขาอากาศดีตลอดทั้งปี นับเป็นทัศนียภาพที่สวยงาม 4) การท่องเที่ยวด้วยกิจกรรมการวิ่งเทรล (Trail Running) บ้านโป่งสมิตตั้งอยู่ในหุบเขาล้อมรอบด้วยภูเขาอากาศดีมากตลอดปี มีธรรมชาติป่า น้ำตก ลำธาร โดยเฉพาะในช่วงฤดูการเกษตรและฤดูกาลตามปกติรวมถึงประเพณีวัฒนธรรมและความเชื่อ **บ้านขุนวาง** มีรูปแบบการท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาโดยชุมชนสามารถรองรับ ผู้เดินทาง นักท่องเที่ยว หรือผู้ที่สนใจรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวบนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแบ่งเป็น 2 รูปแบบ ดังนี้ 1) การท่องเที่ยวสวนดอกไม้ (Flower Garden Tour) แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 สวนไม้ดอก อาทิเช่น ดาวเรือง, เบญจมาศ และดอกไม้ชนิดอื่นๆ กลุ่มที่ 2 ชมดอก และต้นพญาเสือโคร่งหรือซากุระเมืองไทย ณ ศูนย์วิจัยเกษตรหลวงเชียงใหม่ (ขุนวาง) ในช่วงปลายเดือนธันวาคมถึงต้นเดือนกุมภาพันธ์ การชมดอกพญาเสือโคร่งขุนวางที่ขึ้นเรียงรายเป็นทิวทัศน์ทอดยาวกลายเป็นซุ้มพญาเสือโคร่งที่สวยงามตลอดริมถนนจนกลายเป็นบรรยากาศอุโมงค์พญาเสือโคร่งที่สวยงาม 2) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro-Tourism) ณ ศูนย์วิจัยเกษตรหลวงเชียงใหม่ (ขุนวาง) ประกอบด้วยการท่องเที่ยวชมแปลงสาธิตการปลูกไม้ผลเมืองหนาว ได้แก่ องุ่นไร้เมล็ด กีวีฟรุ๊ต พีช พลับ เคพกูสเบอร์รี่ และสตรอว์เบอร์รี่ รวมทั้งมีโรงเรือนปลูกดอกเบญจมาศลิเซียทัส ไว้ให้เที่ยวชมและถ่ายภาพสวยงามอีกด้วย **บ้านห้วยอีค่าง** มีรูปแบบการท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมและพัฒนาโดยชุมชนสามารถรองรับผู้เดินทางนักท่องเที่ยวหรือผู้ที่สนใจ ในรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น 5 รูปแบบ ดังนี้ 1) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรระบบเหมืองฝายวิถีชีวิตสังคมชาวนา 2) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศสังคมวัฒนธรรม 3) การท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียงภูมิปัญญาปกากะญอ 4) การท่องเที่ยวโฮมสเตย์วิถีคนดอย 5) กิจกรรมการท่องเที่ยว 12 เดือนเที่ยวห้วยอีค่างตามวิถีคนดอย วิถีชีวิตรอบปีของปกากะญอ สามารถนำเสนอเป็นรูปแบบการท่องเที่ยว 12 เดือน เพื่อเป็นการท่องเที่ยวเชิงศึกษาเรียนรู้ (Education Tourism) การนันทนาการ (Entertainment Tourism) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) และการท่องเที่ยวเชิงชนบท (Rural Tourism) **บ้านห้วยตอง** มีรูปแบบการท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียงได้รับการส่งเสริมและพัฒนาโดยชุมชนสามารถรองรับผู้เดินทาง และนักท่องเที่ยว แบ่งออกได้เป็น 4 รูปแบบ ดังนี้ 1) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้วยศักยภาพพื้นที่มีลักษณะเป็นที่ราบสูงพื้นที่สูงต่ำสลับแหล่งน้ำในพื้นที่และป่าค่อนข้างอุดมสมบูรณ์เหมาะกับการจัดกิจกรรมทางธรรมชาติ 2) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในโครงการหลวงทุ่งหลวง เขตพื้นที่บ้านห้วยตองเป็นที่ตั้งของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งหลวง ซึ่งเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 โดยส่งเสริมการปลูกพืชผัก ผักอินทรีย์ ไม้ผล ไม้ดอก ภายใต้ระบบมาตรฐานอาหารปลอดภัย การวิจัยอนุรักษ์และการฟื้นฟูพืชท้องถิ่นให้สามารถใช้ประโยชน์ได้กับชุมชนบนพื้นที่สูง 3) การท่องเที่ยวเชิงศาสนา ชุมชนบ้านห้วยตองส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก มีวัดนักบุญเปาโลบ้านห้วยตองเป็นศาสนสถานสำหรับการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาซึ่งในแต่ละปีจะมีประเพณีที่เกี่ยวข้องกับทางศาสนา 4) การท่องเที่ยวโฮมสเตย์เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เป็นทางผ่านไปยังบ้านห้วยอีค่าง หมู่ที่ 1 บ้านห้วยข้าวลิบ-โป่งสมิต หมู่ที่ 8 และตำบลแม่แฮ อำเภอแม่แจ่ม จึงมักที่จะเป็นจุดแวะพักของนักท่องเที่ยว 4. กลยุทธ์การแข่งขันการตลาดของรูปแบบการท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมชาวนาลุ่มน้ำแม่วางตอนบน เริ่มต้นจากแนวคิดที่ผนวกกันระหว่างแนวคิดแบบเดิมกับแนวคิด

ใหม่ ในการดำเนินธุรกิจที่จะส่งเสริมกิจกรรมทางธุรกิจ ให้สินค้าหรือบริการเคลื่อนย้ายจากต้นทางผู้ผลิตไปยังผู้ใช้หรือผู้บริโภคได้ตามเป้าหมาย ดังนั้นกลยุทธ์การแข่งขันทางการตลาดรูปแบบการท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียงลุ่มน้ำแม่วางตอนบน เป็นรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวรวมถึงสินค้าผลิตภัณฑ์ของชุมชนท้องถิ่นเกิดจากการต่อยอดความเข้มแข็งของวิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเชื่อและบริบทของสังคมบนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ด้วยการใช้แนวทางส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) ประกอบด้วย 4 Ps ที่เหมาะสมกับบริบทของลุ่มน้ำแม่วางตอนบน ผลักดันให้เกิดรูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยวและสินค้าชุมชนที่น่าเสนอมาก่อนหน้านี้ด้วยหลักการประยุกต์คือ Right Product, Right Price, Right Place, Right Promotion และหลักทางการตลาดจำแนกได้เป็น 2 ประเด็น คือ การตลาดภาพรวมและการตลาดของแต่ละหมู่บ้านเป็นการนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวและสินค้าบริการเป็นรายหมู่บ้าน ในมิติการบริหารจัดการตนเองขับเคลื่อนผ่านการตลาดยุคใหม่ 5. การตลาดยุคใหม่ต้องทำความเข้าใจคำว่าสังคมออนไลน์ Social Media หมายถึง สังคมออนไลน์ที่มีผู้ใช้เป็นผู้สื่อสาร เขียนเล่าเรื่องราว ประสบการณ์ รูปภาพ คลิปวิดีโอ ที่ผู้ใช้จัดทำขึ้นเอง หรือค้นพบจากสื่ออื่น ๆ แล้วแชร์แบ่งปันในเครือข่ายของตนเองผ่านทางเว็บไซต์ที่ให้บริการสร้างสังคมเครือข่ายผ่านระบบอินเทอร์เน็ต (Social Network) เช่น YouTube, Twitter, Facebook, Instagram เป็นต้น สำหรับแนวทางการตลาดการประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมชานา สามารถใช้การตลาดยุคใหม่ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น กลุ่มนักท่องเที่ยว กลุ่มศึกษาดูงาน กลุ่มบริโภคสินค้า เป็นต้น โดยกลุ่มการตลาดชุมชนประกอบด้วยคนรุ่นใหม่ที่ได้รับการศึกษาหรือมีความรู้ด้านการใช้โซเชียล โดยผู้มีอาวุโสตัวแทนกลุ่มในหมู่บ้านเป็นผู้ให้คำปรึกษา การเลือกใช้โซเชียลในช่องทางการตลาดที่เหมาะสมพร้อมจัดทีมงานในการดูแลข้อมูลการติดต่อสื่อสาร การสร้างคอนเทนต์ การสร้างความสัมพันธ์กับผู้ติดตามในการขายสินค้าและบริการของชุมชน การประสานช่องทางส่งสินค้าให้ถึงผู้รับ การประสานการสำรองที่พักโฮมสเตย์ การสื่อสารด้านข้อมูลข่าวสารกิจกรรมและการประสานการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวต่าง ๆ เพียงเท่านี้ชุมชนพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วางตอนบนสามารถเข้าถึงระบบการตลาดยุคใหม่ ลดต้นทุนค่าใช้จ่ายเพิ่มประสิทธิภาพการตลาดและการขายตรงกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริงด้วยการบริหารจัดการโดยชุมชนเอง

3. การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พื้นที่เป้าหมายประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านห้วยอีค่าง บ้านห้วยข้าวลีบ-โป่งสมิต บ้านห้วยตอง และบ้านขุนวาง ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ทางผู้วิจัยได้มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมโดยยึดหลักเกณฑ์ของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน นั่นคือ การพัฒนาการท่องเที่ยวจะพัฒนาตามบริบทของแต่ละหมู่บ้าน โดยการให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ รวมทั้งการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวจะคำนึงถึงบริบทของแต่ละชุมชน จะต้องเป็นกิจกรรมที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชน ได้แก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ธรรมชาติสร้าง เช่น พื้นที่ป่า น้ำตก ลำธาร เป็นต้น และทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้าง เช่น วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญา เป็นต้น สิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากเมื่อใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวแล้ว คือ ต้องมีการอนุรักษ์รักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อเป็นประโยชน์ต่อคนรุ่นหลังต่อไป ซึ่งเป็นหนึ่งในหลักการ

ของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังนั้นรูปแบบในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของกลุ่มน้ำแม่วางตอนบนนั้นจะประกอบด้วย

1. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติพื้นที่หมู่บ้านเป้าหมายในเขตลุ่มน้ำแม่วางตอนบน ทั้ง 4 หมู่บ้าน ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ป่า รูปแบบการท่องเที่ยวของทั้ง 4 หมู่บ้าน มีการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวด้วยกิจกรรมการวิ่งเทรล (Trail Running) การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ เป็นต้น ซึ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวหลักของรูปแบบกิจกรรมเหล่านี้ คือ ทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่ ดังนั้นหากทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติมีความสมบูรณ์ก็เป็นสิ่งดึงดูดใจให้แก่นักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบการท่องเที่ยวธรรมชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่

2. การอนุรักษ์วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญา พื้นที่หมู่บ้านเป้าหมายในเขตลุ่มน้ำแม่วางตอนบนทั้ง 4 หมู่บ้าน ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ 2 กลุ่ม ได้แก่ ปกาเกอญอ (กระเหรี่ยง) และ ม้ง ซึ่งทั้ง 2 ชาติพันธุ์ มีความแตกต่างในด้านของวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญา แต่ทั้ง 4 หมู่บ้านยังมีการอนุรักษ์วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญา ไว้อย่างเหนียวแน่น ดังจะเห็นจากรูปแบบการท่องเที่ยวในแต่ละหมู่บ้าน โดยผู้วิจัยได้มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่โดยมีพื้นฐานการจัดกิจกรรมจากวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาของแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในลักษณะดังกล่าวเป็นหนึ่งในหลักการของการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในด้านการดำเนินการภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อขบวนการท่องเที่ยว ซึ่งรวมถึงการอนุรักษ์วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป

3. การใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว (การท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียง) จากการวิจัย พบว่า สภาพพื้นฐานของทั้ง 4 หมู่บ้าน เป็นทางด้านเกษตรกรรม โดยมีการอาศัยทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เป็นปัจจัยในการผลิต เช่น น้ำ สภาพอากาศ เป็นต้น ซึ่งจำเป็นต้องมีการอนุรักษ์รักษาสภาพแวดล้อมในพื้นที่เพื่อให้สามารถทำการเกษตรกรรมได้ต่อไป ประกอบกับทั้ง 4 หมู่บ้านมีแนวคิดในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน ทรัพยากรการท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีการจัดการด้วยความมีเหตุผล พอประมาณ มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยการใช้ความรู้และคุณธรรมเพื่อนำไปสู่ความสมดุลทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งตรงกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การที่ชุมชนจะสามารถทำการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้นั้น ควรจะมีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการทำการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ดังนี้

3.1 ความพอประมาณ คือ การที่ชุมชนรู้วาระดับของการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ระดับใดที่เหมาะสมกับตนเอง ไม่เข้มงวดมากจนเกินไปและไม่อ่อนโยนมากเกินไป อยู่บนความพอดี เช่น ไม่ออกกฎระเบียบการอนุรักษ์ที่เข้มงวดมากจนประชาชนในพื้นที่ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวได้ หรืออ่อนโยนเกินไปจนเป็นการทำลายทรัพยากรการท่องเที่ยว เป็นต้น

3.2 ความมีเหตุผล คือ การที่ชุมชนจะต้องพิจารณาเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน ว่าสิ่งใดควรทำการอนุรักษ์ สิ่งใดควรทำการถ่ายทอด และสิ่งใดจะต้องรื้อฟื้นกลับขึ้นมาใหม่ โดยต้องคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับการตัดสินใจนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

3.3 มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี คือ การเตรียมพร้อมของชุมชนในการพร้อมรับกับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยอยู่บนพื้นฐานของความไม่ประมาท

3.4 เงื่อนไขความรู้ คือ การที่ชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว และพร้อมนำความรู้นั้นไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพบริบทของพื้นที่ได้ รวมทั้งสามารถประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการอนุรักษ์รักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม

3.5 เงื่อนไขคุณธรรม คือ ความมีคุณธรรม ซื่อสัตย์สุจริต และไม่เอาเปรียบทรัพยากรการท่องเที่ยว หรือการเอื้อประโยชน์ให้แก่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดในการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวแต่เพียงฝ่ายเดียว

ดังนั้นการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ นอกจากการใช้หลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เข้ามาบริหารจัดการ และอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวแล้ว ยังสามารถใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวได้ ทั้งยังเป็นการสืบสานปณิธานของ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ต้องการให้ประชาชนชาวไทยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง พออยู่ พอกิน มีภูมิคุ้มกัน และพึ่งตนเองได้

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยค้นพบว่าชาวบ้านทั้ง 4 หมู่บ้าน คือ บ้านโป่งสมิต บ้านห้วยอีค่าง บ้านห้วยตอง เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอ (กระเหรี่ยง) บ้านขุนวางเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ปัจจุบันมีความศรัทธาสำนึกบุญคุณสืบสานต่อยอดรากฐานที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้ทรงวางไว้ สอดคล้องกับวัฒนธรรมเดินในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสังคมวัฒนธรรมในหมู่บ้าน มีการผลิต 2 ระบบควบคู่กัน ได้แก่ ระบบการผลิตเพื่อขายโดยยึดหลักระบบทุนนิยมและระบบการผลิตเพื่อการบริโภคโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง หมู่บ้านป่าเกะญอทั้ง 3 หมู่บ้านมีระบบการผลิตเพื่อการบริโภคควบคู่ระบบการผลิตเพื่อขายมากกว่าหมู่บ้านขุนวางในภาพรวมยังยึดมั่นในศาสตร์พระราชาและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลิตภัณฑ์ด้านการท่องเที่ยว (Tourism Supply) ซึ่งสร้างสรรค์จากทรัพยากรธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรมบนพื้นฐานของการท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียง สามารถกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวตามความต้องการและความเหมาะสมของแต่ละหมู่บ้านดังกล่าวมาในตอนต้น

การกำหนดแนวทางการตลาดการประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมชาวนาในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จัดแบ่งแนวทางการตลาดออกได้เป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1. ความเข้าใจการตลาดและความต้องการของลูกค้า 2. บทบาทของการตลาด 3. การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ของรูปแบบการท่องเที่ยว

ในมิติเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมชนาลุ่มน้ำแม่ว่างตอนบน 4. กลยุทธ์การแข่งขันทางการตลาดของรูปแบบการท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมชนาลุ่มน้ำแม่ว่างตอนบน 5. การตลาดยุคใหม่ ชุมชนสามารถเลือกใช้การตลาดยุคใหม่ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น กลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยว การศึกษาดูงาน การบริโภคสินค้า เป็นต้น โดยที่กลุ่มการตลาดของชุมชนประกอบด้วยคนรุ่นใหม่ที่ได้รับการศึกษาและมีความรู้ด้านการใช้สื่อโซเชียล และให้ผู้อาวุโสหรือตัวแทนกลุ่มในหมู่บ้านเป็นผู้ให้คำปรึกษา การใช้ช่องทางการตลาดที่เหมาะสม การจัดทีมงานดูแลข้อมูลและการติดต่อสื่อสาร การสร้างเนื้อหา การสร้างความสัมพันธ์กับผู้ติดตามในการขายสินค้าและบริการของชุมชน การประสานช่องทางการส่งสินค้าให้ถึงผู้รับ การสำรองที่พักโฮมสเตย์ การสื่อสารด้านข้อมูลข่าวสารกิจกรรมและการประสานการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ เพียงเท่านั้นชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ว่างตอนบนก็สามารถเข้าถึงระบบการตลาดยุคใหม่ ลดต้นทุนค่าใช้จ่ายแต่เพิ่มประสิทธิภาพในการทำการตลาดและการขายตามกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริงด้วยการบริหารจัดการโดยชุมชน รวมถึงภาพรวมเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

สำหรับการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนทั้ง 4 หมู่บ้าน ควรมีรูปแบบในการอนุรักษ์ 3 ด้าน ได้แก่ 1.การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 2. การอนุรักษ์วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญา และ 3.การใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว (การท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียง) นอกจากการใช้หลักการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเข้ามาบริหารจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวแล้ว ยังสามารถใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวได้ ทั้งยังเป็นการสืบสานและต่อยอดพระปณิธานของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ต้องการให้ประชาชนชาวไทยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง พออยู่ พอกิน มีภูมิคุ้มกันและพึ่งตนเองได้ ผลจากการวิจัยเรื่องนี้ค้นพบว่าชาวบ้านทั้ง 4 หมู่บ้าน คือ บ้านโป่งสมิต บ้านห้วยอีค่าง บ้านห้วยตอง และบ้านขุนวาง ได้มีการจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติโดยการตั้งกฎ กติกาของหมู่บ้าน เช่น การแบ่งพื้นที่ชาวบ้านได้มีการจัดแบ่งพื้นที่ ได้แก่ ป่าอนุรักษ์ คือพื้นที่ที่ห้ามทุกคนบุกรุก เพื่อปรับเป็นพื้นที่อนุรักษ์และต้องช่วยกันอนุรักษ์ป้องกันไฟป่า ป่าใช้สอย คือป่าที่ชาวบ้านสามารถเข้าไปเก็บหาของป่าได้ เช่น พืชผัก ผลไม้ เป็นต้น และพื้นที่ทำกิน คือพื้นที่ที่ชาวบ้านสามารถสร้างบ้าน ทำสวน ไร่ นา พื้นที่ทำกินในปัจจุบันของทั้ง 4 หมู่บ้าน ทางรัฐบาลได้มีการออกกรรมสิทธิ์ที่ดินให้แล้วแต่ยังไม่ทั่วถึงทุกคนและทุกพื้นที่ แต่ชาวบ้านก็ยังใช้พื้นที่ทำกินครอบครองติดต่อกันมาโดยไม่มีกรรมสิทธิ์ นอกจากที่ชาวบ้านได้สร้างกฎ กติกาของหมู่บ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรแล้ว การบังคับ ควบคุม ก็เกิดจากกฎหมายของรัฐ เช่น พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507 พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2559 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2562 เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ผลจากการวิจัย ค้นพบว่า ชาวบ้านมีวัฒนธรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสืบทอดต่อกันมาไม่ต่ำกว่า 200 ปีหรือตั้งแต่เริ่มมีการจัดตั้งหมู่บ้านก่อนที่หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องจะออกกฎหมายบังคับ พื้นฐานเดิมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม หรือการใช้ทรัพยากรควบคู่กับการรักษาดังคำสอนของชาวปกาสัยอะญอที่กล่าวว่า “อ่อที เกอะต่อที อ่อก่อ เกอะต่อก่อ” แปลว่า ใช้น้ำต้องรักษาน้ำ ไร่ป่าต้องรักษาป่า จึงส่งผลให้ระบบการผลิตแบบคู่ทั้งสองระบบมีวัฒนธรรม

หรือภูมิปัญญาดังเดิมควบคู่กับการอนุรักษ์ จากจุดแข็งดังกล่าวจึงสร้างเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวของแต่ละหมู่บ้าน และมีการเชื่อมโยงเครือข่ายในการร่วมมือทางด้านการท่องเที่ยวและกิจกรรมทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในกลุ่มน้ำแม่วางตอนบนอย่างเกี่ยวพันและพึ่งพากันไม่ใช่เฉพาะด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว ดังนั้นการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียงจึงสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง การพัฒนาที่ยั่งยืน การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และแนวพระราชดำริในเรื่องศาสตร์พระราชา ผลการวิจัยเรื่องนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูสิทธิ์ ชูชาติ เรื่องรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตลุ่มน้ำแม่วาง (Choochat, et al., 2001) และงานวิจัยของ วรพล วัฒนเหลืออรุณ เรื่อง การใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการจัดทำระบบเหมืองฝายกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Wattanalaungarun, 2001) งานวิจัยทั้ง 2 เรื่องเกิดขึ้นเมื่อประมาณ 20 ปีมาแล้ว แต่แนวคิด วัฒนธรรมในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพไม่ได้เปลี่ยนแปลงตามสภาวะบริบทของสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป ชาวบ้านยังคงอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรมหลักแบบเดิมไว้อย่างมั่นคง การนำศาสตร์พระราชาและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ก็สอดคล้องกับ คณะกรรมการขับเคลื่อนสืบสานศาสตร์พระราชา เรื่อง ปรัชญาทฤษฎีแห่งศาสตร์พระราชา (The King's Philosophy Inheritance Committee, 2017) นอกจากนี้ งานวิจัยของ ชูสิทธิ์ ชูชาติ และถนัด บุญชัย เรื่องการเสด็จประพาสต้นสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (Choochat & Boonchai, 2018) งานวิจัยเรื่องนี้ค้นพบว่าชาวบ้านในเขตลุ่มน้ำแม่วางตอนบน เช่น บ้านขุนวาง บ้านห้วยตอง บ้านห้วยข้าวลีบ - โป่งสมิต และบ้านห้วยอีค่างเป็นหมู่บ้านที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรทรงวางรากฐานการพัฒนาที่ยั่งยืนในปี พ.ศ. 2518 ให้ชาวบ้านมีชีวิตที่มั่นคงตามหลักการพึ่งตนเอง (Self-Reliance) โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบนพื้นฐานระบบ การเกษตรและการผลิตแบบ 2 ระบบควบคู่กัน

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยรูปแบบการท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจพอเพียงลุ่มน้ำแม่วางตอนบนนี้เป็นเพียงงานวิจัยต้นน้ำ คือ การสร้างผลิตภัณฑ์หรือรูปแบบของการท่องเที่ยว เป็นจุดเริ่มต้นการต่อยอดทรัพยากรในท้องถิ่นและการ ส่งเสริมการตลาดในรูปแบบออนไลน์ (Online) และออฟไลน์ (Offline) ในระบบกลางน้ำ จากการเก็บข้อมูล ของงานวิจัยมีข้อเสนอแนะแต่ต้องใช้งบประมาณในการลงทุนปฏิบัติอย่างแท้จริง เพื่อส่งต่อผลิตภัณฑ์สู่ปลาย น้ำคือนักท่องเที่ยวและกลุ่มตลาดเป้าหมายได้ สำหรับการท่องเที่ยวเป็นเพียงอาชีพและรายได้เสริมเท่านั้น ดังนั้นการขยายพื้นที่วิจัยในลุ่มน้ำแม่วางตอนบนเป็นสิ่งที่ควรส่งเสริมเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมยกระดับคุณภาพชีวิตสังคมชาวนาและการเกษตรให้ดีขึ้นผ่านกิจกรรมการ ท่องเที่ยวบนพื้นฐานของศาสตร์พระราชา

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

พื้นที่ลุ่มน้ำแม่วางตอนบนมีศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงการเกษตรวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วัฒนธรรมสามารถสร้างชุดการท่องเที่ยวบนวิถีชีวิต การบริหารจัดการด้วยความเข้มแข็งของชุมชน ผลจากการวิจัยเรื่องนี้ค้นพบว่าชาวบ้านทั้ง 4 หมู่บ้าน คือ บ้านโป่งสมิต บ้านห้วยอีค่าง บ้านห้วยตอง และบ้านขุนวาง ได้มีการจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติโดยการตั้งกฎ กติกาของหมู่บ้าน ด้วยการแบ่งพื้นที่ออกเป็น ป่าอนุรักษ์ห้ามทุกคนบุกรุก และต้องช่วยกันอนุรักษ์ป้องกันไฟป่า ป่าใช้สอย ที่ชาวบ้านสามารถเข้าไปเก็บหาของป่าได้ เช่น พืชผัก ผลไม้ เป็นต้น และพื้นที่ทำกิน เป็นพื้นที่ที่ชาวบ้านสามารถสร้างบ้าน ทำสวน ไร่ นา ด้วยความสามารถของชุมชนในการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวได้ ทั้งยังเป็นการสืบสานและต่อยอดพระปณิธานของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ต้องการให้ประชาชนชาวไทยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง พออยู่ พอกิน มีภูมิคุ้มกันและพึ่งตนเองได้มีชีวิตที่มั่นคงตามหลักการพึ่งตนเอง (Self-Reliance) โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบนพื้นฐานระบบการเกษตรและการผลิตแบบ 2 ระบบควบคู่กัน สำหรับการพัฒนาสินค้าและของที่ระลึกใหม่ๆ เช่น เสื้อผ้า ปะกาเกอญอแบบต่างๆ ผ้าทอ กาแฟ และสินค้าการเกษตร ด้วยการจัดจำหน่ายผลผลิตในท้องถิ่นด้วยระบบการตลาดที่มีการจัดการในรูปแบบการขายตรงและขายผ่านตัวแทนจำหน่าย โดยเน้นอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวและมีระบบการขายทั้งในรูปแบบออนไลน์ (Online) และออฟไลน์ (Offline) เพื่อให้กลุ่มตลาดเป้าหมายเข้าถึงผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวให้ได้มากที่สุด รูปแบบในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของกลุ่มน้ำแม่วางตอนบนประกอบด้วย การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การอนุรักษ์วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาและการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวต้องกลมกลืนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเพื่อความยั่งยืน

References

- Bangkokbiznews. (2022). *Bangkok Ranks Among the 10 best cities in Southeast Asia*. Retrieved from https://www.bangkokbiznews.com/lifestyle/lifestyle_travel/1013734 (In Thai)
- Chompoonoi, S. (2017). *The Study of an Additional Value for A Community Based Tourism, The Case Study of Ban Chiang, Udon Thani*. Bangkok: National Defence College. (In Thai)
- Choochat, C., & Boonchai, T (2018). *Royal Tourism into Sustainable development*. Chiang Mai: King's Philosophy for Local Development Center, Chiang Mai Rajabhat University. (In Thai)
- Choochat, C. (2019). *Tourism in Sufficiency Economy Manual*. Chiang Mai: King's Philosophy for Local Development Center, Chiang Mai Rajabhat University. (In Thai)
- Choochat, C., et al. (2001). *An Ecotourism Model for Wang River Area Project*. Chiang Mai: Chiang Mai Rajabhat Institute. (In Thai)
- Ministry of Tourism & Sports. (2019). *Tourism Receipts from International Tourism Arrivals*. Retrieved from https://www.mots.go.th/more_news_new.php?cid=411
- Ministry of Tourism & Sports. (2021). *Tourism Statistic*. Retrieved from https://www.mots.go.th/more_news_new.php?cid=411 (In Thai)
- Sukto, N., et al. (2015). *Marketing an Introduction*. (2nded.). Bangkok: Pearson Education Indochina. (In Thai)
- The King's Philosophy Inheritance Committee. (2017). *The Driving Inheritance of The King's Philosophy*. Bangkok: The Secretariat of The House of Representatives. (In Thai)
- UNWTO. (2019). *World Tourism Barometer*. Retrieved from cf.cdn.unwto.org/sites/default/files/pdf/unwto_barom19_01january_excerpt.pdf
- UNWTO. (2021). *World Tourism Trends Report*. Retrieved from <https://thaibizchina.com/unwto-%E0%B8%8A%E0%B8%B5%E0%B9%89-%E0%B8%A2%E0%B8%AD%E0%B8%94%E0%B9%83%E0%B8%8A%E0%B9%89%E0%B8%88%E0%B9%88%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%99%E0%B8%B1%E0%B8%81%E0%B8%97%E0%B9%88%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B9%80/> (In Thai)
- Wattanalangrun, W. (2001). *Agrotourism in Weir System of Local Wisdom: Case Study of Huay E-Khang Village, Mae Win Subdistrict, Mae Wang District, Chiang Mai Province*. (M.A., Chiang Mai University). (In Thai)

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพผู้สูงอายุจังหวัดนครนายก

Promotion Approach for The Elderly Health Tourism

In Nakorn-nayok Province

มธุรา สวนศรี, สมคิด สวนศรี และ พัชรินทร์ จิ่งประวัตติ

Matura Suansri, Somkid Suansri and Patcharin Jungprawat

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ประเทศไทย

Faculty of Liberal Arts, RajamangalaUniversity of Technology Thanyaburi, Thailand

E-mail: matura_y@rmutt.ac.th, suansri_s@rmutt.ac.th and patcharin_j@rmutt.ac.th

(Received : July 6, 2021 Revised : August 15, 2022 Accepted : August 23, 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และ 2) หาแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพผู้สูงอายุในพื้นที่ของจังหวัดนครนายก โดยเป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้ประกอบการท้องถิ่น จังหวัดนครนายก จำนวน 24 คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบกึ่งมีโครงสร้าง เพื่อวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (SWOT) และใช้ TOWS Matrix ในการกำหนดกลยุทธ์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ มีระดับความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพผู้สูงอายุในท้องถิ่นของตน เนื่องจากเห็นว่าจังหวัดนครนายกมีพื้นที่และธรรมชาติที่โดดเด่นในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ มีบุคลากรและปราชญ์ชุมชนที่มีความรู้ด้านสุขภาพ มีศูนย์การเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม ตลอดจนมีผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นจุดเด่นของชุมชน ส่วนจุดด้อย คือ การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพยังไม่ดีเท่าที่ควร ขาดการถ่ายทอดองค์ความรู้ เนื่องจากคนรุ่นใหม่ประกอบอาชีพอื่น จึงไม่มีการจัดการความรู้อย่างต่อเนื่อง และผลกระทบทางเทคโนโลยีที่ทำให้วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น ผู้ให้ข้อมูลจากชุมชน จึงได้เสนอแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพผู้สูงอายุ ได้แก่ การบริหารจัดการของชุมชนอย่างเหมาะสม โดยมีผู้นำที่เข้มแข็ง และความร่วมมือจากคนในชุมชนอย่างจริงจัง ร่วมกันวางแผน และดำเนินการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้

เหมาะสมและตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ และควรมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การส่งเสริมการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ผู้สูงอายุ

Abstract

The objectives of this study were: 1) to examine potential of stakeholders on management of health tourism, and 2) to investigate an approach to promote the elderly health tourism in Nakorn-Nayok Province. The mix methods of quantitative and qualitative research were conducted.. The samples were 24 samples, namely, community leaders, representatives of subdistrict administrative organization, and local entrepreneurs, who were selected by a purposive sampling. The instrument was an interviews using semi-structured questionnaires. analyze the SWOT and TOWS Matrix to establish proactive strategy to enhance the potential of health tourism. The statistics used in the study were frequency, percentage, mean and standard deviation. The results showed that the potential of health tourism promotion for the elderly, as a whole, was at a high level. From the in-depth interview, it was found that stakeholders needed development of health tourist attractions for the elderly in their own areas. They thought that in Nakorn-Nayok, its nature and attractions were distinctive and appropriate for health tourism and also had health personnel and experts. There was a concrete learning center with good health instructors for the elderly, which was a good point in the community. The weak points were that the health tourism management was not good enough and lack of knowledge transfer because new generation took on other jobs resulting in no continuous knowledge management and new technology changed the way of life in community. Therefore, the community leaders proposed an approach to promote the elderly health tourism as follows: an appropriate community management with strong leaders and a serious cooperation from people in community. An appropriate, well-planned tourism activities should meet the needs of the elderly and a health tourism for the elderly should be promoted continuously.

Keywords: Tourism promotion approach, Health tourism, The elderly

บทนำ

รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย ปี 2563 พบว่า ประชากรโลกมีอายุสูงขึ้น เนื่องมาจากอัตราเกิดที่ลดลงและผู้คนมีอายุยืนยาวขึ้น ประชากรรวมทั้งหมด 7,795 ล้านคน โดยมี “ผู้สูงอายุ” ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป 1,050 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 14 ของประชากรทั้งหมด “ผู้สูงอายุวัยปลาย” ที่มีอายุ 80 ปีขึ้นไป มีจำนวนมากถึง 146 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 2 ของประชากรทั้งหมด ทวีปที่มีอัตราผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ยุโรป ร้อยละ 26 อเมริกาเหนือ ร้อยละ 23 และภาคพื้นมหาสมุทร ร้อยละ 18 โดยประเทศที่มีอัตราผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ญี่ปุ่น ร้อยละ 34 อิตาลี ร้อยละ 30 และโปรตุเกส ฟินแลนด์ กรีซ ร้อยละ 29 ส่วนประเทศสมาชิกอาเซียน 6 ประเทศ มีอัตราผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปถึงร้อยละ 10 แล้ว ได้แก่ สิงคโปร์ ร้อยละ 21 ไทย ร้อยละ 18 เวียดนาม ร้อยละ 12 มาเลเซีย ร้อยละ 11 อินโดนีเซีย ร้อยละ 10 และเมียนมา ร้อยละ 10 และประเทศไทยมีประชากรรวม 66.5 ล้านคน ประชากรสูงอายุของประเทศไทยได้เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็วมาก เมื่อ 50 ปีก่อน ผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) มีจำนวนไม่ถึง 2 ล้านคน แต่ในปี 2563 ผู้สูงอายุได้เพิ่มจำนวนเป็น 12 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 18 ของประชากรทั้งหมด

จากการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทยและการมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรผู้สูงอายุอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดปัญหาต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุในด้านสุขภาพ ซึ่งเกิดขึ้นได้ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และทางเศรษฐกิจ ที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้โรคและปัญหาสุขภาพที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ แบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกเป็นกลุ่มโรคทั่วไปที่เกิดกับคนทุกวัย แม้ยังไม่เข้าสู่วัยสูงอายุ ได้แก่ กลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (Non-communicable diseases: NCDs) ซึ่งองค์การอนามัยโลกให้ความสำคัญในการป้องกันและควบคุมอย่างเร่งด่วน 4 กลุ่มโรคหลัก ประกอบด้วย โรคหลอดเลือดสมองและหัวใจ โรคเบาหวาน โรคมะเร็ง และโรคปอดเรื้อรัง โดยในปีพ.ศ. 2551 ประชากรของโลกที่เสียชีวิตทุกช่วง อายุราว 57 ล้านคน พบว่า กว่า 36 ล้านคนที่เสียชีวิตนั้นเกิดจากกลุ่มโรคเรื้อรัง หรือคิดเป็นร้อยละ 63 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปีจนถึงปัจจุบัน โดยส่วนใหญ่มีสาเหตุจากพฤติกรรมร่วม 4 ปัจจัย ได้แก่ การบริโภคยาสูบ การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์การบริโภคอาหารไม่เหมาะสม และกิจกรรมทางกายไม่เพียงพอ กลุ่มที่สองเป็นกลุ่มอาการที่เกิดเฉพาะกับผู้สูงอายุและพบบ่อยๆ มักสัมพันธ์กับโรคเรื้อรัง ได้แก่ โรคอัลไซเมอร์ ภาวะกระดูกพรุน ปัญหาการทรงตัวและการหกล้ม การนอนไม่หลับ การกลืนอาหารและปัสสาวะ อารมณ์ซึมเศร้า เวียนศีรษะ ปัญหาภาวะทุพโภชนาการและความผิดปกติในการรับประทานอาหาร ปัญหาการได้ยิน และปัญหาการมองเห็น เป็นต้น อีกทั้ง จะส่งผลต่อสุขภาพจิตที่มีผลต่อเนื่องเชื่อมโยงมาจากการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย และสังคม เพราะการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพ ปัญหาการทำงานและการทำหน้าที่ต่าง ๆ มีการสูญเสียอำนาจและการเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดความเครียด ส่งผลทำให้ภาวะจิตใจได้รับการกระทบกระเทือน จิตใจหดหู่ต้องอยู่แบบเหงาๆซึ่งภาวะเช่นนี้ผู้สูงอายุจะท้อแท้ก็มีอารมณ์ฉุนเฉียวโกรธง่ายสิ้นหวังซึ่งจะส่งผลให้ระบบต่าง ๆ ของร่างกายเสื่อมมากยิ่งขึ้น (Pongboriboon, 2020)

อย่างไรก็ตาม วัยสูงอายุจัดอยู่ในช่วงพัฒนาการของชีวิตแบบเสื่อมถอย มักประสบปัญหาต่าง ๆ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม ทางด้านร่างกายอาจเกิดการเจ็บป่วยได้ง่าย ความสามารถในการทำงานลดลง เป็นผลให้การทำกิจกรรมต่างๆลดลง ส่วนทางด้านจิตใจ ผู้สูงอายุต้องพบกับการสูญเสียต่างๆ เช่น การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักทั้งคู่สมรส เพื่อน หรือญาติพี่น้องด้วยการตายจากกัน รวมทั้งการสูญเสียหน้าที่การงานอันเนื่องมาจากการเกษียณอายุด้วย จากการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อจิตใจและอารมณ์ของผู้สูงอายุโดยตรงทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกว่าตนเองหมดอำนาจ หมดความสามารถ เกิดความคับข้องใจ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองลดลง ซึ่งมีผลกระทบต่อพฤติกรรมการดูแลตนเองและคุณภาพชีวิตในที่สุด ในทางกลับกัน ถ้าผู้สูงอายุยังคงได้ทำกิจกรรมที่จะช่วยให้คงไว้ซึ่งบทบาทและสถานภาพทางสังคม จะทำให้รู้สึกว่าเป็นที่ยอมรับของสังคม ยังเป็นบุคคลที่ยังมีคุณค่าต่อสังคม ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองจัดเป็นความสามารถขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งเป็นเสมือนอำนาจภายในตนที่จะกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจและความเชื่อมั่นในการดูแลตนเองที่จะตอบสนองต่อความต้องการการดูแลตนเองทั้งหมดที่เกิดขึ้นอันจะทำให้ผู้สูงอายุเกิดความผาสุกหรือคุณภาพชีวิตที่ดีตามมา ผู้สูงอายุจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้ถ้าผู้สูงอายุรู้จักดูแลตนเอง ผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีส่วนใหญ่จะมีการกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมสันทนาการ การท่องเที่ยว และการทำงานอดิเรก เป็นต้น

ปัจจุบันกระแสการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพกำลังได้รับความนิยม เนื่องจากผู้คนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในการดูแลเอาใจใส่สุขภาพ และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อหลีกเลี่ยงการเกิดโรคภัยต่าง ๆ ซึ่งจะนำไปสู่การรักษาเยียวยาที่ก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายตามมาเป็นจำนวนมาก (Chanchaochai, 2013) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จึงเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ (Special interest tourism) ในสถานการณ์และแนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของไทย พบว่า การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของประเทศไทยมีทั้งในเชิงบำบัดรักษาสุขภาพหรือเชิงการแพทย์ (Medical tourism) และเชิงส่งเสริมสุขภาพ Wellness tourism แต่สิ่งที่โดดเด่นของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของไทย คือ นวดไทยและสปาไทย ซึ่งแท้จริงแล้วประเทศไทยมีทรัพยากรและภูมิปัญญาไทยในการส่งเสริมสุขภาพที่สามารถจัดเป็น Wellness tourism ได้อีกหลากหลาย เพราะการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพตามความหมายของสุขภาพนั้นจะเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่มีความเกี่ยวเนื่องและส่งเสริมการท่องเที่ยวรูปแบบเฉพาะกลุ่มประเภทอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural tourism) การท่องเที่ยวเชิงทำอาหาร (Culinary tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ (Eco tourism) การท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ (Spiritual tourism) การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย (Adventure tourism) และการท่องเที่ยวเพื่อบำเพ็ญประโยชน์ (Kianwatana, 2018) ทั้งนี้ เนื่องมาจากนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่เดินทางมาท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศมักจะมีวัตถุประสงค์รองของการเดินทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพซึ่งเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวประเภทอื่นได้ เนื่องจากประเทศไทยมีปัจจัยดึงดูดที่สำคัญให้นักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเลือกมาท่องเที่ยว เพราะนักท่องเที่ยวจะได้ประสบการณ์จากการท่องเที่ยวได้หลากหลายมากกว่าการมาเพื่อท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพียงอย่างเดียว ทั้งแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีอาหารเลิศรสที่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับในระดับโลก มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เพื่อเป็นการปรับสมดุลของอาหารการเพิ่มพูนพลังกำลังให้สมบูรณ์แข็งแรง ปรับสภาพจิตใจให้เกิดความรู้สึกผ่อนคลาย ขจัดความเครียด และปรับความสมดุลให้แการ่างกาย (Teeranon, 2018; Chusri & Lalitsasivimol, 2020)

ประเทศไทยเป็นอีกหนึ่งตลาดที่โดดเด่นด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพราะมีความได้เปรียบด้วยต้นทุนที่ดีทั้งในแง่ของการบริการด้านสุขภาพ บริการ ค่าใช้จ่าย ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยข้อมูลจาก Global wellness institute ระบุว่า ปี 2560 มูลค่าตลาดการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพของประเทศไทยใหญ่เป็นอันดับที่ 13 ของโลก สามารถสร้างรายได้ไม่ต่ำกว่า 100,000 ล้านบาท และมีแนวโน้มที่จะเติบโตขึ้นในอัตรา ร้อยละ 14 ต่อปี ซึ่งความได้เปรียบทางการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของไทยนั้น มีสาเหตุมาจากปัจจัยสภาพแวดล้อม ภายนอกประเทศที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เช่น การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของโลกที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ วิถีชีวิตของคนในยุคปัจจุบันให้ความสำคัญกับการบำบัดความเครียดโดยการแสวงหาวิธีการผ่อนคลาย มีอัตราค่ารักษาพยาบาลที่ถูกกว่าประเทศเพื่อนบ้าน คุณภาพของการรักษาการผ่าตัดทางด้านศัลยกรรมเป็นที่ยอมรับจากนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ ยังมีเอกลักษณ์เฉพาะในผลิตภัณฑ์การให้บริการ เช่น การบริการนวดแผนไทย การบริการอบสมุนไพร และการประคบสมุนไพร (Toonpirom, 2019; Chusri & Lalitsasivimol, 2020) ดังนั้น ตลาดนักท่องเที่ยวสูงอายุจึงเป็นส่วนตลาดที่มีความสำคัญเนื่องจากเป็นตลาดขนาดใหญ่และเป็นตลาดที่กำลังเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังมีอำนาจในการซื้อสูง การท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลทำให้ผู้สูงอายุเกิดความสุข และความสบายใจ รูปแบบและพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นลักษณะเฉพาะของนักท่องเที่ยวสูงอายุ คือ เน้นการท่องเที่ยวและบริการที่มีคุณภาพดี คำนึงถึงความคุ้มค่าในการซื้อบริการ ต้องการความมั่นใจด้านความปลอดภัย ความมั่นใจด้านบริการ ดูแลสุขภาพที่ดี โดยยินดีจ่ายเงินเพิ่มขึ้น และต้องการกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยและสุขภาพ ในรูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การชะลอวัย บริการทางการแพทย์เพื่อชีวิตที่ยืนยาว และการพักผ่อนหย่อนใจ การวัฒนธรรมไทยมาประยุกต์เสริมกับการบริการ เช่น สปา การออกกำลังกายเบา ๆ แพทย์แผนไทย แพทย์แผนโบราณ กิจกรรมทางศาสนา เป็นต้น (Pratep, 2021; SleepHappy, 2022)

ถึงแม้ว่า ธุรกิจท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพในประเทศไทยจะมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่อง แต่ความต้องการของนักท่องเที่ยวก็เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา อีกทั้งยังพบว่าศักยภาพของผู้ให้บริการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของไทยยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้อย่างครอบคลุม เนื่องจากนักท่องเที่ยวสูงอายุยังมีข้อจำกัดต่างๆ เช่น ความเสี่ยงด้านการเดินทาง เมื่อใช้เวลาเดินทางยาวนานส่งผลต่อความเมื่อยล้า ต้องมีเพื่อนร่วมเดินทาง อีกทั้ง ควรคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นหลัก ซึ่งผู้บริการจะต้องมีความพร้อมในการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีความปลอดภัยและมีกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสูงอายุได้มีส่วนร่วมได้อย่างเหมาะสม และมีการพัฒนาสินค้าและราคาที่เหมาะสมกับคุณภาพ (Yonwikai, 2019) ขณะเดียวกัน ชุมชนยังขาดศักยภาพและความรู้ด้านการให้บริการ การจัดกิจกรรมโปรแกรมการท่องเที่ยว และขาดความรู้เกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ (Panya, 2012) จึงได้มีหน่วยงานภาครัฐอย่างสถาบันการศึกษาต่างหันมาให้ความสำคัญในการศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพผ่านงานวิจัยมากขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อตั้งศักยภาพที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาพัฒนา เสริมมาตรฐานและเพิ่มความแข็งแกร่งให้มากขึ้น และเพื่อเป็นต้นแบบให้กับภาคเอกชนได้นำไปปรับใช้ได้จริง ประกอบกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจำเป็นต้องพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ควบคู่กับการส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวโดยใช้ประโยชน์จากอัตลักษณ์และเอกลักษณ์แห่งความเป็น

ไทยที่สะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่นและวิถีชีวิตชุมชน เป็นการบูรณาการการท่องเที่ยวทั้งสองประเภทเข้าด้วยกัน ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพ (Tourism authority of Thailand, 2018)

จังหวัดนครนายก เป็นจังหวัดที่มีระยะทางไม่ไกลจากกรุงเทพฯ มีอากาศดีเป็นลำดับ 7 ของโลก มีพื้นที่ดินและป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ และมีความหลากหลายทางชีวภาพ ทำให้มีแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่หลากหลาย ความสวยงามและความมั่งคั่งทางทรัพยากรธรรมชาตินี้เองจึงทำให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้านการแพทย์ทางเลือกที่อาศัยภูมิปัญญาการดูแลและบำบัดรักษาอาการและโรคด้วยสมุนไพร (Soonthonsmai & Thammachart, 2016, p.168) จากแผนพัฒนาจังหวัดนครนายก พ.ศ. 2561-2564 (ฉบับทบทวนปี พ.ศ. 2562) ได้เสนอยุทธศาสตร์การพัฒนา ในยุทธศาสตร์ที่ 3 คือ การปรับปรุงมาตรฐานสินค้าและธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยว โดยมีแนวทางการพัฒนาในการฟื้นฟูและปรับปรุงการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดนครนายกให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เชิงเกษตร เชิงสุขภาพ และการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว พร้อมทั้งปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก กิจกรรมการท่องเที่ยว สินค้า และบริการ ด้านการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานสากล เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดนักท่องเที่ยวที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวที่เป็นผู้สูงอายุ มุ่งไปสู่เป้าหมายการพัฒนา “นครนายกเมืองน่าอยู่” (Nakhon Nayok Provincial Office, 2019)

จากความสำคัญของการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จะช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยนำทุนทางธรรมชาติ วิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมมาสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุของจังหวัดนครนายก เพื่อศึกษาข้อมูลด้านศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพผู้สูงอายุ นำผลจากการศึกษามาใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพผู้สูงอายุ โดยแหล่งท่องเที่ยวได้รับการดูแล เอาใจใส่ ปรับปรุง และรู้สึกปลอดภัย เพื่อให้เกิดความต้องการมาเที่ยวชม ชุมชนเกิดความรักสามัคคี ห่วงแหนง สาธารณะสมบัติ เกิดการบริหารจัดการเพื่ออนุรักษ์ไว้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนต่อไป และยังเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวในการวางแผน กำหนดรูปแบบ กิจกรรมการท่องเที่ยว และกลยุทธ์การตลาด เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมากขึ้น และสามารถรองรับนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้เพิ่มขึ้น และก้าวไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในพื้นที่ของจังหวัดนครนายก
2. เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพผู้สูงอายุในพื้นที่ของจังหวัดนครนายก

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในจังหวัดนครนายก ได้รับการดูแล เอาใจใส่ ปรับปรุง และรู้สึกปลอดภัย เพื่อให้เกิดความต้องการมาเที่ยวชม
2. ชุมชน องค์กร เกิดความรักสามัคคี ห่วงแหนง สาธารณะสมบัติ เกิดการบริหารจัดการเพื่ออนุรักษ์ไว้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนต่อไป

3. หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวสามารถนำผลจากการศึกษาไปวางแผน กำหนดรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว และกลยุทธ์การตลาด เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมากขึ้น และสามารถรองรับนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้เพิ่มขึ้น

4. ผู้นำชุมชนจะทราบแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการ แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ **ทบทวนวรรณกรรม**

การส่งเสริมการท่องเที่ยว หมายถึง การเพิ่มความหลากหลายในรูปแบบการท่องเที่ยว โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวมากขึ้น ทั้งในด้านการพัฒนาพื้นที่ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว การสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ในการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับธุรกิจชุมชน พัฒนาคูณาภาพการบริการ การวางแผนการตลาด รวมทั้งการโฆษณาประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของท้องถิ่นในรูปแบบที่หลากหลาย (Tabsirak, 2012)

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ หมายถึง การท่องเที่ยวที่เกิดการผสมผสานระหว่างการเดินทางมาเพื่อเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวพร้อม ๆ กับการมาใช้บริการด้านการแพทย์และสุขภาพ กีฬา ศูนย์การออกกำลังกาย หรือเข้าร่วมทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่ช่วยในการส่งเสริมสุขภาพให้แข็งแรง ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ สามารถจำแนกได้เป็น 2 รูปแบบ คือ 1) การท่องเที่ยวเชิงบำบัดรักษาสุขภาพเป็นลักษณะการท่องเที่ยวมาเพื่อทำการรักษาหรือฟื้นฟูร่างกาย เช่น การทำฟัน การผ่าตัดตัดศัลยกรรม เป็นต้น 2) การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ หมายถึง การเดินทางมาท่องเที่ยวในลักษณะของการป้องกันไม่ให้เกิดโรคร้าย ซึ่งจะมีลักษณะในรูปแบบของการเข้าร่วมกิจกรรมตามที่แหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ได้จัดให้มีกิจกรรมขึ้น ตัวอย่างเช่น เพื่อมาใช้บริการสปา ใช้บริการนวดแผนไทย เป็นต้น (Chusri & Lalitsasivimol, 2020)

ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป เป็นวัยที่พ้นจากการทำงาน มีสภาพร่างกายเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเสื่อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสังคมในทางที่เสื่อมลง มีบทบาททางสังคม และกิจกรรมในการประกอบอาชีพลดลง ภาวะคุณภาพชีวิตจะเปลี่ยนจากดีไปสู่ภาวะที่ไม่ดีคือในทางที่เสื่อมลง แต่ละคนจะปรากฏอาการเสื่อมที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับพันธุกรรม สิ่งแวดล้อม ภาวะโภชนาการและโรคร้ายของแต่ละบุคคล (Cheytim, 2017)

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการวิจัยแบบผสม (Mixed method) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เพื่อสัมภาษณ์ผู้รู้ในชุมชน สร้างเครื่องมือโดยการศึกษาวรรณกรรม ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำข้อมูลมาสรุปเป็นหัวข้อตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จากนั้นสร้างแบบสัมภาษณ์ส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญประเมินตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้แก้ไขสำนวนภาษาบางส่วน จากนั้นนำมาปรับปรุงและแก้ไขให้ถูกต้อง ชัดเจนเพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

ประชากร คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ประชาชน มีอายุ 50 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นตัวแทนจากอำเภอ 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอ

องค์กรฯ อำเภอบ้านนา และอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก และกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ซึ่งเป็นตัวแทนจาก อำเภอเมือง อำเภอองค์กรฯ อำเภอบ้านนา และอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก จำนวน 24 คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling)

เครื่องมือ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การวิเคราะห์ด้วย SWOT และใช้ TOWS Matrix เป็นเครื่องมือในการกำหนดกลยุทธ์

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคล ศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุของผู้นำชุมชนหรือตัวแทน โดยใช้สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยการพรรณนาบรรยายสรุปเป็นประเด็นใช้ทฤษฎีและประสบการณ์ในการวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ผู้ศึกษวิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งผลการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

เชิงปริมาณ

1. ข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 54.17 และเพศชาย ร้อยละ 45.83 มีอายุระหว่าง 60-69ปี ร้อยละ 58.33 ศึกษาในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 41.67 มีรายได้ไม่น้อยกว่า 10,000 บาท / ต่อเดือน 10,001 บาท – 20,000 บาท / ต่อเดือน 20,001 บาท – 30,000 บาท / ต่อเดือน สูงกว่า 30,000 บาท / ต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 25.00 เท่ากัน เคยและไม่เคยรับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ คิดเป็นร้อยละ 50.00 เท่ากัน

2. ศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุของผู้นำชุมชนหรือตัวแทน มีระดับความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} 3.74, S.D. 0.70) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก 2 ด้านและปานกลาง 1 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบยั่งยืนมีระดับความคิดเห็นระดับมาก (\bar{X} 4.30, S.D. 0.96) รองลงมาด้านการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ มีระดับความคิดเห็นระดับมาก \bar{X} 4.16, S.D. 0.79) และด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว มีระดับความคิดเห็นระดับปานกลาง (\bar{X} 2.77, S.D. 0.95) ดัง Table 1 ศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุของผู้นำชุมชนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

Table 1 Health tourism promotion potential for the elderly of community leaders or those involved in health tourism management

ศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ ของผู้นำชุมชนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	รวม (n=24)		
	\bar{X}	S.D.	แปลความ
การบริหารจัดการการท่องเที่ยว	2.77	0.95	ปานกลาง
การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	4.16	0.79	มาก
การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบยั่งยืน	4.30	0.96	มาก
รวม	3.74	0.70	มาก

เชิงคุณภาพ

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการให้มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุในท้องถิ่น พบว่า ตัวแทนชุมชนผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ มีความต้องการให้พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพผู้สูงอายุ โดยในแต่ละชุมชน ได้เสนอแนะวิธีการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพผู้สูงอายุ ดัง Table 2 วิธีการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

Table 2 Methods of community development into health tourism sites

ชุมชน	วิธีการพัฒนา
อำเภอเมือง	นครนายกมีทุนที่ดีมาก คือ อากาศบริสุทธิ์ ธรรมชาติที่สวยงาม การคมนาคมที่สะดวกและเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่าย มีศูนย์การเรียนรู้เชิงเกษตร มีรีสอร์ทที่บริการนวดสปาหลายแห่ง จึงมีกิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ ทั้งเชิงนิเวศน์ เชิงเกษตร เชิงวัฒนธรรม เชิงสุขภาพ ซึ่งทำให้สามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้หลากหลายผ่านกิจกรรมอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นการปั่นจักรยานชมธรรมชาติ ไหว้พระ ชวนสวนผักและผลไม้ การเรียนรู้ ทดลองทำอาหารจากพืชสมุนไพร การปลูกพืชสมุนไพร การแปรรูปผลิตภัณฑ์ ล้วนแล้วแต่เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ แต่ทั้งนี้ ชุมชนต้องการที่จะพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการชมรม ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพิ่มเติม ในเรื่องของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างมีหลักการที่ถูกต้องจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำความรู้มาปรับใช้ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ผู้นำชุมชนควรมีการจัดประชุม วางแผน ติดตาม และประเมินผลอย่างต่อเนื่องและให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นต่างๆ และสิ่งสำคัญยังขาดในเรื่องวิธีการประชาสัมพันธ์ อยากให้มีการอบรมการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์แก่คนในชุมชน

ชุมชน	วิธีการพัฒนา
อำเภอ องครักษ์	มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพผู้สูงอายุในท้องถิ่นให้มีความโดดเด่นแต่ละด้าน เช่น ด้านความปลอดภัยในการเดินทาง อาหาร วัฒนธรรมท้องถิ่น วิถีชีวิต แพทย์แผนไทย อาชีพหลักของคนในชุมชน แต่ปัจจุบันยังไม่มีเจ้าหน้าที่ภาครัฐมาอบรมแก่ผู้สูงอายุในชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จึงอยากให้มีการถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ชุมชน เสนอแนะแนวทางการบริหารแหล่งท่องเที่ยวให้มีคุณภาพปลอดภัย “เที่ยวอย่างไรให้มีความสุข” ผู้สูงอายุจะได้มีการพัฒนาความรู้ และได้ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ อาหารเพื่อสุขภาพ บำบัดผ่อนคลาย สปาวนวด รวมไปถึงพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้สะอาด ปลอดภัย มีแหล่งขายผลิตภัณฑ์ชุมชน และศูนย์การเรียนรู้เชิงเกษตร ซึ่งกิจกรรมต่างที่จัดต้องคำนึงความเหมาะสมของช่วงวัย และความปลอดภัยของผู้สูงอายุเป็นหลัก และควรมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ กิจกรรมผ่านช่องทางที่หลากหลาย
อำเภอบ้านนา	มีการสร้างกลุ่มอาชีพชุมชนจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้สูงอายุ เช่น ชุมไม้ไผ่วัดจุฬารามณ์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งหนึ่งของนครนายก วัดจุฬารามณ์เป็นวัดธรรมยุติ ผู้สูงอายุยอมใกล้ชิดกับศาสนา ซึ่งในพื้นที่ใกล้เคียงจะมีกลุ่มพืชสมุนไพร มีการทำเกษตรอินทรีย์ จึงมีการจัดตั้งกลุ่ม เพื่อร่วมกันวางแผน และสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นการปลูกพืชสมุนไพร การทำเกษตรอินทรีย์ และนำผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นมาจำหน่าย นอกจากนี้ มีศูนย์ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับสมุนไพร การนวดร่างกาย นวดฝ่าเท้า ประคบสมุนไพร จำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพร อย่างเช่น โรงพยาบาลบ้านนา ที่มีบุคลากรที่ได้รับการฝึกอบรมจากกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งก็เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่น่าสนใจ แต่อยากให้มีการพัฒนาองค์ความรู้และนำมาถ่ายทอดให้กับชุมชนที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียง เช่น การทำลูกประคบสมุนไพร การปลูกพืชสมุนไพร การนวด รวมไปถึงการให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมทำกิจกรรมไปด้วย นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวจะได้ผ่อนคลาย สุขภาพกายและจิตดีขึ้น ยังได้ความรู้ด้านสมุนไพรกลับไปดูแลตนเอง และผู้อื่นได้ด้วย
อำเภอปากพลี	การให้บริการด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุที่อยู่ในชุมชนอยู่แล้วได้ลุกขึ้นมาสร้างการท่องเที่ยวชุมชนให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรมโดยหัวใจของชุมชนเองโดยเฉพาะการสืบสานคุณค่าทางวัฒนธรรมท้องถิ่นไปพร้อมกันจึงเป็นจุดแข็งของแต่ละชุมชน เพื่อให้ผู้สูงอายุ มาสัมผัสวิถีชีวิตวิถีถิ่น ทั้งประเพณี วัฒนธรรม อาหารถิ่นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มผู้สูงอายุ การรวมกลุ่มจะทำให้มีกิจกรรมร่วมกันมีความสุขมีสุขภาพที่แข็งแรง ได้มิตรภาพ ดังนั้น จึงควรมีการวางแผนจัดการโปรแกรมการท่องเที่ยวให้เป็นรูปธรรม จัดให้เป็นระบบ โดยมีการใช้ทรัพยากรในชุมชนมาเป็นสิ่งดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว และต้องการให้หน่วยงานของรัฐเข้ามาสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพื่อเสริมสร้างรายได้เข้าสู่ชุมชนบนพื้นฐานการท่องเที่ยว และการปฏิบัติอย่างถูกต้อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตชุมชน

นอกจากนี้ ผู้นำชุมชนทุกคนต้องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพผู้สูงอายุในท้องถิ่นของตน เนื่องจากเห็นว่าจังหวัดนครนายกมีพื้นที่ และธรรมชาติที่โดดเด่นในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ อีกทั้ง ยังเป็นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมด้านสุขภาพ ได้พบปะพูดคุย มีส่วนร่วมในกิจกรรม ทำให้มีความรู้ และทักษะในการดูแลตนเองให้มีสุขภาพกายและใจที่ดีขึ้น นอกจากนี้ ยังเป็นการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับชุมชนจากการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพร่วมกันที่บริหารจัดการโดยชุมชนที่มีหลักการที่ถูกต้องเหมาะสม โดยคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ โดยใช้แบบสอบถามแบบกึ่งโครงสร้าง และใช้วิธีการสนทนากลุ่ม เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค และการวิเคราะห์เมทริกซ์ (TOWS Matrix) เพื่อสร้างกลยุทธ์เชิงรุกในการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดนครนายก ดัง Table 3 วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค และการวิเคราะห์เมทริกซ์ (TOWS Matrix) เพื่อสร้างกลยุทธ์เชิงรุกในการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดนครนายก

Table 3 Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats and TOWS Matrix analyzes to create a proactive strategy to increase the potential of health tourism for the elderly in Nakhon Nayok Province.

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
S1. มีทรัพยากรในท้องถิ่นที่โดดเด่นทั้งธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี อาหาร ผลไม้ ศูนย์บริการสุขภาพ ฯลฯ S2. มีบุคลากรและประชาชนชุมชนที่มีความรู้ด้านสุขภาพ S3. การให้บริการด้วยใจ มีเมตตาริจิต ยิ้มแย้มแจ่มใส มีความเป็นกันเอง	W1. การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวยังไม่ดีเท่าที่ควร W2. ความรู้ไม่ได้รับการถ่ายทอดสู่คนรุ่นใหม่ เนื่องจากประกอบอาชีพอื่น W3. ขาดทักษะเชิงวิชาการ เป็นทักษะส่วนตัวที่มีเท่านั้น
โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threats)
O1. เกิดตลาดสินค้าบริการผู้สูงอายุ O2. การมีศูนย์การเรียนรู้ที่มีความเป็นรูปธรรม O3. มีผู้นำแนะนำถ่ายทอดความรู้กับผู้สูงอายุให้เข้าใจในเรื่องสุขภาพ	W1. ความเหลื่อมล้ำด้านบริการสุขภาพ W2. ยังไม่มีการจัดการความรู้อย่างต่อเนื่อง ขาดการถ่ายทอดองค์ความรู้จากรุ่นสู่รุ่น W3. ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนไป
กลยุทธ์เชิงรุก (SO Strategy)	กลยุทธ์เชิงรับ (WO Strategy)
1. การจัดการการตลาดที่ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาผลิตเป็นสินค้าและบริการ หรือกิจกรรมเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ เช่น ผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพ การจัด	1. กำหนดแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและคนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการผลักดันให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

ศูนย์บริการส่งเสริมสุขภาพ การนัดเพื่อสุขภาพ การจัดงานเทศกาลประเพณีของชุมชน เป็นต้น 2. การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยมีปราชญ์ชุมชน มาให้ความรู้ด้านสุขภาพให้กับนักท่องเที่ยว และการถ่ายทอดภูมิปัญญาให้กับคนในชุมชน เช่น การสอนหรือสาธิตการทำอาหารเชิงสุขภาพ การทำลูกประคบ จากสมุนไพร การนวดและสปาเพื่อสุขภาพและความงาม โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วม 3. สร้างบุคลากรที่สามารถเป็นวิทยากรชุมชน ในการแนะนำให้ความรู้ด้านสุขภาพแก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ด้วยการบริการที่มีไมตรีจิต ยิ้มแย้มแจ่มใส มีความเป็นกันเอง โดยสนับสนุนให้คนในชุมชนได้มีโอกาสพัฒนาตนเองโดยการอบรมเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ	2. การสร้างความตระหนักและสำนึกรักบ้านเกิดให้กับคนรุ่นใหม่โดยมีการส่งเสริมอาชีพในชุมชน และให้มีการถ่ายทอดองค์ความรู้จากรุ่นสู่รุ่น 3. ส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีโอกาสพัฒนาตนเองด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการ มัคคุเทศก์ การศึกษาดูงาน เป็นต้น
กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST Strategy)	กลยุทธ์เชิงรับ (WT Strategy)
1. การจัดศูนย์บริการสุขภาพชุมชนเพื่อให้คนในชุมชนได้เข้าถึงและได้รับบริการอย่างทั่วถึง ทั้งในด้านการรักษาพยาบาล และการเป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านการศึกษาสุขภาพให้แก่นักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว 2. สร้างกิจกรรมโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างปราชญ์ชุมชนและคนรุ่นใหม่ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ	1. การมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถบริหารจัดการและกำหนดแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสม 2. สร้างภาคีเครือข่ายระหว่างชุมชนกับหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา องค์กรการบริหารส่วนตำบล ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว เพื่อสร้างศักยภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ 3. การสร้างแพลตฟอร์มออนไลน์เป็นฐานการเรียนรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ หรือการใช้ข้อมูลในการเรียนรู้เพื่อให้คนรุ่นใหม่ และนักท่องเที่ยวได้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงผลิตภัณฑ์และบริการเชิงสุขภาพของชุมชนได้อย่างทั่วถึง และง่ายต่อการเข้าถึงข้อมูล 4. การจัดอบรมการใช้เทคโนโลยีที่ช่วยในการส่งเสริมการตลาด การพัฒนาสินค้า การบริการ การกำหนดราคาสินค้า เป็นต้น

ข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพผู้สูงอายุ พบว่า ผู้นำชุมชนได้ให้ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่

อันดับที่ 1 ควรมีการบริหารจัดการของชุมชนอย่างเหมาะสมผู้นำชุมชนต้องเข้มแข็งและให้ความร่วมมืออย่างจริงจัง

อันดับที่ 2 ควรจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เช่น การทำอาหารและเครื่องดื่มน้ำเพื่อสุขภาพ การลีลาศ ชมสวนเกษตร ออกกำลังกาย นวด สปา ตรวจร่างกาย เป็นต้น

อันดับที่ 3 ควรมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

จากผลการสัมภาษณ์ข้างต้น สามารถสรุปแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพผู้สูงอายุ ในประเด็นดังนี้

1. ด้านการจัดการ ชุมชนควรมีการกำหนดกติกาและการจัดการร่วมกัน โดยจัดตั้งกลุ่ม หรือชมรม เพื่อดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพผู้สูงอายุ เชื่อมโยงบทบาทและแบ่งหน้าที่รับผิดชอบของแต่ละบุคคลให้ชัดเจน มีการกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนเป็นเจ้าของจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน โดยคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม อีกทั้ง การกระจายผลประโยชน์ที่เน้นความเป็นธรรม มีกองทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

2. ด้านบุคลากร ควรมีการพัฒนาความรู้คนในชุมชนในเรื่องการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยจัดอบรมในเรื่องที่เกี่ยวข้อง เช่น ความใส่ใจในการให้บริการ การจัดการกิจกรรมโปรแกรมการท่องเที่ยว การกำหนดราคาสินค้าและบริการ การพัฒนาเทคโนโลยี เป็นต้น ซึ่งควรมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้คนในชุมชนเกิดทักษะ และสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ในฐานะผู้ให้บริการการท่องเที่ยวได้รวมไปถึงถ่ายทอดความรู้สู่รุ่นต่อรุ่นเพื่อสร้างความยั่งยืน

3. ด้านการมีส่วนร่วม ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกับองค์กรทั้งภาครัฐ เอกชน ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว ด้วยการให้ผู้ประกอบการร่วมสนับสนุนกิจกรรมร่วมมือกับภาครัฐ เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดนโยบาย กิจกรรม และติดตามประเมินผล ตลอดจนมีการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภาคีอื่นเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และช่วยเหลือกัน อีกทั้งมีการเชื่อมโยงฐานข้อมูลต่าง ๆ ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพให้ดียิ่งขึ้นไป

4. ด้านผู้นำชุมชน ถ้าผู้นำชุมชนเข้มแข็ง สามารถกำหนดนโยบายเพื่อการขับเคลื่อนชุมชนไปสู่การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่มีศักยภาพ สามารถสร้างความเชื่อมั่นและนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และเกิดการพัฒนาไปสู่จุดหมายได้ดียิ่งขึ้น

5. ด้านการผลิตและบริการ การนำทรัพยากรท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นจากธรรมชาติ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา นำมาสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมท่องเที่ยวและบริการเชิงสุขภาพให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เช่น ในระหว่างที่นักท่องเที่ยวชมสวนสมุนไพร มีการบริการอาหารและเครื่องดื่มที่ทำจากพืชสมุนไพร หรือให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองทำอาหารจากสมุนไพร การปั่นจักรยานชมสวนเกษตร ไหว้พระ หลังจากนั้นให้บริการ

ขนาดเท่า การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เช่น ลูกประคบสมุนไพร ซึ่งอาจจะมีการสาธิตการทำลูกประคบ และให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองทำไปด้วย เป็นต้น เพื่อเป็นการดึงดูดความสนใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยว และอยากมาซ้ำ เนื่องจากชุมชนสามารถเชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบอื่นมาสู่การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่เกิดความหลากหลายและน่าสนใจมากขึ้น และที่สำคัญคือ การบริการด้วยความเต็มใจ มีความเป็นกันเอง หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส รวมไปถึงศูนย์การเรียนรู้ที่ให้บริการข้อมูล สาธารณูปโภค และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ

6. ด้านการประชาสัมพันธ์ ควรมีการประชาสัมพันธ์แนะนำสถานที่ท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพให้หลากหลายช่องทาง เช่น เว็บไซต์ Facebook ประกาศเชิญชวนในวิทยุ หนังสือพิมพ์ ท้องถิ่น การจัดประชุมและงานแสดงสินค้า การจัดทำแผนที่เชื่อมโยงไปสู่แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงด้วย แอปพลิเคชันมือถือ เป็นต้น รวมไปถึงด้านการตลาด มีการส่งเสริมการขาย จัดทำโปรโมชั่น ลดราคา เป็นต้น

การอภิปรายผล

1. ศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุของผู้นำชุมชนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

1.1 ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ชุมชนยังมีการบริหารจัดการได้ไม่ดีเท่าที่ควร โดยเฉพาะในเรื่องของการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนและภาครัฐในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ผู้สูงอายุ ซึ่งผลการศึกษามีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุในชุมชนยังไม่ได้แสดงศักยภาพ หรือองค์ความรู้ภูมิปัญญาที่มีอยู่มาใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้อย่างเป็นรูปธรรม เพราะยังขาดความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และยังไม่ได้รับโอกาสให้เป็นผู้นำ และได้เข้ามามีส่วนร่วมกับคนในชุมชน องค์กร และนักท่องเที่ยวในการทำกิจกรรมร่วมกันอย่างจริงจัง เนื่องจากยังไม่มีการเข้ามาจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการ รวมไปถึงการจัดทำแผนงานที่มีการเชื่อมโยงการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพผู้สูงอายุกับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมสนับสนุน โดยผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถาบันการศึกษา เข้ามาอบรมให้ความรู้แก่ชุมชนด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และส่งเสริมกิจกรรมให้เกิดการรวมกลุ่ม หรือเครือข่าย เพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (Kammanid, 2018) เพื่อมุ่งเน้นความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการร่วมกันพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เพื่อให้การสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ควรสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น และควรมีการปรึกษาหารือเกี่ยวกับมาตรการในการแก้ปัญหา และการบริหารจัดการให้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพให้อย่างสม่ำเสมอ การจัดกิจกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เพื่อให้มีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นมากขึ้น และทำให้ชุมชนให้มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว (Kupkitaphun & Bunjongmanee, 2020)

1.2 การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในเรื่องของการกำหนดราคาค่าบริการที่เหมาะสม ซึ่งผลการศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ทั้งนี้ชุมชนยังมีการตั้งราคาไม่ถูกต้องหรือการกำหนดราคาขายยังไม่ได้พิจารณาต้นทุนที่เกิดขึ้นจริง ส่งผลให้การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวยังไม่เกิดกำไรหรือผลตอบแทนคืนสู่ชุมชน ซึ่งชุมชนจะต้องมีความรู้ในการวางแผนกำหนดอัตราค่าบริการ มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือน และประยุกต์สู่ระบบบัญชีเงินกลุ่ม ซึ่งควรมีการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน หรือคณะกรรมการชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการด้านบัญชี ด้านการเงิน และด้านการตลาด นอกจากนี้ชุมชนท่องเที่ยวเชิงสุขภาพควรให้ความสำคัญกับการบันทึกบัญชีให้เป็นนิสัย โดยการจัดทำบัญชีให้เป็นระบบเพิ่มขึ้นเพื่อที่จะสามารถนำข้อมูลที่เป็นตัวเลขจากการบันทึกบัญชีมาใช้ประกอบในการวางแผนการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวให้ถูกทิศทางและมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น (Panya, 2012) ซึ่งสอดคล้องกับ Prasitbureerak (2015) ได้เสนอแนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้วยการนำเอาจุดคุ้มทุนมาใช้ควรมุ่งเน้นนำข้อมูลที่นำมาช่วยการวางแผนต้นทุน การวางแผนกำหนดอัตราค่าบริการนำเที่ยว และวางแผนการสร้างกำไรจากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนคืนสู่ชุมชนนำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนสืบไป

1.3 การจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบยั่งยืน ในเรื่องของการประสานงานขอความร่วมมือกับภาคเอกชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุในทุกๆ ด้าน และการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวจากสื่อต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ แอปพลิเคชัน แผ่นพับ เป็นต้น ซึ่งผลการศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ทั้งนี้เนื่องจาก ชุมชนยังขาดความรู้ในเรื่องการบริหารจัดการชุมชนเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการตลาด การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การบริการที่พัก การประชาสัมพันธ์ การนำอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก และเทคโนโลยีมาช่วยในการจัดการการท่องเที่ยว ดังนั้น ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพควรเสริมสร้างกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาคีเครือข่ายเพิ่มขึ้นเพื่อจะได้แนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนการท่องเที่ยว ซึ่งจะเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะช่วยยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชนให้ประสบความสำเร็จได้เร็วขึ้น (Panya, 2012) รวมไปถึงการพัฒนาทักษะด้านการสื่อสาร การให้บริการ การทำการตลาดเพื่อการประชาสัมพันธ์ชุมชน เพิ่มข้อมูลประชาสัมพันธ์ เพิ่มศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยวโดยใช้สื่อต่าง ๆ ให้หลากหลายช่องทาง ทั้งนี้การพัฒนาต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาชุมชนให้มีศักยภาพด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อไป (Bunnag & Charoenboon, 2015; Visadsoontornsaku, na Thalang, Tungbenchasirikul, & Jittithavorn, 2020)

2. แนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพผู้สูงอายุในพื้นที่ของจังหวัดนครนายก

จากผลการสัมภาษณ์เชิงลึก และการวิเคราะห์ SWOT ของชุมชน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหรือตัวแทนชุมชนมีความต้องการที่จะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพผู้สูงอายุ เนื่องจากเห็นว่าบริบทของจังหวัดนครนายกมีความพร้อมและมีความโดดเด่นที่จะสามารถพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี อาหาร ศูนย์บริการสุขภาพ ศูนย์การเรียนรู้สมุนไพร และการเกษตร ภูมิปัญญา ที่จะนำไปสู่การส่งเสริมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพผู้สูงอายุได้ และยังเป็น การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมด้านสุขภาพ ได้พบปะพูดคุย มีส่วนร่วมในกิจกรรม ทำให้มีความรู้

และทักษะในการดูแลตนเองให้มีสุขภาพกายและใจที่ดีขึ้น นอกจากนี้ ยังเป็นการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับชุมชนจากการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพร่วมกันโดยชุมชน แต่ทั้งนี้ ชุมชนยังมีจุดด้อย คือ ยังบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้ไม่ดี ขาดการถ่ายทอดภูมิปัญญา ขาดทักษะเชิงวิชาการ เช่น การเป็นวิทยากรชุมชน มัคคุเทศก์ วิธีการดูแลรักษาสุขภาพ การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เนื่องจากยังไม่มีจัดการความรู้อย่างต่อเนื่อง มีความเหลื่อมล้ำด้านการบริการสุขภาพจากอิทธิพลทางสังคม และความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี ทำให้วิถีการดำเนินชีวิตเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น ผู้ให้ข้อมูล ได้ให้ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ได้แก่ การบริหารจัดการของชุมชนอย่างเหมาะสมผู้นำชุมชนต้องเข้มแข็งและให้ความร่วมมืออย่างจริงจัง ควรจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เช่น การทำอาหารและเครื่องดื่มน้ำเพื่อสุขภาพ การลีลาศ ชมสวนเกษตร ออกกำลังกาย นวด สปา ตรวจจับร่างกาย เป็นต้น และควรมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

การพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

1. กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการควรจัดแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงกับชุมชน โดยพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและบริการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ เช่น จัดกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อให้ตรงกับความต้องการความสนใจ และเหมาะสมกับวัยของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายรรวมไปถึงการจัดบริการสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และที่สำคัญคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นหลัก

2. กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการ ควรมีการวางแผนเครือข่ายบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเข้าร่วมมือกับคนในพื้นที่เพื่อจัดกิจกรรมเชิงสุขภาพให้กับผู้สูงอายุ อีกทั้ง ประสานความร่วมมือทั้งภาครัฐ และเอกชน เพื่อวางแผนและให้ความรู้ในกิจกรรมการท่องเที่ยวได้เหมาะสมกับขีดความสามารถของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ การเชื่อมโยงฐานข้อมูลต่างๆเพื่อใช้ในการขับเคลื่อนพัฒนาในเชิงบูรณาการในทิศทางเดียวกันโดยมุ่งเน้นที่การสร้างแตกต่างของแต่ละพื้นที่ และยกระดับศักยภาพของผู้ประกอบการและแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถตอบสนองความต้องการและรองรับนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพผู้สูงอายุได้

3. หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา ควรมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับบุคลากรในชุมชนในด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อให้มีองค์ความรู้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ ในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสุขภาพ การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพและเหมาะสมกับผู้สูงอายุ การบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ

แนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพผู้สูงอายุ

1. ผู้ประกอบการภาคธุรกิจ ภาครัฐ และชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการให้บริการการท่องเที่ยว ควรมีการส่งเสริมการตลาด ด้วยการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพผู้สูงอายุ และการปรับปรุงข้อมูลการท่องเที่ยวให้ทันสมัย โดยใช้สื่อต่างๆ เช่น แอปพลิเคชัน เฟซบุ๊ก ยูทูป บล็อกเกอร์รีวิว เป็นต้น ซึ่งจะเป็นช่องทางที่

สามารถเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารได้อย่างทั่วถึง และมีเนื้อหาที่เป็นแรงบันดาลใจ สร้างความเชื่อมั่นในด้านความปลอดภัย และเห็นคุณค่าของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในกลุ่มนักท่องเที่ยวสูงอายุได้

2. ชุมชนควรเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ โดยการวางแผนและแบ่งหน้าที่รับผิดชอบของแต่ละบุคคลให้ชัดเจน มีการกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนเป็นเจ้าของจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน โดยคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. ควรศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพผู้สูงอายุ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อการรองรับนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพผู้สูงอายุ และสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนจากธุรกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2. ควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้สูงอายุ เพื่อนำผลข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพให้ตอบสนองความต้องการ รวมไปถึงเป็นแหล่งกิจกรรม สิ่งอำนวยความสะดวก และความปลอดภัยที่สามารถสร้างความเชื่อมั่นแก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้

3. ควรพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นและการบริการเพื่อการเพิ่มประสิทธิภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพผู้สูงอายุ เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจชุมชน ยกระดับรายได้ และพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดนครนายก โดยมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยมุ่งพัฒนาให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวศักยภาพของชุมชน คือ การต้อนรับด้วยอัธยาศัยไมตรีที่ดี ให้บริการที่มีความเป็นมิตรและดูแลเอาใจใส่จากจิตบริการ รวมไปถึงการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่จะช่วยดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามา และมีการบริหารจัดการโดยการวางแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับนโยบายและบริบทของสภาพแวดล้อมชุมชน และพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ โดยอาศัยสิ่งที่เป็นจุดเด่นของชุมชน คือ มีพื้นที่ และธรรมชาติที่โดดเด่นในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เช่น การออกกำลังกาย ศูนย์การเรียนรู้เชิงเกษตร อาหาร เครื่องดื่ม วัฒนธรรมท้องถิ่น แพทย์แผนไทย บริการนวด สปา เป็นต้น อีกทั้งส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมด้านสุขภาพ ได้พบปะพูดคุย มีส่วนร่วมในกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นการวางแผน ถ่ายทอดองค์ความรู้ การแลกเปลี่ยน พบปะพูดคุย ร่วมทำกิจกรรมด้านสุขภาพ ทำให้มีความรู้ และทักษะในการดูแลตนเองให้มีสุขภาพกายและใจที่ดีขึ้น นอกจากนี้ ยังเป็นการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับชุมชนจากการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพร่วมกันที่บริหารจัดการโดยชุมชนที่มีหลักการที่ถูกต้องเหมาะสม

References

- Bunnag, O. & Charoenboon, R. (2015). The Potential Development Guideline of Tourism in Kanchanaburi Province to Support the ASEAN Community. *Rajabhat Chiang Mai Research Journal*, 16(1), pp.1-15. Retrieved from <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/cmrrresearch/article/view/95174/74361> (in Thai)
- Chanchaochai, D. (2013). Thailand and Health Tourism. *Seminar Marketing*, 2013 (159). (in Thai)
- Cheytim, A. (2017). *Happiness of the Elderly in the Senior Citizens Club in Bangkok*. (Master's thesis, Silpakorn University). (in Thai)
- Chusri, W. & Lalitsasivimol, W. (2020). Health Tourisms: Thailand's Competitiveness. *Princess of Naradhiwas University Journal of Humanities and Social Sciences*, 7(2), pp.205-226. Retrieved from <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/pnuhuso/article/view/227727/166493> (in Thai)
- Kammanid, S. (2018). *The Community Based Health Tourism Management: Case Study Mueng District, Mae Hong Son Province*. Chiang Mai: Chiang Mai Rajabhat University. (in Thai)
- Kianwatana, K. (2018). Situations and Trends of World and Thailand Health Tourism. *Journal of Cultural Approach*, 19(35), pp.77-87. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/cultural_approach/article/view/123953/94030 (in Thai)
- Kupkitaphun, K. & Bunjongmanee, P. (2020). The Guidelines of Health Tourism Development of European Tourist in Prachuap khiri khan Province. *Journal of Graduate Studies Valaya Alongkorn Rajabhat University*, 14(1), pp.1-13. Retrieved from <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JournalGradVRU/article/view/211712/163883> (in Thai)
- Nakhon Nayok Provincial Office. (2019). *Nakhon Nayok Province Development Plan, 2018 - 2021 (2019 review)*. Nakhon Nayok: Office. (in Thai)
- Panya, R. (2012). *Development the Potential of Medical Tourism Management of Chiang Mai Local Community Phase 3*. Retrieved from file:///C:/Users/Library/Downloads/562-58-MGT-NRCT.pdf (in Thai)

- Prasitbureerak, P. (2015). A Study of Breakeven Point for Sustainable Community-Based Tourism, Baan Sanlomjoy Community, Tambon Suthep, Amphur Muang, Chiang Mai. *FEU Academic Review Journal*, 9(1), pp.81-92. Retrieved from <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/FEU/article/view/29468/32283> (in Thai)
- Pratep, T. (2021). *21st century and elderly tourism in Thailand*. Retrieved from <https://bsru.net/ศตวรรษที่21กับการท่องเที่ยว/> (in Thai)
- Report on the situation of the Thai elderly in 2020*. (2020). Retrieved from <https://thaitgri.org/?p=39784> (in Thai)
- SleepHappy. (2022). *3 Factor of Health and wellness travel trends for 2022*. Retrieved from <https://healthserv.net/3ปัจจัยสู่เทรนด์-WellnessTourism-การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ-ปี2565-13541>
- Soonthonsmai, V. and Thammachart, P. (2016). Community-Based Healthy Tourism Patterns for Sustainable Development of Community-Based Enterprise Networking in Prajinburi Province. *Journal of the Association of Researchers*, 21(3), pp.167-181. Retrieved from <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jar/article/view/244223/166158> (in Thai)
- Tabirak, A. (2012). Potential Development of Cultural Tourism Management for the Nyahkur Ethnic Group Thepsathit District, Chaiyaphum Province. (Master's thesis, Khon Kaen University). (in Thai)
- Teeranon, K. (2018). Thailand's Wellness Tourism: Situation and Potential towards Competition of ASEAN Region, *FEU Academic Review Journal*, 12 (Supplement), 22-34. (in Thai)
- Toonpirom, V. (2019). *Wellness Tourism : New Tourism Strategy*. Retrieved from <http://gotomanager.com/content/wellness-tourism-ยุทธศาสตร์ใหม่การท่องเที่ยว> (in Thai)
- Tourism Authority of Thailand. (2018). *Tourism Strategic*. Bangkok: Tourism Authority of Thailand. (in Thai)
- Visadsoontornsaku, P., na Thalang, C., Tungbenchasirikul, S. & Jittithavorn, C. (2020). Potentiality Development Approach for Community-based Tourism in Nakhon Ratchasima Province. *The Journal of Development Research*, 10(3), pp.22-33. Retrieved from <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/JDAR/article/view/244095/165447> (in Thai)
- Yonwikai, W. (2019). Business Development Guidelines to Support Tourism Behaviors of Elders Travelling in Thailand. *Dusit Thani College Journal*, 13(2), 428-438. Retrieved from <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/journaldtdc/issue/view/16528/3836> (in Thai)

แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มผู้สูงอายุ ในจังหวัดสมุทรปราการ

Guideline for Development of Marketing Strategies for Local Products of the
Elderly Group in SamutPrakan Proviencie

ภัทรา สุขะสุนนท์

Patra Sukasukont

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ประเทศไทย

Dhonburi Rajabhat University, Thailand

E-mail: patra_sukasukont@yahoo.com

(Received : June 9, 2022 Revised : August 15, 2022 Accepted : August 22, 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสามารถ ปัญหาและอุปสรรคในการสร้างรายได้ของผู้สูงอายุ การรับรู้และภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่พึงประสงค์ของผู้บริโภค สิ่งแวดล้อมทางการตลาดที่เกี่ยวข้องต่อการพัฒนากลยุทธ์การตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชน และนำเสนอแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากผู้สูงอายุ 400 ราย และผู้บริโภค 400 ราย วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา สัมภาษณ์ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ประสบความสำเร็จ และบุคลากรจากหน่วยงานของรัฐที่ดูแลการสร้างอาชีพแก่ผู้สูงอายุ ถึงแนวคิดสิ่งแวดล้อมทางการตลาด 22 ราย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาความสามารถในการสร้างรายได้พบว่า อยู่ในระดับมาก 3 ด้าน คือ ความพร้อมของตนเอง ความพร้อมการบริหารจัดการ และความพร้อมทางการตลาด ส่วนความพร้อมทางการเงินอยู่ในระดับปานกลาง ผลการศึกษาการรับรู้และภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่พึงประสงค์ของผู้บริโภค พบว่า ผู้บริโภครับรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชุมชน แต่ไม่แน่ใจว่าตราสินค้าใดเป็นของผู้สูงอายุ และมีภาพลักษณ์ที่พึงประสงค์ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านผลิตภัณฑ์ ราคา สถานที่และช่องทางการกระจายสินค้า การสื่อสารการตลาด บริการ และองค์กร ผลการศึกษาสิ่งแวดล้อมทางการตลาดที่เกี่ยวข้องต่อการพัฒนากลยุทธ์การตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชน พบว่าผลิตภัณฑ์ชุมชนมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว จัดจำหน่ายรูปแบบเดิมๆ ขาดการประชาสัมพันธ์ ผู้สูงอายุมีความพร้อมที่จะทำงานหนัก แต่ขาดความรู้ในการประกอบธุรกิจ และขาดทายาทสานต่อ ช่องทางจำหน่ายที่น่าสนใจคือขายผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และผลการนำเสนอแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มผู้สูงอายุ พบว่า ควรนำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาและสร้างเอกลักษณ์ให้แก่ผลิตภัณฑ์ และสื่อสารเพื่อสร้างการรู้จักผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และควรมี

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในช่องทางการจัดจำหน่าย ซึ่งจะช่วยสร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้นของกลุ่มผู้สูงอายุ และสามารถสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจที่เข้มแข็งต่อไป

คำสำคัญ: กลยุทธ์การตลาด ผลิตภัณฑ์ชุมชน ผู้สูงอายุ

Abstract

The objectives of the research were to study the abilities, problems, and obstacles in generating an income of elderly, consumers' perception and desirable image of local products, marketing environment related to the development of local product marketing strategies, and to present the guideline for developing marketing strategies of elderly group's local products. The data were collected from 400 elderly and 400 consumers using questionnaire and analyzed for their descriptive statistics. The interviews of successful local product entrepreneurs and officers from governmental agencies who attend to career building for elderly with the total of 22 persons about marketing environment were analyzed using content analysis. The results of the study on the abilities to generate an income reveal 3 aspects at a high level: their own readiness, management readiness, and marketing readiness. The budget readiness is at a moderate level. The results of the study on consumers' perception and desirable image reveal that consumers know the local products but are unsure of which brands are made by elderly. The desirable images of the products are at a high level in all aspects: products, prices, locations and distribution, marketing communication, services, and organizations. The results of the study on marketing environment related to the development of local product marketing strategies reveal that the local products are unique but are marketed in an old fashion and lacked of advertisement; while the elderly are determined but lack of knowledge in business management and successors. A distribution channel of interest is via online social media. The presentation of the guideline for developing marketing strategies of elderly group's local products suggests that local knowledge should be used to develop and create uniqueness to the products, marketing communication should be improved to make the product well known on online social media, and cooperative networks in product distribution and distribution channels should be established in order to promote the income of elderly from local products and to build a foundation for stronger economic immunity.

Keywords: Marketing strategies, Local products, Elderly

บทนำ

ในปี 2566 คาดว่าประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป ในประเทศไทยจะมีจำนวนเพิ่มขึ้น สังคมที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุสูงขึ้นและวัยทำงานมีสัดส่วนลดลงนั้น จะส่งผลกระทบต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายว่า ควรมีการส่งเสริมการทำงานอย่างต่อเนื่องของแรงงานที่มีอายุมากให้สามารถพึ่งตนเองได้ และส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น (Phromphak, 2013) การสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีงานทำ มีรายได้ โดยการนำผลิตภัณฑ์ชุมชนมาช่วยสร้างอาชีพให้ผู้สูงอายุ จะช่วยลดงบประมาณการช่วยเหลือผู้สูงอายุของรัฐบาล และลดภาระค่าใช้จ่ายของลูกหลานในการเลี้ยงดู

ผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นการผลิตหรือจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ให้กลายเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ มีจุดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของตนเองที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น โดยมีหน่วยงานของรัฐเข้ามาสนับสนุนในเรื่องวิชาการ เทคโนโลยี และช่องทางการตลาด ทำให้รายได้จากการขายสินค้า หมุนเวียนอยู่ในชุมชน เศรษฐกิจของชุมชนเข้มแข็ง สมาชิกในชุมชนพึ่งตนเองได้ (Office of local wisdom and community enterprise, n.d.) แต่เมื่อติดตามผลการดำเนินงานของผลิตภัณฑ์ชุมชน ในปี 2561 พบว่าผลิตภัณฑ์ชุมชนจำนวนมากกว่า 40% ของโครงการทั้งหมด ไม่สามารถก้าวเข้าสู่การแข่งขันในตลาดโลกได้ เพราะมีจุดอ่อนด้านการตลาด คือ ผลิตภัณฑ์ไม่มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น ไม่มีความแตกต่างกัน บรรจุภัณฑ์ไม่สวยงามและไม่ทันสมัย การตั้งราคาไม่สอดคล้องกับต้นทุนสินค้า ขาดช่องทางการจัดจำหน่าย และขาดการประชาสัมพันธ์ทำให้ผู้บริโภคไม่รู้จักสินค้าและไม่สามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้ (Kongarchapat, 2019) จากปัญหาผลิตภัณฑ์ชุมชนดังกล่าว เป็นปัญหาทางการตลาดที่ควรรับดำเนินการแก้ไข

จังหวัดสมุทรปราการ เป็นที่ตั้งและเป็นพื้นที่ในความดูแลของมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี มีผลิตภัณฑ์ชุมชนหลากหลายประเภท แต่ยังไม่มีการแยกกลุ่มออกเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนของผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตาม ผลิตภัณฑ์ชุมชนในภาพรวมของจังหวัด ยังมียอดขายสูงไม่ถึง 1 ใน 10 ของประเทศ (Community development department, 2020) ดังนั้นเพื่อสนับสนุนนโยบายของรัฐช่วยสร้างรายได้แก่ผู้สูงอายุ และจากปัญหาการตลาดของผลิตภัณฑ์ชุมชนในภาพรวมตามที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ เพื่อเป็นแนวทางให้กลุ่มผู้สูงอายุใช้ในการดำเนินงานทางการตลาด และใช้ในการแข่งขันกับผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมในตลาดได้ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีงานทำ มีรายได้ในการดำรงชีพและช่วยเหลือครอบครัว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสามารถ ปัญหา และอุปสรรคในการสร้างรายได้ของกลุ่มผู้สูงอายุ ในจังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อศึกษาการรับรู้และภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่พึงประสงค์ของผู้บริโภค ในจังหวัดสมุทรปราการ

3. เพื่อศึกษาสิ่งแวดล้อมทางการตลาดที่เกี่ยวข้องต่อการพัฒนากลยุทธ์การตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มผู้สูงอายุ ในจังหวัดสมุทรปราการ

4. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มผู้สูงอายุ ในจังหวัดสมุทรปราการ

การพัฒนากรอบคิดการวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการพัฒนากลยุทธ์การตลาดจาก Wheelen and Hunger (2006, p.137) โดยมีหลักการว่า การพัฒนากลยุทธ์การตลาดให้สามารถดำเนินการได้นั้น ต้องศึกษาสิ่งแวดล้อมทางการตลาดขององค์กร ซึ่ง Kotler & Armstrong (2016, p.95) กล่าวถึงสิ่งแวดล้อมทางการตลาดว่า ประกอบด้วย ภายในธุรกิจ ผู้จำหน่ายทรัพยากรการผลิต ลูกค้า คู่แข่งขัน สาธารณชน คนกลางทางการตลาด ประชากรศาสตร์ เศรษฐกิจ ธรรมชาติ เทคโนโลยี กฎหมาย/การเมือง และวัฒนธรรม แล้วนำมาวิเคราะห์ SWOT คือ การวิเคราะห์จุดแข็ง (Strength) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunity) และอุปสรรค (Threat) และใช้เครื่องมือ TOWS Matrix เป็นแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มผู้สูงอายุ สำหรับใช้ในการแข่งขันในตลาดที่เหมาะสมต่อไป

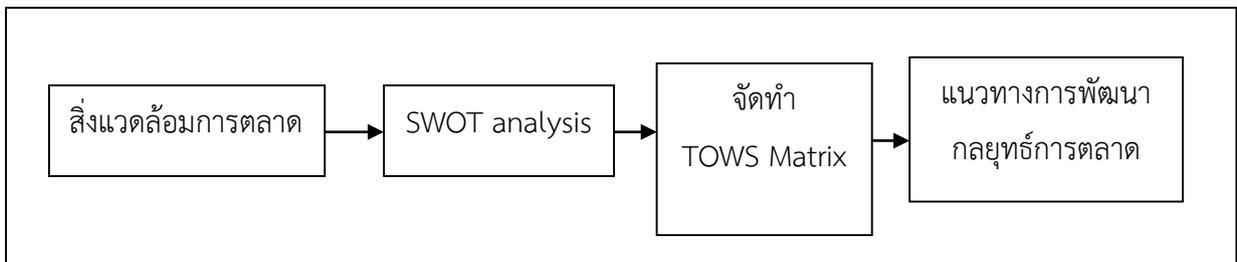

Figure 1 Research Conceptual Framework

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาสิ่งแวดล้อมทางการตลาดด้วยวิธีการสำรวจความสามารถ ปัญหาและอุปสรรคในการสร้างรายได้ของผู้สูงอายุ สำรวจการรับรู้และภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มผู้สูงอายุที่พึงประสงค์ของผู้บริโภค ศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางการตลาดต่างๆ โดยขั้นตอนการวิจัย มีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาความสามารถ ปัญหาและอุปสรรคในการสร้างรายได้ของผู้สูงอายุที่มีอายุระหว่าง 60-75 ปี ที่ผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน แต่ยังไม่ได้ลงทะเบียนผู้ผลิต ผู้ประกอบการโอท็อป ณ โรงเรียนผู้สูงอายุ ชมรมผู้สูงอายุ วิสาหกิจชุมชน ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จาก 6 อำเภอ ๆ ละไม่น้อยกว่า 60 คน ในจังหวัดสมุทรปราการ รวมจำนวน 400 รายจากสูตรไม่ทราบจำนวนประชากรของ W.G. Cochran (1953) ในส่วนความสามารถในการสร้างรายได้ ศึกษาโดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากหลักการประเมินความพร้อมในการประกอบธุรกิจของ สมคิด บางโม (Bangmo, 2016, p.13) ได้แก่ ด้านความพร้อมของตนเอง ด้านความพร้อมทางการเงิน ด้านความพร้อมทางการตลาด และด้านความพร้อมการบริหารจัดการ

ลักษณะข้อคำถามแบบมาตราส่วน (Rating scale) วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการสร้างรายได้ ศึกษาโดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากปัญหาและอุปสรรคในการประกอบธุรกิจของ ณิชกุล ลีลาวัฒนานันท์ (Lelawatananan, 2019) ได้แก่ ด้านเงินทุน ด้านการตลาด ด้านการบริหารจัดการ และด้านการผลิต ลักษณะข้อคำถามแบบคำตอบให้เลือกสองทาง (Dichotomous questions) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยความถี่ ร้อยละ หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยวิธี Cronbach's Alpha ได้เท่ากับ .96 ซึ่งหากมีค่า .70 ขึ้นไปกล่าวได้ว่าเชื่อถือได้ค่อนข้างสูง (Prasith-rathsint, 2007, p. 284)

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาการรับรู้และภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มผู้สูงอายุที่พึงประสงค์จากผู้บริโภคที่มาแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ตลาด ร้านค้าผลิตภัณฑ์ชุมชน และแหล่งชุมชนในจังหวัดสมุทรปราการ ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง รวมจำนวน 400 ราย จากสูตรไม่ทราบจำนวนประชากรของ W.G. Cochran (1953) โดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากการศึกษาการกำหนดภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ที่พึงประสงค์ของรุ่งรัตน์ ชัยสำเร็จ (Chaisamrej, 2012, p.3) ได้แก่ภาพลักษณ์ที่พึงประสงค์ 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ ราคา สถานที่และช่องทางการกระจายสินค้า การสื่อสารการตลาด บริการ และองค์กร ลักษณะข้อคำถามแบบคำตอบหลายตัวเลือก (Multiple choice) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยความถี่ ร้อยละ และแบบมาตราส่วน (Rating scale) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยวิธี Cronbach's Alpha ได้เท่ากับ .95 ซึ่งหากมีค่า .70 ขึ้นไปกล่าวได้ว่าเชื่อถือได้ค่อนข้างสูง (Prasith-rathsint, 2007, p.284)

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาสิ่งแวดล้อมทางการตลาดที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มผู้สูงอายุจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผลจากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 และ 2 และใช้แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นจากแนวคิดสิ่งแวดล้อมทางการตลาดของ Kotler & Armstrong (2016, p.95) คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จากผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ประสบความสำเร็จ 2 ราย นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการฝ่ายดูแลวิสาหกิจชุมชนของจังหวัด 2 ราย และหัวหน้าฝ่ายส่งเสริมและพัฒนาอาชีพขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และองค์การบริหารส่วนตำบลจาก 6 อำเภอ ๆ ละ 3 ราย รวมทั้งสิ้น 22 ราย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ขั้นตอนที่ 4 ศึกษาแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ โดยนำผลการศึกษาจากขั้นตอนที่ 3 มาวิเคราะห์ SWOT แล้วนำผลมาจัดทำ TOWS Matrix (Wheelen & Hunger, 2006, p. 144) เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความสามารถ ปัญหา และอุปสรรคในการสร้างรายได้ของกลุ่มผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุมีความสามารถในการสร้างรายได้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .53 ปัญหาและอุปสรรคในการสร้างรายได้มีปัญหาด้านเงินทุนมากที่สุด ร้อยละ 24.80 รายละเอียดดัง Table 1 ความสามารถในการสร้างรายได้ของกลุ่มผู้สูงอายุ และ Table 2 ปัญหาและอุปสรรคในการสร้างรายได้ของกลุ่มผู้สูงอายุ

Table 1 Income generation capacity of the elderly

ความสามารถในการสร้างรายได้	\bar{x}	S.D.	ลำดับที่	ระดับความสามารถ
1. ด้านความพร้อมของตนเอง	4.39	0.61	1	มาก
2. ด้านความพร้อมทางการเงิน	3.35	0.64	4	ปานกลาง
3. ด้านความพร้อมทางการตลาด	3.89	0.57	3	มาก
4. ด้านความพร้อมการบริหารจัดการ	4.10	0.65	2	มาก
รวมทุกด้าน	4.00	0.53		มาก

Table 2 Problems and obstacles in income generation among the elderly

ปัญหาและอุปสรรคในการสร้างรายได้	ไม่มีปัญหาและอุปสรรค		มีปัญหาและอุปสรรค	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ด้านเงินทุน	301	75.30	99	24.80
2. ด้านการตลาด	331	82.80	69	17.30
3. ด้านบริหารจัดการ	322	80.5	78	19.50
4. ด้านการผลิต	323	80.8	77	19.30

2. ผลการศึกษาการรับรู้และภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่รับรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชุมชน ร้อยละ 85.00 แต่ไม่รู้และไม่แน่ใจว่าตราสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนใดเป็นของผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ ร้อยละ 34.80 และ 43.30 ตามลำดับ สนใจผลิตภัณฑ์ประเภทอาหารมากที่สุด ร้อยละ 51.70 เมื่อวิเคราะห์ภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่พึงประสงค์ในผลิตภัณฑ์แต่ละประเภท พบว่า อยู่ในระดับมากทุกประเภท ได้แก่ อาหาร ค่าเฉลี่ย 3.84 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.55 เครื่องดื่ม ค่าเฉลี่ย 4.04 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.56 ของใช้ ประดับ ตกแต่ง ค่าเฉลี่ย 3.83 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.54 ผ้าและเครื่องแต่งกาย ค่าเฉลี่ย 3.89 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.54 สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร ค่าเฉลี่ย 3.75 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.58 และนวด โยคะ และบริการต่างๆ ค่าเฉลี่ย 3.99 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.53 รายละเอียดดัง Table

3-5 Table 3 การรับรู้ผลิตภัณฑ์ชุมชนของผู้บริโภค, Table 4 ความสนใจซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนของผู้บริโภค และ Table 5 ภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทต่างๆ ที่พึงประสงค์ของผู้บริโภค

Table 3 Consumer Community Product Perceptions

การรับรู้	ใช่		ไม่ใช่		ไม่แน่ใจ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ท่านรู้ว่าผลิตภัณฑ์ชุมชนใช้วัตถุดิบหรือทรัพยากร และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาทำการพัฒนาจนกลายเป็นสินค้าที่สามารถสร้างรายได้แก่ชุมชน	340	85.00	13	3.30	47	11.80
2. ท่านรู้ว่าผลิตภัณฑ์ชุมชนไม่ได้หมายถึงตัวสินค้าเพียงอย่างเดียว แต่เป็นกระบวนการทางความคิด รวมถึงการบริการ การดูแลการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การรักษาภูมิปัญญาไทย การท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี การต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามที่กล่าวมาทั้งหมดนี้	333	83.30	20	5.00	47	11.80
3. ท่านเคยเห็นสื่อโฆษณา ประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มผู้สูงอายุของจังหวัดสมุทรปราการ	163	40.80	92	23.00	145	36.30
4. ท่านเคยได้ยินคนชมผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มผู้สูงอายุของจังหวัดสมุทรปราการว่าดี	153	38.30	82	20.50	165	41.30
5. ท่านเคยได้รับการแนะนำให้ซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มผู้สูงอายุของจังหวัดสมุทรปราการ	148	37.00	130	32.50	122	30.50
6. ท่านรู้ว่าผลิตภัณฑ์ชุมชนตราใดเป็นของกลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการผลิต	88	22.00	139	34.80	173	43.30

Table 4 Consumers' interest in purchasing community products

ประเภทผลิตภัณฑ์ชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
อาหาร	207	51.70
เครื่องดื่ม	28	7.00
ของใช้ ประดับ ตกแต่ง	68	17.00
ผ้าและเครื่องแต่งกาย	27	6.80
สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร	47	11.80
นวด โยคะ และบริการต่างๆ	23	5.80

Table 5 Image of different types of community products the consumer's desire

ภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน	\bar{x}	S.D.	ลำดับที่	ระดับที่พึงประสงค์
1. อาหาร				
ด้านผลิตภัณฑ์	3.89	0.57	2	มาก
ด้านราคา	3.84	0.66	4	มาก
ด้านสถานที่และช่องทางการกระจายสินค้า	3.78	0.61	5	มาก
ด้านการสื่อสารการตลาด	3.66	0.75	6	มาก
ด้านบริการ	3.91	0.65	1	มาก
ด้านองค์กร	3.87	0.64	3	มาก
รวมทั้งหมด	3.84	0.55		มาก
2. เครื่องดื่ม				
ด้านผลิตภัณฑ์	4.16	0.59	1	มาก
ด้านราคา	4.05	0.80	4	มาก
ด้านสถานที่และช่องทางการกระจายสินค้า	3.90	0.58	5	มาก
ด้านการสื่อสารการตลาด	3.90	0.68	5	มาก
ด้านบริการ	4.07	0.59	3	มาก
ด้านองค์กร	4.12	0.68	2	มาก
รวมทั้งหมด	4.04	0.56		มาก
3. ของใช้ ประดับ และตกแต่ง				
ด้านผลิตภัณฑ์	3.83	0.54	3	มาก
ด้านราคา	3.87	0.65	2	มาก
ด้านสถานที่และช่องทางการกระจายสินค้า	3.81	0.61	4	มาก
ด้านการสื่อสารการตลาด	3.68	0.82	5	มาก
ด้านบริการ	3.87	0.67	2	มาก
ด้านองค์กร	3.91	0.66	1	มาก
รวมทั้งหมด	3.83	0.54		มาก
4. ผ้าและเครื่องแต่งกาย				
ด้านผลิตภัณฑ์	3.87	0.46	4	มาก
ด้านราคา	3.82	0.68	5	มาก
ด้านสถานที่และช่องทางการกระจายสินค้า	3.79	0.62	6	มาก
ด้านการสื่อสารการตลาด	3.90	0.73	3	มาก
ด้านบริการ	3.91	0.65	2	มาก
ด้านองค์กร	4.15	0.66	1	มาก
รวมทั้งหมด	3.89	0.54		มาก

ภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน	\bar{x}	S.D.	ลำดับที่	ระดับที่พึงประสงค์
5. สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร				
ด้านผลิตภัณฑ์	3.81	0.58	4	มาก
ด้านราคา	3.88	0.65	1	มาก
ด้านสถานที่และช่องทางการกระจายสินค้า	3.61	0.68	5	มาก
ด้านการสื่อสารการตลาด	3.55	0.72	6	มาก
ด้านบริการ	3.82	0.66	3	มาก
ด้านองค์กร	3.85	0.72	2	มาก
รวมทั้งหมด	3.75	0.58		มาก
6. นวด โหรมสเทย์ และบริการ				
ด้านผลิตภัณฑ์	3.93	0.58	4	มาก
ด้านราคา	4.02	0.67	3	มาก
ด้านสถานที่และช่องทางการกระจายสินค้า	3.93	0.65	5	มาก
ด้านการสื่อสารการตลาด	3.88	0.86	6	มาก
ด้านบริการ	4.18	0.65	1	มาก
ด้านองค์กร	4.04	0.64	2	มาก
รวมทั้งหมด	3.99	0.53		มาก

3. ผลการศึกษาสิ่งแวดล้อมทางการตลาดที่เกี่ยวข้องต่อการพัฒนากลยุทธ์การตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มผู้สูงอายุ พบว่า มีการรวมกลุ่มระหว่างผู้สูงอายุเพื่อแปรรูปทรัพยากรจากชุมชนเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่ายโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีการผสมผสานของขนบธรรมเนียม ประเพณีหรือวิถีชีวิตของชาวบ้าน แต่ไม่มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการผลิต ทำให้ผลิตได้ช้าและไม่มีมาตรฐาน บรรจุภัณฑ์ไม่สวย ไม่ทันสมัย วัตถุดิบส่วนใหญ่หาได้ในหมู่บ้าน/ชุมชน บางช่วงมีปัญหาขาดแคลน เพราะมีเฉพาะในฤดูกาล ทำให้วัตถุดิบมีราคาสูงขึ้น จัดจำหน่ายรูปแบบเดิมๆ คือ วางขายทั่วไปและออกจากร้านจำหน่ายกับภาครัฐ ขาดการประชาสัมพันธ์ แต่ได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐและภาคเอกชน ไม่ได้กำหนดราคาเชิงธุรกิจ ขาดทุนทรัพย์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ผู้สูงอายุมีความพร้อมที่จะทำงานหนักและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มีการบริหารคน/สมาชิกในกลุ่มได้ดีมาก แต่ยังขาดความรู้ในการประกอบธุรกิจ การดำเนินงานขาด ทายาทสานต่อ ช่องทางจำหน่ายที่น่าสนใจคือขายผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อออนไลน์ คู่แข่งขันเป็นผู้ประกอบการอุตสาหกรรมที่มีรูปแบบการผลิตที่ทันสมัย มีเงินลงทุนสูง มีช่องทางการจัดจำหน่ายที่หลากหลายและสามารถกระจายผลิตภัณฑ์ได้ครอบคลุมตลาดเป้าหมายมากกว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่รับรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชุมชนแต่ไม่รู้ว่าตราใดเป็นของผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ ให้ความสนใจซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทอาหารมากที่สุด แต่การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และรุนแรงส่งผลให้ภาคการบริโภคของประเทศชะลอตัวลง เนื่องจากประชาชนออกมาจับจ่ายใช้สอยและท่องเที่ยววันน้อยลง

4. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มผู้สูงอายุ แสดงผลการวิเคราะห์ SWOT และ TOWS Matrix รายละเอียดดัง Table 6 การวิเคราะห์ SWOT และการทำ TOWS Matrix

Table 6 SWOT Analysis and TOWS Matrix

ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก	จุดแข็ง(S) S1 ผู้สูงอายุมีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น S2 ผู้สูงอายุมีพลังใจในการทำงาน S3 วัตถุประสงค์ในการผลิตหาได้ง่ายในชุมชน S4 ผลิตภัณฑ์มีลักษณะโดดเด่น S5 นำวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีผสมผสานกับผลิตภัณฑ์ชุมชน S6 ผู้สูงอายุมีทักษะในการบริหารคน S7 ผู้สูงอายุมีความพร้อมในการพัฒนาตน	จุดอ่อน(W) W1 ไม่มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการผลิตสินค้า W2 ขาดความรู้และทักษะการดำเนินธุรกิจ W3 ขาดเงินทุนในการดำเนินงาน W4 สภาพร่างกายผู้สูงอายุไม่เอื้ออำนวย W5 ผู้สูงอายุขาดแรงจูงใจในการทำธุรกิจ W6 ขาดสภาพคล่องทางการเงินไม่ดี W7 ไม่มีทายาทสืบทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
โอกาส(O) O1 มีเทคโนโลยีสมัยใหม่สำหรับการผลิตและจำหน่ายสินค้า O2 มีช่องทางการจัดจำหน่ายที่หลากหลาย O3 รัฐบาลสนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน O4 ผู้จำหน่ายทรัพยากรการผลิตมีอยู่ทั่วไป O5 ลูกค้าส่วนใหญ่สนใจซื้อสินค้าอาหารเพิ่มขึ้น O6 มีหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนช่วยเหลือ O7 ทรัพยากรธรรมชาติของไทยที่เอื้อต่อการดึงดูดใจนักท่องเที่ยว O8 มีทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้เป็นวัตถุดิบเพียงพอต่อผลิตในฤดูกาล O9 ผู้สูงอายุได้รับการส่งเสริมการทำงานและการมีรายได้	กลยุทธ์ SO 1.พัฒนาผลิตภัณฑ์จากวัตถุดิบในท้องถิ่นโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ผสมผสานกับวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นตำแหน่งผลิตภัณฑ์สำหรับลูกค้ากลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ(S1,S3,S4,S5,S7,O4,O8) 2.จัดตั้งเครือข่ายช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนผสมผสานกับช่องทางการท่องเที่ยวของจังหวัดสมุทรปราการ โดยความร่วมมือระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลกับสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาและห้างสรรพสินค้าในจังหวัดสมุทรปราการ (S2,S6,O1,O2,O3,O6)	กลยุทธ์ WO 1.องค์การบริหารส่วนตำบลร่วมมือกับภาคธุรกิจจัดหาเทคโนโลยีที่ทันสมัยสำหรับการผลิต เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีมาตรฐาน (W1,W3,W6,O1,O3,O6) 2.จำหน่ายผลิตภัณฑ์โดยเฉพาะประเภทอาหารในรูปแบบใหม่ เช่นแบบเฟรนไชส์ ออนไลน์ (W3,W4,W6,W7,O2,O4,O5) 3.มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีจัดอบรมความรู้และทักษะการประกอบการธุรกิจและการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ประกอบการผู้สูงอายุ(W2,W5,O9)
อุปสรรค(T) T1 วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตบางชนิดมีตามฤดูกาลให้ช่วงนอกฤดูกาลขาดแคลน T2 ลูกค้าส่วนใหญ่ไม่ทราบว่าผลิตภัณฑ์ตราใดของจังหวัดสมุทรปราการเป็นของผู้สูงอายุผลิต T3 คู่แข่งชั้นมีเงินทุนสูงและมีช่องทางการจัดจำหน่ายที่ครอบคลุมลูกค้ากลุ่มเป้าหมายมากกว่า T4 งบประมาณที่ได้รับจากรัฐไม่เพียงพอ T5 มีช่องทางขายออนไลน์แต่ขาดผู้ประสานงาน (Admin)กับภายนอก T6 ลูกค้ามีอำนาจซื้อลดลง	กลยุทธ์ ST 1.พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายประเภทและหลายระดับราคา (S1,S3,S4,S5,T1,T6) 2.องค์การบริหารส่วนตำบลจัดตั้งกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนกลุ่มผู้สูงอายุและสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับค้าปลีกในจังหวัดเพื่อใช้เป็นช่องทางการจัดจำหน่าย (S1,S4,S5,T2,T3,T4) 3. ประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มผู้สูงอายุให้เป็นที่รู้จักแก่ลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย (S1,S4,S5,T2,T3)	กลยุทธ์ WT 1.องค์การบริหารส่วนตำบลจัดตั้งศูนย์จัดจำหน่ายสินค้าทางออนไลน์ประจำอำเภอหรือตำบล โดยมีผู้ประสานงาน (Admin)ให้ผู้ประกอบการสูงอายุ (W1,W2,T5) 2.หาแนวทางการเก็บรักษาคุณภาพวัตถุดิบสำหรับใช้นอกฤดูกาล (W1,T1)

จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมใน Table 6 ได้นำผลการทำ TOWS Matrix มาสร้างแนวทางการกำหนดกลยุทธ์การตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มผู้สูงอายุ ดังนี้

4.1 กลยุทธ์การตลาดในเชิงรุก (SO Strategy) ประกอบด้วย

4.1.1 พัฒนาผลิตภัณฑ์จากวัตถุดิบในท้องถิ่นโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ผสมผสานกับวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นตำแหน่งผลิตภัณฑ์ สำหรับลูกค้ากลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ

4.1.2 จัดตั้งเครือข่ายช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนผสานกับช่องทางการท่องเที่ยวของจังหวัดสมุทรปราการ โดยความร่วมมือระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลกับสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาและห้างสรรพสินค้าในจังหวัดสมุทรปราการ

4.2 กลยุทธ์การตลาดในเชิงป้องกัน (ST Strategy) ประกอบด้วย

4.2.1 พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายประเภทและหลายระดับราคา

4.2.2 องค์การบริหารส่วนตำบลจัดตั้งกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนกลุ่มผู้สูงอายุและประสานสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับค้าปลีกในจังหวัด เพื่อใช้เป็นช่องทางการจัดจำหน่าย

4.2.3 ประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มผู้สูงอายุให้เป็นที่รู้จักแก่ลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย

4.3 กลยุทธ์การตลาดในเชิงแก้ไข (WO Strategy) ประกอบด้วย

4.3.1 องค์การบริหารส่วนตำบลร่วมมือกับภาคธุรกิจจัดหาเทคโนโลยีที่ทันสมัยสำหรับการผลิต เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีมาตรฐาน

4.3.2 จำหน่ายผลิตภัณฑ์โดยเฉพาะประเภทอาหาร ในรูปแบบใหม่ เช่นแบบเฟรนไชส์ออนไลน์

4.3.3 มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีจัดอบรมความรู้และทักษะการประกอบการธุรกิจและการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ประกอบการผู้สูงอายุ

4.4 กลยุทธ์การตลาดในเชิงแก้ไข (WT Strategy) ประกอบด้วย

4.4.1 องค์การบริหารส่วนตำบลจัดตั้งศูนย์จัดจำหน่ายสินค้าทางออนไลน์ประจำอำเภอหรือตำบลโดยมีผู้ประสานงาน(Admin) ให้ผู้ประกอบการสูงอายุ

4.4.2 หาแนวทางการเก็บรักษาคุณภาพวัตถุดิบสำหรับใช้นอกฤดูกาล

การอภิปรายผล

1. จากผลการศึกษาความสามารถ ปัญหาและอุปสรรคในการสร้างรายได้ของผู้สูงอายุ ในจังหวัดสมุทรปราการ ที่พบประเด็นสำคัญว่า ผู้สูงอายุมีความสามารถด้านความพร้อมของตนเองมากที่สุด โดยเฉพาะในเรื่องความมีพลังที่จะลุกขึ้นสู้ใหม่ได้อย่างรวดเร็ว และมีความพร้อมที่จะทำงานหนักและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค แต่ความรู้ในการใช้เทคโนโลยีขายสินค้าทางออนไลน์อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากผู้สูงอายุของงานวิจัยนี้เกิดในช่วงระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 บ้านเมืองเสียหายมาก ทำให้ประชาชนต้องเร่งฟื้นฟูและพัฒนาประเทศ จึงทำให้ผู้สูงอายุมีลักษณะเป็นคนที่เชื่อมั่นในตนเอง รักสันโดษ ให้ความสำคัญกับตัวเองและปัจจุบัน (Marshall & Johnston, 2015, p.166) ซึ่งคุณลักษณะนี้ทำให้ผู้สูงอายุมีพลังในการทำงานอย่างมาก แม้มีอุปสรรคก็จะลุกขึ้นสู้ใหม่และพยายามผ่านไปให้ได้ แต่ด้วยนี้ได้ผ่านการเรียนรู้ชีวิตมามากแล้ว ทำให้มีความสนใจเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ น้อยกว่าวัยเด็ก และเทคโนโลยีการขายสินค้าทางออนไลน์เพิ่งเริ่มเข้ามาใช้เพียงไม่นาน ทำให้ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีขายสินค้าทางออนไลน์น้อย

นอกจากนี้ เมื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการสร้างรายได้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชุมชนของผู้สูงอายุที่พบว่า มีปัญหาและอุปสรรคในด้านเงินทุนมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ อังสนา ประสี และชจวรรณ อธิรัตน์ (Prasee & Itrat, 2012, p.88-92) ที่พบว่าธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีปัญหาทางการเงินมากที่สุด สำหรับปัญหาการสร้างความแตกต่างในรูปแบบผลิตภัณฑ์และราคา มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของศรีนทร์ ชันติวัฒนกุล (Khantiwattanakul, 2015, p.69) ส่วนปัญหาและอุปสรรคในเรื่องการผลิตสินค้าให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน และควบคุมต้นทุนการผลิตไม่ได้แน่นอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กรรณิการ์ สายเทพ และ พิชญ่า เพิ่มไทย (Saithep & Permthai, 2017, p.1-8)

จากภาพรวมปัญหาและอุปสรรคทั้งหมดนั้น มีความสอดคล้องกับฉันทมัย เจียรกุล (Chiarakul, 2014, p.177-191) ที่กล่าวถึงปัญหาของผลิตภัณฑ์ชุมชน ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับเครือข่ายวิสาหกิจ การจัดการการตลาด การผลิต การเงิน เทคโนโลยี และขาดการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างจริงจัง ทั้งนี้เนื่องจากผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นการนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่าย (Office of local wisdom and community enterprise, n.d.) ลักษณะการดำเนินงานจึงเป็นธุรกิจเล็กๆ เงินลงทุนมีน้อย และไม่มีความรู้ในการดำเนินทางธุรกิจ อาศัยประสบการณ์ที่สะสมมาปรับเปลี่ยนวิธีการเพื่อให้จำหน่ายได้เพิ่มขึ้น

2. จากผลการศึกษาการรับรู้และภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มผู้สูงอายุที่พึงประสงค์ ในจังหวัดสมุทรปราการ ที่พบประเด็นสำคัญว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่รับรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชุมชน แต่ไม่แน่ใจว่าตราสินค้าใดเป็นของผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ ทั้งนี้เนื่องจากรัฐบาลให้การสนับสนุนผลิตภัณฑ์ชุมชนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 (Community development office Ban sang district Prachinburi province, 2020) ทำให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไป แต่ยังไม่มีการประชาสัมพันธ์เจาะจงไปที่ผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มผู้สูงอายุ นอกจากนี้ผู้บริโภคให้ความสนใจผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทอาหารมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย

ของทัศนมา หงส์มา (Hongma, 2010) และแคทรียา ปันทะนะ (Pantana, 2014) เนื่องจากอาหารเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีพของผู้บริโภค

เมื่อนำกลุ่มผู้บริโภคแยกตามความสนใจซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทอาหาร เครื่องดื่ม ของใช้ ประดับ ตกแต่ง ผ้าและเครื่องแต่งกาย สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร และนวด โยมสเตย์ และบริการต่างๆ มาวิเคราะห์หาภาพลักษณ์ที่พึงประสงค์ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านสถานที่และช่องทางการกระจายสินค้า ด้านการสื่อสาร การตลาด ด้านบริการ และด้านองค์กร พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของทัศนมา หงษ์มา (Hongma, 2010) และแคทรียา ปันทะนะ (Pantana, 2014) และสอดคล้องกับที่รุ่งรัตน์ ชัยสำเร็จ (Chaisamrej, 2012, p.3) กล่าวเกี่ยวกับการกำหนดภาพลักษณ์ที่พึงประสงค์ว่าประกอบด้วย 6 ด้านดังกล่าว

3. จากผลการศึกษาสิ่งแวดล้อมทางการตลาดที่เกี่ยวข้องต่อการพัฒนากลยุทธ์การตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มผู้สูงอายุ ที่พบว่า ผลิตภัณฑ์ชุมชนจะใช้ทรัพยากรการผลิตที่ทำได้จากชุมชน โดยใช้ความเป็นปราชญ์ชาวบ้านของผู้ผลิตสร้างสรรค์และพัฒนาผลิตภัณฑ์ ยังมีปัญหาในการผลิตและขายผลิตภัณฑ์ ไม่สามารถจัดหาเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ทันสมัยมาใช้ในการดำเนินงานได้ ทำให้ผลิตภัณฑ์ไม่ได้มาตรฐาน และขาดการประชาสัมพันธ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของอมรรรัตน์ อนันต์วราพงษ์ (Ananwaraphong, 2014, p.126-151) เนื่องจากผู้ผลิตเป็นธุรกิจขนาดเล็ก เงินลงทุนน้อย และขาดความรู้ในการประกอบธุรกิจ ส่วนคุณลักษณะของผู้สูงอายุนั้นผู้สูงอายุมีภูมิปัญญาเก่าแก่ มีเคล็ดลับในการผลิตสินค้าที่ได้มาจากการสะสมประสบการณ์ในการผลิตมานาน มีความเชี่ยวชาญ อดทนและตั้งใจที่จะดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีการบริหารคน/สมาชิกในกลุ่มได้ดีมาก มีความสามารถเรื่องการมอบงานให้ตรงตามความสามารถและความถนัดของคน สอดคล้องกับคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ดีของกตัญญู หิรัญญสมบูรณ์ (Hiransomboon, 2009, p.10) ในส่วนการช่วยเหลือจากภาครัฐก็ยังมีข้อจำกัดจากงบประมาณ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Curry & Sura(2007, p.85-94) ได้พบว่า ปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่ทำให้โครงการยังไม่สามารถแก้ปัญหาความยากจนในสังคมชนบทได้ก็คือได้รับการสนับสนุนทางการเงินยังไม่เพียงพอ

4. จากผลการศึกษาแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มผู้สูงอายุ ในจังหวัดสมุทรปราการ พบประเด็นสำคัญที่ว่าการผลิตผลิตภัณฑ์ควรใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น โดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ผสมผสานกับวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นตำแหน่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของนุรีฮาน สาละ (Saleah, 2015, p.5-6) และกรมมีหน่วยงานของรัฐให้ความช่วยเหลือในด้านเทคโนโลยี ความรู้ในการประกอบธุรกิจ การจัดจำหน่ายตามช่องทางที่หลากหลายและทางออนไลน์ และการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ สอดคล้องกับผลการวิจัยของกฤษณะ ดาราเรือง (Dararuang,2017, p.131-140) ที่กล่าวว่าให้แสวงหาความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์เข้าสู่ตลาด Modern trade พัฒนาการดำเนินงานด้วยการตลาด 4.0 ผ่าน Social media และ Digital marketing พัฒนาศักยภาพบุคลากรและพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ที่ตอบสนองและสอดคล้องกับความต้องการของตลาด เนื่องจากผู้ประกอบการผู้สูงอายุเป็นคนในท้องถิ่นที่ไม่ได้ศึกษาการประกอบธุรกิจมาโดยตรง และมีเงินลงทุนน้อย หน่วยงานภาครัฐต้องให้การสนับสนุน

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ผู้สูงอายุมีความพร้อมที่จะทำงานหนักและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มีการบริหารคน/สมาชิกในกลุ่มได้ดีมาก แต่ยังคงขาดความรู้ในการประกอบธุรกิจ การดำเนินงานขาดทายาทสานต่อ ปัญหาและอุปสรรคในการสร้างรายได้มีปัญหาด้านเงินทุนมากที่สุด ผู้สูงอายุมีการรวมกลุ่มเพื่อแปรรูปทรัพยากรจากชุมชนเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่ายโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการผสมผสานของขนบธรรมเนียมประเพณีหรือวิถีชีวิตของชาวบ้าน ทำให้ผลิตภัณฑ์มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว แต่ไม่มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการผลิต ทำให้ผลิตได้ช้าและไม่มีมาตรฐาน วัตถุประสงค์ส่วนใหญ่หาได้ในชุมชน แต่บางช่วงขาดแคลนเพราะมีเฉพาะในฤดูกาล จัดจำหน่ายรูปแบบวางขายทั่วไปและออกร้านจำหน่ายกับภาครัฐ ขาดการประชาสัมพันธ์ รัฐบาลให้การสนับสนุนการดำเนินงาน ผู้บริโภคส่วนใหญ่รับรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชุมชน แต่ไม่แน่ใจว่าตราสินค้าใดเป็นของผู้สูงอายุ สนใจผลิตภัณฑ์ประเภทอาหารมากที่สุด ช่องทางจำหน่ายที่น่าสนใจคือขายผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อออนไลน์ คู่แข่งขันเป็นผู้ประกอบการอุตสาหกรรมที่มีรูปแบบการผลิตที่ทันสมัย มีเงินลงทุนสูง มีช่องทางการจัดจำหน่ายครอบคลุม ตลาดเป้าหมายมากกว่า

ดังนั้นแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ ควรดำเนินการดังนี้

1. ด้านผลิตภัณฑ์ ควรนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ และมีการควบคุมคุณภาพการผลิตให้มีมาตรฐาน ควรพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายที่สามารถใช้วัตถุดิบในแต่ละฤดูกาลมาเป็นวัตถุดิบได้ และหาแนวทางการเก็บรักษาวัตถุดิบให้มีคุณภาพเพื่อไว้ใช้ออกฤดูกาล
2. ด้านราคา ควรกำหนดราคาเชิงธุรกิจ ราคามีความสมเหตุสมผล และควรมีหลายระดับราคาให้เลือก
3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ควรมีช่องทางการจัดจำหน่ายตามแหล่งชุมชน แหล่งท่องเที่ยว และทางออนไลน์ และสืบสานทายาทการผลิตในระบบเฟรนไชส์
4. ด้านการสื่อสารการตลาด ควรประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ให้ลูกค้ารู้จัก ในรูปแบบเล่าเรื่องราวประวัติความเป็นมาและความพิเศษของผลิตภัณฑ์ โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์

ทั้งนี้หากภาครัฐและภาคเอกชนได้แก่ องค์กรบริหารส่วนตำบล สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา ธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี และสถานประกอบการต่างๆ ได้ทำความร่วมมือให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุ ในด้านการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ เงินทุน และเทคโนโลยีที่ทันสมัยสำหรับการดำเนินงาน จะช่วยให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนของผู้สูงอายุเป็นที่รู้จักและยอมรับแก่ผู้บริโภคเพิ่มขึ้น

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับขนบธรรมเนียมประเพณีมาสร้างเป็นจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ จะทำให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนของแต่ละท้องถิ่นมีความเป็นเอกลักษณ์และแตกต่างทางการแข่งขัน สามารถดึงดูดความสนใจและนำไปสู่การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ซึ่งจะช่วยให้ผู้สูงอายุมีรายได้และช่วยรักษาศิลปและวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้นๆ ให้คงอยู่ต่อไป

References

- Ananwaraphong, A. (2014). The Product Development Approach of Banghuosueo Community, Samut prakan Province Following the Sufficiency Economy Philosophy. *Journal of Fine Arts Research and Applied Arts*,1(2), 126-151. (In Thai)
<http://www.research.rmutt.ac.th/?p=12549>
- Bangmo, S. (2016). *Entrepreneurship* (7th ed.). Bangkok: SK Book. (In Thai)
- Chaisamrej, R. (2012). *Branding Strategies to Promote Business Marketing*. Retrieved from kantacandidate.blogspot.com/2012/02/blog-post22.html (In Thai)
- Chiarakul, T. (2014). The Problems and the Adaptation of OTOP to AEC. *Executive Journal*, 34(1), 177-191. (In Thai)
https://www.bu.ac.th/knowledgecenter/executive_journal/jan_june_14/pdf/aw18.pdf
- Cochran, W. G. (1953). *Sampling Techniques*. New York: John Wiley & Sons.
- Community Development Department. (2563). *Total Sales of OTOP*. Retrieved from http://logi.cdd.go.th/cddcenter/cdd_report/otop_r04.php. (In Thai)
- Community Development Office of Ban Sang District, Prachinburi Province. (2020). *Background of the One Tambon One Product Project*. Retrieved from <https://district.cdd.go.th/bansang/services/ความเป็นมาโครงการหนึ่ง/> (In Thai)
- Curry, R.L., & Sura, K. (2007). Human Resource Development (HRD) Theory and Thailand's Sufficiency Economy Concept and its "OTOP" Program. *Journal of Third World Studies*, 24(2), 85-94. <https://www.jstor.org/stable/45198863>
- Dararuang, K. (2017). Development of Product and Market Strategy for Ban Kao Lame Community Enterprise, NakhonSawan Province. *Suthiparithat Journal*, 31(100), 131-140. (In Thai)
- Hiransomboon, K. (2009). *Small and Medium Enterprises*(8thed). Bangkok: Text and Journal Publication. (In Thai)
- Hongma, T. (2010). *Influential Marketing Mix Factors which Effect Purchasing Behavior of OTOP Products Produced by Koh Kred Community Enterprise, Nontaburi Province*. Retrieved from <https://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/275469> (In Thai)
- Khantiwattanakul, S. (2015). Problems and Solution for Product Marketing Development of Professional Groups in Chatuchak District in order to Develop a Sustainable Business. *Srinakharinwirot Business Journal*, 6(1), 69. (In Thai)
<https://ejournals.swu.ac.th/index.php/MBASBJ/article/view/6022>

- Kongarchapat, B. (2019). *3 Weaknesses of Thai OTOP and 5 Secrets of Success 20 Thai Brands are not Defeated by any Nation in the World*. Retrieved from <https://www.marketingoops.com/reports/industry-insight/decoding-the-success-of-thai-local-brand/> (In Thai)
- Kotler, P. & Armstrong, G. (2016). *Principles of Marketing*(16thed.). London: Pearson Education Limited.
- Lelawatananan, N. (2019). *Thai SME Problem*. Retrieved from <http://www.prosoftmyaccount.com/ArticleInfo.aspx?ArticleTypeID=2224&ArticleID=9618>
- Marshall, G.W., & Johnston, M.W. (2015). *Marketing Management*(2nded.). New York: McGraw-Hill.
- Office of Local Wisdom and Community Enterprise. (n.d.). *The One Tambon One Product Project*. Retrieved from <https://cep.cdd.go.th>. (In Thai)
- Pantana, K. (2014). *Factors of Marketing Mix Influencing OTOP Buying Behavior of Chom Tong District Chiang Mai Province*. Retrieved from http://hrd.rmutl.ac.th/hrd/extend_uploads/140616131148.pdf (In Thai)
- Phromphak, C. (2013). *Aging Society in Thailand*. Retrieved from http://library.senate.go.th/document/Ext6078/6078440_0002.PDF (In Thai)
- Prasee, A. & Itrat, Ka. (2012). Operational Issues and Support Requirements of Small and Medium Enterprises in NakhonSawan Province. *Journal of Modern Management Science*, 5(1), 88-92. (In Thai)
<http://www.mgts.lpru.ac.th/journal/index.php/mgts/article/view/10>
- Prasith-rathsint, S. (2007). *Research Methodology in Social Science* (14thed.). Bangkok: Samlada. (In Thai)
- Saithep, K, & Permthai, P. (2017). Guideline for the Community Product Development for Export of Artificial Flowers Community Business Group at Mae Tha Sub-district, Mae Tha District, Lampang Province. *Journal of Modern Management Science*, 10(2), 1-10. (In Thai) <http://www.mgts.lpru.ac.th/journal/index.php/mgts/article/view/444>
- Saleah, N. (2015). *Marketing Strategies for Halal Food Products of the Community Enterprises in Narathiwat Province*. Dissertation, Degree of Master of Business Administration in Agribusiness Management, Prince of Songkhla university. (In Thai)
- Wheelen, T.L. & Hunger, D.J. (2006). *Strategic Management and Business Policy* (10thed.). New Jersey: Pearson Prentice Hall.

ความรู้ ทักษะ และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการผลิตข้าวอินทรีย์ของ ชาวนาในจังหวัดพิษณุโลก

Paddy Farmer's Knowledge, Attitude and Key Factors Affecting the Decision
Making on Organic Rice Production of Farmers in Phitsanulok Province

ปิยะดา วชิระวงศ์กร

Piyada Wachirawongsakorn

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ประเทศไทย

Faculty of Science and Technology, Pibulsongkarm Rajabhat University, Thailand

ทองใส จันทองกร

Thongsai Jamnongkarn

คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา ประเทศไทย

Faculty of Science, Kasetsart University Sriracha Campus, Thailand

E-mail: piyada333@hotmail.com and jamnongkan.t@ku.ac.th

(Received : June 8, 2022 Revised : August 15, 2022 Accepted : August 19, 2022)

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการศึกษาระดับความรู้ ทักษะ และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการผลิตข้าวอินทรีย์ของชาวนาในจังหวัดพิษณุโลก โดยการสุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้ปลูกข้าวแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็นจำนวน 150 คน โดยการสุ่มเลือกแบบบังเอิญ กลุ่มตัวอย่างแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 50 คน ตามรูปแบบการปลูกข้าว คือ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัย และกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโดยใช้วิธีการปลูกทั่วไป โดยเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามที่ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (โครงการวิจัยรหัส PSRU-EC 2021/014) ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวส่วนใหญ่จะมีอายุอยู่ในช่วง 51-60 ปี และจบการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา เกษตรกรผู้ปลูกข้าวเคยรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการปลูกข้าวอินทรีย์ถึงร้อยละ 78.00 โดยแหล่งข้อมูลที่ได้รับมากที่สุด คือ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร (ร้อยละ 71.33) รองลงมา ได้แก่ เอกสาร (ร้อยละ 28.00) และผู้นำชุมชน (ร้อยละ 27.33) ตามลำดับ เมื่อวัดระดับความรู้การผลิตข้าวอินทรีย์เห็นได้ว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดพิษณุโลกมีความรู้ในอยู่ในระดับปานกลาง-ระดับมาก (ร้อยละ 63.20-80.72) สำหรับภาพรวมทัศนคติของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในการยอมรับการผลิตข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.05 \pm 0.37$) และปัจจัยที่ส่งผลทำให้เกิดการตัดสินใจในการปลูกข้าวอินทรีย์ คือ ปัจจัยด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตข้าว (ระดับมากที่สุด :

$\bar{X} = 4.51 \pm 0.05$) รองลงมา คือ ปัจจัยด้านสังคม (ระดับมาก : $\bar{X} = 4.14 \pm 0.19$) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (ระดับมาก : $\bar{X} = 4.06 \pm 0.35$) และปัจจัยด้านนิเวศวิทยา (ระดับปานกลาง: $\bar{X} = 2.63 \pm 1.34$) ตามลำดับ

คำสำคัญ: ข้าวอินทรีย์ ข้าวปลอดภัย การตัดสินใจ ความรู้ ทัศนคติ ความคิดเห็น ชาวนา

Abstract

This study was to study the level of knowledge, attitudes and key factors influencing decision-making on organic rice production of farmers in Phitsanulok Province. 150 rice farmers were selected by using non-probability random sampling technique for inclusion in a sample based on accidental sampling. The samples were divided into three groups that each group contained 50 farmers based on their selected rice farming method: organic rice farming, safe rice farming, and conventional farming. The data collection tool was questionnaire which has been approved by the ethics committee for research in human subjects (Research project code: PSRU-EC code 2021/014). The results revealed that most rice farmers were in the age between 51-60 years old and graduated from primary school level. 78.00% of farmers had received information toward organic rice cultivation, which most received from agricultural extensionists (71.33%), followed by handout (28.00%) and community leaders (27.33%), respectively. Measuring the knowledge level of organic rice production, farmers in Phitsanulok Province had moderate to high levels of knowledge (63.20%-80.72%). The farmers' attitude toward of adopting organic rice farming was at overall highest level ($\bar{X} = 4.05 \pm 0.37$). The factors affecting the farmer's decisions to apply organic rice cultivation were rice production assistance factor (Highest level: $\bar{X} = 4.51 \pm 0.05$), followed by social factor (High level: $\bar{X} = 4.14 \pm 0.19$), economic factor (High level: $\bar{X} = 4.06 \pm 0.35$), and ecological factor (Medium level: $\bar{X} = 2.63 \pm 1.34$), respectively.

Keywords: Organic rice, Safety rice, Decision, Knowledge, Attitude, Opinion, Farmer

บทนำ

ทางการเกษตรที่ส่งออกได้เป็นลำดับที่ 2 ของโลก (Office of the National Economic and Social Development Council (NESDC), 2020) ทั้งนี้ กระแสในปัจจุบันและอนาคต ความต้องการของประชากรของโลกและของไทยหันมาให้ความสนใจในการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ อาหารที่มีความปลอดภัย ผ่านกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีคุณภาพได้มาตรฐานสากล ซึ่งมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะข้าวอินทรีย์ที่ผู้บริโภคได้ให้คุณค่าและพร้อมที่จะจ่ายเงินเพิ่มขึ้นสำหรับการบริโภคข้าวที่จะตอบสนองต่อการมีสุขภาพที่ดี ซึ่งตลาดข้าวอินทรีย์จะอยู่ในประเทศที่มีเศรษฐกิจดี ประชาชนมีความต้องการซื้อสูง เช่น สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น จีน ฮองกง และสิงคโปร์ ราคาข้าวเปลือกอินทรีย์ที่ชาวนาได้รับจะสูงกว่าราคาข้าวเปลือกทั่วไป จึงเป็นโอกาสและช่องทางอันดีของชาวนาไทยในการที่จะเพิ่มปริมาณการผลิตข้าวอินทรีย์ และข้าวที่มีการปฏิบัติตามระบบการเกษตรที่ดี (GAP) ที่มีคุณภาพได้มาตรฐานเพื่อการแข่งขัน (Rice Department, 2020) รัฐบาลได้กำหนดนโยบายความปลอดภัยด้านอาหารเพื่อให้อาหารที่ผลิตและบริโภคภายในประเทศมีความปลอดภัยและได้มาตรฐานทัดเทียมสากล มีการส่งเสริมการผลิต การแปรรูป สินค้าเกษตร เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มตามระบบความปลอดภัยและได้มาตรฐาน อย่างไรก็ตาม ผลผลิตทางการเกษตรจำนวนมากในปัจจุบันยังประสบกับปัญหา โรค แมลง และสารพิษตกค้างเกินค่ามาตรฐานที่กำหนด (Maximum Residue Limits : MRL) (Phoket et al., 2016) ประกอบกับแนวโน้มความต้องการของผู้บริโภคที่เอาใจใส่ดูแลสุขภาพมากขึ้น การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และอันตรายจากการปนเปื้อนสารเคมีในสินค้าเกษตรทั่วโลก ส่งผลให้ผู้บริโภคหันมานิยมบริโภคผลิตภัณฑ์อาหารและสินค้าเกษตรที่ไม่ใช้สารเคมี และให้ความสำคัญกับคุณภาพและความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์มากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การสร้างความตระหนักแก่ผู้ผลิตและผู้บริโภคทั่วโลกในเรื่องความสำคัญของมาตรฐานระบบการจัดการความปลอดภัยของอาหาร โดยการควบคุมป้องกันอันตรายจากฟาร์มหรือแหล่งผลิตพืชผลทางการเกษตรถึงโต๊ะอาหาร จึงต้องให้ความสำคัญกับเกษตรปลอดภัย

จังหวัดพิษณุโลกเป็นจังหวัดหนึ่งในเขตภาคเหนือตอนล่างที่มีพื้นที่เหมาะสมสำหรับการทำการเกษตร โดยมีพื้นที่ทำการเกษตรประมาณร้อยละ 41 ของพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัด หรือ 2,814,602 ไร่ จากพื้นที่ทั้งหมด 6,822,068.75 ไร่ (Phitsanulok Province Statistical Office, 2015) โดยข้าวถือเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญอันดับ 1 ในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง โดยจากข้อมูลจากแผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ปี 2558-2561 พบว่าจังหวัดพิษณุโลกมีพื้นที่ปลูกข้าวนาปีและผลผลิตเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ 1,235,775 ไร่ ด้วยผลผลิตข้าวเฉลี่ย 1,150,487 ตัน นอกจากนี้ ยังมีพื้นที่ปลูกข้าวและผลผลิตข้าวนาปรังสูงที่สุดอีกด้วย โดยมีพื้นที่ปลูก 824,013 ไร่ ให้ผลผลิต 520,822 ตัน จากข้อมูลข้างต้นทำให้เห็นว่าข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของเขตภาคเหนือตอนล่างและมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ข้าวจึงจัดได้ว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่สำคัญทางเศรษฐกิจของจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 1 ตามแผนพัฒนาภาคเหนือตอนล่าง 1 ระยะ 4 ปี (ปี พ.ศ. 2558 - ปี พ.ศ. 2561) ในช่วงที่ผ่านมาผลผลิตข้าวของประเทศไทยมีการเพิ่มสูงขึ้นจาก

นโยบายรัฐบาล ในขณะที่ผลผลิตต่อไร่ลดลง ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันและรายได้ของเกษตรกร ถึงแม้ว่าจังหวัดพิษณุโลกจะเป็นจังหวัดที่มีผลผลิตต่อไร่ของข้าวเป็นอันดับต้นๆ ของภาคเหนือตอนล่าง แต่จะเห็นได้ว่ากลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์เมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นๆ โดยเมื่อพิจารณาการปลูกข้าวอินทรีย์ในจังหวัดพิษณุโลกจากผลการตรวจประเมินกลุ่มเกษตรกรโครงการอินทรีย์ปี 62 พบว่าอยู่ในระยะเบื้องต้น (T1) ไม่พบในจังหวัดเลย สำหรับระยะปรับเปลี่ยน (T2) พบกลุ่มที่ผ่านการประเมินเพียง 2 กลุ่ม (18 ราย) และระยะให้การรับรอง (T3) มีกลุ่มที่ผ่านการประเมินเพียง 2 กลุ่ม (26 ราย) และเมื่อพิจารณาถึงเกษตรกรผู้ปลูกข้าวรายเดี่ยวที่ได้รับการรับรองการปลูกข้าวอินทรีย์ พบว่ามีเพียง 3 รายเท่านั้น (Rice Department, 2020) จะเห็นได้ว่ามีสัดส่วนที่น้อยมากๆ เมื่อเปรียบเทียบกับภาพรวมของมวลรวมทั้งจังหวัด ข้าวเหล่านี้มีการสั่งซื้อในปริมาณมากแต่ยอดการผลิตข้าวเหล่านี้ไม่เพียงพอกับความต้องการซื้อ ข้าวอินทรีย์ที่ผลิตได้ส่วนใหญ่จะส่งไปจำหน่ายยังตลาดต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศแถบยุโรปส่วนที่เหลือจะวางจำหน่ายภายในประเทศ ราคาข้าวเปลือกอินทรีย์ที่เกษตรกรได้รับจะสูงกว่าราคาข้าวเปลือกโดยทั่วไปประมาณร้อยละ 10 (The Thailand Research Fund, 2013) ในปัจจุบันจังหวัดพิษณุโลกจะมีการผลักดันให้เข้าสู่ระบบการจัดการคุณภาพการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี : GAP เพื่อให้เกษตรกรที่ปลูกข้าวปลอดภัยได้ผ่านการรับรองคุณภาพตามมาตรฐานปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีจากกรมการข้าว โดยส่งเสริมการตั้งกลุ่มหรือส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินการผลิตข้าวแบบปลอดภัย และเริ่มมีเกษตรกรจำนวนไม่น้อยที่เข้าร่วมโครงการไม่ได้รับใบรับรองคุณภาพมาตรฐานตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี GAP แต่ในขณะที่ข้าวอินทรีย์ที่มีการส่งเสริมมานานกลับมาจำนวนที่น้อยมาก

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความตั้งใจที่เป็นส่วนหนึ่งในการแก้ปัญหา ร่วมส่งเสริมและผลักดันการดำเนินงานข้าวอินทรีย์เพื่อผลักดันให้เกษตรกรหันมาปลูกข้าวอินทรีย์มากขึ้น ดังนั้น จึงได้ทำการศึกษาวิจัยระดับความรู้ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และทัศนคติเกี่ยวกับการปลูกข้าวอินทรีย์ รวมถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดพิษณุโลก ผลของงานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านปัจจัยการผลิตข้าวอินทรีย์ของประเทศไทย ซึ่งจะเป็นแนวทางที่ชัดเจนมากขึ้นในการเข้าสู่ระบบมาตรฐานการจัดการคุณภาพทางการเกษตรที่ได้รับการรับรองจากสถาบันที่มีความน่าเชื่อถือ พร้อมทั้งให้ความรู้เกษตรกรด้านกระบวนการผลิตตามมาตรฐานสากลเพื่อมุ่งสู่การเลิกใช้สารเคมีในภาคเกษตรกรรมเพิ่มพื้นที่และปริมาณการผลิตเกษตรอินทรีย์ ก็จะทำให้จังหวัดพิษณุโลกมีศักยภาพในการผลิตข้าวส่งออกสู่ตลาดโลกได้เพิ่มสูงขึ้นและเป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้การผลิตข้าวปลอดภัยในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างได้ต่อไป รวมถึงเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดพิษณุโลกเกิดความเข้มแข็ง ลดภาระหนี้สิน และมีสุขภาพที่แข็งแรงพร้อมสำหรับการพัฒนาประเทศด้วยการผลิตผลผลิตทางการเกษตรที่ปลอดภัยให้กับประเทศได้ต่อไปอย่างยั่งยืน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) แบบภาคตัดขวาง (Cross-section study) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนพฤษภาคม-กันยายน พ.ศ. 2564 ซึ่งมีรายละเอียดต่อไปนี้

พื้นที่ศึกษาและประชากรกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรเป้าหมายที่ศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก โดยการสุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Non-probability Sampling) กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้ปลูกข้าวแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัย จำนวน 50 คน กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโดยใช้วิธีการปลูกทั่วไป จำนวน 50 คน และกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ จำนวน 50 คน แล้วสุ่มเลือกสัมภาษณ์แบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จนครบจำนวนในแต่ละกลุ่ม รวมจำนวนตัวอย่างทั้งหมด 150 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) เพื่อสอบถามให้ครอบคลุมการวิเคราะห์ถึงข้อมูลส่วนบุคคลของเกษตรกร ระดับความรู้ในการผลิตข้าวอินทรีย์ ทศนคติต่อการผลิตข้าวอินทรีย์ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการผลิตข้าวอินทรีย์ โดยแบบสอบถามจะแบ่งออกเป็นส่วนต่างๆ เพื่อให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งขั้นตอนในการสร้างและตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามมีดังต่อไปนี้

1) การสร้างแบบสอบถามผ่านการวิเคราะห์ให้ครอบคลุมกรอบแนวคิดการวิจัย แล้วนำแบบสอบถามเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงให้มีความชัดเจนถูกต้องเที่ยงตรงตามเนื้อหา วัตถุประสงค์ โดยวิธีการประเมินมาหาค่าความสอดคล้องเป็นรายข้อ (Index Of objective congruence: IOC) และคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบแล้วทั้งในด้านเนื้อหาและการใช้ภาษา

2) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างผู้ปลูกข้าวในจังหวัดพิจิตรจำนวน 30 คน แล้วนำผลที่ได้มาตรวจให้คะแนน เพื่อวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีการหาสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบัท (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.84

3) การวิจัยนี้ผ่านการรับรองด้านจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม (PSRU-EC) โครงการวิจัยรหัส PSRU-EC 2021/014 วันที่รับรอง 25 เมษายน 2564 -25 เมษายน 2565

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่กำหนดแล้ว นำข้อมูลที่ได้มาทำการตรวจสอบความถูกต้องและสมบูรณ์ทั้งหมด ตรวจสอบให้คะแนนตามที่กำหนดไว้ สร้างคู่มือลงรหัส (Code book) แปลงข้อมูลที่ได้มาให้เป็นรหัสตามคู่มือที่เตรียมไว้ แล้วกรอกข้อมูลลงใน (Coding sheet) จากนั้นทำการประมวลผลวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS โดยสถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน คือ F-test (ANOVA) หากพบความ

แตกต่างกันนำไปสู่การเปรียบเทียบรายคู่โดยใช้ LDS ทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้สถิติ Spearman's Rank Correlation Coefficient

การแปรผลข้อมูล

การแปลผลระดับความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าวอินทรีย์แบ่งระดับความรู้ออกเป็น 3 ระดับ โดยมีการจำแนกระดับความรู้ดังนี้

ตอบถูกร้อยละ 80-100	มีความรู้มาก
ตอบถูกร้อยละ 60-79	มีความรู้ปานกลาง
ตอบถูกน้อยกว่าร้อยละ 60	มีความรู้น้อย

การแปลผลทัศนคติและความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการผลิตข้าวอินทรีย์จากลักษณะของแบบสอบถามจะมีคำตอบให้เลือกโดยใช้มาตราวัดแบบลิเคิร์ต (Likert-type scale) ซึ่งมีให้เลือก 5 ระดับ จากระดับมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้

เห็นด้วยมากที่สุด/มีผลต่อการตัดสินใจมากที่สุด	ระดับคะแนน 5
เห็นด้วยมาก/มีผลต่อการตัดสินใจมาก	ระดับคะแนน 4
เห็นด้วยปานกลาง/มีผลต่อการตัดสินใจปานกลาง	ระดับคะแนน 3
เห็นด้วยน้อย/มีผลต่อการตัดสินใจน้อย	ระดับคะแนน 2
เห็นด้วยน้อยที่สุด/มีผลต่อการตัดสินใจน้อยที่สุด	ระดับคะแนน 1

จากนั้นวิเคราะห์และแปลผลระดับความคิดเห็นจากคะแนนค่าเฉลี่ยได้ดังต่อไปนี้

คะแนนค่าเฉลี่ย 1.00-1.80	หมายถึง ทัศนคติ/มีผลต่อการตัดสินใจผลิตข้าวอินทรีย์มากที่สุด
คะแนนค่าเฉลี่ย 1.81-2.60	หมายถึง ทัศนคติ/มีผลต่อการตัดสินใจผลิตข้าวอินทรีย์มาก
คะแนนค่าเฉลี่ย 2.61-3.40	หมายถึง ทัศนคติ/มีผลต่อการตัดสินใจผลิตข้าวอินทรีย์ปานกลาง
คะแนนค่าเฉลี่ย 3.41-4.20	หมายถึง ทัศนคติ/มีผลต่อการตัดสินใจผลิตข้าวอินทรีย์น้อย
คะแนนค่าเฉลี่ย 4.21-5.00	หมายถึง ทัศนคติ/มีผลต่อการตัดสินใจผลิตข้าวอินทรีย์น้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ข้อมูลส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 52.67 และเป็นเพศหญิงร้อยละ 47.33 เกษตรกรส่วนใหญ่จะมีอายุตั้งแต่ 41 ปีขึ้นไป โดยพบเกษตรกรที่มีอายุอยู่ในช่วง 51-60 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 42 รองลงมา ได้แก่ ช่วงอายุมากกว่า 60 ปี และ 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 28 และ 22.67 ตามลำดับ ซึ่งมีระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 34.67 รองลงมา ได้แก่ มัธยมศึกษา ร้อยละ 32.66 และระดับปริญญาตรี ร้อยละ 12.67 ตามลำดับ ซึ่งเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายกลุ่มเกษตรกรจะมีสัดส่วนของเพศ ช่วงอายุ และระดับการศึกษา ดังแสดงใน Table 1

Table 1 Gender, age and educational level of farmer samples based on organic rice farming, safe rice farming, and conventional farming in Phitsanulok province

ข้อมูลทั่วไป	จำนวนเกษตรกรผู้ปลูกข้าว (ร้อยละ)			
	ข้าวอินทรีย์	ข้าวปลอดภัย	ข้าวใช้สารเคมี	ภาพรวม
เพศ				
ชาย	68	58	32	52.67
หญิง	32	42	68	47.33
อายุ				
20 - 30 ปี	-	2	4	2.00
31 - 40 ปี	-	8	8	5.33
41 - 50 ปี	14	18	36	22.67
51 - 60 ปี	34	58	34	42.00
มากกว่า 60 ปี ขึ้นไป	52	14	18	28.00
การศึกษา				
ไม่ได้เรียนหนังสือ	4	20	6	10.00
ประถมศึกษา	42	-	62	34.67
มัธยมศึกษา/ปวช.	26	56	16	32.66
อนุปริญญา/ปวส.	8	-	10	6.00
ปริญญาตรี	20	12	6	12.67
สูงกว่าปริญญาตรี	-	12	-	4.00

หมายเหตุ: กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ 50 คน, กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัย 50 คน และกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวใช้สารเคมี 50 คน

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการปลูกข้าวอินทรีย์

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวส่วนมากเคยได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการปลูกข้าวอินทรีย์ถึงร้อยละ 78 มีเพียงร้อยละ 22 ที่ไม่เคยได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร เมื่อพิจารณาแยกตามกลุ่มเกษตรกรจะเห็นว่ากลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์เป็นกลุ่มที่ได้รับข้อมูลข่าวสารมากที่สุด โดยคิดเป็นร้อยละ 90 รองลงมา คือ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัย และกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปกติ คิดเป็นร้อยละ 84 และ 60 ตามลำดับ โดยแหล่งของข้อมูลข่าวสารที่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวทั้ง 3 กลุ่มได้รับมากที่สุด คือ เจ้าหน้าที่เกษตร ร้อยละ 71.33 รองลงมา ได้แก่ เอกสาร ผู้นำชุมชน และ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ร้อยละ 28.00 27.33 และ 26.67 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการปลูกข้าวอินทรีย์แต่ละกลุ่มจะเห็นว่ากลุ่มเกษตรกรจะมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การพูดคุย และผู้นำชุมชนมากกว่ากลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัยและผู้ปลูกข้าวปกติอย่างชัดเจน (Table 2)

Table 2 Information acknowledgement about organic rice cultivation by rice farmers in Phitsanulok Province

แหล่งการรับรู้ ข้อมูลข่าวสาร	กลุ่มเกษตรกร ข้าวอินทรีย์		กลุ่มเกษตรกร ข้าวปลอดภัย		กลุ่มเกษตรกร ข้าวปกติ		ภาพรวม
	ร้อยละ	จำนวนครั้ง เฉลี่ยต่อปี	ร้อยละ	จำนวนครั้ง เฉลี่ยต่อปี	ร้อยละ	จำนวนครั้ง เฉลี่ยต่อปี	
							ร้อยละ
ไม่เคยรับข้อมูลข่าวสาร	10		16		40		22
เคยรับข้อมูลข่าวสาร	90		84		60		78
เจ้าหน้าที่เกษตร	90	2	84	4	40	2	71.33
เอกสาร	32	3	34	2	18	1	28.00
โทรทัศน์	18	1	22	7	18	1	19.33
วิทยุ	6	1	4	1	4	1	4.67
เสียงตามสาย	14	1	-	-	10	1	8.00
หน่วยประชาสัมพันธ์	-	-	10	3	8	1	6.00
สื่อสิ่งพิมพ์	4	1	-	-	8	2	6.00
ป้ายประชาสัมพันธ์	-	-	6	1	-	-	2.00
สื่ออิเล็กทรอนิกส์	54	36	12	20	14	12	26.67
การพูดคุย	32	6	28	3	14	1	24.67
ผู้นำชุมชน	50	3	28	3	4	1	27.33

ระดับความรู้ของเกษตรกรในการปลูกข้าวอินทรีย์

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดพิษณุโลกมีความรู้ในการปลูกข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับปานกลาง-ระดับมาก โดยเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์มีความรู้มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยคะแนนเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 80.72 ± 3.47 (ความรู้ระดับมาก) รองลงมา ได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัย ร้อยละ 76.61 ± 1.97 (ความรู้ระดับปานกลาง) และเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโดยใช้สารเคมีแบบปกติ ร้อยละ 63.20 ± 3.88 (ความรู้ระดับปานกลาง) ตามลำดับ (Table 3) เมื่อพิจารณาความรู้ของแต่ละขั้นตอนในการปลูกข้าวอินทรีย์จะเห็นว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัยและเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโดยใช้สารเคมีปกติมีความรู้เกี่ยวกับการเตรียมพื้นที่และการจัดการอยู่ในระดับน้อยกว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Table 4)

Table 3 Knowledge level on organic rice production of farmers in Phitsanulok province

การวัดระดับความรู้ ในการปลูกข้าวอินทรีย์	เกษตรกรผู้ข้าวอินทรีย์		เกษตรกรผู้ข้าวปลอดภัย		เกษตรกรผู้ข้าวปกติ	
	จำนวน (ร้อยละ)	คะแนนเฉลี่ย (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	คะแนน เฉลี่ย (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	คะแนน เฉลี่ย (ร้อยละ)
ระดับความรู้มาก (80-100)	68	87.27±3.47	28	84.18±2.78	-	-
ระดับความรู้ปานกลาง (60-79)	30	68.78±2.54	72	73.77±3.70	60	70.85±5.92
ระดับความรู้น้อย (<60)	2	57.58	-	-	40	50.69±6.07
ค่าเฉลี่ย		80.72±3.47^a (ระดับความรู้มาก)		76.61±1.97^b (ระดับความรู้ปานกลาง)		63.20±3.88^c (ระดับความรู้ปานกลาง)

หมายเหตุ : ตัวอักษรภาษาอังกฤษยกกำลังที่แตกต่างกันในแต่ละกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวแสดงถึงค่าที่แตกต่างกันทางสถิติที่ $p \leq 0.05$

Table 4 Knowledge level of farmers on each process of organic rice production in Phitsanulok province

ความรู้ในการปลูกข้าวอินทรีย์	เกษตรกรผู้ข้าวอินทรีย์		เกษตรกรผู้ข้าวปลอดภัย		เกษตรกรผู้ข้าวปกติ	
	คะแนนเฉลี่ย	ระดับ	คะแนนเฉลี่ย	ระดับ	คะแนนเฉลี่ย	ระดับ
	ร้อยละ	ความรู้	ร้อยละ	ความรู้	ร้อยละ	ความรู้
ความรู้ด้านการเตรียมพื้นที่	78.18 ^a	ปานกลาง	57.81 ^b	น้อย	45.83 ^c	น้อย
ความรู้ด้านการเตรียมเมล็ดพันธุ์ข้าว	74.24 ^a	ปานกลาง	78.65 ^a	ปานกลาง	58.93 ^b	น้อย
ความรู้ด้านการเตรียมดิน	80.00 ^a	มาก	66.67 ^a	ปานกลาง	59.52 ^b	น้อย
ความรู้ด้านการจัดการน้ำ	88.18 ^a	มาก	54.69 ^b	น้อย	41.0 ^b	น้อย
ความรู้ด้านการจัดการวัชพืช	78.18 ^a	ปานกลาง	68.75 ^a	ปานกลาง	64.88 ^a	ปานกลาง
ความรู้ด้านการจัดการเก็บเกี่ยว เก็บรักษา รวบรวม และขนย้าย	81.82 ^a	มาก	94.79 ^a	มาก	77.38 ^b	ปานกลาง

หมายเหตุ : ตัวอักษรภาษาอังกฤษยกกำลังที่แตกต่างกันในแต่ละกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวแสดงถึงค่าที่แตกต่างกันทางสถิติที่ $p \leq 0.05$

ทัศนคติของเกษตรกรในการปลูกข้าวอินทรีย์

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดพิษณุโลกมีทัศนคติในการปลูกข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.05 \pm 0.37$) โดยเกษตรกรกลุ่มผู้ปลูกข้าวอินทรีย์มีทัศนคติที่ดีต่อการปลูกข้าวอินทรีย์มากที่สุด โดยมีทัศนคติที่ดีต่อการปลูกข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.38 \pm 0.49$) รองลงมา คือ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัย (ระดับมาก: $\bar{X} = 4.03 \pm 0.42$) และเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในรูปแบบใช้สารเคมีปกติ (ระดับมาก: $\bar{X} = 3.73 \pm 0.20$) ตามลำดับ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีทัศนคติอยู่ในระดับมากที่สุดต่อประโยชน์จากการปลูกข้าวอินทรีย์ ($\bar{X} = 4.66 \pm 0.10$) แนวคิดของการปลูกข้าวอินทรีย์ ($\bar{X} = 4.48 \pm 0.30$) และการปฏิบัติในปลูกข้าวอินทรีย์ ($\bar{X} = 4.40 \pm 0.05$) ตามลำดับ ส่วนทัศนคติในการปลูกข้าวอินทรีย์ในด้านความเข้ากันได้ของการทำนา

ข้าวทั่วไปกับการปลูกข้าวแบบอินทรีย์และการยอมรับในความซับซ้อนและอุปสรรคของการปลูกข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00 \pm 0.71$) และปานกลาง ($\bar{X} = 2.70 \pm 0.36$) เมื่อพิจารณาถึงทัศนคติในด้านความซับซ้อนและอุปสรรคของการปลูกข้าวอินทรีย์จะเห็นได้ว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัยและเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในรูปแบบใช้สารเคมีปกติมีการยอมรับได้อยู่ในระดับน้อย (Table 5)

Table 5 Attitudes of rice farmers in Phitsanulok province towards organic rice production

ทัศนคติต่อการปลูกข้าวอินทรีย์	ระดับทัศนคติต่อการผลิตข้าวอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกร			
	ข้าวอินทรีย์	ข้าวปลอดภัย	ข้าวปกติ	ภาพรวม
การยอมรับในแนวคิดและประโยชน์ของการปลูกข้าวอินทรีย์				
- การปลูกข้าวอินทรีย์เน้นการป้องกันปัญหามากกว่าการแก้ไข	4.68	4.44	4.33	4.48
- การปลูกข้าวอินทรีย์ทำให้เกิดความปลอดภัยของชีวิตและสุขภาพ	4.82	4.88	4.59	4.76
- การปลูกข้าวอินทรีย์เน้นคุณภาพของผลผลิตมากกว่าปริมาณ	4.77	4.72	4.44	4.65
- การปลูกข้าวอินทรีย์มุ่งฟื้นฟูสภาพดินและสิ่งแวดล้อม	4.95	4.63	4.59	4.72
- การปลูกข้าวอินทรีย์ต้องเป็นเกษตรแบบผสมผสาน	3.82	4.28	4.30	4.13
- การปลูกข้าวอินทรีย์ให้ความสำคัญต่อหลักธรรมชาติ	4.55	4.75	4.33	4.54
- การปลูกข้าวอินทรีย์ไม่เน้นความสวยงามของผลผลิต	3.64	4.28	3.85	3.92
- การปลูกข้าวอินทรีย์ต้องหวังผลระยะยาวมากกว่าระยะสั้น	4.86	4.72	4.33	4.64
ค่าเฉลี่ย 4.48 ± 0.30	4.51 ± 0.50^a	4.59 ± 0.23^a	4.35 ± 0.23^b	4.48 ± 0.30
(การยอมรับอยู่ในระดับมากที่สุด)	(มากที่สุด)	(มากที่สุด)	(ปานกลาง)	(มากที่สุด)
การยอมรับในประโยชน์ของการปลูกข้าวอินทรีย์				
- การปลูกข้าวอินทรีย์ช่วยบำรุงดินมากกว่าการปลูกข้าวแบบเคมี	4.86	4.72	4.48	4.69
- การปลูกข้าวอินทรีย์มีต้นทุนต่ำกว่าการปลูกข้าวแบบอื่น	5.00	4.53	4.22	4.58
- ราคาขายต่อหน่วยของผลผลิตข้าวอินทรีย์สูงกว่าข้าวผลิตแบบเคมี	4.73	4.53	4.22	4.49
- การปลูกข้าวอินทรีย์ทำให้คุณภาพสิ่งแวดล้อมดีขึ้น	4.91	4.78	4.41	4.70
- การปลูกข้าวอินทรีย์ทำให้เกิดความปลอดภัยต่อผู้บริโภค	5.00	4.88	4.19	4.69
- ร่างกายของเกษตรกรมีสุขภาพแข็งแรงและมีภูมิคุ้มกันที่ดี	4.95	4.84	4.56	4.78
ค่าเฉลี่ย 4.66 ± 0.10	4.91 ± 0.10^a	4.71 ± 0.15^a	4.35 ± 0.16^b	4.66 ± 0.10
(การยอมรับอยู่ในระดับมากที่สุด)	(มากที่สุด)	(มากที่สุด)	(ปานกลาง)	(มากที่สุด)

Table 5 Attitudes of rice farmers in Phitsanulok province towards organic rice production

(Continue)

ทัศนคติต่อการปลูกข้าวอินทรีย์	ระดับทัศนคติต่อการผลิตข้าวอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกร			
	ข้าวอินทรีย์	ข้าวปลอดภัย	ข้าวปกติ	ภาพรวม
การยอมรับในรูปแบบการปฏิบัติเกี่ยวกับการปลูกข้าวอินทรีย์				
- พื้นที่ปลูกข้าวต้องมีแนวกันชนเพื่อการใช้สารเคมีจากที่ใกล้เคียง	4.64	4.66	4.04	4.44
- การต้องทำปุ๋ยเอง	4.55	4.50	3.96	4.34
- การไม่ใช้สารเคมีใดๆ เลยในการปรับปรุงดิน	4.59	4.53	4.04	4.39
- การไม่ใช้สารเคมีใดๆ เลยในการปรับปรุงดิน	4.59	4.53	4.04	4.39
- การไม่ใช้สารเคมีใดๆ เลยในการควบคุมและกำจัดวัชพืช	4.82	4.38	4.04	4.41
- การไม่ใช้สารเคมีใดๆ เลยในการควบคุมและกำจัดแมลง	4.82	4.56	3.81	4.40
- การต้องดูแลอย่างใกล้ชิด	4.91	4.63	3.70	4.41
- การไม่เผาตอซัง ฟางข้าว และเศษวัสดุในแปลงนา	4.86	4.63	3.48	4.32
- ต้องแยกสีต่างหากจากข้าวทั่วไป	4.64	4.56	4.26	4.49
ค่าเฉลี่ย 4.40±0.05 (การยอมรับอยู่ในระดับมากที่สุด)	4.73±0.14^a (มากที่สุด)	4.55±0.09^a (มากที่สุด)	3.92±0.24^b (มาก)	4.40±0.05 (มากที่สุด)
ความซับซ้อนและอุปสรรคของการปลูกข้าวอินทรีย์				
- การปลูกข้าวอินทรีย์ต้องเสียเวลาในการเตรียมพื้นที่เป็นระยะเวลานาน	4.18	1.91	1.93	2.67
- การปลูกข้าวอินทรีย์มีความยุ่งยากในการทำปุ๋ย	3.41	2.09	2.15	2.55
- การปลูกข้าวอินทรีย์มีความยุ่งยากในการกำจัดศัตรูข้าว	3.41	2.16	1.67	2.41
- การปลูกข้าวอินทรีย์มีความยุ่งยากในการใช้น้ำในการทำนา	3.50	1.97	2.00	2.49
- การปลูกข้าวอินทรีย์ต้องดูแลบ่อยครั้งมากกว่าการทำนาข้าวอื่นๆ	4.36	1.59	2.07	2.68
- ความยุ่งยากในกระบวนการขอการรับรองมาตรฐานข้าวอินทรีย์	3.41	1.78	2.15	2.45
- คุณภาพและลักษณะของผลผลิตข้าวอินทรีย์อาจด้อยกว่าข้าวใช้เคมี	3.68	2.81	2.19	2.89
- ปริมาณผลผลิตข้าวอินทรีย์อาจจะมีปริมาณที่น้อยกว่าการผลิตแบบเคมี	4.41	4.00	2.07	3.49
ค่าเฉลี่ย 3.71±0.40 (การยอมรับอยู่ในระดับมาก)	3.80±0.45^a (มาก)	2.29±0.78^b (น้อย)	2.03±0.17^b (น้อย)	2.70±0.36 (ปานกลาง)

Table 5 Attitudes of rice farmers in Phitsanulok province towards organic rice production

(Continue)

ทัศนคติต่อการปลูกข้าวอินทรีย์	ระดับทัศนคติต่อการผลิตข้าวอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกร			
	ข้าวอินทรีย์	ข้าวปลอดภัย	ข้าวปกติ	ภาพรวม
ความเข้ากันได้ของการทำนาข้าวทั่วไปกับการปลูกข้าวแบบอินทรีย์				
- การปลูกข้าวอินทรีย์สามารถใช้วัสดุเหลือใช้จากการทำเกษตรอื่นๆ ที่มาจากระบบอินทรีย์ ได้ เช่น ฟางข้าว ใบไม้ กิ่งไม้	4.77	4.81	4.26	4.61
- จังหวัดพิษณุโลกมีพื้นที่ส่วนใหญ่เหมาะสมสำหรับการทำเกษตรอินทรีย์	4.27	3.72	3.78	3.92
- การปลูกข้าวอินทรีย์สามารถเน้นการใช้แรงงานในครอบครัวในการทำได้	4.68	4.56	4.07	4.44
- การทำนาอินทรีย์ควบคู่ไปกับการทำนาแบบเคมีได้	2.14	2.97	4.00	3.04
ค่าเฉลี่ย 4.00±0.71 (การยอมรับอยู่ในระดับมาก)	3.97±1.24 ^a (มาก)	4.02±0.84 ^a (มาก)	4.03±0.20 ^a (มาก)	4.00±0.71 (มาก)
ทัศนคติที่ดีต่อการผลิตข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05 \pm 0.37$)	4.38±0.49 (มากที่สุด)	4.03±0.42 (มาก)	3.73±0.20 (มาก)	4.05±0.37 (มาก)

หมายเหตุ : ตัวอักษรภาษาอังกฤษยกกำลังที่แตกต่างกันในแต่ละแถวแสดงถึงค่าที่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ $p \leq 0.05$

ปัจจัยในการตัดสินใจในการปลูกข้าวอินทรีย์

ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดพิษณุโลกต่อปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจที่จะหันมาผลิตข้าวอินทรีย์มากที่สุด คือ ปัจจัยด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตข้าว ร้อยละ 90.14 (ระดับมากที่สุด : $\bar{X} = 4.51 \pm 0.05$) รองลงมา คือ ปัจจัยด้านสังคม ร้อยละ 82.85 (ระดับมาก : $\bar{X} = 4.14 \pm 0.19$) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ร้อยละ 81.30 (ระดับมาก : $\bar{X} = 4.06 \pm 0.52$) และปัจจัยด้านนิเวศวิทยา ร้อยละ 52.53 (ระดับปานกลาง : $\bar{X} = 2.63 \pm 1.27$) ตามลำดับ โดยจะเห็นได้ว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเห็นว่าการส่งเสริมสนับสนุนปัจจัยในการผลิตข้าวอินทรีย์นั้นสำคัญมากที่สุดที่ทำให้เกษตรกรตัดสินใจปลูกข้าวอินทรีย์ โดยเฉพาะการฝึกอบรมในการผลิตข้าวอินทรีย์ที่มีผลต่อการทำให้ตัดสินใจในการผลิตข้าวอินทรีย์มากที่สุด รองลงมา คือ การส่งเสริมด้านการตลาด และการจัดหาแหล่งรองรับผลผลิตในการสีข้าวและจำหน่าย ตามลำดับ โดยปัจจัยที่ส่งผลทำให้เกิดการตัดสินใจในการปลูกข้าวอินทรีย์น้อยที่สุด คือ กระบวนการผลิตข้าว และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (Figure 1 and Table 6)

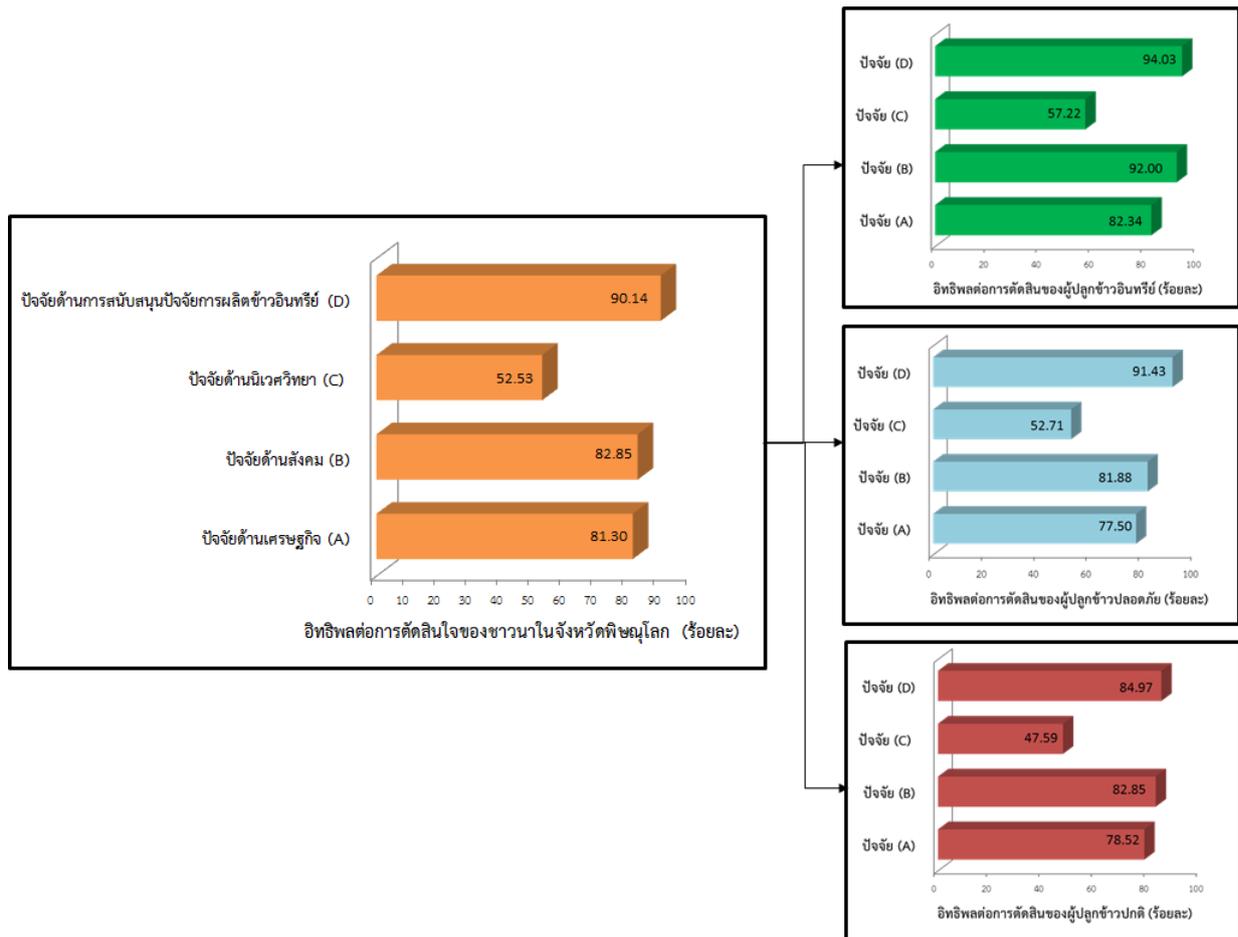

Figure 1 Factor levels affecting the decision making on organic rice production of farmers in Phitsanulok province

Table 6 Factors of separation issues affecting the decision on organic rice production by farmers in Phitsanulok province

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกข้าวอินทรีย์	ระดับความคิดเห็นในการตัดสินใจ			ภาพรวม
	กลุ่มเกษตรกรข้าวอินทรีย์	กลุ่มเกษตรกรข้าวปลอดภัย	กลุ่มเกษตรกรข้าวปกติ	
ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ				
- ต้นทุนต่ำ	4.82	4.38	3.89	4.36
- มีตลาดรองรับและเป็นที่ต้องการของตลาด	3.82	4.56	3.89	4.09
- ราคาผลผลิตข้าวอินทรีย์สูงกว่าข้าวแบบอื่น	4.82	4.66	3.89	4.45
- ให้ผลตอบแทนสูงกว่าการทำนาด้วยการใช้สารเคมี	4.41	3.81	3.93	4.05
- พื้นที่เพาะปลูกมีความเหมาะสมและเพียงพอ	4.55	4.09	4.07	4.24
- ครอบครัวยังมีภาระหนี้สินจำนวนมาก	2.41	3.69	4.11	3.40
- มีเงินทุนเพื่อสนับสนุนการผลิต	4.00	3.88	3.70	3.86
ค่าเฉลี่ย 4.06±0.52	4.12±0.84^a	4.15±0.38^a	3.93±0.14^a	4.06±0.35
(มีผลต่อการตัดสินใจระดับมาก)	(มาก)	(มาก)	(มาก)	(มาก)

Table 6 Factors of separation issues affecting the decision on organic rice production by farmers in Phitsanulok province (Continue)

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกข้าวอินทรีย์	ระดับความคิดเห็นในการตัดสินใจ			
	กลุ่มเกษตรกร ข้าวอินทรีย์	กลุ่มเกษตรกร ข้าวปลอดภัย	กลุ่มเกษตรกร ข้าวปกติ	ภาพรวม
ปัจจัยด้านสังคม				
- การต้องการสัมพันธภาพและยอมรับที่ดีจากกลุ่มเกษตรกร	4.64	4.16	3.81	4.20
- การได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกในครัวเรือน	4.73	4.28	3.70	4.24
- การชักชวนจากเพื่อนบ้าน	4.14	3.78	3.52	3.81
- การแนะนำจากผู้นำชุมชน	4.82	4.13	3.78	4.24
- เห็นถึงประสบการณ์และผลสัมฤทธิ์ที่ดี	4.68	4.13	3.85	4.22
ค่าเฉลี่ย 4.14±0.41 (มีผลต่อการตัดสินใจในระดับมาก)	4.60±0.27^a (มากที่สุด)	4.09±0.19^b (มาก)	3.73±0.13^b (มาก)	4.14±0.19 (มาก)
ปัจจัยด้านนิเวศวิทยา				
- คุณภาพด้านความปลอดภัยของเมล็ดข้าวดี	4.91	4.66	4.11	4.56
- มีพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการผลิตข้าวอินทรีย์	3.90	3.49	3.19	3.53
- กระบวนการผลิตข้าวที่ไม่ซับซ้อน	1.80	1.65	1.51	1.65
- การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	1.80	1.64	1.50	1.65
- คำนึงถึงผลกระทบต่อสุขภาพของร่างกายมนุษย์	1.90	1.74	1.59	1.74
ค่าเฉลี่ย 2.63±1.27 (มีผลต่อการตัดสินใจในระดับปานกลาง)	2.86±1.45^a (ปานกลาง)	2.64±1.38^a (ปานกลาง)	2.38±1.20^b (น้อย)	2.63±1.34 (ปานกลาง)
ปัจจัยด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตข้าวอินทรีย์				
- ความสะดวกในการติดต่อหรือปรึกษากับเจ้าหน้าที่เกษตรกร	4.68	4.53	4.26	4.49
- การฝึกอบรมในการผลิตข้าวอินทรีย์	4.64	4.63	4.44	4.57
- การรับข้อมูลจากสื่อ	4.59	4.47	4.22	4.43
- การจัดหาแหล่งรองรับผลผลิตในการสีข้าวและจำหน่าย	4.86	4.50	4.19	4.52
- การส่งเสริมด้านการตลาด	4.73	4.59	4.33	4.55
- การประกันราคาข้าว	4.77	4.69	4.04	4.50
- โรงสีรับซื้อผลผลิตข้าวอินทรีย์	4.64	4.59	4.26	4.50
ค่าเฉลี่ย 4.51±0.22 (มีผลต่อการตัดสินใจในระดับมากที่สุด)	4.70±0.09^a (มากที่สุด)	4.57±0.08^a (มากที่สุด)	4.25±0.13^a (มากที่สุด)	4.51±0.05 (มากที่สุด)

หมายเหตุ : ตัวอักษรภาษาอังกฤษก้ำกั้ที่แตกต่างกันในแต่ละแถวแสดงถึงค่าที่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ $p < 0.05$

การอภิปรายผล

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดพิษณุโลก 3 กลุ่ม คือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัย และเกษตรกรผู้ปลูกข้าวใช้สารเคมีตามปกติในจังหวัดพิษณุโลกส่วนใหญ่จะมีอายุตั้งแต่ 41 ปีขึ้นไป โดยพบเกษตรกรที่มีอายุอยู่ในช่วง 51-60 ปี มากที่สุด และส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ Ruaykijakarn et al. (2018) ที่พบว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 51-60 ปี และส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Aunsub & Srisuwan (2014) และ Suckcharuan (2009) ที่พบว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์มีอายุเฉลี่ยประมาณ 51.80 และ 53 ปี ตามลำดับ และส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาเช่นเดียวกัน เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดพิษณุโลกมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการผลิตข้าวอินทรีย์จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย โดยแหล่งรับข้อมูลข่าวสารที่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวได้รับมากที่สุดมาจากเจ้าหน้าที่เกษตร รองลงมา คือ เอกสารเผยแพร่ ผู้นำชุมชน สื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ และการพูดคุยกันกับเพื่อนบ้าน ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Aunsub & Srisuwan (2014) ที่พบว่าเกษตรกรในอำเภอบ้านแพรง จังหวัดพระนครศรีอยุธยารับรู้ข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ของรัฐมากที่สุด รองลงมา คือ สื่อประเภทมวลชนที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์เช่นเดียวกัน รวมถึง Lamwanna & Srisuwan (2019) ก็พบว่าเกษตรกรในอำเภอย้ายทับทิม จังหวัดศรีสะเกษ มีการรับข้อมูลข่าวสารจากนักวิชาการเกษตรผ่านวิธีการอบรมมากที่สุด รองลงมา คือ ผู้นำชุมชน ทั้งนี้เพราะเกษตรกรได้มีโอกาสพบกับผู้นำชุมชนมากกว่าบุคคลที่เกี่ยวข้องอื่นๆ โดยผู้นำชุมชนนั้นมีการประชุมกับเกษตรกรเป็นประจำ ทำให้ได้มีโอกาสพูดคุยและแลกเปลี่ยนข่าวสารและถ่ายทอดความรู้ได้ เมื่อพิจารณาความถี่ในการรับข้อมูลข่าวสารจะเห็นได้ว่ามาจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์มากที่สุด โดยกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์มีการรับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งนี้เฉลี่ยถึง 36 ครั้ง/ปี ในขณะที่กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัยและข้าวโดยวิธีปกติมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเฉลี่ย 20 และ 12 ครั้ง ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาแยกตามกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวจะเห็นได้ว่ากลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์และข้าวปลอดภัยได้รับข้อมูลหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลที่สำคัญผ่านการพูดคุยกับเพื่อนบ้านหรือกลุ่มผู้ปลูกข้าว และผู้นำชุมชนมากกว่ากลุ่มผู้ปลูกข้าวโดยวิธีปกติอย่างชัดเจน ทั้งนี้ในภาพรวมจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่ากลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์มีจำนวนครั้งเฉลี่ยทั้งปีในการรับข้อมูลข่าวสารสูงกว่าผู้ปลูกข้าวกลุ่มอื่นอย่างชัดเจน อาจเป็นเพราะการปลูกข้าวอินทรีย์และข้าวปลอดภัยเพิ่งได้รับความนิยมนไม่กี่ปีที่ผ่านมาที่คนให้ความนิยมในการดูแลสุขภาพกันมากขึ้น และตั้งแต่ปี 2560 เป็นปีแห่งการยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตร ภาครัฐมีแนวนโยบายในการส่งเสริมในการผลิตอาหารที่ปลอดภัย ทำให้เกษตรกรมีความสนใจ มีความตื่นตัวในการหาความรู้ และปรับเปลี่ยนจากการผลิตข้าวแบบใช้สารเคมีมาเป็นการผลิตข้าวตามมาตรฐานข้าวอินทรีย์กันมากขึ้น ซึ่งกระบวนการในการเพาะปลูกและดูแลถือว่าเป็นเรื่องใหม่ แตกต่างจากการผลิตข้าวที่ใช้สารเคมีปกติที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น เกษตรกรจึงจำเป็นต้องมีการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกันมาก ทั้งนี้จะเห็นได้ปัจจุบันเกษตรกรมีการเข้าถึงสื่อสารสนเทศได้มากขึ้น มีอุปกรณ์เครื่องมือในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่หาได้เอง เช่น โทรศัพท์เคลื่อนที่ สมาร์ทโฟน

แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ และอินเทอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์ อีเลิร์นนิ่ง เฟซบุ๊ก ไลน์ แอปพลิเคชัน เป็นต้น ซึ่งสามารถหาข้อมูลเกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิต วิธีการผลิตทั้งในรูปแบบข้อความ ภาพนิ่ง และภาพเคลื่อนไหว (คลิปวิดีโอผ่าน youtube) และยังสามารถสอบถามข้อมูลสอบถามข้อมูลแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทางด้านต่างๆ ได้ง่ายกว่าวิธีอื่นๆ (Yooprasert & Keowan, 2015) โดยสามารถที่จะหาความรู้ได้ทันทีเมื่อต้องการ ซึ่งทำให้มีความถี่ในการหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับข้าวอินทรีย์สูงขึ้นตามไปด้วย ซึ่งการพยายามหาข้อมูลหรือการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ข้างต้น ประกอบกับประสบการณ์ในการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรเองส่งผลทำให้ระดับความรู้ในการผลิตข้าวอินทรีย์มากกว่ากลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัยและปลูกข้าวโดยวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 โดยมีความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าวอินทรีย์จัดอยู่ในระดับมาก ในขณะที่กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัยและปลูกข้าวโดยวิธีปกติมีระดับความรู้อยู่ในระดับปานกลางและน้อย ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับ Lamwanna & Srisuwan (2019) ที่พบว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในอำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ มีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับข้อกำหนดการผลิตข้าวตามมาตรฐานข้าวอินทรีย์ โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เนื่องจากเกษตรกรได้เข้าร่วมกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าวตามมาตรฐานข้าวอินทรีย์ จากเจ้าหน้าที่กรมการข้าวเป็นประจำ และเกษตรกรหาความรู้ผ่านช่องทางสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ การฝึกอบรม จากผู้นำชุมชนหรือผู้นำเกษตรกร แต่อย่างไรก็ตาม ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับข้อกำหนดการผลิตข้าวตามมาตรฐานข้าวอินทรีย์ไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการผลิตข้าวตามมาตรฐานข้าวอินทรีย์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Kotiram et al., (2021) ที่พบว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในตำบลกันทรารมย์ อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการและขั้นตอนการผลิตข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับมากที่สุด โดยประเด็นที่เกษตรกรตอบถูกทั้งหมด ได้แก่ ประเด็นที่เกี่ยวกับการเตรียมดิน ที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อสร้างสภาพที่เหมาะสมต่อการปลูกและการเจริญเติบโตของข้าวและช่วยควบคุมวัชพืช สำหรับทัศนคติของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่มีต่อการผลิตข้าวอินทรีย์ในจังหวัดพิษณุโลกนั้นอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ซึ่งถือได้ว่าเป็นทิศทางที่ดีที่อาจจะนำไปสู่การส่งเสริมสนับสนุนให้เกษตรกรหันไปผลิตข้าวอินทรีย์มากขึ้นได้ เมื่อพิจารณาทัศนคติแยกเป็นรายด้านจะเห็นว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีทัศนคติที่ดีในด้านประโยชน์ในการปลูกข้าวอินทรีย์มากที่สุด รองลงมา คือ แนวคิดและประโยชน์ของการปลูกข้าวอินทรีย์ และรูปแบบของแนวทางปฏิบัติในการปลูกข้าวอินทรีย์ ตามลำดับ ซึ่งจัดอยู่ในระดับมากที่สุดทุกประเด็น ทั้งนี้เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าเกษตรกรเห็นว่าการผลิตข้าวอินทรีย์นั้นทำให้เกษตรกรมีสุขภาพและภูมิคุ้มกันที่ดีมากที่สุด รองลงมา คือ การผลิตข้าวอินทรีย์ทำให้เกิดการฟื้นฟูดินและสภาพแวดล้อม ทำให้เกิดความปลอดภัยต่อชีวิตและสุขภาพ ทำให้คุณภาพสิ่งแวดล้อมดีขึ้น ทำให้เกิดความปลอดภัยต่อผู้บริโภค ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการผลิตข้าวอินทรีย์ในตำบลกันทรารมย์ อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเกษตรกรมีความคิดเห็นด้วยมากที่สุดในการปลูกข้าวอินทรีย์ช่วยลดสารเคมีปนเปื้อนในนาได้ รองลงมาคือข้าวอินทรีย์ช่วยให้สุขภาพของผู้ผลิตและผู้บริโภคดีขึ้น การปลูกข้าวอินทรีย์ช่วยเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้กับดิน การผลิตข้าวอินทรีย์สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตข้าวได้ (Kotiram et al., 2021) อย่างไรก็ตามทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับความซับซ้อนและอุปสรรคของการปลูกข้าวอินทรีย์นั้นยังอยู่ในระดับที่น้อย โดยเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัยและเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโดยวิธีปกติซึ่ง

ถือได้ว่าเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการที่จะทำให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนไปผลิตข้าวอินทรีย์ เพราะถึงแม้ว่าเกษตรกรจะมีจิตสำนึกที่ดีและตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสุขภาพของตัวเกษตรกรเองหรือสิ่งแวดล้อม แต่ในภาคปฏิบัติเป็นเรื่องยากสำหรับเกษตรกรที่มีพฤติกรรมปลูกข้าวโดยใช้สารเคมีมาเป็นระยะเวลานานและสืบทอดกันมาตั้งแต่รุ่นพ่อแม่ โดยจะเห็นว่าเกษตรกรยังเห็นว่าในการดำเนินการในด้านของการกำจัดศัตรูข้าวที่มีความยุ่งยากและยอมรับได้น้อยที่สุด รองลงมา คือ ประเด็นการขอการรับรองมาตรฐานข้าวอินทรีย์ ความถี่ในการดูแลข้าวมากกว่านาข้าวแบบอื่นๆ การกำจัดศัตรูข้าว และระยะเวลาในการเตรียมพื้นที่ให้พร้อมสำหรับการทำนาอินทรีย์ ตามลำดับ ซึ่ง Viatiwat (2021) ได้พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่พบปัญหาเกี่ยวกับสภาพพื้นที่ในการเพาะปลูกข้าวอินทรีย์ โดยเฉพาะในเรื่องการขาดแคลนแหล่งน้ำ ทั้งนี้ การยอมรับหรือทัศนคติที่ดีอยู่ในระดับน้อยในประเด็นเหล่านี้ว่าจะมาจากการขาดความรู้ความเข้าใจในการผลิตข้าวอินทรีย์อย่างแท้จริงทำให้จึงมองประเด็นเหล่านี้ว่าเป็นเรื่องยากหรือเป็นปัญหาอุปสรรคได้ โดย Kotiram et al. (2021) พบว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีความต้องการรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ในด้านการเก็บรักษาข้าวเปลือก การป้องกันโรค แมลง และศัตรูศัตรูพืช เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดพิษณุโลกมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตข้าว (ระดับมากที่สุด) โดยเฉพาะปัจจัยในการฝึกอบรมในการผลิตข้าวอินทรีย์ การส่งเสริมด้านการตลาด การจัดหาแหล่งรองรับผลผลิตในการสีข้าวและจำหน่าย เป็นต้น รองลงมา คือ ปัจจัยด้านสังคม โดยเฉพาะในประเด็นการได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกในครัวเรือนและผู้นำชุมชน, ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในประเด็นการเปรียบเทียบราคาผลผลิตข้าวอินทรีย์สูงกว่าข้าวแบบอื่น และปัจจัยด้านนิเวศวิทยา ตามลำดับ ในขณะที่ Tien et al. (2022) พบว่า ปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวกำหนดการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ในเมืองกวางซีและเถื่อเทียน-เว้ ประเทศเวียดนาม มีทั้งหมด 6 ปัจจัยเรียงตามลำดับความสำคัญ คือ นโยบายของภาครัฐ การเปรียบเทียบผลประโยชน์ที่ได้รับ การควบคุมการนำเข้าและส่งออกในกระบวนการผลิต ทัศนคติของเกษตรกร อิทธิพลของครอบครัวและกลุ่มเกษตรกร และการรับรู้ถึงความเสี่ยงจากการผลิตข้าวอินทรีย์ ซึ่งได้มีข้อเสนอแนะว่ารัฐบาลเวียดนามควรมีการเสริมสร้างนโยบายเพื่อสนับสนุนปัจจัยการผลิตสำหรับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ ส่งเสริมการสื่อสารและจัดตั้งกลุ่มชาวนาอินทรีย์และทำสัญญาเกษตรเพื่อเชื่อมโยงกระบวนการผลิตและการบริโภค นอกจากนี้เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบถึงแนวโน้มการตัดสินใจในการปลูกข้าวอินทรีย์แยกเป็นรายกลุ่มจะเห็นว่ากลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์มีแนวโน้มที่จะตัดสินใจปลูกข้าวอินทรีย์มากกว่ากลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัยและกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโดยใช้สารเคมีตามปกติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับ Sharifzadeh & Abdollahzadeh (2021) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการปลูกข้าวอินทรีย์เป็นรายกลุ่มผู้ผลิตข้าวในเมืองมาฮานดาราน ประเทศอิหร่าน พบว่ากลุ่มเกษตรกรที่ปลูกข้าวโดยใช้สารเคมีตามปกติมีแนวโน้มที่จะหันไปปลูกข้าวอินทรีย์น้อยกว่าเกษตรกรกลุ่มผู้ปลูกข้าวปลอดภัยและข้าวอินทรีย์ รวมถึงยังพบว่าการเข้าหาเกษตรกรด้วยการเยี่ยมชมแปลงเพาะปลูก ให้ความรู้ และจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับการใช้สารเคมีและแนวทางในการทำนาอินทรีย์ให้แก่เกษตรกรอย่างสม่ำเสมอสามารถช่วยให้เกษตรกรมีความตระหนักและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้สารเคมีทางการเกษตรในการทำนาที่ดีขึ้นได้

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวปกติแบบใช้สารเคมี เกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัย และเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ในจังหวัดพิษณุโลก ส่วนใหญ่จะมีอายุอยู่ในช่วง 51-60 ปี และจบการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา เคยรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการปลูกข้าวอินทรีย์ถึงร้อยละ 78.67 โดยกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์เป็นกลุ่มที่ได้รับข้อมูลข่าวสารมากที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัย และกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปกติ ตามลำดับ โดยแหล่งข้อมูลที่ได้รับมากที่สุด คือ เจ้าหน้าที่เกษตร รองลงมา ได้แก่ เอกสาร ผู้นำชุมชน และ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ตามลำดับ เมื่อวัดระดับความรู้การปลูกข้าวอินทรีย์เห็นได้ว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดพิษณุโลกมีความรู้ในอยู่ในระดับปานกลาง-ระดับมาก โดยเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์มีความรู้มากที่สุด สำหรับทัศนคติในการปลูกข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเกษตรกรกลุ่มผู้ปลูกข้าวอินทรีย์มีทัศนคติที่ดีต่อการปลูกข้าวอินทรีย์มากที่สุด (ระดับมากที่สุด) รองลงมา คือ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัย (ระดับมาก) และเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในรูปแบบใช้สารเคมีปกติ (ระดับมาก) ตามลำดับ ปัจจัยที่ส่งผลทำให้เกิดการตัดสินใจในการปลูกข้าวอินทรีย์ คือ ปัจจัยด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตข้าว (ระดับมากที่สุด) รองลงมา คือ ปัจจัยด้านสังคม (ระดับมาก) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (ระดับมาก) และปัจจัยด้านนิเวศวิทยา (ระดับปานกลาง) ตามลำดับ โดยจะเห็นได้ว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเห็นว่าการส่งเสริมสนับสนุนปัจจัยในการผลิตข้าวอินทรีย์นั้นสำคัญมากที่สุดที่ทำให้เกษตรกรตัดสินใจปลูกข้าวอินทรีย์ โดยเฉพาะการฝึกอบรมในการผลิตข้าวอินทรีย์ที่มีผลต่อการทำให้ตัดสินใจในการผลิตข้าวอินทรีย์มากที่สุด รองลงมา คือ การส่งเสริมด้านการตลาด และการจัดหาแหล่งรองรับผลผลิตในการสีข้าวและจำหน่าย ตามลำดับ

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดพิษณุโลกมีความรู้การผลิตข้าวตามมาตรฐานข้าวอินทรีย์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีเพียงเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ที่มีภาพรวมความรู้ในการผลิตข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับมาก แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาเป็นความรู้ในแต่ละขั้นตอนโดยเฉพาะในขั้นตอนการเตรียมพื้นที่ เตรียมเมล็ดพันธุ์ข้าว เตรียมดิน การจัดการน้ำ และการจัดการวัชพืช ยังอยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัยและเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปกติมีความรู้ในเรื่องดังกล่าวเพียงในระดับน้อย-ปานกลาง แต่อย่างไรก็ตาม เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดพิษณุโลกนั้นยังมีทัศนคติที่ดีต่อการผลิตข้าวอินทรีย์ ซึ่งปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่จะสามารถทำให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวหันมาผลิตข้าวอินทรีย์ คือ ปัจจัยด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตข้าว ดังนั้น ผลการวิจัยนี้จะไปช่วยส่งเสริม สนับสนุน และผลักดันนโยบายที่ต้องการการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสีเขียว (BCG Economy) โดยเฉพาะเป้าหมายในด้านของการยกระดับภาคการเกษตรและอุตสาหกรรมต่อเนื่องสำหรับอาหารสุขภาพเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมถึงแผนพัฒนาของจังหวัดที่ต้องการผลิตสินค้าเกษตรมีมาตรฐานและปลอดภัย ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่ม ตรงต่อความต้องการของตลาด โดยเฉพาะข้าวที่เป็นผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญที่สุดของจังหวัด โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนควร

เข้ามาบูรณาการส่งเสริมการปลูกข้าวอินทรีย์ในจังหวัดพิษณุโลกอย่างจริงจังทั้งระบบ เนื่องจากจะเห็นได้ว่าเกษตรกรยังมีความต้องการให้ส่งเสริมสนับสนุนปัจจัยในการผลิตข้าวอินทรีย์ เช่น การฝึกอบรมในการผลิตข้าวอินทรีย์ (ทัศนศึกษา การดูงาน การอบรมเชิงปฏิบัติการ) การส่งเสริมด้านการตลาด และการจัดหาแหล่งรองรับผลผลิตในการสีข้าวและจำหน่าย ตามลำดับ รวมถึงส่งเสริมความรู้แก่เกษตรกรโดยกสนเพิ่มจำนวนสื่อบุคคล รวมถึงส่งเสริมและพัฒนาความรู้ให้แก่สื่อบุคคลเหล่านั้นให้สามารถเผยแพร่ข้อมูลการผลิตข้าวอินทรีย์ที่ได้มาตรฐานให้มากขึ้น เช่น ราษฎ์ชาวบ้าน เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ผู้นำชุมชน หรือผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เป็นต้น นอกจากนี้ยังควรเพิ่มช่องทางการสื่อสารให้กลุ่มเกษตรกรผู้สนใจปลูกข้าวอินทรีย์สามารถเข้าถึงได้ง่ายมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศหรือคำขอบคุณ

งานวิจัยครั้งนี้ได้รับการสนับสนุนจากทุนพัฒนางานวิจัยตามแผนบูรณาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ประจำปีงบประมาณ 2564 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก

References

- Aunsub, P. & Srisuwan, S. (2014). Farmer's Opinion on Good Agricultural Practice System (GAP) of Rice Ban Phraek District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. *Agricultural Science Journal*, 45(2), 197-200. <http://www.crdc.kmutt.ac.th/Data%202014/CRDC8/data/197-200.pdf> (In Thai)
- Kotiram, P., Toomhirun, C. & Khlibtong, J. (2021). *Extension of organic rice production of farmers in Kanthararom Sub-district, Krasang District, Buri Ram Province*. Paper presented at the 10th STOU National Research Conference, Sukhothai, Thailand. (In Thai)
- Lamwanna, S. & Srisuwan, S. (2019). Opinions of farmers on rice production according to organic rice standards Huai Thap Than District, Srisaket Province. *King Mongkut's Agricultural Journal*, 37(1), 394-404. <https://li01.tci-thaijo.org/index.php/agritechjournal/article/view/198001/137864> (In Thai)
- Office of the National Economic and Social Development Council (NESDC). (2020). *The Thailand's top 10 exports of agricultural products*. Retrieved from <http://dataset.nabc.go.th/group/economy-and-marketing>. (In Thai)
- Pihsanulok Province Statistical Office. (2015). *The analysis on the existing situation of Province's spatial data*. Retrieved from http://osthailand.nic.go.th/masterplan_area/userfiles/file%20Download/Report%20Analysis%20Province. (In Thai)

- Phoket, Y., Yooprasert, B. & Tangwiwat, P. (2016). The extension of safety and standardized rice production adhering to good agricultural practice for farmers in Roi Et Province. *Khon Kaen Agricultural Journal*, 44(1), 624-629. <http://ag2.kku.ac.th/kaj/PDF.cfm?filename=P043%20Ext12.pdf&id=2317&keeptrack=0> (In Thai)
- Rice Department. (2020). *Registration of certified organic rice in the year 2019*. Retrieved from <http://dric.ricethailand.go.th/index.php/en/2016-04-27-03-32-56>. (In Thai)
- Ruaykijakarn, N., Suwanmaneepong, S. & Kuhaswonvetch, S. (2018). Knowledge and attitudes towards marketing innovation of organic rice farmers in Sanam Chai Khet organic agriculture group, Chachoengsao province, Thailand. *International Journal of Agricultural Technology*, 14(7), 1829-1842. <https://www.researchgate.net/publication/332250411>
- Sharifzadeh, M.S, & Abdollahzadeh, G.. (2021). The impact of different education strategies on rice farmers' knowledge, attitude and practice (KAP) about pesticide use. *Journal of the Saudi Society of Agricultural Sciences*, 20(5), 312-323. <https://doi.org/10.1016/j.jssas.2021.03.003>
- Suckcharuan, W. (2009). *Organic rice growing adoption of farmers in Wang Nam Yen Sub-district, Sawaeng Ha District, Ang Thong Province*. (Master's Thesis, Kasetsart University). (In Thai)
- The Thailand Research Fund. (2013). *Organic rice-growing farming policy : Safety rice and low cost*. Retrieved from <http://prp.trf.or.th/trf-policy-นโยบายส่งเสริมการผลิต/>. (In Thai)
- Tien, D.N., Hoang, H.G, & Sen, L.T.H. (2022). Understanding farmers' behavior regarding organic rice production in Vietnam. *Organic Agriculture*, 12, 63–73. <https://link.springer.com/article/10.1007/s13165-021-00380-0>
- Viatiwat, S. (2021). *The Comparison of Costs and Returns between Organic Rice Farming and Chemical Rice Farming*. (Independent Study, Rajamangala University of Technology Thanyaburi). (In Thai)
- Yooprasert, B. & Keowan, B. (2015). Information acknowledgement and agricultural learning exchange of farmers. *Journal of Social Sciences*, 4(2), 43-54. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JCDLQ/article/download/126647/96282/335170> (In Thai)

การศึกษาระดับความวิตกกังวลในการเปิดกล้องเรียนออนไลน์ของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

The Study of Anxiety Levels in Turning on Camera During Online Classes
of High-school Students in Surat Thani

เกวาลิน กุลประสงค์

Keawalin Kulprasong

สุรียรัตน์ อักษรกาญจน์*

Sureerat Aksornkan*

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ประเทศไทย

Faculty of Education, Suratthani Rajabhat University, Thailand

E-mail: 6115105001001@student.sru.ac.th and sureerat.aks@sru.ac.th*

*Corresponding author

(Received : June 15, 2022 Revised : July 31, 2022 Accepted : August 19, 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษา ระดับความวิตกกังวลในการเปิดกล้องเรียนออนไลน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประชากร คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 44 โรงเรียน 40,582 คน กลุ่มตัวอย่างได้จากการกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 397 คน และแบ่งกลุ่มตัวอย่างตามขนาดโรงเรียนทั้ง 4 ขนาด ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ เครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถามระดับความวิตกกังวลในการเปิดกล้องเรียนออนไลน์ จำนวน 30 ข้อ ได้จากการวิเคราะห์ทฤษฎีความวิตกกังวล เกณฑ์การให้คะแนนเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามระดับความวิตกกังวลของ Shives (2012) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่ามัธยฐานเลขคณิต (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนระดับมัศึกษามีระดับความวิตกกังวลต่อการเปิดกล้องเรียนออนไลน์ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับสูงเรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านความวิตกกังวลแบบแฝง และด้านความวิตกกังวลแบบขณะเผชิญ

คำสำคัญ: ความวิตกกังวล ระดับความวิตกกังวล การเปิดกล้องเรียนออนไลน์ การเรียนออนไลน์

Abstract

This study was to study the level of knowledge, attitudes and key factors influencing decision This study aims to determine factors that affect anxiety about turning on camera during online classes of high school students in Surat Thani. The sample groups of this study are 40,582 students from 44 high schools that distribute online classes in the second semester, academic year 2021. The schools in the sample groups are under the Secondary Educational Service Area Office 11 and are merely located in Surat Thani. Techniques used in selecting samples are “Multi-stage Sampling”. The potential samples turned out to be 397 students in grade 10 to 12, in the second semester, academic year 2021. The selected schools fall into 4 categories, considering their sizes; small school, medium school, large school, and extra-large school. The questionnaire consists of 30 questions related to the students’ anxiety levels in turning on camera during online classes, which are derived from reviewing and synthesizing relevant literatures. The questionnaire requires respondents to rate scale from one to five in each question, based on Shives’s levels of anxiety theory (2012). For data analysis and calculation process, arithmetic mean (\bar{X}) and standard deviation (S.D.) are applied in this study. The result of the research was as follows: 1) the high school students have high-rate anxiety in turning on cameras during their online classes in overall results and in both types: Trait-Anxiety/A-Trait and State-Anxiety/A-State, respectively.

Keywords: Anxiety, Levels of anxiety, Turning on camera during online classes, Online classes

บทนำ

การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ส่งผลกระทบต่อหลาย ๆ องค์การเป็นวงกว้าง การศึกษาก็เช่นเดียวกัน เนื่องจากสถานศึกษาเป็นสถานที่ที่มีนักเรียนหรือนักศึกษาอยู่รวมกันจำนวนมาก จึงมีความเสี่ยงสูงที่อาจจะมีการแพร่ระบาดของโรค สถานศึกษาจึงต้องปรับรูปแบบการสอนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ เพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส ด้วยเหตุนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ จึงได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ (Online) ให้แก่สถานศึกษาได้ใช้จัดการศึกษาแก่นักเรียน ซึ่งการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์มีการใช้สื่อการสอนหลายประเภทรวมกับการสนทนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ ซึ่งเป็นระบบที่มีการแสดงผล

ทั้งภาพและเสียงเพื่อให้ผู้สอนและนักเรียนสามารถเห็นและมีปฏิริยาโต้ตอบกันระหว่างการจัดการเรียนการสอนได้ ทว่าการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบดังกล่าวส่งผลให้นักเรียนสามารถเลือกปิดหรือเปิดกล้องขณะเรียนออนไลน์ได้ โดยจากการสัมภาษณ์ Prasomsub (Personal communication, February 9, 2022) ครูโรงเรียนบ้านชาคลี จังหวัดระนอง กล่าวว่า นักเรียนส่วนใหญ่มักเลือกปิดกล้องมากกว่าการเปิดกล้องขณะเรียนออนไลน์ จึงทำให้ครูไม่ทราบปฏิริยาของนักเรียนว่าตั้งใจเรียนหรือไม่ ซึ่ง Saehong (Personal communication, February 9, 2022) ครูโรงเรียนสตรีระนอง จังหวัดระนอง ได้กล่าวเสริมว่า การที่นักเรียนส่วนใหญ่ปิดกล้องขณะเรียนออนไลน์ทำให้ครูเกิดความกังวลว่านักเรียนที่ปิดกล้องอาจไม่ตั้งใจเรียน ทำให้ไม่เข้าใจเนื้อหาบทเรียน และส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่ดี โดย Thongdaem (Personal communication, March 31, 2022) ครูโรงเรียนสุราษฎร์พิทยา 2 จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้กล่าวว่า เหตุผลหลักที่นักเรียนส่วนใหญ่ปิดกล้อง คือ สภาพแวดล้อมภายในบ้านไม่น่าดู เมื่อต้องเปิดกล้องเรียนออนไลน์นักเรียนจึงเขินอายต่อสภาพบ้านหรือที่อยู่อาศัยของตนเอง โดย Nomket (Personal communication, March 12, 2022) ครูโรงเรียนสุราษฎร์พิทยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้กล่าวเพิ่มเติมจากการสำรวจภายในโรงเรียนพบว่า นักเรียนที่ปิดกล้องเรียนออนไลน์จะมีสมาธิและความตั้งใจในการเรียนมากกว่านักเรียนที่เปิดกล้อง ซึ่งจากการสัมภาษณ์ตัวแทนครูทั้ง 4 ขนาดโรงเรียน คือ โรงเรียนขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ และใหญ่พิเศษ ชำต้น พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ปิดกล้องขณะเรียนออนไลน์มากกว่าเปิดกล้อง และในบางครั้งเมื่อมีกิจกรรมที่ต้องเปิดกล้องหรือครูต้องการทราบพฤติกรรมการณ์การเรียนของนักเรียน ครูจึงบังคับให้นักเรียนเปิดกล้องตลอดทั้งชั่วโมงเรียน

การบังคับให้นักเรียนเปิดกล้องเรียนออนไลน์ตลอดชั่วโมงเรียนจึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นักเรียนส่วนใหญ่เกิดความวิตกกังวล ซึ่งจากผลการให้บริการปรึกษาปัญหาสุขภาพจิตทางโทรศัพท์สายด่วนสุขภาพจิต 1323 ของ Department of Mental Health (2020) ปีงบประมาณ 2562 พบว่า มีวัยรุ่นอายุ 11-19 ปี โทรขอรับบริการปรึกษาในเรื่องความเครียดสูงสุด ประมาณ 10,000 สาย โดยปัญหาสุขภาพจิตที่พบมากที่สุดคือ ความเครียด/วิตกกังวลเกี่ยวกับการเรียนออนไลน์ สอดคล้องกับ การสำรวจผลกระทบวิกฤต โควิด-19 ต่อเด็กและเยาวชนในประเทศไทย อายุ 15-19 ปี จำนวน 6,771 คน เมื่อเดือนมีนาคม-เมษายน พ.ศ. 2564 ของ UNICEF (2021, p.14) พบว่า เด็กและเยาวชนมีความเครียดและวิตกกังวลด้านการเรียนสูงถึงร้อยละ 70 ซึ่งความวิตกกังวลเป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมที่เป็นปัญหา นักเรียนที่ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ย่อมจะเกิดปัญหาทางพฤติกรรมขึ้น และจะแสดงพฤติกรรมออกมาในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป เช่น การปรับกล้องให้เห็นเพียงส่วนใดส่วนหนึ่งของใบหน้าหรือการตั้งรูปพื้นหลังเป็นภาพนิ่งของตนเอง เพื่อหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับผู้สอนโดยตรง ซึ่งปัญหาการเปิดกล้องนี้ได้รับการยืนยันจากการศึกษาวิจัยเรื่อง ความเหนื่อยล้าของการใช้กล้องในการประชุม เสมือนจริง: การทดลองภาคสนามจากตัวบุคคลของ Shockley (2021) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของความเหนื่อยล้าจากการเปิดและปิดกล้องหลังจากการประชุมออนไลน์ และเพื่อศึกษาพฤติกรรมที่เกิดขึ้นขณะประชุมออนไลน์ โดยกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ อาสาสมัครพนักงานที่มีประสบการณ์ในการทำงานที่บ้านและประชุมออนไลน์ จำนวน 103 คน ซึ่งผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างบันทึกหน้าจอในระหว่างการประชุมออนไลน์เพื่อดูปฏิริยาของแต่ละคนในระหว่างการประชุมเป็นระยะเวลา 4 สัปดาห์ ผลการศึกษาพบว่า ในระหว่างประชุมออนไลน์ เมื่อเทียบกับกลุ่มที่ปิดกล้อง อาสาสมัครที่เปิดกล้อง

มีระดับการมีส่วนร่วมในการประชุมลดลง และแสดงถึงความรู้สึกเหนื่อยล้าหลังจากการประชุมมากขึ้น และหลายคนยังบอกว่ารู้สึกเหมือนตนถูกจ้องมองตลอดเวลาจนบ่อยครั้งก็รู้สึกกดดัน หรือแม้แต่สนใจใบหน้าและรูปลักษณ์ของตัวเองมากกว่าการประชุม หรือปรับมุกตลกไม่ให้เห็นใบหน้าตรง ๆ ของตนเอง เช่น หันมุมข้างหรือเฉียงเพื่อช่วยลดความกดดัน สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยเรื่อง ความต้องการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานครในการเรียนรู้รูปแบบออนไลน์ ของ Khaminthong (2021) โดยผลการวิจัยในด้านความต้องการเรียนออนไลน์ของนักเรียนพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ไม่ชอบการเปิดกล้องขณะเรียนออนไลน์ เนื่องจากนักเรียนมีความกังวลถึงรูปลักษณ์ของตนเอง สภาพของห้องที่ใช้ในการเรียน รวมถึงการเชื่อมต่อสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ไม่เสถียรทำให้มีความลำบากในการเปิดกล้อง

ภาวะความวิตกกังวลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนในการเปิดกล้องเรียนออนไลน์เกิดขึ้นจากปัจจัยหลายสาเหตุ ซึ่ง Spielberger (1983, p.129-321) ได้แบ่งความวิตกกังวลออกเป็น 2 ประเภท คือ ความวิตกกังวลแบบแฝง (Trait-Anxiety (A-Trait)) คือ ความวิตกกังวลที่เกิดจากตัวบุคคล และความวิตกกังวลขณะเผชิญ (State-Anxiety (A-State)) คือ ความวิตกกังวลที่เกิดจากสภาพแวดล้อมและบุคคลภายนอก สอดคล้องกับ Panpreecha (2011, p.486-488) ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดประกอบด้วย 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยภายในบุคคล หรือสาเหตุต่าง ๆ ที่มาจากตัวบุคคล และปัจจัยภายนอก หรือปัจจัยต่าง ๆ นอกตัวคนที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดความเครียด ซึ่งปัจจัยภายนอกนั้น Wongprach (2018, p.201) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการเรียนออนไลน์ คือ สภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการเรียนการสอนในการเรียนออนไลน์ ได้แก่ การจัดที่นั่ง อุดหนุน แสงสว่างในห้องเรียนมีความเหมาะสม มีห้องสมุดหรือแหล่งสืบค้นข้อมูลที่ทันสมัย เครื่องคอมพิวเตอร์มีให้บริการอย่างเพียงพอ และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมีเสถียรภาพ และสิ่งสนับสนุนทางสังคม ประกอบด้วย เพื่อน ครู และครอบครัว

ข้อมูลข้างต้นที่กล่าวมาแสดงให้เห็นได้ว่าสถานการณ์การเรียนการสอนที่เปลี่ยนไป จากการเรียนการสอนในห้องเรียนเป็นการเรียนการสอนแบบออนไลน์ (Online) เป็นเหตุการณ์ใหม่ที่ส่งผลกระทบต่อสังคมเป็นวงกว้าง โดยเฉพาะวงการการศึกษาไทย ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลทำให้เกิดความวิตกกังวล ถึงแม้ที่ผ่านมา มีบางโรงเรียนหรือนักเรียนบางคณะจะใช้การเรียนออนไลน์เป็นสื่อเสริมในการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ แต่ยังไม่เคยมีสถานศึกษาใช้ระบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์เต็มรูปแบบ ซึ่งผลจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ทำให้สถานศึกษาและนักเรียนต้องจัดการเรียนการสอนออนไลน์เต็มแบบสมบูรณ์ครั้งแรก จึงทำให้นักเรียนต้องปรับตัวกับการเรียนเป็นอย่างมาก เนื่องจากไม่ได้มีการเตรียมความพร้อมมาก่อนล่วงหน้า ส่งผลให้นักเรียนเกิดความวิตกกังวล และจากการศึกษาพฤติกรรมในการเปิดกล้องขณะเรียนออนไลน์ของนักเรียน พบว่า นักเรียนมักจะเลือกปิดกล้องเรียนมากกว่าการเปิดกล้อง ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาระดับความวิตกกังวลในการเปิดกล้องเรียนออนไลน์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานีว่ามีความวิตกกังวลในการเปิดกล้องขณะเรียนออนไลน์อยู่ในระดับใด เพราะความวิตกกังวลมีผลต่อการเรียนรู้ เนื่องจากความวิตกกังวลในระดับน้อยถึงปานกลางจะก่อให้เกิดผลในทางสร้างสรรค์ต่อบุคคลโดยจะกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้และรับรู้ รวมถึงความสามารถในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ และสามารถควบคุมสถานการณ์ได้ ส่วนความวิตกกังวลในระดับสูงและระดับรุนแรงนั้น เป็นระดับที่

ก่อให้เกิดการเรียนรู้และรับรู้ได้แคบมาก ทำให้ความสามารถในการไขปัญหาหรือสถานการณ์น้อยลง หรือไม่
สามารถแก้ไขได้ และมีผลต่อการปรับตัวและการแสดงออกที่ผิดปกติ ด้วยเหตุนี้การศึกษาระดับความวิตก
กังวลจึงเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนและเป็นแนวทางในการพัฒนาให้การเรียนการสอนในรูปแบบ
ออนไลน์เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาระดับความวิตกกังวลในการเปิดกล่องเรียนออนไลน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัด
สุราษฎร์ธานี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบระดับความวิตกกังวลในการเปิดกล่องเรียนออนไลน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. ข้อมูลที่ได้รับจากผลการวิเคราะห์สามารถนำมาเป็นแนวทางให้สถานศึกษาหรือหน่วยงาน
ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานำไปศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความวิตกกังวลในการเปิดกล่องเรียนออนไลน์ของนักเรียน
เพื่อให้เข้าใจถึงปัญหาของนักเรียนและสามารถนำไปแก้ไขปัญหามวิตกกังวลของนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น
3. สถานศึกษา หน่วยงานทางการศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสามารถนำผลการวิจัย
ไปปรับปรุงการเรียนการสอนเพื่อช่วยลดความวิตกกังวลในการเปิดกล่องเรียนออนไลน์ของนักเรียนและ
นักศึกษาได้

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

Figure 1 Research Conceptual Framework

3. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

3.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และตำรา ที่เกี่ยวกับความวิตกกังวลในการเรียนออนไลน์ และหลักการสร้างเครื่องมือวิจัย โดยแบ่งความวิตกกังวลออกเป็น 2 ด้าน คือ 1. ความวิตกกังวลแบบแฝง (Trait-Anxiety/A-Trait) แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านจิตใจ และ 3) ด้านความจำและการรับรู้ และ 2. ความวิตกกังวลขณะเผชิญ (State-Anxiety/A-State) แบ่งเป็น 2 ด้าน ได้แก่ 1) สิ่งอำนวยความสะดวกและสิ่งแวดล้อมในการเรียน และ 2) สิ่งสนับสนุนทางสังคม คือ 2.1) ผู้สอน 2.2) เพื่อน และ 2.3) ครอบครัว

3.2 สร้างแบบสอบถามระดับความวิตกกังวลในการเปิดห้องเรียนออนไลน์ จำนวน 30 ข้อ ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบปลายปิดตามมาตรฐานค่าแบบอันตรภาคชั้น (Interval Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Shives (2012, p.225) ได้แก่ 1) วิตกกังวลระดับปกติ (Normal) 2) วิตกกังวลระดับน้อย (Mild anxiety) 3) วิตกกังวลระดับปานกลาง (Moderate anxiety) 4) วิตกกังวลระดับสูง (Severe anxiety) และ 5) วิตกกังวลระดับรุนแรง (Panic state)

3.3 นำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct validity) โดยพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างรายการประเมินกับพฤติกรรมที่ต้องการวัด (Item Objective Congruence, IOC) ซึ่งต้องมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 ผลการตรวจพบว่า มีค่าดัชนี IOC อยู่ระหว่าง 0.50 ถึง 1.00 ทุกข้อ

3.4 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มทดลอง จำนวน 20 คน พบว่า กลุ่มทดลองเข้าใจลักษณะข้อคำถามเป็นอย่างดี

3.5 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการจัดทำแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ (google form) แล้วส่ง link และ QR-Code ไปยังโรงเรียนและนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยเก็บข้อมูลในภาคการศึกษา ที่ 2/2564

3.6 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยติดต่อสถานศึกษาซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง และส่งหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลพร้อม link และ QR-Code แบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ (google form) พร้อมแนะนำตัว ชี้แจงวัตถุประสงค์และรายละเอียดในการเข้าร่วมโครงการวิจัย ตลอดจนสิทธิในการตอบรับ หรือปฏิเสธ หรือการยุติการเข้าร่วมวิจัย ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีสิทธิที่จะปฏิเสธการเข้าร่วมโครงการวิจัยเมื่อใดก็ได้ โดยไม่จำเป็นต้องแจ้งเหตุผล และจะไม่มีผลใด ๆ ต่อกลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลที่ได้จะบันทึกไว้เป็นความลับตามรหัส โดยไม่มีการระบุชื่อ-สกุล และจะนำเสนอโดยภาพรวมเท่านั้น

3.7 เมื่อผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยยินดีเข้าร่วมวิจัย และตอบแบบสอบถาม ให้เลือกคำตอบ แสดงความยินยอมใน Google form โดยไม่ต้องลงนาม

3.8 หลังตอบแบบสอบถามแล้วให้กลุ่มตัวอย่าง Submit เพื่อส่งกลับคืนผู้วิจัย แล้วผู้วิจัยตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูล แล้วนำแบบสอบถามมาตรวจให้คะแนนเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) โดยแปรผลระดับความวิตกกังวลตามหลักการแปรผลของ Srisathitnarakun (2012) 5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
1.00 – 1.80	มีความวิตกกังวลในระดับรุนแรง
1.81 – 2.60	มีความวิตกกังวลในระดับสูง
2.61 – 3.40	มีความวิตกกังวลในระดับปานกลาง
3.41 – 4.20	มีความวิตกกังวลในระดับน้อย
4.21 – 5.00	มีความวิตกกังวลในระดับปกติ

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ระดับความวิตกกังวลในการเปิดกล้องเรียนออนไลน์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ในภาพรวมและรายด้านนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา มีความวิตกกังวลขณะเปิดกล้องเรียนออนไลน์อยู่ในระดับสูง เรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านความวิตกกังวลแบบแฝง (Trait-Anxiety/A-Trait) และด้านความวิตกกังวลแบบขณะเผชิญ (State-Anxiety/A-State) ตามลำดับ

Table 1 The results of an analysis of the anxiety level for opening online learning cameras of high school students Surat Thani Province

ความวิตกกังวลในการเปิดกล้องเรียนออนไลน์	ระดับความวิตกกังวล		
	(\bar{X})	(S.D)	แปลผล
1. ความวิตกกังวลแบบแฝง (Trait-Anxiety/A-Trait)			
1.1 ด้านร่างกาย	1.49	0.69	รุนแรง
1.2 ด้านจิตใจ	2.35	0.80	สูง
1.3 ด้านความจำและการรับรู้	2.14	0.72	สูง
รวม	1.99	0.63	สูง
2. ความวิตกกังวลขณะเผชิญ (State-Anxiety/A-State)			
2.1 สิ่งอำนวยความสะดวกและสิ่งแวดล้อมในการเรียน	2.25	0.86	สูง
2.2 สิ่งสนับสนุนทางสังคม			
2.2.1 ผู้สอน	2.03	0.85	สูง
2.2.2 เพื่อน	1.85	0.66	สูง
2.2.3 ครอบครัว	2.23	0.68	สูง
รวม	2.09	0.56	สูง
ภาพรวม	2.10	.57	สูง

ข้อมูลที่ปรากฏใน Table 1 พบว่า ความวิตกกังวลทั้ง 2 ด้าน ล้วนส่งผลต่อระดับความวิตกกังวลในการเปิดห้องเรียนออนไลน์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในเกณฑ์ระดับสูง โดยในแต่ละด้านสามารถสรุปได้ดังนี้

ด้านความวิตกกังวลแบบแฝง (Trait-Anxiety/A-Trait) มีระดับความวิตกกังวลในการเปิดห้องเรียนออนไลน์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาอยู่ในเกณฑ์ระดับรุนแรง 1 ด้าน คือ ด้านร่างกาย และอยู่ในเกณฑ์ระดับสูง 2 ด้านคือ ด้านความจำและการรับรู้ และด้านจิตใจ ตามลำดับ

ด้านความวิตกกังวลขณะเผชิญ (State-Anxiety/A-State) มีระดับความวิตกกังวลในการเปิดห้องเรียนออนไลน์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาอยู่ในเกณฑ์ระดับสูงทั้ง 2 ด้าน คือ 1) ด้านสิ่งสนับสนุนทางสังคม และ 2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและสิ่งแวดล้อมในการเรียน ตามลำดับ

การอภิปรายผล

นักเรียนมีความวิตกกังวลในการเปิดห้องเรียนออนไลน์อยู่ในระดับสูงทั้งสองด้านเช่นเดียวกัน ซึ่งจากการศึกษา พบว่า ความวิตกกังวลที่แสดงออกมาทั้งในด้านแบบแฝง (Trait-Anxiety/A-Trait) และแบบเผชิญ (State-Anxiety/A-State) จะมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยอาจเกิดพฤติกรรมบางอย่างได้อย่างหนึ่งก่อนแล้วโยงไปอีกพฤติกรรม แม้ว่านักเรียนจะมีระดับความวิตกกังวลสูงเช่นเดียวกัน แต่เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ย พบว่า ระดับความวิตกกังวลแบบแฝงมากกว่าความวิตกกังวลแบบขณะเผชิญ เนื่องจากระดับความวิตกกังวลแบบแฝงที่มีอยู่จะเป็นตัวเสริมหรือกระตุ้นความวิตกกังวลขณะเผชิญให้มีความรุนแรงขึ้น ดังที่ Spielberger (1983, p.129-321) กล่าวว่า ความวิตกกังวลทั้ง 2 ชนิดนี้มีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่บุคคลเมื่อมีความวิตกกังวลขณะเผชิญสูง ระดับความวิตกกังวลแบบแฝงที่มีอยู่จะเป็นตัวเสริมหรือกระตุ้นความวิตกกังวลขณะเผชิญให้มีความรุนแรงและมีระยะเวลาในการเกิดที่นานกว่าผู้ที่มีความวิตกกังวลแบบแฝงระดับต่ำ นอกจากนี้บุคคลที่เกิดความวิตกกังวลขณะเผชิญบ่อย ๆ อาจส่งผลให้บุคคลนั้นมีความวิตกกังวลแบบแฝงในระดับสูงขึ้นได้

ผลการวิเคราะห์ระดับความวิตกกังวลของนักเรียนในการเปิดห้องเรียนออนไลน์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี สามารถแบ่งได้ 2 ด้านคือ ด้านที่ 1 ความวิตกกังวลแบบแฝง (Trait-Anxiety/A-Trait) นักเรียนมีความวิตกกังวลในการเปิดห้องเรียนออนไลน์มากที่สุด คือ ด้านร่างกาย รองลงมาคือ ด้านความจำและการรับรู้ และด้านจิตใจ ตามลำดับ และในด้านที่ 2 ความวิตกกังวลขณะเผชิญ (State-Anxiety/A-State) นักเรียนมีความวิตกกังวลในการเปิดห้องเรียนออนไลน์มากที่สุด คือ ด้านสิ่งสนับสนุนทางสังคม รองลงมาคือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและสิ่งแวดล้อมในการเรียน ตามลำดับ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ด้านความวิตกกังวลแบบแฝง (Trait-Anxiety/A-Trait) เป็นความวิตกกังวลในการเปิดห้องเรียนออนไลน์ระดับสูง และเมื่อพิจารณารายด้านสามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านร่างกาย ด้านความจำและการรับรู้ และด้านจิตใจ ตามลำดับ

1.1 ด้านร่างกาย เป็นความวิตกกังวลในการเปิดกล้องเรียนออนไลน์ระดับรุนแรง ซึ่งพฤติกรรมหรืออาการทางด้านร่างกายเป็นภาวะที่เกิดขึ้นกับตัวบุคคลโดยตรง ที่แสดงออกถึงความวิตกกังวลได้อย่างชัดเจนที่สุด กล่าวคือสัญญาณเตือนที่เด่นชัดที่สุดของอาการวิตกกังวลมักแสดงออกให้เห็นทางร่างกาย ทำให้นักเรียนหรือบุคคลรอบข้างสามารถสังเกตเห็นได้ง่ายว่านักเรียนกำลังอยู่ในภาวะความวิตกกังวล เนื่องจากมีการแสดงพฤติกรรมหรืออาการทางร่างกายออกมา โดยสาเหตุของการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ นั้น เกิดจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของร่างกาย โดยเฉพาะระบบอวัยวะภายในเป็นพื้นฐานสำคัญ เช่น ระบบการผลิตฮอร์โมนส่งผลให้เกิดการแสดงพฤติกรรมหรือแสดงอาการเจ็บป่วยจากทั้งภายในร่างกาย เช่น ปวดหัว อาเจียน ระบบขับถ่ายมีปัญหา ซีพจรเต้นเร็ว กล้ามเนื้อหดเกร็ง เหงื่อออกมากกว่าปกติ โดยเฉพาะบริเวณฝ่ามือและฝ่าเท้า และอาการผิดปกติของร่างกาย เช่น มือสั่น ขบฟัน กัดริมฝีปาก เขียวชา โดย Leelachaiikul (2016, p.23) ได้อธิบายว่า เมื่อเกิดภาวะความวิตกกังวล อาการทางร่างกายจะเริ่มทำให้เกิดอาการเจ็บป่วยเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น คลื่นไส้ ปวดหัว ปวดตามบริเวณต่าง ๆ ของร่างกาย หรือระบบขับถ่ายมีปัญหา ก่อนจะมีอาการค่อย ๆ รุนแรงขึ้นจนอาจถึงขั้นต้องเข้าโรงพยาบาล และนอกจากอาการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเหล่านี้แล้ว ความวิตกกังวลยังสามารถทำให้ผิวพรรณหมองคล้ำขึ้นได้ ซึ่ง Department of Mental Health (2019) ได้อธิบายว่า ฮอร์โมนความเครียดจะไปทำให้ทีโลเมียร์ (Telomere) ที่อยู่ส่วนปลายของดีเอ็นเอสั้นลง ทำให้ดีเอ็นเอไม่สามารถแบ่งตัวได้อย่างสมบูรณ์ส่งผลทำให้เกิดริ้วรอยและผิวพรรณหมองคล้ำก่อนวัย จึงส่งผลให้นักเรียนเลือกที่จะปิดกล้องขณะเรียนออนไลน์ เพราะกังวลเรื่องภาพลักษณ์ของตนเอง เนื่องจากนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 เป็นวัยรุ่นตอนกลาง (14-16 ปี) และตอนปลาย (15-19 ปี) ซึ่งเป็นวัยที่ให้ความสำคัญกับรูปลักษณ์ภายนอกเป็นพิเศษ ดังที่ Sereetrakul (2012, p.103) กล่าวว่า รูปลักษณ์มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่และพฤติกรรมของวัยรุ่นเป็นอย่างมาก เมื่อขาดความพึงพอใจต่อรูปลักษณ์ของตนเอง ก็จะทำให้ขาดความมั่นใจในตนเองตามไปด้วย ส่งผลให้เกิดความรู้สึกกดดัน หรือภาวะซึมเศร้าได้ในที่สุด ดังนั้น เมื่อนักเรียนมีรูปลักษณ์ไม่เป็นที่พึงพอใจสำหรับตนเอง นักเรียนจึงเกิดความวิตกกังวลขณะเปิดกล้องเรียนออนไลน์เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้นักเรียนเลือกปิดกล้องเรียนออนไลน์ในที่สุด

1.2 ด้านความจำและการรับรู้ เป็นความวิตกกังวลในการเปิดกล้องเรียนออนไลน์ระดับสูง เมื่อต้องเปิดกล้องขณะเรียนออนไลน์ นักเรียนต้องจดจ่ออยู่กับสิ่งที่เรียนและใช้สมาธิในการเรียนมากขึ้น เนื่องจาก เพื่อนร่วมชั้นและครูสังเกตพฤติกรรมของตนเองอยู่ ด้วยสาเหตุนี้จึงส่งผลให้นักเรียนมีความรู้สึกกดดันขณะเรียน และเมื่อหมดคาบเรียนนักเรียนจะรู้สึกเหนื่อยล้าจากการเรียนมากกว่าการปิดกล้องเรียนออนไลน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Shockley (2021, p.1,137) พบว่า ในระหว่างประชุมออนไลน์ เมื่อเทียบกับกลุ่มที่ปิดกล้อง ผู้ที่เปิดกล้องมีอาการแสดงถึงความรู้สึกเหนื่อยล้าหลังจากการประชุมมากกว่าผู้ที่ปิดกล้อง นอกจากนี้หากมีสถานการณ์ที่ต้องแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อมูล หรือมีการซักถาม นักเรียนที่เปิดกล้องจะต้องใช้เวลาในการประมวลผลเพื่อหาคำตอบนานกว่าปกติ และมักพูดติดขัด วกวนอยู่เสมอ สอดคล้องกับ Leelachaiikul (2016, p.23) ที่กล่าวว่า ผู้ที่มีความวิตกกังวลด้านความจำและการรับรู้จะประสิทธิภาพในการจำลดลง มีการใช้ภาษาที่ผิดพลาด ระบบความคิดถูกรบกวน เช่น สับสน หมกมุ่น ย้ำคิดย้ำทำ การตัดสินใจได้ช้า และสอดคล้องกับ Juipiam (personal communication, April 7, 2022) ครูโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 35 จังหวัดพังงา กล่าว

ว่า เมื่อมีการซักถามขณะเรียนออนไลน์ นักเรียนที่เปิดกล้องจะพูดติด ๆ ขัด ๆ ใจไม่มีความมั่นใจ ต่างจากนักเรียนที่ปิดกล้องขณะเรียนที่สามารถพูดโต้ตอบได้อย่างลื่นไหล ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ Shockley (2021, p.1,137) ที่พบว่า ในระหว่างประชุมออนไลน์ เมื่อเทียบกับกลุ่มที่ปิดกล้อง อาสาสมัครที่เปิดกล้องจะมีระดับการแสดงส่วนร่วมในการประชุมลดลง เนื่องจากเมื่อเปิดกล้องจะรู้สึกเหมือนตนถูกจ้องมองตลอดเวลา จนบ่อยครั้งที่ต้องมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือการแสดงข้อมูลก็รู้สึกกดดัน จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าบรรยากาศความกดดันจากการเรียนและความวิตกกังวลที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล ทำให้นักเรียนต้องใช้สมาธิในการเปิดกล้องขณะเรียนออนไลน์มากยิ่งขึ้น การรับรู้ข้อมูลและความเข้าใจมีประสิทธิภาพลดลงหรือผิดพลาด และมีการใช้ภาษาที่ผิดพลาด เนื่องจากมีความวิตกกังวลเมื่อต้องเปิดกล้องเรียนออนไลน์ นักเรียนจึงเลือกที่จะปิดกล้องขณะเรียนออนไลน์เพื่อลดความวิตกกังวลที่เกิดขึ้น

1.3 ด้านจิตใจ เป็นความวิตกกังวลในการเปิดกล้องเรียนออนไลน์ระดับสูง นักเรียนในวัยนี้เป็นวัยที่ให้ความสำคัญกับรูปลักษณ์และการเข้าสังคมเป็นพิเศษ ซึ่งภาวะทางจิตใจที่เกิดขึ้นก็มีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและสภาพแวดล้อมของนักเรียน สืบเนื่องกันมา เมื่อรูปลักษณ์ของนักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ดี เช่น เป็นสิ่ว ใบหน้าหมองคล้ำ อวบน้ำขึ้น หรือถูกเพื่อนล้อเลียนรูปร่างหน้าตา หรือสภาพที่อยู่อาศัยเมื่อเปิดกล้องเรียนออนไลน์ นักเรียนส่วนใหญ่จึงมักเกิดความรู้สึกขัดแย้งและไม่มั่นคงทางด้านอารมณ์ โดยจะแสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึก เช่น มีความกังวล ความเครียด หรือมีความไม่มั่นใจ ซึ่ง Taphangphinijakarn (2016, p.35) กล่าวว่า วัยรุ่นมักให้ความสำคัญกับรูปร่างและหน้าตาของตนเองเป็นพิเศษ จึงมักรู้สึกวิตกกังวลหรือรู้สึกหงุดหงิด หงุดหงิด ไม่พอใจกับตนเอง เมื่อมีความผิดปกติปรากฏบนร่างกาย ดังนั้นเมื่อนักเรียนเกิดความไม่มั่นใจในรูปลักษณ์ของตนเอง จึงทำให้นักเรียนเลือกปิดกล้องขณะเรียนออนไลน์ สอดคล้องกับ Nomket (Personal communication, March 12, 2022) ครูโรงเรียนสุราษฎร์พิทยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้กล่าวว่า ในวิชาเรียนช่วงเช้า นักเรียนมักตื่นสายจึงทำให้อาบน้ำไม่ทัน ด้วยความกังวลว่าสภาพลักษณะของตนเองจะดูไม่ดี จึงทำให้นักเรียนเลือกปิดกล้องขณะเรียนออนไลน์ นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบว่า เมื่อต้องเปิดกล้องขณะเรียนออนไลน์ นักเรียนจะมีความรู้สึกว่ามีคนจับจ้องตนเองหรือสถานที่ที่ใช้เรียนออนไลน์อยู่ตลอดเวลา ซึ่งเป็นความรู้สึกหวาดหวั่นเมื่อถูกคุกคามความเป็นส่วนตัว สอดคล้องกับงานวิจัยของ Castelli (2020, p.3,565) พบว่า สาเหตุหนึ่งที่ทำให้นักเรียนไม่เปิดกล้องขณะเรียนออนไลน์คือ นักเรียนต้องการความเป็นส่วนตัว ไม่ต้องการให้ผู้อื่นเห็นตนเองหรือที่อยู่อาศัย นักเรียนส่วนใหญ่จึงเลือกปิดกล้องขณะเรียนออนไลน์เพื่อลดความวิตกกังวลที่เกิดขึ้น

2. ด้านความวิตกกังวลขณะเผชิญ (State-Anxiety/A-State) เป็นความวิตกกังวลในการเปิดกล้องเรียนออนไลน์ระดับสูง และเมื่อพิจารณารายด้านสามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านสิ่งสนับสนุนทางสังคม และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและสิ่งแวดล้อมในการเรียน ตามลำดับ

2.1 ด้านสิ่งสนับสนุนทางสังคม เป็นความวิตกกังวลในการเปิดกล้องเรียนออนไลน์ระดับสูง และเมื่อพิจารณารายด้านสามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านเพื่อน ด้านผู้สอน และด้านครอบครัว ตามลำดับ

1) ด้านเพื่อน เป็นความวิตกกังวลในการเปิดกล้องเรียนออนไลน์ระดับสูง นักเรียนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันคือ เมื่อเปิดกล้องขณะเรียนออนไลน์ เพื่อนมักล้อเลียนเรื่องลักษณะรูปร่างหน้าตาหรือสภาพที่อยู่อาศัย และนักเรียนมักถูกเพื่อนแอบบันทึกภาพในอากัปกิริยาต่าง ๆ ที่ดูไม่ดี เพื่อนามาล้อเลียน จึงเป็นสาเหตุให้นักเรียนเกิดความวิตกกังวลในการเปิดกล้องขณะเรียนออนไลน์ เนื่องจากสังคมเพื่อนมีอิทธิพลต่อทัศนคติและการปฏิบัติตนของนักเรียนในวัยนี้เป็นอย่างมาก การแปลกแยกไม่เหมือนคนอื่น ๆ การไม่ถูกยอมรับในสังคมเพื่อนหรือการถูกเพื่อนคนอื่นล้อเลียน จึงถือเป็นเรื่องสำคัญและเป็นเรื่องใหญ่สำหรับนักเรียน ตามที่ Kesa (2015, p.27) กล่าวว่า วัยรุ่นมีความต้องการที่จะให้ตนเองเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม ดังนั้นนักเรียนส่วนใหญ่จึงหาทางออกโดยการพยายามรักษาภาพลักษณ์ของตนเองให้ดูดีขณะเปิดกล้องเรียนออนไลน์ หรือเลือกปิดกล้องขณะเรียนออนไลน์ เนื่องจากกลัวว่าภาพลักษณ์ของตนเองที่ปรากฏจะกลายเป็นตัวตลก ไม่ถูกยอมรับ หรือเข้ากับกลุ่มเพื่อนไม่ได้นั่นเอง

2) ด้านผู้สอน เป็นความวิตกกังวลในการเปิดกล้องเรียนออนไลน์ระดับสูง บรรยากาศในการเรียนการสอน รวมทั้งการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้หรือรูปแบบการเรียนการสอน ล้วนส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจและการเกิดความวิตกกังวลในการเปิดกล้องเรียนออนไลน์ของนักเรียน ถึงแม้สถานศึกษาจะปรับปรุงหลักสูตรให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์และรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ทว่าในบางรายวิชามีเนื้อหาค่อนข้างมากและยาก หรือต้องมีการเรียนรู้ภาคทฤษฎีควบคู่ไปกับภาคปฏิบัติจึงส่งผลให้ครูหลายท่านต้องเข้มงวดกับการเรียนการสอนเป็นพิเศษ อาทิ การกดดันนักเรียนมากเกินไป การถามคำถามกับนักเรียนที่เปิดกล้อง หรือเจาะจงให้นักเรียนคนใดคนหนึ่งตอบคำถามอยู่บ่อยครั้ง ส่งผลให้บรรยากาศในการเรียนไม่น่าสนใจและสร้างความกดดันให้กับนักเรียน ทำให้นักเรียนไม่อยากเปิดกล้องขณะเรียน ซึ่งความกดดันที่เกิดขึ้นย่อมส่งผลไปถึงผลการเรียน โดย Juipiam (Personal communication, April 7, 2022) ครูโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 35 จังหวัดพังงา กล่าวว่า ในการทดสอบเรื่องการพูด เมื่อนักเรียนปิดกล้องขณะทดสอบจะมีผลการทดสอบที่ดีว่าการเปิดกล้อง สอดคล้องกับผลการวิจัยด้านความต้องการเรียนออนไลน์ของนักเรียนของ Khaminthong (2021) พบว่า นักเรียนต้องการสอบออนไลน์แบบปิดกล้องมากกว่าการเปิดกล้อง ดังนั้น นอกจากภาวะความวิตกกังวลที่เกิดจากตัวนักเรียนเองในการเปิดกล้องขณะเรียนออนไลน์แล้ว ครูยังเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้นักเรียนเกิดความวิตกกังวลในการเปิดกล้องเรียนออนไลน์ ครูจึงต้องมีการจัดกระบวนการเรียนการสอนและจัดการกับเนื้อหาที่ยากให้เหมาะสมกับรูปแบบการเรียน ความพร้อม และความสามารถของนักเรียน ตามที่ Ministry of Education (2020, p.114) ได้กล่าวในรายงานการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนว่า ครูต้องจัดตารางการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับเวลาและการเรียนรู้ของนักเรียน มีการลดเนื้อหาและสอนเฉพาะเนื้อหาที่จำเป็น นอกจากนี้การเก็บคะแนนและการประเมินผลการเรียนรู้ก็ควรมี ความยืดหยุ่น การประเมินการเรียนการสอนต้องมีความหลากหลายตามสภาพจริงให้มากที่สุด สอดคล้องกับ Atthakorn (2011, p.27) กล่าวว่า ในการประเมินผลหลังจากการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ ครูต้องใช้วิธีการประเมินผลที่หลากหลาย การสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความรู้สึกผ่านช่องทาง การสื่อสารที่หลากหลายก็เป็นอีกหนทางหนึ่งที่จะช่วยลดภาวะวิตกกังวลของนักเรียนลงได้ นอกจากการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนและการประเมินผลหลังเรียนแล้ว คุณสมบัติที่สำคัญอีกประการหนึ่งของครูคือ การมีอารมณ์ขัน

เพราะจะช่วยระบายความเครียดและความวิตกกังวลของนักเรียนลงได้ และช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนให้เกิดความสนุกสนาน ทำให้นักเรียนอยากเรียนมากยิ่งขึ้น ดังคำกล่าวที่ว่า “ครูที่ดีที่สุดคือ ครูที่หัวเราะสนุกสนานไปกับเด็ก ส่วนครูที่เลวที่สุด คือ ครูที่หัวเราะเยาะ” (Punyaratabandhu, 2012, p.11)

3) ด้านครอบครัว เป็นความวิตกกังวลในการเปิดห้องเรียนออนไลน์ระดับสูง ซึ่งครอบครัวคือบุคคลที่มีความสนิทสนมใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด แรงกดดันหรือความเอาใจใส่จากครอบครัว จึงถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้นักเรียนมีความวิตกกังวลในการเรียน สอดคล้องกับ Ruchirangsicharoen (2021, p.64) กล่าวว่า วัยรุ่นที่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อทั้งบิดาและมารดาหรือได้รับการสนับสนุนที่ดีจากครอบครัว มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน มีอารมณ์บวกต่อกัน มักจะไม่ประสบปัญหาความเครียดหรือความวิตกกังวล ทว่าด้วยปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนจากในห้องเรียนมาเป็นแบบออนไลน์ จึงส่งผลให้นักเรียนต้องเรียนที่บ้าน ต้องใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับครอบครัวมากยิ่งขึ้น ด้วยสาเหตุนี้จึงทำให้นักเรียนเกิดความวิตกกังวลในการเรียนออนไลน์มาก เนื่องจากบางครอบครัวมีการรบกวนในขณะที่นักเรียนเปิดห้องเรียนออนไลน์ เช่น การเดินผ่านกล้องบ่อย ๆ การแต่งกายด้วยชุดที่ไม่สุภาพเหมาะสมแล้วเดินผ่านกล้อง หรือแสดงอาการต่อว่านักเรียนให้เพื่อนร่วมชั้นและครูเห็นผ่านกล้องขณะเรียนออนไลน์ ด้วยสาเหตุทั้งหมดนี้จึงส่งผลให้นักเรียนเกิดความวิตกกังวลในการเรียนออนไลน์ จนไม่กล้าเปิดกล้องขณะเรียนออนไลน์ในที่สุด

2.2 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและสิ่งแวดล้อมในการเรียน เป็นความวิตกกังวลในการเปิดห้องเรียนออนไลน์ระดับสูง ซึ่งในการจัดกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ เครือข่ายอินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีหรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ซึ่งปัญหาหลักที่ทำให้นักเรียนเลือกปิดกล้องในการเรียนออนไลน์คือ เครือข่ายอินเทอร์เน็ตไม่มีความเสถียรหรือมีความเร็วที่ไม่มากพอ จึงทำให้เมื่อเปิดกล้องขณะเรียนออนไลน์ ภาพและเสียงของผู้สอนจะติดขัด ส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่ไม่ต่อเนื่อง ทำให้ไม่เข้าใจในเนื้อหาที่เรียน ซึ่ง Sangkhasutra and Treemek (2021, p.10) กล่าวว่า ในบางแอปพลิเคชันต้องใช้ความเร็วในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตสูงมาก จึงเป็นปัญหาสำหรับนักเรียนบางคนที่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ตอย่างจำกัด ส่งผลให้ขาดปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนขณะเรียนในรูปแบบออนไลน์ ซึ่ง Prasertsong (2021, p.25-26) ได้เสนอแนวทางการแก้ปัญหาในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและสิ่งแวดล้อมในการเรียน คือ นักเรียนควรเลือกสถานที่เรียนที่มีความสามารถเข้าถึงสัญญาณอินเทอร์เน็ต เช่น ห้องหรือที่พักอาศัยที่มีการติดตั้งทั้งเทคโนโลยีเครือข่ายแบบไร้สายอยู่ใกล้จุดส่งสัญญาณ และควรซื้อแพ็คเกจอินเทอร์เน็ตที่สามารถใช้ความเร็วที่ไม่จำกัด และขณะเรียนออนไลน์ให้ใช้บริการอินเทอร์เน็ตของที่พัก เพราะสัญญาณอินเทอร์เน็ตจะมีความเร็วกว่าบริการอินเทอร์เน็ตจากโทรศัพท์มือถือ และ Phrommawong (2021, p.210) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า ครูควรมีการออกเยี่ยมบ้านนักเรียน เพื่อตรวจสอบความพร้อมทั้งในส่วนของอุปกรณ์สื่อสารและระบบอินเทอร์เน็ต โดยต้องให้คำปรึกษาและความช่วยเหลือแก่นักเรียนที่มีปัญหาอย่างทั่วถึง

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ความวิตกกังวลที่แสดงออกมาทั้งในด้านแบบแฝง (Trait-Anxiety/A-Trait) และแบบเผชิญ (State Anxiety/A-State) มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยอาจเกิดพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งก่อน แล้วโยงไปอีกพฤติกรรม กล่าวคือ เมื่อนักเรียนมีสิ่งเร้าภายนอกจากสถานการณ์ที่กำลังเผชิญ (การเปิดกล้องเรียนออนไลน์) หรือจากบุคคลรอบข้าง (ครู เพื่อน ครอบครัว) นักเรียนจะแสดงภาวะความวิตกกังวลแบบแฝงออกมา โดยระดับความรุนแรงของความวิตกกังวลจะขึ้นอยู่กับลักษณะประจำตัว ประสบการณ์ในชีวิต ทักษะ หรืออารมณ์ของแต่ละบุคคลต่างกันไป โดยนักเรียนที่มีความวิตกกังวลจะมีลักษณะไม่มั่นคงทางด้านจิตใจ เช่น อยู่ในสภาวะตึงเครียด กัดฟัน สมาธิลดลง มีการรับรู้ข้อมูลและความเข้าใจมีประสิทธิภาพลดลงหรือผิดพลาด มีการใช้ภาษาที่ผิดพลาด มีอาการเจ็บป่วยเล็ก ๆ น้อย ๆ ภายในร่างกาย เช่น ปวดหัว ระบบขับถ่ายมีปัญหา ซึ่จรเต้นเร็ว เหงื่อออกมากกว่าปกติโดยเฉพาะบริเวณฝ่ามือและฝ่าเท้า หรือมีพฤติกรรมภายนอกร่างกายที่ผิดปกติไปจากเดิม เช่น การขบฟัน กัดริมฝีปาก หรือการเขยาะ โดยพฤติกรรมเหล่านี้ Spielberger (1983, p.128) ได้อธิบายว่าความวิตกกังวลที่เกิดจากความรู้สึกไม่สบายใจ เป็นทุกข์ หวาดหวั่น และตึงเครียด มักจะเกิดร่วมกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย เช่น มีการทำงานของระบบประสาทอัตโนมัติเพิ่มขึ้น เช่น หัวใจเต้นแรงขึ้น แน่นหน้าอก เหงื่อออกมาก กระสับกระส่าย ด้วยสาเหตุนี้ นักเรียนจึงมีการแสดงอาการตอบสนองออกมาในรูปของพฤติกรรม และอาการทางด้านร่างกาย โดยมีความคิดเป็นอิทธิพลสำคัญ ซึ่ง Leelachaikul (2016, p.9) ได้กล่าวว่าการรับรู้การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและอารมณ์ ผ่านทางการประเมินความรู้สึกทำให้บุคคลรับรู้ว่าเขาวิตกกังวล จึงพยายามหาทางลดความวิตกกังวลโดยการเปลี่ยนสภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดความวิตกกังวล เรียนรู้ที่จะแสดงออกอย่างเหมาะสม มีการประเมินต่อสิ่งเร้าใหม่ และเรียนรู้วิธีลดความวิตกกังวลโดยตรง ดังนั้นในการจัดการเรียนในรูปแบบออนไลน์นักเรียนจึงต้องเรียนรู้เทคนิคการผ่อนคลาย เพื่อลดการกระตุ้นระบบประสาทส่วนกลาง เช่น การออกกำลังกาย การฟังดนตรีคลายเครียด หรือเลือกดูหนัง/ซีรีส์ที่มีเนื้อหาไม่เครียด การพักผ่อนให้เพียงพอ หรือหาผู้ที่เราสามารถปรับทุกข์หรือพูดคุยด้วยได้เมื่อเกิดความวิตกกังวล (Department of Mental Health, 2021) และลดภาวะการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ อารมณ์ และความรู้สึก นอกจากนี้ครูก็เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยลดความวิตกกังวลในการเปิดกล้องขณะเรียนออนไลน์ของนักเรียนได้ โดยต้องจัดกระบวนการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของนักเรียน โดยอาจสำรวจ ความพร้อมของนักเรียนก่อนการเรียนในรูปแบบออนไลน์ หรือกำหนดกติกาในการเปิดหรือปิดกล้องขณะเรียนออนไลน์ร่วมกัน เพื่อลดภาวะความวิตกกังวลของนักเรียนที่จะเกิดขึ้น

ข้อเสนอแนะต่อการนำวิจัยไปใช้

1. สถานศึกษาควรพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ให้มีกิจกรรมที่หลากหลายและยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับความพร้อม ความสามารถของนักเรียน ตามสภาพความเป็นจริง
2. สถานศึกษาควรสำรวจและเตรียมความพร้อมทางด้านระบบอินเทอร์เน็ต อุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ทั้งของผู้เรียนและผู้สอน เพื่อจัดการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อลดความวิตกกังวล
3. ครูควรจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ที่น่าสนใจ สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนโดยปรับเนื้อหาและเวลาการเรียนที่เหมาะสม มีความสนุกสนาน หรือไม่เคร่งเครียดจนสร้างความกดดันให้แก่ นักเรียนจนเกินไป เพื่อลดภาวะความวิตกกังวลในขณะที่เรียน
4. ครูไม่ควรบังคับให้นักเรียนเปิดกล้องขณะเรียนออนไลน์ เนื่องจากนักเรียนบางคนอาจมีปัญหาหรือไม่พร้อมเปิดกล้องขณะเรียน แต่ควรเป็นการขอความร่วมมือและสร้างข้อตกลงให้ชัดเจนแก่นักเรียน หรือเปิดกล้องเฉพาะเวลาที่จำเป็นเท่านั้น เพื่อลดความวิตกกังวลในการเปิดกล้องเรียนออนไลน์ของนักเรียน
5. ผู้ปกครองไม่ควรบังคับหรือกดดันให้นักเรียนเปิดกล้องขณะเรียนออนไลน์ เพื่อลดความวิตกกังวลในด้านสิ่งสนับสนุนทางสังคม (ด้านครอบครัว) ในการเรียนให้แก่ นักเรียน แต่ควรเป็นการสอบถามความวิตกกังวลในการเรียนและให้กำลังใจ

ข้อเสนอแนะต่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาตัวแปรหรือปัจจัยที่อาจส่งผลกระทบต่อความวิตกกังวลในการเปิดกล้องเรียนออนไลน์ของนักเรียน เช่น สถานภาพทางครอบครัว ผลการเรียนของนักเรียน หรือการเจาะจงเลือกศึกษาเฉพาะในแต่ละรายวิชา เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาให้ครอบคลุมยิ่งขึ้น
2. ควรมีการศึกษากิจกรรมที่สามารถลดความวิตกกังวลในการเปิดกล้องเรียนออนไลน์
3. การศึกษาในครั้งนี้ได้ศึกษาเพียงนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานีเท่านั้น จึงควรมีการขยายกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งต่อไปให้มากยิ่งขึ้น เพื่อศึกษาปัญหา และเป็นแนวทางในการแก้ไขและลดความวิตกกังวลในการเปิดกล้องเรียนออนไลน์ของนักเรียน
4. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความวิตกกังวลที่เกิดขึ้นขณะเรียนออนไลน์ในรูปแบบเปิดกล้องและปิดกล้อง เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยและระดับความรุนแรงของความวิตกกังวลที่เกิดขึ้น และเป็นแนวทางในการแก้ไขและลดความวิตกกังวลของนักเรียน

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

ความวิตกกังวลเป็นการรับรู้อารมณ์ทางลบที่เกิดขึ้นเมื่อรู้สึกไม่สบายใจ ทำให้เกิดภาวะทางอารมณ์ของความไม่สุขสบาย เป็นทุกข์ หรือตึงเครียด หรือสภาวะอารมณ์อื่น ๆ ตามมาอีกมากมาย ซึ่งการศึกษาระดับความวิตกกังวลในด้านต่าง ๆ ของนักเรียนที่เปิดกล้องเรียนออนไลน์ทำให้ได้องค์ความรู้ในเชิงลึกที่เป็นปัจจัยของความวิตกกังวล นั่นคือ ความวิตกกังวลแบบแฝงและความวิตกกังวลแบบขณะเผชิญซึ่งเกิดจากทั้งตัวผู้เรียนและสภาพแวดล้อม ซึ่งองค์ความรู้ใหม่นี้สามารถนำไปสู่แนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษาจัดนโยบายและมาตรการ

ความพร้อมในการรับมือกับการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์และประสิทธิภาพในการเรียนออนไลน์ทั้งในด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน เครื่องมืออินเทอร์เน็ต และอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนออนไลน์ เพื่อลดความวิตกกังวลในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและสิ่งแวดล้อมในการเรียนให้นักเรียน และเป็นแนวทางในการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อตรวจสอบความพร้อมในการเรียนออนไลน์ของครูและนักเรียน และประเมินสภาพการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ของครู เพื่อนำปัญหาที่พบมาแก้ไขและปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพ และลดความวิตกกังวลในด้านสิ่งสนับสนุนทางสังคม ในการเรียนให้นักเรียนมากยิ่งขึ้น

References

- Atthakorn, J. (2011). Anxiety of Students' Learning in the Situation of COVID-19 Pandemic at Uthen Phatthana School, Nakhon Phanom Province. *Journal of UBRU Educational Review (Online)*, 1(2), 21-30. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JER/article/view/251936/171443>. (In Thai)
- Castelli, F. (2020). The Fatiguing Effects of Camera Use in Virtual Meetings: A Within-Person Field Experiment. *Ecology and Evolution*, 11(3),565-3,576. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/34423999>
- Department of Mental Health. (2019). *Are You Stressed Out? Check for physical warning signs before they cause harm to your health*. Retrieved from <https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=29800>. (In Thai)
- Department of Mental Health. (2020). *Teenagers have the most stress problems*. Retrieved from <https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=30188>. (In Thai)
- Department of Mental Health. (2021). *Initial stress check*. Retrieved from <https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=31067>. (In Thai)
- Juipiam, K. (2022). Teacher of the Rajaprajanugroh 35 School, Phang-nga. *Interview*, April 7, 2022. (In Thai)
- Kesa, S. (2015). *Adolescent and Cultural Violence in Muang District, Satun Province*. (Ph.D., Prince of SongKla University). (In Thai)
- Khaminthong, J. (2021). A study of Bangkok's high school students' requirements for online learning in 2020. *Journal of Teacher Professional Development*, 2(2), 56-70. <https://ph02.tci-thaijo.org/index.php/withayajarnjournal/article/view/244445/166152>. (In Thai)

- Leelachaikul, A. (2016). *A Comparative Study of Anxiety During First Pregnancy Among Women of Different Ages, Education Levels, and Economic Level*. (Ph.D., Chulalongkorn University). (In Thai)
- Ministry of Education. (2020). *Study report on student learning management model*. Ministry of Education. (In Thai)
- Nomket, P. (2022). Teacher of the Suratpittaya School. *Interview*, March 12, 2022. (In Thai).
- Panpreecha, C. (2011). *General Psychology*. Bangkok: Sukhothai Thammathirat Open University. (In Thai)
- Phrommawong, W. (2021). Current Situations, Problems and Solutions to Learning Management Problems the Corona Virus Pandemic (COVID-19) of Schools under The Nakhon Phanom Primary Educational Service Area Office 1. *Rajapark Journal*, 15(40), 200-213. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/RJPJ/article/download/249874/170312>. (In Thai)
- Prasertsong, C. (2021). The Factor Related to Stress of Online Learning Due to the Covid-19 Situation Among Nursing Students. *Journal of Somdet Chaopraya Institute of Psychiatry*, 15(1), 14-28. <https://he01.tci-thaijo.org/index.php/journalsomdetchaopraya/article/view/246152/168263>. (In Thai)
- Prasomsub, A. (2022). Teacher of the Ban Cha Khli School. *Interview*, February 9, 2022. (In Thai).
- Punyaratabandhu, P. (2012). *Social Impact Reduction Policy Recommendation Project from the alcohol situation with Thai youth in the future a case study of Phitsanulok Province*. (Ph.D., Naresuan University). (In Thai)
- Ruchirangsicharoen, N. (2021). Factors Associated with Stress Levels in Secondary School Students under Bangkok Metropolitan Administration. *J Psychiatr Assoc Thailand*, 66(1), 53-68. http://www.psychiatry.or.th/JOURNAL/66-1/66-1-05_Nitdhisarnee.pdf. (In Thai)
- Saehong, J. (2022). Teacher of the Streeranong School. *Interview*, February 9, 2022. (In Thai).
- Sangkhasutra, S. & Treemek, J. (2021). *Students' Satisfaction towards Appropriate Online Teaching and Learning Models in the Epidemic of COVID-19 of Rangsit University*. (Ph.D., Rangsit University). (In Thai)
- Sereetrakul, W. (2021). Predicting Factors of Body Image Satisfaction of Students in Bangkok. *Journal of the Association of Researchers*, 17(3), 102-112. http://www.ar.or.th/ImageData/Magazine/14/DL_156.pdf. (In Thai)
- Shives, L.R. (2012). *Basic concepts of psychiatric-mental health nursing* (8th ed.). Lippincott William & Wilkins.

- Shockley, K. (2021). The Fatiguing Effects of Camera Use in Virtual Meetings: A Within-Person Field Experiment. *Journal of Applied Psychology*, 106(8), 1,137-1,155. <https://psycnet.apa.org/fulltext/2021-77825-003.pdf>.
- Spielberger, C.D. (1983). *Manual for the State-Trait Anxiety Inventory (STAI) form Y: Self-evaluation questionair*. Palo Alto.
- Srisathitnarakun, B. (2012). *Development and validation of research instruments: psychometric properties*. Bangkok: Chulalongkorn University Printing House. (In Thai)
- Taphangphinijkarn, T. (2016). *Factors Effecting Risked Sexual Behavior Among Male Adolescence Students in Amphoe Sai Yok Changwat Kanchanaburi*. (Ph.D., Silpakorn University). (In Thai)
- Thongdaem, N. (2022). Teacher of the Suratpittaya 2 School. *Interview*, March 31, 2022. (In Thai)
- UNICEF. (2021). *Exploring the impact and needs of children and youth in the situation of COVID-19*. Retrieved from <https://www.unicef.org/thailand/th/media/4031/file>. (In Thai)
- Wongprach, B. (2018). Factors Related to Stress and Coping Stress of Nursing Students in The Royal Thai Army Nursing College. *Journal of The Royal Thai Army Nurses*, 19(2), 201-210. <https://he01.tci-thaijo.org/index.php/JRTAN/article/view/144004/106538>. (In Thai)

การพัฒนาเก้าอี้นั่งเรียนสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยประยุกต์ใช้ หลักการยศาสตร์

Studying Chair Development for Undergraduate Students by Implicating
Ergonomics Approach

บุตรี กาเดิน และ ศุภลักษณ์ สุวรรณ

Butree Kaden and Supaluck Suwan

สาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหกรรม คณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่ ประเทศไทย

Department of Industrial Engineering, Faculty of Engineering and Technology,

North-Chiang Mai University, Thailand

วุฒิชัย ปวงมณี

Wuttichai Pongmanee

สาขาวิชาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่ ประเทศไทย

Department of Computer Engineering, Faculty of Engineering and Technology,

North-Chiang Mai University, Thailand

E-mail: budtree073@gmail.com, supaluck@northcm.ac.th and wutichai@northcm.ac.th

(Received : April 20, 2022 Revised : August 18, 2022 Accepted : August 24, 2022)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำการออกแบบและสร้างเก้าอี้นั่งเรียนให้มีความเหมาะสมตามหลักการยศาสตร์ โดยศึกษาในกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาชายจำนวน 50 คน ในคณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่ โดยขั้นตอนการศึกษาเริ่มจากการประเมินความพึงพอใจของการใช้เก้าอี้นั่งเรียนในแบบปัจจุบันโดยใช้แบบสอบถาม และประเมินความเหมาะสมของท่าทางการนั่งโดยวิธี RULA (Rapid upper limb assessment) จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการออกแบบและสร้างเก้าอี้นั่งเรียนแบบปรับปรุงให้มีความถูกต้องตามหลักการยศาสตร์ โดยอ้างอิงข้อมูลสัดส่วนร่างกายของกลุ่มตัวอย่างประกอบการพิจารณา แล้วทำการเก็บผลการวิจัยแบบกึ่งการทดลอง โดยทำการประเมินความเหมาะสมของเก้าอี้นั่งเรียนแบบปรับปรุงด้วยวิธีการใช้แบบสอบถามและวิธี RULA อีกครั้ง ผลการประเมินพบว่ากลุ่มตัวอย่างรู้สึกความพึงพอใจในการใช้งานเก้าอี้นั่งเรียนแบบใหม่มากขึ้น และระดับคะแนน RULA มีค่าลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: การยศาสตร์, สัดส่วนร่างกาย, Rapid Upper Limb Assessment

Abstract

The objective of this research paper is to design and construct a studying chair that is suitable according to the Ergonomics principle. 50 men students samples were studied. The studying process began with the assessment of users' satisfaction by using questionnaires and assessing the suitability of sitting posture during using former design chair by RULA (Rapid upper limb assessment) method. Researchers designed and built a modified chair by using Ergonomics approach by considering the anthropometry data of samples. Quasi-experimental research results were collected. Researchers assessed the suitability of the improved chair by using questionnaires and the RULA method again. The results showed that the subjects felt more satisfied with the use of the new chair and the RULA score level was significantly lower.

Keywords: Ergonomics, Anthropometry data, Rapid upper limb assessment

บทนำ

การยศาสตร์ เป็นศาสตร์ที่มุ่งเน้นการศึกษาวิธีการปรับสภาพแวดล้อมในการทำงานประจำวันของมนุษย์ ปัจจุบันการยศาสตร์เริ่มเป็นที่รู้จักมากขึ้นในประเทศไทย เพราะเป็นศาสตร์ที่ช่วยให้การทำงานของมนุษย์มีประสิทธิภาพและมีความปลอดภัยมากขึ้น ทำให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานได้อย่างมีความสุขทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ จากการดำเนินการสอนในมหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่ ผู้วิจัยพบว่าปัญหาเชิงการยศาสตร์ที่เกิดขึ้นกับนักศึกษาระหว่างนั่งเรียนคือความล้าจากการนั่งในท่าทางที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งมีสาเหตุมาจากเก้าอี้ที่นั่งเรียนดังแสดงในภาพที่ 1 ที่ถูกออกแบบมาอย่างไม่เหมาะสมตามหลักการยศาสตร์

Figure 1 Studying chair design (before improvement)

จากการเก็บข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยพบว่า การที่นักศึกษาต้องนั่งนิ่งๆติดต่อกันเป็นระยะเวลานานบนเก้าอี้แบบปัจจุบัน ส่งผลให้กล้ามเนื้อกลุ่มที่ใช้ในการนั่งและการทรงตัวทำงานหนักมากขึ้นเพื่อต่อต้านแรงที่มาจากร่างกายส่วนบนในขณะนั่ง อาจส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อเนื้อเยื่อในแนวกระดูกสันหลังส่วนล่าง (Lumbar spine) ซึ่งนอกจากจะมีผลต่อประสิทธิภาพในการเรียนรู้ภายในห้องเรียนแล้ว ยังอาจส่งผลเสียต่อสุขภาพร่างกายในระยะยาวอีกด้วย งานวิจัยนี้จึงได้เน้นการนำหลักการยศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบเก้าอี้นั่งเรียน เพื่อลดระดับความเมื่อยล้าจากการนั่งเรียน ทำให้นักศึกษารู้สึกสบายขณะนั่งเรียน ซึ่งจะส่งผลดีต่อประสิทธิภาพในการเรียนของนักศึกษาได้ด้วย

จากการศึกษาวิจัยของ Ismail W.R.Taifa (2022) ได้ระบุว่าอัตราความผิดปกติของกล้ามเนื้อและกระดูกที่มีความเกี่ยวข้องกับห้องเรียนในประเทศที่มีรายได้ต่ำและปานกลางมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ผู้วิจัยได้มีการประยุกต์ใช้หลักการ Six Sigma ร่วมกับหลักการยศาสตร์เพื่อหาวิธีลดอัตราความผิดปกติของกล้ามเนื้อและกระดูกของนักเรียน โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนในประเทศอินเดียจำนวน 478 คน ผู้วิจัยได้ทำการออกแบบเก้าอี้นั่งเรียนขึ้นใหม่ตามหลักการยศาสตร์และพบว่าความเจ็บปวดเมื่อยล้าตามส่วนต่างๆของร่างกายของกลุ่มตัวอย่างมีค่าลดลงอย่างเห็นได้ชัด

จากการศึกษาของ Fasulo, Naddeo & Cappetti (2019) ได้ศึกษาภาวะความไม่สบายขณะใช้งานเก้าอี้นั่งเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหการ ในประเทศอิตาลี โดยทำการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างจำนวน 25 คน จุดมุ่งหมายของงานวิจัยนี้คือต้องการศึกษาความรู้สึไม่สบายของการนั่งเรียนของนักศึกษา โดยการติดตั้งแผ่นวัดแรงกดบริเวณเบาะนั่ง ผลการศึกษาพบว่าเมื่อกลุ่มตัวอย่างนั่งเรียนไปเป็นระยะเวลานานขึ้น จะเกิดความเมื่อยล้าสะสมจากการนั่งมากขึ้น โดยคาดว่าน่าจะเป็นผลมาจากท่าทางการนั่งที่ไม่มีความมั่นคง อันเป็นผลมาจากการออกแบบเก้าอี้นั่งเรียนที่ไม่มีความเหมาะสม

จากการศึกษาของ Mohamed Thariq et al. (2010) ได้ประยุกต์ใช้หลักการยศาสตร์ในการออกแบบเก้าอี้นั่งเรียน ของนักศึกษาในประเทศศรีลังกา โดยพบว่าการออกแบบเก้าอี้นั่งเรียนแบบที่มีโต๊ะติดตั้งอยู่ด้านข้างนั้นส่งผลให้เกิดความไม่สบายในการนั่งเรียน เนื่องจากมีความไม่เหมาะสมของท่าทางขณะนั่ง โดยผู้วิจัยได้ให้ความเห็นว่า การพัฒนาเก้าอี้นั่งเรียนที่ดี มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสามารถในการเรียนรู้ของนักศึกษา และจะช่วยส่งผลดีต่อการสร้างแรงงานที่มีคุณภาพสู่สังคมได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาเก้าอี้นั่งเรียนโดยประยุกต์ใช้หลักการยศาสตร์

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การยศาสตร์

วัตถุประสงค์ของการยศาสตร์ คือ การเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานหรือกิจกรรมต่างๆ โดยให้งานนั้นทำได้ง่ายขึ้น ลดข้อผิดพลาด และเพิ่มประสิทธิภาพของงานนั้นๆ ประการที่สองคือ การเพิ่มคุณค่าอันพึงประสงค์ของมนุษย์ในด้านการเพิ่มความปลอดภัย ลดความเหนื่อยล้าและความเครียดจากการทำงาน เพิ่มความสะดวกสบาย รวมทั้งเพิ่มการยอมรับและความพึงพอใจในงาน และพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ปฏิบัติงานให้ดีขึ้น (Suth Sriburapha, 2001)

ความเมื่อยล้า

ความเมื่อยล้า (Fatigue) หมายถึง สภาวะของร่างกายที่มีความรู้สึกเหนื่อยและอ่อนแรง ซึ่งเป็นกลไกปกป้องร่างกายของมนุษย์ตามธรรมชาติกลไกหนึ่งที่จะช่วยไม่ให้ร่างกายใช้พลังงานมากเกินไปจนเกิดการบาดเจ็บ หากผู้ปฏิบัติงานสามารถพักเพื่อ คลายความเครียดในช่วงเวลาใดๆ ได้ ความรู้สึกเหนื่อยและเพลียจะสามารถหายไปหรือเบาบางลง ในทางตรงกันข้าม การที่ผู้ปฏิบัติงานต้องทำงานที่หนักภายใต้ภาวะและสิ่งแวดล้อมที่เครียดในช่วงระยะเวลาที่ยาว และมีการจัดช่วงหยุดพักที่ไม่เหมาะสม ในกรณีนี้ ความเมื่อยล้าที่เกิดขึ้นจะคงค้างอยู่และเกิดการสะสมในวันต่อไป ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อร่างกายผู้ปฏิบัติงาน โดยสามารถจำแนกความเมื่อยล้าออกได้เป็น 3 ประเภท (Intaranon, 2005) ได้แก่

- 1) ความล้าจากกล้ามเนื้อ (Muscular fatigue) เป็นความเจ็บปวดซึ่งเกิดขึ้นจากการที่กล้ามเนื้อของแต่ละบุคคลออกแรงมากเกินไปและเกิดขึ้นเฉพาะแห่ง
- 2) ความล้าทางกายภาพ (Physical fatigue) เกิดจากที่ร่างกายรับภาระทั้งจากงานและสิ่งแวดล้อมที่มากเกินไปเป็นการตอบสนองจากระบบหลอดเลือด และหัวใจของร่างกาย
- 3) ความล้าทั่วไป (General fatigue) ได้แก่ ความเมื่อยล้าทางจิตใจ (Mental fatigue), ความเมื่อยล้าทางระบบประสาท (Nervous fatigue), ความเมื่อยล้าแบบเรื้อรัง (Chronic fatigue) และ ความเมื่อยล้าเนื่องจากช่วงเวลาปฏิบัติงานและเวลานอนไม่แน่นอน (Circadian fatigue)

เก้าอี้การยศาสตร์ (Ergonomics chair)

เนื่องจากร่างกายมนุษย์เรานั้นมีความยืดหยุ่น อ่อนตัวและมีการเปลี่ยนแปลงภายในอยู่ตลอดเวลาแม้แต่ขณะที่เรานั่งนิ่ง ๆ อยู่ก็ตามที่ การเคลื่อนไหวร่างกายนั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องมี ทั้งนี้เพื่อการหมุนเวียนถ่ายเทหมุนเวียนโลหิตและเพื่อป้องกันปัญหาการบาดเจ็บเรื้อรังสะสมร่างกาย ดังนั้น วิธีแก้ปัญหาคือการนั่งอย่างถูกต้อง การมีเก้าอี้ที่ถูกต้องตามหลักการยศาสตร์จะช่วยเอื้อให้ผู้นั่ง สามารถยับยั้งท่าทาง ปรับเปลี่ยนท่านั่ง ยืดเหยียด ก้มเงย ได้อย่างง่ายดายขณะนั่ง โดยที่ผู้นั่งยังคงมีความสุขกับการนั่งอยู่เหมือนเดิมไม่ว่าจะนั่งอยู่ในท่าใดก็ตาม

เก้าอี้ที่ถูกต้องตามหลักการยศาสตร์คือ เก้าอี้ที่ได้รับการออกแบบและพัฒนาขึ้นมาโดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของนักออกแบบโดยอาศัยการรับฟังคำแนะนำจากทีมแพทย์ นักสรีรวิทยาและจากนักกายภาพบำบัดมาประกอบการออกแบบ เก้าอี้ที่ถูกต้องตามหลักการยศาสตร์จะช่วยให้ผู้นั่งได้รับความสุขสบายสูงสุด ควบคู่ไปกับการที่บุคคลนั้นยังสามารถนั่งทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการนำเอาแง่มุมและหลักการทางด้านหลักการนั่งอย่างถูกสุขลักษณะและมีความปลอดภัยมาพิจารณาประกอบในการออกแบบเก้าอี้ ช่วยผ่อนคลายความเครียด และปรับปรุงส่งเสริมประสิทธิภาพในการทำงาน มันสามารถสร้างความแตกต่างให้เห็นได้อย่างชัดเจนในเรื่องของตำแหน่งท่านั่งเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเก้าอี้นั่งแบบธรรมดาทั่ว ๆ ไป (Sriburapha, 2001)

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาและรวบรวมวิธีแก้ปัญหาจากงานวิจัยต่างๆ พบว่าได้มีนักวิจัยจำนวนมากที่ศึกษาเกี่ยวกับการนั่งของมนุษย์ตามหลักการยศาสตร์ ในที่นี้ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลของวรรณกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยฉบับนี้ดังนี้ Nachemson, Ortengren, & Andersson (1982) พบว่า ความเค้น (Stress) บนหมอนรองกระดูกสันหลังแต่ละข้อจะมีค่าเพิ่มขึ้น 35 เปอร์เซ็นต์ เมื่อผู้นั่งมีท่าทางการนั่งที่ไม่ถูกสุขลักษณะหรือไม่ถูกหลักการยศาสตร์ จากการศึกษาพบว่าความเสี่ยงของอาการปวดหลังส่วนล่างจะเพิ่มมากขึ้น สำหรับผู้ที่ต้องนั่งทำงาน และยังพบอีกว่ามักมีอาการ ปวดคอ ปวดไหล่ ปวดศีรษะ ปวดขา และเมื่อยล้ากล้ามเนื้อตามบริเวณของร่างกายตามมาอีกด้วย จากการศึกษาของ Grandjean & Hunting (1977) พบว่าที่ยืนและนั่งที่ไม่เหมาะสม อาจก่อให้เกิดความเจ็บปวดเมื่อยล้าบริเวณกล้ามเนื้อ เอ็น เยื่อยึดข้อ และตามถุงหุ้มข้อ (Joint Capsules) นอกจากนี้ยังมีหลักฐานชัดเจนว่าความเจ็บปวดเหล่านี้จะเรื้อรังจนอาจกลายเป็นโรคเรื้อรังมาติดการนั่งที่ไม่เหมาะสมจะทำให้เกิดความตึงภายในกระดูกสันหลังที่มากเกินไปอันเป็นสาเหตุของโรคปวดหลังประการหนึ่งKhalil et al. (1993) กล่าวว่าทุกวันนี้คนเราใช้เวลาในการนั่งบนเก้าอี้ที่ได้รับการออกแบบมาอย่างไม่เหมาะสม เป็นผลให้เกิดนิสัยในการนั่งที่ไม่ดี ทำให้มีปริมาณความเค้นต่อระบบกล้ามเนื้อและกระดูกของเนื้อเยื่อในอวัยวะภายในมากเกินไป ส่งผลให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ โดยเฉพาะความเจ็บปวดและเมื่อยล้าการนั่งเป็นระยะเวลาหลายๆจะเป็นต้นเหตุที่ทำให้มีอาการปวดหลังมีความรุนแรงมากขึ้น Meesubanan (2004) ได้ทำการออกแบบ สร้าง และประเมินโต๊ะ เก้าอี้เรียน ที่มีความเหมาะสมตามหลักการยศาสตร์ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหการ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ผลการวิจัยพบว่านักศึกษามีความพึงพอใจโต๊ะและเก้าอี้ที่สร้างมาใหม่ และรู้สึกเจ็บปวดเมื่อยล้าตามบริเวณต่างๆ ของร่างกายลดลง และจากการศึกษาของ Vithita (2006) ได้ทำการออกแบบและการประเมินผลการใช้เก้าอี้ที่นั่งเรียนที่ได้ออกแบบตามหลักการยศาสตร์ เพื่อใช้ในภาควิชาวิศวกรรมอุตสาหการ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาเก้าอี้ที่นั่งเรียนแบบใหม่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนให้แก่นักศึกษาได้เป็นอย่างดี

ระเบียบวิธีวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ประกอบการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ กล้องถ่ายภาพดิจิทัล, แบบสอบถาม, คอมพิวเตอร์, นาฬิกาจับเวลา, สายวัด และเครื่องชั่งน้ำหนัก

แบบสอบถามความพึงพอใจในการใช้เก้าอี้ที่นั่งเรียนในแบบปัจจุบัน

ในการสอบถามระดับความพึงพอใจในการนั่งเก้าอี้แบบปัจจุบันประกอบด้วย 2 ส่วนหลักๆ คือ

- ที่รองเขียน โดยมีรายละเอียดที่สอบถามดังนี้ ความสูงของที่รองเขียน, ความกว้างหรือพื้นที่การใช้งานของที่รองเขียน และรูปแบบพื้นผิวของที่รองเขียน

- เก้าอี้ โดยมีรายละเอียดที่สอบถามดังนี้ ความสูงของเก้าอี้, ความกว้างของเก้าอี้, ความลึกของเก้าอี้, ความสูงของพนักพิง, ความยืดหยุ่นของพนักพิง, ความรู้สึกผ่อนคลายขณะนั่ง, ความสามารถในการเคลื่อนไหวร่างกายขณะนั่ง, พื้นที่สำหรับพักเท้า และความนิ่มของเบาะนั่ง

การระบุระดับความรุนแรงของการเกิดอาการเจ็บปวดหรือความรู้สึกไม่สบายจากการใช้เก้าอี้นั่งเรียนในแบบปัจจุบัน

ในแบบสอบถามได้กำหนดเกณฑ์การประเมินจากระดับดังนี้

- คะแนน 0 หมายถึงไม่รู้สึกถึงความผิดปกติ
- ระดับคะแนน 1 หมายถึงรู้สึกไม่สบายเล็กน้อย
- ระดับคะแนน 2 หมายถึงรู้สึกไม่สบายแต่พอทนได้
- ระดับคะแนน 3 หมายถึง รู้สึกไม่สบายมาก

โดยส่วนของร่างกายที่ใช้ในการประเมินความรู้สึกไม่สบายจากการนั่งประกอบด้วยส่วนของร่างกาย 8 ส่วน ได้แก่ คอ, ไหล่, หลัง, เอว, ก้นกบ, ต้นขา, เข่า และ เท้า

การประเมินท่าทางการทำงานโดยวิธี RULA (Rapid upper limb assessment)

RULA ถูกพัฒนาขึ้นโดย Mcatamney & Corlett (1993) โดยเทคนิคนี้ถูกออกแบบขึ้นเพื่อทำการประเมินร่างกายท่อนบนของผู้ปฏิบัติงาน เทคนิคการประเมินแบบนี้เหมาะกับลักษณะการทำงานที่ใช้ร่างกายท่อนบนในการปฏิบัติงานเป็นหลัก ได้แก่ งานที่นั่งหรือยืนทำงานโดยมีการเคลื่อนไหวไม่มากนัก โดยทำการประเมินจากท่าทางการทำงาน โดยพิจารณาร่างกายออกเป็นสองกลุ่ม ได้แก่

- 1.กลุ่ม A ได้แก่ข้อมือ แขนส่วนล่าง แขนส่วนบน และหัวไหล่ โดยพิจารณาร่วมกับการใช้แรง
2. กลุ่ม B ได้แก่ คอ ลำตัว และขา โดยพิจารณาร่วมกับการหมุนของข้อต่อ

จากนั้นจะนำคะแนนของทั้งสองกลุ่มมาพิจารณาร่วมกับการใช้แรงของกล้ามเนื้อแล้วนำคะแนนที่ได้จากทั้งสองกลุ่มไปเปิดตารางเพื่อพิจารณาระดับความเสี่ยงของงานนั้นๆ ต่อไปขั้นตอนการประเมินการทำงานด้วยเทคนิค RULA แสดงได้ดังภาพที่ 2

ผลคะแนนจากการประเมินท่าทางการทำงานโดยวิธี RULA แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ดังนี้

- ระดับ 1 คะแนน 1-2 หมายถึง ท่าทางยอมรับได้ ถ้าไม่มีการคงค้างหรือปฏิบัติซ้ำเป็นระยะเวลาานาน
- ระดับ 2 คะแนน 3-4 หมายถึงควรมีการตรวจสอบ และอาจต้องการการปรับเปลี่ยนท่าทางการทำงาน
- ระดับ 3 คะแนน 5-6 หมายถึง ต้องตรวจสอบ และปรับเปลี่ยนท่าทางการทำงานในไม่ช้า
- ระดับ 4 คะแนน 7 หรือมากกว่า หมายถึง ต้องตรวจสอบ และปรับเปลี่ยนท่าทางการทำงานในทันที

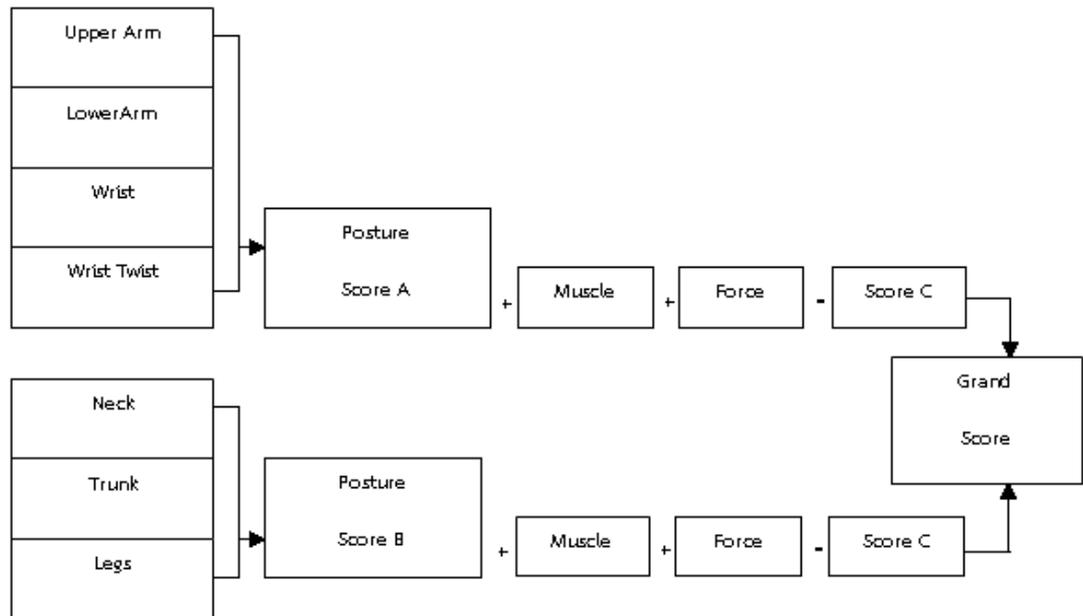

Figure 2 RULA assessment (Massaccesia et al., 2003)

สัดส่วนร่างกายของกลุ่มตัวอย่างที่พิจารณา

งานวิจัยนี้ได้ทำการศึกษาสัดส่วนร่างกายของนักศึกษาชายจำนวน 50 คนในคณะวิศวกรรมศาสตร์ โดยสัดส่วนร่างกายที่ผู้วิจัยพิจารณาประกอบการออกแบบเก้าอี้นั่งเรียน ได้แก่ Popliteal height (ความสูงจากพื้นถึงขาอ่อนตอนล่าง), Hip breadth (ความกว้างของสะโพก), Buttock-popliteal length (ระยะจากก้นถึงระดับน่องตอนบน), Sitting shoulder height (ความสูงจากระดับที่นั่งถึงระดับไหล่), Sitting elbow height (ความสูงจากระดับที่นั่งถึงระดับศอก) และ Elbow-fingertip length (ระยะจากศอกถึงนิ้วมือ)

ขั้นตอนการศึกษาวิจัย

ขั้นตอนการดำเนินการศึกษาวิจัยแสดงดังภาพที่ 3

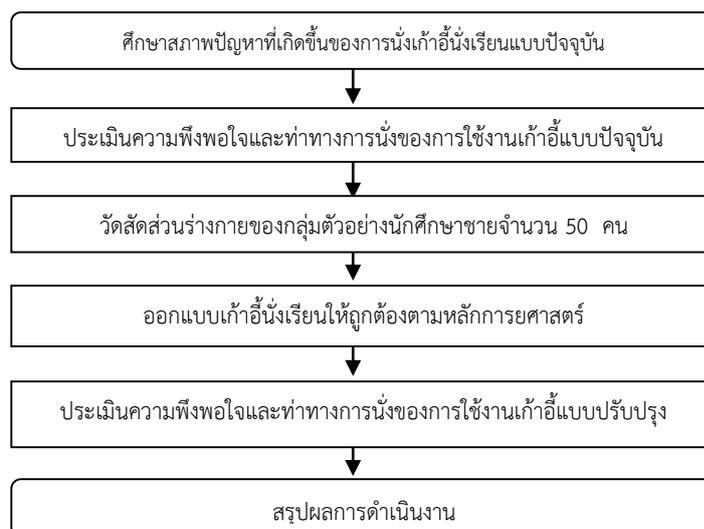

Figure 3 Research methodology

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาศึกษาสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นของการนั่งเก้าอี้นั่งเรียนแบบปัจจุบัน

จากการเก็บข้อมูลเบื้องต้นของผู้วิจัย พบว่าเก้าอี้นั่งเรียนในปัจจุบันมีปัญหาในเชิงการยศาสตร์โดยพบว่า เก้าอี้นั่งเรียนแบบเดิมมีระดับความสูงและความกว้างที่ไม่เหมาะสม ทำให้นักศึกษาที่มีความสูงมากกว่าปกติ ต้องก้มศีรษะ คอ และหลังเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ นักศึกษาที่มีรูปร่างท้วม ยังรู้สึกอึดอัดจากการนั่งเก้าอี้นั่งเรียนที่มีพื้นที่นั่งเรียนแคบจนเกินไป (ดังแสดงในภาพที่ 4) วัสดุที่ใช้ทำเก้าอี้แบบเดิม ไม่มีความยืดหยุ่น ส่งผลให้เกิดความเมื่อยล้าแก่ผู้นั่ง เมื่อนั่งเรียนไปเป็นระยะเวลาานาน รวมทั้งพื้นผิวที่รองเขียนหนังสือของเก้าอี้นั่งเรียนแบบเดิมเป็นวัสดุสีขาวสะท้อนแสง ทำให้เวลานั่งเขียนหนังสือ หรืออ่านหนังสือเป็นเวลานานทำให้เกิดความเมื่อยล้าแก่สายตา ปัญหาต่างๆ ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ล้วนเป็นสาเหตุที่ส่งผลต่อระดับความล่าช้าในการนั่งเรียนจากการใช้เก้าอี้นั่งเรียนแบบเดิม ดังนั้นการออกแบบเก้าอี้นั่งเรียนใหม่ที่มีความเหมาะสมมากขึ้น จะส่งผลให้นักศึกษานั่งเรียนได้สบายมากขึ้น อันจะเป็นผลดีต่อความสามารถในการเรียนรู้ของนักศึกษา และสุขภาพร่างกายของผู้นั่งในระยะยาวอีกด้วย

Figure 4 Inappropriate sitting posture of a tall sample (left) and a chubby sample (right)

ผลการออกแบบเก้าอี้นั่งเรียนแบบปรับปรุง

จากการพัฒนาเก้าอี้นั่งเรียนจากสัดส่วนร่างกายของผู้ใช้งานพิจารณาประกอบกับหลักการออกแบบเก้าอี้ที่ถูกต้องตามหลักการยศาสตร์ ได้รูปแบบของเก้าอี้ที่สร้างเสร็จแล้วแสดงดังภาพที่ 5 และสรุปผลการออกแบบจำแนกตามขนาดของส่วนประกอบของเก้าอี้แสดงดังตารางที่ 1

Figure 5 Improved chair design

Table 1 Comparison of the size of the current chair with the improved model

รายละเอียด	เก้าอี้นั่งเรียนแบบปัจจุบัน	เก้าอี้นั่งเรียนแบบปรับปรุง
ความสูงของเก้าอี้	48 เซนติเมตร	48 เซนติเมตร
ความกว้างของเก้าอี้	46 เซนติเมตร	65 เซนติเมตร
ความลึกของเก้าอี้	40 เซนติเมตร	42 เซนติเมตร
ความสูงพนักพิง	40 เซนติเมตร	65 เซนติเมตร
ความสูงของที่รองเขียน	23 เซนติเมตร	20 เซนติเมตร
มุมเอนของพนักพิง	100 องศา	100 องศา
ขาของเก้าอี้เมื่อมองจากด้านบน	มองเห็น	มองไม่เห็น
ความยาวของที่รองเขียน	55 เซนติเมตร	60 เซนติเมตร

ผลการเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจในการใช้งานเก้าอี้นั่งเรียนแบบปัจจุบันและแบบปรับปรุง

งานวิจัยนี้ได้ทำการทดสอบกลุ่มตัวอย่างจำนวน 50 คนโดยใช้แบบสอบถาม โดยคำถามแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ระดับความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างในการใช้เก้าอี้นั่งเรียนโดยจำแนกตามส่วนประกอบของเก้าอี้ และระดับความรุนแรงเฉลี่ยของการเกิดอาการเจ็บปวดหรือความรู้สึกไม่สบายในการใช้งานเก้าอี้

ในส่วนของระดับความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างในการใช้เก้าอี้นั่งเรียนโดยจำแนกตามส่วนประกอบของเก้าอี้ ผู้วิจัยพบว่า ร้อยละ 85 ของกลุ่มตัวอย่าง รู้สึกไม่พึงพอใจในการใช้งานเก้าอี้นั่งเรียนแบบปัจจุบัน โดยกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในส่วนของความนุ่มของเบาะนั่งน้อยที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับผลการทดสอบระดับความพึงพอใจในการใช้เก้าอี้นั่งเรียนแบบปรับปรุง ผู้วิจัยพบว่าคะแนนเฉลี่ยของทุกรายการสอบถามมีระดับความพึงพอใจมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของความยืดหยุ่นของพนักพิง และความกว้างของที่รองเขียน

ผลการประเมินระดับความพึงพอใจในการใช้งานเก้าอี้นั่งเรียนแบบปัจจุบันจำแนกตามส่วนประกอบต่าง ๆ ของเก้าอี้แสดงดังภาพที่ 7 แบ่งระดับการให้คะแนนแบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่ ดีมาก (5 คะแนน), ดี (4 คะแนน), ปานกลาง (3 คะแนน), พอใช้ (2 คะแนน) และควรปรับปรุง (1 คะแนน) ผลการศึกษาพบว่าระดับความพึงพอใจเฉลี่ยของเก้าอี้นั่งเรียนแบบปัจจุบันของทุกรายการสอบถามมีค่าเท่ากับ $2.08 (\pm 0.27)$ และระดับความพึงพอใจเฉลี่ยของเก้าอี้นั่งเรียนแบบปรับปรุงของทุกรายการสอบถามมีค่าเพิ่มขึ้นเป็น $4.45 (\pm 0.24)$

ผลการสอบถามระดับความรุนแรงของการเกิดอาการเจ็บปวดหรือความรู้สึกไม่สบายในการใช้งานเก้าอี้พบว่า ร้อยละ 74 ของกลุ่มตัวอย่าง เคยรู้สึกเจ็บปวดหรือไม่สบายจากการใช้งานเก้าอี้นั่งเรียนแบบปัจจุบัน โดยอวัยวะที่รู้สึกเจ็บปวดหรือไม่สบายมากที่สุดคือ คอ รองลงมาคือหลัง และเอวตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบกับผลการสอบถามระดับเจ็บปวดหรือความรู้สึกไม่สบายในการใช้เก้าอี้นั่งเรียนแบบปรับปรุง ผู้วิจัยพบว่าคะแนนเฉลี่ยของทุกรายการสอบถามมีค่าลดลง ผลการสอบถามระดับความรุนแรงของการเกิดอาการเจ็บปวดหรือความรู้สึกไม่สบายในการใช้งานเก้าอี้นั่งเรียนแบบปัจจุบัน จำแนกตามอวัยวะของร่างกาย แสดงดังภาพที่ 8 แบ่งระดับการให้คะแนนแบ่งเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ไม่รู้สึกถึงความผิดปกติ (0 คะแนน), รู้สึกไม่สบายเล็กน้อย

(1 คะแนน), รู้สึกไม่สบายแต่พอทนได้ (2 คะแนน) และรู้สึกไม่สบายมาก (3 คะแนน) ผลการศึกษาพบว่าระดับความรุนแรงของการเกิดอาการเจ็บปวดหรือความรู้สึกไม่สบายในการใช้งานเก้าอี้นั่งเรียนแบบปัจจุบันเฉลี่ยมีค่าเท่ากับ 2.23 (± 0.15) และระดับความพึงพอใจเฉลี่ยของเก้าอี้นั่งเรียนแบบปรับปรุงของทุกรายการสอบถามมีค่าเพิ่มขึ้นเป็น 0.50 (± 1.12)

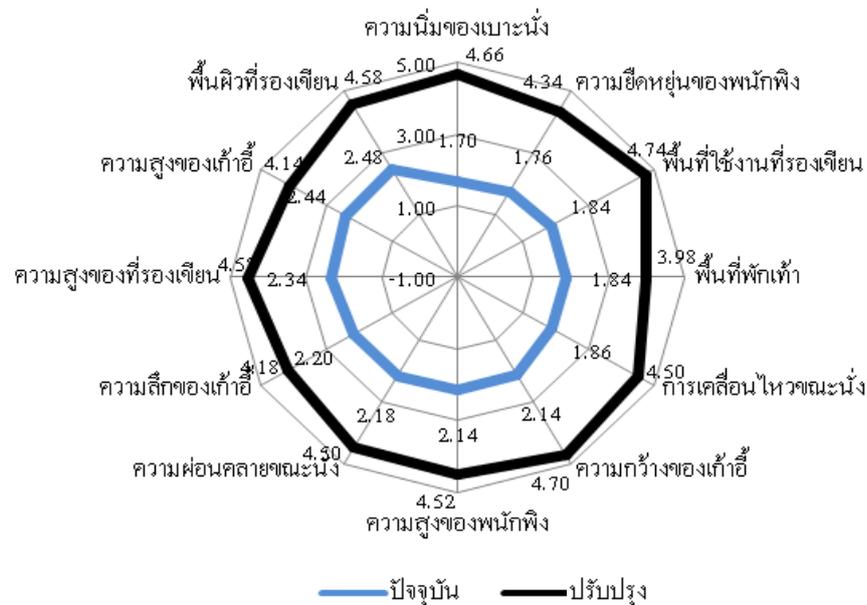

Figure 7 The average satisfaction level of using the current chair and improved chair classified by the components of the chair

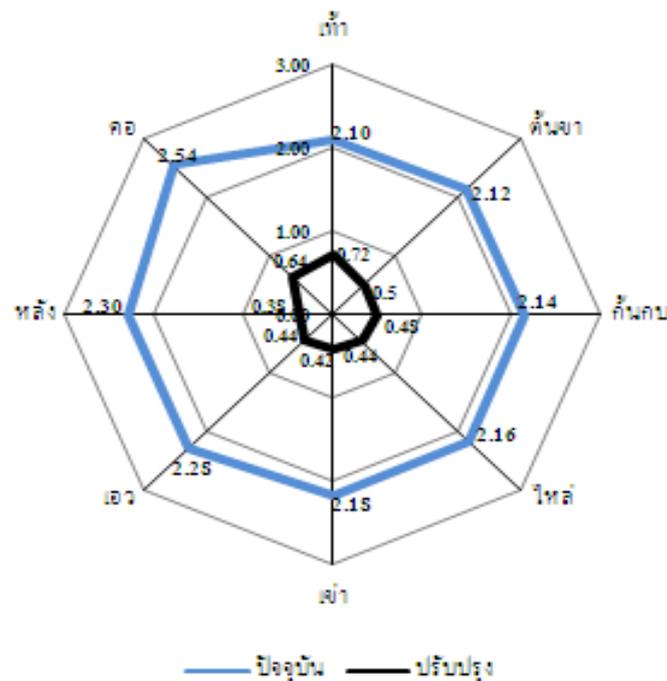

Figure 8 The degree of pain or discomfort in using the current chair classified by body organs

ผลการประเมินท่าทางนั่งโดยวิธี Rapid Upper Limb Assessment (RULA)

ผลประเมินท่าทางการทำงานของกลุ่มตัวอย่างโดยวิธี RULA ของการใช้เก้าอี้นั่งเรียนแบบปัจจุบันของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 50 คน แสดงค่าเฉลี่ยในตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่าคะแนน RULA เฉลี่ยเฉลี่ยของร่างกายด้านซ้ายอยู่ที่ 3.04 และด้านขวาอยู่ที่ 3.18 ซึ่งหมายความว่าควรจะมีการตรวจสอบ และมีการเปลี่ยนแปลงการทำงานในไม่ช้า และจากผลคะแนนโดยเฉลี่ยของการประเมินท่าทางการทำงานโดยวิธี RULA ของการใช้เก้าอี้นั่งเรียนแบบปรับปรุงพบว่า คะแนนเฉลี่ยของท่าทางการนั่งด้านซ้ายมีค่าเท่ากับ 1.68 คะแนน ด้านขวามีค่าเท่ากับ 2.02 คะแนน ดังนั้นคะแนนของทั้งสองข้างจะอยู่ในช่วงระดับที่ 2 หมายถึง ควรมีการตรวจสอบท่าทางการนั่งและอาจต้องการการปรับเปลี่ยนท่าทางการทำงาน

Table 2 Average RULA score of the current and improved use of the studying chair

ชนิดเก้าอี้	คะแนน RULA เฉลี่ย		ระดับ	
	ซ้าย	ขวา	ซ้าย	ขวา
เก้าอี้นั่งเรียนแบบปัจจุบัน	3.04	3.18	1.74	1.76
เก้าอี้นั่งเรียนแบบปรับปรุง	1.68	2.02	1.02	1.02

โดยผลการวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้การทดสอบ t ของคะแนน RULA เฉลี่ยด้านซ้ายและขวา ของท่าทางการทำงานของผู้ใช้งานเก้าอี้นั่งเรียนในแบบปัจจุบันและแบบปรับปรุง แสดงผลดังตารางที่ 3 และ 4

Table 3 Statistical analysis results of the average RULA scores of left and right postures of the current studying chair users compared to the improved chair users

Pair 1	Mean	Std. Deviation	Std. Error	Paired Differences		t	df	Sig. (2-tailed)	
				Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
					Lower				Upper
Before – After (ซ้าย)	1.38000	.98747	.13965	1.09936	1.66064	9.882	49	.000	
Before – After (ขวา)	1.18000	.80026	.11317	.95257	1.40743	10.427	49	.000	

จากผลการทดสอบดังแสดงใน Table 3 พบว่าผลการประเมินท่าทางการทำงานโดยวิธี RULA ของร่างกายด้านซ้ายและขวา ภายหลังจากปรับปรุงเก้าอี้นั่งเรียนมีค่าลดลงจากก่อนปรับปรุงโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.000 ทั้งสองด้านโดยคะแนน RULA เฉลี่ยของท่าทางการทำงานด้านซ้ายหลังการปรับปรุงมีค่าเฉลี่ยลดลง 1.38 คะแนน และด้านขวามีค่าเฉลี่ยลดลง 1.18 คะแนน

จากผลการทดสอบดังแสดงใน Table 4 พบว่าผลการประเมินท่าทางการทำงานโดยวิธี RULA (โดยคิดเป็นระดับ) ของร่างกายด้านซ้ายและขวา ภายหลังจากปรับปรุงเก้าอี้นั่งเรียนมีค่าลดลงจากก่อนปรับปรุงโดยมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ 0.000 โดยระดับคะแนน RULA ของท่าทางการทำงานด้านซ้ายมีค่าเฉลี่ยที่ลดลง 0.8 คะแนน และด้านขวามีค่าเฉลี่ยลดลง 0.78 คะแนน

Table 4 A statistical analysis of the average RULA levels of the left and right working postures of chair users in the current model compared to the improvement

Pair 1	Mean	Std. Deviation	Std. Error	Paired Differences		t	df	Sig. (2-tailed)	
				Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
					Lower				Upper
Before – After	.80000	.53452	.07559	.64809	.95191	10.583	49	.000	
Before – After	.78000	.41845	.05918	.66108	.89892	13.181	49	.000	

จากผลการประเมินพบว่าผลการประเมินท่าทางการทำงานมีค่าเฉลี่ยของระดับ RULA ของด้านซ้ายและขวา ซึ่งได้ตามขอบเขตของโครงการที่ตั้งไว้เท่ากับ 1.00 แต่ทั้งนี้คะแนน RULA เฉลี่ย และ ระดับ RULA เฉลี่ย ในช่วงหลังปรับปรุงเก้าอี้ที่นั่งเรียนมีล้นมีค่าลดลง เก้าอี้ที่นั่งเรียนแบบปรับปรุงจึงมีส่วนช่วยลดความเสี่ยงจากท่าทางในการนั่งได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การอภิปรายผล

ผลการศึกษาวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของ Ismail W.R.Taifa (2022, pp. 105579), Fasulo, Naddeo & Cappetti (2019) และ Mohamed Thariq et al. (2010) ที่ผู้วิจัยต่างให้ความเห็นว่า เก้าอี้ที่นั่งเรียนนับเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความรู้สึกไม่สบายของผู้ใช้งาน รวมถึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาเก้าอี้ที่นั่งเรียนที่ช่วยให้ผู้ใช้งานมีความสบายมากขึ้น การศึกษาของ Fasulo, Naddeo & Cappetti (2019) และ Mohamed Thariq et al. (2010) ต่างให้ความเห็นว่าเก้าอี้ที่นั่งเรียนแบบที่มีโต๊ะติดตั้งอยู่ด้านข้างนั้นส่งผลให้เกิดความไม่สบายในการนั่งเรียน เนื่องจากผู้ใช้งานทรงตัวลำบากขณะนั่ง ผู้วิจัยจึงได้นำความเห็นของกรณีนี้มาใช้ในการออกแบบเก้าอี้ที่นั่งเรียนที่มีที่พักแขนสองข้าง ซึ่งช่วยเพิ่มความสมดุลของร่างกายขณะนั่งได้

งานวิจัยนี้เริ่มจากการศึกษาสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับเก้าอี้ที่นั่งเรียนแบบเดิม ว่ามีปัญหาตรงจุดใดบ้าง โดยผลการเก็บข้อมูลในเบื้องต้นผู้วิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รู้สึกว่าการนั่งเรียนแบบปัจจุบันยังไม่มี ความเหมาะสมในเชิงการยศาสตร์ ขั้นตอนต่อไปผู้วิจัยได้ทำการประเมินความเหมาะสมของใช้งานเก้าอี้ที่นั่งเรียนแบบเดิมโดยใช้แบบสอบถามภาวะความไม่สบายในการนั่ง (Discomfort Level) โดยจำแนกการศึกษา ออกเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่การศึกษาระดับความพึงพอใจของการใช้เก้าอี้ที่นั่งเรียนจำแนกตามส่วนประกอบของเก้าอี้ การศึกษาระดับความรุนแรงเฉลี่ยของการเกิดอาการเจ็บปวดหรือความรู้สึกไม่สบายของการนั่งเก้าอี้ โดยจำแนกตามส่วนต่างๆ ของร่างกาย ผลการศึกษาพบว่าร้อยละ 85 ของกลุ่มตัวอย่าง รู้สึกไม่พึงพอใจในการใช้งานเก้าอี้ที่นั่งเรียนแบบปัจจุบัน โดยกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในส่วนของความนุ่มของเบาะนั่งน้อยที่สุด

และกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 74 เคยรู้สึกเจ็บปวดหรือไม่สบายจากการใช้งานเก้าอี้นั่งเรียนแบบปัจจุบัน โดยรู้สึกเจ็บปวด/ไม่สบาย บริเวณคอมากที่สุด ในส่วนของการประเมินท่าทางการนั่งโดยวิธี RULA (Rapid Upper Limb Assessment) ผู้วิจัยพบว่าคะแนน RULA เฉลี่ยของร่างกายด้านซ้ายและด้านขวา อยู่ในระดับที่ควรจะต้องมีการตรวจสอบ และมีการเปลี่ยนแปลงการทำงานในไม่ช้า

จากผลการประเมินทั้งจากแบบสอบถามและการประเมินท่าทางการทำงาน ผู้วิจัยจึงเริ่มเก็บข้อมูลสัดส่วนร่างกายของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 50 คน โดยทำการวัดทั้งหมด 36 ส่วนด้วยกัน โดยนำผลการวัดที่ได้มาใช้ประกอบการออกแบบให้มีความถูกต้องตามหลักกายศาสตร์ ภายหลังจากจัดสร้างเก้าอี้ตามแบบ ผู้วิจัยได้ทำการประเมินความเหมาะสมของการใช้งานอีกครั้งโดยใช้แบบสอบถาม พบว่าคะแนนของทุกรายการสอบถาม มีระดับความพึงพอใจมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของความยืดหยุ่นของพนักพิง และความกว้างของที่รองเขียน มีระดับคะแนนความพึงพอใจสูงขึ้นกว่าเดิมมาก และกลุ่มตัวอย่างรู้สึกว่าการนั่งเรียนแบบปรับปรุงมีผลต่อความเจ็บปวดหรือความรู้สึกไม่สบายน้อยกว่าเก้าอี้นั่งเรียนแบบปัจจุบัน ในส่วนของการประเมินท่าทางการนั่งโดยวิธี RULA (Rapid Upper Limb Assessment) ผู้วิจัยพบว่าคะแนน RULA เฉลี่ยของร่างกายด้านซ้ายและด้านขวามีค่าลดลงโดยมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อจำกัดของงานวิจัยนี้คือ กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมการศึกษามีแต่เพศชาย เนื่องจากนักศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ส่งผลให้ไม่มีข้อมูลสัดส่วนร่างกายของกลุ่มตัวอย่างหญิง ในอนาคตหากมีการขยายกลุ่มตัวอย่างให้กว้างขึ้นอาจช่วยให้ได้เก้าอี้ที่นั่งเรียนที่มีความเหมาะสมกับผู้ใช้งานที่หลากหลายมากขึ้นตามมา

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ อ้างอิงขนาดสัดส่วนร่างกายของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาชายจำนวน 50 คน ทั้งนี้เนื่องมาจากนักศึกษาในสาขาที่ทำการศึกษาคือส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ผู้วิจัยจึงเริ่มต้นการศึกษาจากกลุ่มเล็กๆ ที่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวก ดังนั้นในอนาคตเพื่อให้เก้าอี้มีความเหมาะสมในการใช้งานกับคนส่วนใหญ่มากขึ้นควรจะมีการเก็บข้อมูลสัดส่วนร่างกายของกลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลายมากขึ้น แต่ทั้งนี้ผู้จัดทำได้ออกแบบเก้าอี้ให้ปรับระดับความสูงได้ เพื่อรองรับกรณีที่ผู้ใช้งานมีความสูงแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างมากเพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าของเก้าอี้ที่นั่งเรียนแบบปรับปรุง ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการเพิ่มช่องเก็บของไว้บริเวณของเก้าอี้ เพื่อเพิ่มหน้าที่ของการใช้งานของผลิตภัณฑ์ เพื่อให้การใช้งานมีความสะดวกสบายมากขึ้น เก้าอี้ที่นั่งเรียนควรจะสามารถปรับระยะห่างของที่รองเขียนกับเบาะนั่งได้ตามต้องการ

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

งานวิจัยนี้เป็นการประยุกต์ใช้หลักการยศาสตร์มาใช้ในการออกแบบเก้าอี้นั่งเรียน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่นักศึกษามีความคุ้นเคยกับการใช้งานในรูปแบบเดิมซึ่งยังไม่มีความสะดวกสบายตามหลักยศาสตร์ ทั้งนี้ปัจจุบัน เครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันที่ใช้กันโดยทั่วไปในท้องถิ่นจำนวนมาก ยังไม่ได้รับการออกแบบให้ถูกต้องตามหลักการจัดสภาพงานมากนัก งานวิจัยนี้จึงเป็นจุดเริ่มต้นในการจุดประกายความคิดในเรื่องของการออกแบบอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ให้มีความถูกต้องตามหลักยศาสตร์ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ใช้งาน สร้างความตระหนักในเรื่องของความสำคัญของการออกแบบให้เหมาะกับผู้ใช้งาน ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศได้ในอนาคต

กิตติกรรมประกาศหรือคำขอบคุณ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักวิจัยและบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

References

- Fasulo, L., Naddeo, A., & Cappetti, N. (2019). A study of classroom seat (dis)comfort: Relationships between body movements, center of pressure on the seat, and lower limbs' sensations. *Applied Ergonomics*, 74, 233-240. DOI:10.1016/j.apergo.2018.08.021
- Grandjean, E & Hunting, W. (1977). Ergonomics of posture- review of various problems of standing and sitting posture. *Applied Ergonomics*, 8(3), 135-140.
DOI: [https://doi.org/10.1016/0003-6870\(77\)90002-3](https://doi.org/10.1016/0003-6870(77)90002-3)
- Intaranon, K. (2005). *Ergonomics*. Bangkok : Chulalongkorn University Press. (In Thai)
- Ismail W.R.T. (2022). A student-centred design approach for reducing musculoskeletal disorders in India through Six Sigma methodology with ergonomics concatenation. *Safety Science*, 147(2022), 1-16. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ssci.2021.105579>
- Khalil, T.M., Abdel-Moty, E.M., Rosomoff, R.S., & Rosomoff, H.L. (1993). *Ergonomics in Back Pain: A Guide to Prevention and Rehabilitation*. Wiley. International Thompson Publishing.
- Massaccesia, M., Pagnotta, A., Soccettia, A., Masalib, M., Masieroc, C., & Grecoa, F.. (2003). Investigation of work-related disorders in truck drivers using RULA method. *Applied Ergonomics*, 34(4), 303-307. DOI: [https://doi.org/10.1016/S0003-6870\(03\)00052-8](https://doi.org/10.1016/S0003-6870(03)00052-8)

- McAtamney, L. & Corlett, E.N. (1993). RULA: survey method for the investigation of work related upper limb disorder. *Applied ergonomics*, 24(2), 91-99. DOI: 10.1016/0003-6870(93)90080-s
- Meesubanan, S. (2004). *Designing, Constructing and Evaluating Table-Chairs Suitable for Students: A Case Study of Undergraduate Students*. Department of Industrial Engineering Faculty of Engineering, King Mongkut's University of Technology. (In Thai)
- Mohamed Thariq, M.G., Munasinghe, H.P., & Abeysekaram J.D. (2010). Designing chairs with mounted desktop for university students: Ergonomics and comfort. *International Journal of Industrial Ergonomics*, 40(4), 8–18.
DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ergon.2009.10.003>
- Nachemson, A., Ortengren, R.& Andersson, G.B. (1982). Disc Pressure Measurements when Rising and Sitting down on a Chair. *Engineering in Medicine*, 11(4), 189-190.
https://doi.org/10.1243/EMED_JOUR_1982_011_051_02
- Sriburapha, S. (2001). *Ergonomics: Regarding sitting and chairs*. Bangkok: Physics Center. (In Thai)
- Vithita, S.(2006). *Design and evaluation of the use of the ergonomically designed chair*. Department of Industrial Engineering Faculty of Engineering Chiang Mai University. (In Thai)

ผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม ของครูในห้องเรียนพหุวัฒนธรรม

The Results of Using the Teaching and Learning Management Model
According to the Educational Guidelines Multicultural Perspectives of
Teachers in Multicultural Classrooms

เสาวลักษณ์ เรืองศรี

Sowaluck Rungsri

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประเทศไทย
Faculty of Sciences and Technology, Chiang Mai Rajabhat University, Thailand

กิตติวิมล เดชชวานากร *

Kittiwin Dhedchawanagon*

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ประเทศไทย
Faculty of Education, Phetchabun Rajabhat University, Thailand

วรภาพร บุญยวงศ์วิวัชร

Varaphon Boonyawongwiwat

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประเทศไทย
Faculty of Education, Chiang Mai Rajabhat University, Thailand

*Corresponding author

E-mail: saowaluk_reu@cmru.ac.th, kittiwin.dhe@pcru.ac.th* and jazzjazz_7217@hotmail.com

(Received : July 30, 2021 Revised : August 29, 2022 Accepted : August 31, 2022)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมของครูในห้องเรียนพหุวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงพัฒนาโดยใช้กรอบแนวคิดหลักของการศึกษาพหุวัฒนธรรม ตามแนวคิดของ James (2001) ซึ่งพื้นที่วิจัยคือโรงเรียนขยายโอกาสแห่งหนึ่งในจังหวัดพะเยา กลุ่มตัวอย่างคือครูผู้สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ สาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี จำนวน 9 คน ใช้วิธีคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ 1) แบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม และ

2) แบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม เพื่อประเมินองค์ประกอบของคู่มือการใช้และแผนการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินทั้ง 2 แบบเป็นแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ทำการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ข้อมูลที่ได้นำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยนำแบบสอบถามและแบบประเมินที่ได้รับคืนมาทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามและแบบประเมิน แล้วมาวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมของครูผู้สอน ซึ่งพบว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูกับการพัฒนาผู้เรียนในห้องเรียนพหุวัฒนธรรม ครูมีการตระหนักรู้อย่างมากต่อการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมตามแนวคิดที่มีมิติที่หลากหลายแตกต่างกัน ตามแนวคิดของ James (2001) ได้แบ่งแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาพหุวัฒนธรรมไว้ 5 มิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านการบูรณาการเนื้อหา ด้านกระบวนการสร้างองค์ความรู้ ด้านการลดความมีอคติ ด้านความเท่าเทียมกันทางการศึกษา และด้านการเพิ่มศักยภาพให้แก่แบบแผนที่ถือปฏิบัติภายในโรงเรียน ดังนั้นข้อค้นพบนี้จึงนำมาเพื่อเป็นแนวทางการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรม ซึ่งเป็นแนวคิดที่เริ่มจากการให้ความสำคัญต่อผู้เรียนทุกคน โดยต้องจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีลักษณะของความเท่าเทียมกัน โดยเป้าหมายคือความเท่าเทียมกันทางการศึกษา ขจัดการแบ่งแยก และส่งผลถึงความเป็นสังคมแห่งพหุวัฒนธรรมในห้องเรียน

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้ ห้องเรียนพหุวัฒนธรรม พหุวัฒนธรรมศึกษา

Abstract

The goal of this research was to examine the impact of instructors in multicultural classrooms utilizing the learning management model in accordance with their multicultural education approach. This study is in the creation stage and draws heavily on the James (2001) idea and the primary conceptual framework of multicultural education. The sample group consisted of instructors in the lower secondary school of three groups of learning disciplines, the research site was an opportunity expansion school in the province of Phayao. Including, Thai language subject, social studies subject religion and culture, and academic career and technology, totaling 9 people, use purposive sampling method. The instruments used in the research were 1) a form to assess the suitability of the components of the teaching and learning model based on the concept of learning management that emphasizes the differences between individuals according to the approach to multicultural education, and 2) appropriateness assessment form for teaching and learning manuals in accordance with multicultural education guidelines to assess the composition of the instruction manual and learning management plan. Both assessment forms are a 5-level rating scale that was assessed

by 3 experts to determine the content validity by calculating the index of conformity (IOC). All returned questionnaires and assessment forms were used to check the accuracy of the questionnaire and assessment responses, and data on problem conditions and learning management effectiveness were analyzed in accordance with recommendations for multicultural teacher education, the data were statistically analyzed. According to James (2001), the idea of multicultural education is divided into five dimensions, it was discovered that the teacher's learning management model and the development of learners in the multicultural classroom, teachers have a strong awareness of multicultural education based on the concept of different dimensions. In terms of content integration, knowledge building processes, bias reduction, educational equality, and in terms of enhancing the potential of the patterns practiced within the school. These findings are utilized to inform multicultural education, which is a concept that begins with giving each student significance. In order to eliminate prejudice and create a multicultural society in the classroom, it must offer a learning environment that is equitable in nature.

Keywords: Learning management, Multicultural classroom, Multicultural education

บทนำ

หากกล่าวถึงความแตกต่างทางด้านสังคมและทางด้านวัฒนธรรม ท่ามกลางสังคมที่มีความแตกต่างดังกล่าว เราไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าความแตกต่างนั้นมาจากความแตกต่างทางเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ และศาสนา ย่อมมีวิถีการดำเนินชีวิตในแต่ละสังคมที่แตกต่างกันออกไป อาทิ การแต่งกาย การกินอยู่ และพิธีกรรม จึงส่งผลให้มีลักษณะที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด รวมทั้งลักษณะสภาพทางภูมิศาสตร์ ภูมิประเทศ และภูมิอากาศ ก็ยังมีส่วนที่ทำให้เกิดวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไป เช่น คนที่อาศัยอยู่ในบริเวณที่ราบลุ่มจะมีลักษณะการกินอยู่ ประเพณี ความเชื่อ และค่านิยม ที่แตกต่างกันไปจากคนที่อาศัยอยู่ในบริเวณเขตที่ราบสูงหรือเขตทะเลทราย ตลอดจนรูปแบบทางเศรษฐกิจ สภาพทางเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม ลักษณะงาน และการทำงาน จะทำให้มีความเชื่อและค่านิยมที่แตกต่างกันออกไปด้วย ดังเช่น คนที่มีความคิดแบบตะวันตก นิยมใช้เทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ซึ่งจะแตกต่างกับการดำรงชีวิตแบบเกษตรกรรมหรือพึ่งพาธรรมชาติ แต่ในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ต่างก็ต้องการคนที่เชื่อว่า คนทุกคนสามารถคิด เชื่อ และปฏิบัติแตกต่างกันได้ ในขณะที่เดียวกันการอยู่ร่วมกันในความแตกต่างก็จะช่วยให้เราปรับตัวได้ดียิ่งขึ้น ช่วยลดช่องว่างและยังเป็นการเพิ่มโอกาสในเรื่องสังคมและเศรษฐกิจอีกด้วย (Dechchanakorn, 2020)

แนวคิดของ Pihanthananon (1994) ได้กล่าวถึงเรื่องการเคารพความหลากหลายของกันและกันอย่างเท่าเทียม เพื่อชีวิตที่ดีที่สุดในฐานะพลเมืองของโลกเอาไว้ว่า การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความ

แตกต่างทางวัฒนธรรมนั้น พบว่าการติดต่อกันบ่อยครั้งระหว่างเพื่อนจากอีกหนึ่งวัฒนธรรมมักก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ระหว่างบุคคล โดยการวิจัยนี้ได้สรุปว่า “ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนหรือกระทั่งความสัมพันธ์เชิงโรแมนติคช่วยเพิ่มความคิดสร้างสรรค์ โดยการเรียนรู้เรื่องวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่สะดวกสบายขึ้นผ่านความสัมพันธ์” ซึ่งพวกเขาแนะนำว่ากลไกของการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ก็คือ “ความยืดหยุ่นทางใจ” ที่สอดคล้องกับการปฏิสัมพันธ์กับคนที่มาจากวัฒนธรรมอื่น หรือเรียกอีกอย่างว่าการ “ลัดอิกโก้” นั่นเอง

ทางด้าน Bunyaphithak (2015) กล่าวว่า ในสังคมเรานั้นมีความแตกต่างหลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมยุคใหม่ที่ทุกส่วนในโลกเชื่อมโยงถึงกันได้อย่างง่ายดาย ความหลากหลายทางเชื้อชาติ วัฒนธรรม ศาสนา ความเชื่อ และทัศนคติต่างๆ แม้จะเป็นสิ่งธรรมดาที่มีอยู่ในสังคมมาช้านาน แต่เมื่อโลกที่เชื่อมโยงเข้าด้วยกันความแตกต่างเหล่านี้ก็ยิ่งเด่นชัดขึ้น ปฏิเสธไม่ได้ว่าเราต้องเผชิญกับความแตกต่างหลากหลายในด้านต่างๆ ในสังคมทุกๆ วัน ดังนั้นการเรียนรู้ที่จะยอมรับและเข้าใจความแตกต่างเหล่านั้นคือหัวใจสำคัญที่จะทำให้เรามีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข หน้าที่ของพ่อแม่คือการเตรียมลูกให้พร้อมที่จะอยู่ในสังคมที่หลากหลายนี้อย่างมีความสุข เพื่อที่ลูกน้อยจะสามารถทำงานและใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่นและช่วยให้ลูกประสบความสำเร็จในชีวิตได้ในที่สุด ในภาษาอังกฤษมีคำว่า “Tolerance” ซึ่งหมายถึงทัศนคติที่เปิดกว้างและมีความอดทนอดกลั้น ยอมรับความแตกต่างของปัจเจกบุคคล นอกจากนี้ยังหมายถึงการเรียนรู้จากผู้ที่แตกต่างจากเรา ให้เกียรติและให้คุณค่ากับความคิดความเชื่อประเพณี วัฒนธรรมที่แตกต่าง และการหาจุดกึ่งกลาง ความสมดุลในการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

การสร้างความรู้เข้าใจให้เกิดการยอมรับและเคารพในความต่างกันของกลุ่มชนที่มีหลากหลายวัฒนธรรม ในสถานศึกษาหรือนโยบายการศึกษาจะต้องจัดให้มีความหลากหลายที่เหมาะสม และจะต้องไม่เป็นสาเหตุของการแบ่งแยกทางสังคม โดยโรงเรียนทุกโรงเรียนจำเป็นต้องมีการจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะถ้าหากนักเรียนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาไม่ได้เรียนรู้เรื่องความหลากหลายวัฒนธรรมจากกิจกรรมของโรงเรียนก็อาจจะเรียนรู้สิ่งเหล่านี้จากชุมชนก็ได้ ซึ่งความสำคัญของการศึกษาพหุวัฒนธรรมของสถานศึกษา ถือได้ว่าเป็นกระบวนการที่ต้องสอดแทรกเข้าไปในการศึกษาทุกระดับ ที่สถานศึกษาจะต้องช่วยให้เด็ก เยาวชน ประชาชนเข้าใจ ไม่เกิดความรังเกียจ และจะต้องเกิดการยอมรับในความแตกต่างเรื่องของความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ด้านเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา ลัทธิความเชื่อ ความเป็นอยู่ เพศ ที่อาจจะไม่ได้รับความเท่าเทียมกันในบางเรื่อง ทั้งนี้บุคคลที่มีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากในการขับเคลื่อนเรื่องดังกล่าว นั่นก็คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง และชุมชน ที่จะต้องหาวิธีการให้เด็ก เยาวชน รวมทั้งประชาชนทั่วไปเกิดความเข้าใจ และค่อยๆ ซึมซับที่จะยอมรับความต่างดังกล่าว ซึ่งในบางสถานศึกษาจะมีกำหนดการศึกษาพหุวัฒนธรรมไว้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร และมีจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจดังกล่าวนี้ โดยกิจกรรมเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ได้แสดงออกอย่างเต็มที่ เพื่อให้เด็กต่างวัฒนธรรมได้เรียนรู้ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ความเชื่อที่มีหลากหลายต่อกันและกัน ถือว่าเป็นการให้การศึกษามีมุมมองที่กว้างขวาง แตกต่างไปจากการให้การศึกษแบบเดิม ที่เน้นวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของกลุ่มประชาชนกลุ่มใหญ่แต่เพียงอย่างเดียว

ความสำคัญและเป้าหมายของการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมจึงเป็นแนวคิดที่เริ่มจากการให้ความสำคัญต่อผู้เรียนทุกคน โดยต้องจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีลักษณะของความเท่าเทียมกันทางการศึกษา ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองไปในแนวทางที่ดีที่สุด องค์กรประกอบสำคัญที่จะนำสถานศึกษาให้เปลี่ยนแปลงไปสู่การจัดสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่แสดงถึงความเท่าเทียมกัน ไม่ได้มุ่งไปที่ตัวแปรตัวใดตัวหนึ่ง แต่สถานศึกษาต้องมีการปฏิรูปในลักษณะองค์รวม มีการเปลี่ยนแปลงตลอดทั้งหลักสูตร อีกทั้งเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายของความเป็นเลิศ คือ ความเท่าเทียมกันทางการศึกษา ขจัดการแบ่งแยก และส่งผลถึงความเป็นสังคมแห่งพหุวัฒนธรรม (Assalihin, 2010)

ดังนั้นโรงเรียนพหุวัฒนธรรมจึงหมายถึงกลุ่มคนหรือกลุ่มนักเรียนที่มีความหลากหลายทั้งเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ วิถีชีวิต ความเชื่อ ศาสนา และประเพณีปฏิบัติที่มีความแตกต่างกัน เนื่องมาจากกระบวนการคิดและสัญลักษณ์ที่เกิดจากการสร้างของวัฒนธรรม ปัจจัยทางศาสนา เชื้อชาติ อายุ เพศ ชนชั้นทางสังคมและการศึกษาซึ่งเป็นตัวกำหนดให้บุคคลมีความคิดความเชื่อ ความรู้สึก และการกระทำในลักษณะที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียนที่เป็นพื้นที่การศึกษา นักเรียนที่มาจากแต่ละชุมชนจะมีการปฏิสัมพันธ์กันในด้านสังคมมากขึ้น จึงมีความจำเป็นที่นักเรียนซึ่งเป็นสมาชิกในโรงเรียนและชุมชน จะต้องเรียนรู้ถึงระเบียบแบบแผนที่ควรประพฤติปฏิบัติหรือควรละเว้นตามมารยาทของกันและกันในแต่ละชุมชน เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นและนำมาซึ่งความสงบเรียบร้อยของการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลายทั้งเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ วิถีชีวิต ความเชื่อ ศาสนา และประเพณี ซึ่งเราไม่อาจจะปฏิเสธได้เลยว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่จำเป็นต้องอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ดังนั้นในแต่ละสังคม ไม่ว่าจะอยู่ในโรงเรียนหรือชุมชน จึงต้องมีกำหนดให้มีระเบียบแบบแผนในการประพฤติและปฏิบัติต่อกันระหว่างกันในชุมชนด้วยกันและคนต่างชุมชน เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบเรียบร้อย และสวยงาม เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมของครูในห้องเรียนพหุวัฒนธรรม โรงเรียนในพื้นที่ที่ทำการศึกษา ผู้วิจัยเองมีคำถามในการศึกษาว่า “อะไรคือปัจจัยสำคัญที่ทำให้ นักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ม้ง, เย้า, ไทยเหนือ และไทยอีสาน สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุขในโรงเรียน” เพราะที่ผ่านมาในช่วงปี พ.ศ.2540 ได้เกิดปัญหาภายในสถานศึกษาก็คือ บทบาทของครูผู้สอนในโรงเรียนล้วนแล้วแต่เป็นคนไทยพื้นเมืองในพื้นที่ และก็เป็นครูจากต่างถิ่นที่เป็นคนไทยพื้นเมืองเป็นส่วนใหญ่ ไม่มีครูที่เป็นคนในชุมชนไทยอีสาน และชุมชนม้ง เข้ามามีบทบาทในการสอนภายในโรงเรียนเลย ซึ่งครูผู้สอนที่เป็นคนไทยพื้นเมืองดังกล่าวไม่เข้าใจในความแตกต่างแต่ละวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ จึงทำให้ทุกๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเริ่มมีข้อตกลงหรือร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำดังกล่าวที่เกิดขึ้น จึงให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการโรงเรียนโดยมาจากคนในชุมชนไทยอีสาน ชุมชนไทยพื้นเมือง ชุมชนเย้า และชุมชนม้ง เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาโรงเรียน และพัฒนาตำบลร่วมกัน แต่ถึงอย่างไรก็ตามการกีดกันทางวัฒนธรรมหลักที่ต่อวัฒนธรรมรองภายในโรงเรียนก็ยังคงเป็นปัญหายืดเยื้อมาจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการให้นักเรียนแต่งกายชุดพื้นเมืองทุกวันศุกร์มาโรงเรียน เพราะภายในโรงเรียนมีหลายกลุ่มชาติพันธุ์ แต่ให้นักเรียนแต่งชุดพื้นเมืองที่ทางโรงเรียนกำหนด ซึ่งเป็นชุดของคนไทยพื้นเมืองเท่านั้น เด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์อื่นจะแต่งกายด้วยชุดประจำชาติพันธุ์ของตนเองได้ก็ต่อเมื่อมีกิจกรรมกีฬา หรืองานของโรงเรียนเท่านั้น ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์

อื่นๆ ไม่สามารถแต่งชุดประจำชาติพันธุ์ของตนเองมาโรงเรียนได้ ในเรื่องของภาษาเองก็ถือว่าเป็นปัญหาอยู่เช่นกัน นักเรียนทุกคนถูกห้ามใช้ภาษาแม่ที่เป็นภาษาถิ่นของตนเองภายในโรงเรียน เพราะครูและเพื่อนจะฟังไม่รู้เรื่องและไม่เข้าใจ ทำให้นักเรียนทุกคนไม่ว่าจะกลุ่มชาติพันธุ์อะไรเมื่อเข้ามาอยู่ภายในโรงเรียนก็ต้องใช้ภาษาไทยกลาง และภาษาคำเมืองของคนไทยพื้นเมืองเป็นหลักในการติดต่อสื่อสารกัน นักเรียนจะสามารถใช้ภาษาถิ่นของตนเองได้ก็ต่อเมื่ออยู่ภายนอกโรงเรียนหรืออยู่ในชุมชนของตนเองเท่านั้น

ไม่เพียงแต่ในเรื่องของภาษาที่เป็นปัญหาในโรงเรียนพหุวัฒนธรรมเท่านั้น การให้นักเรียนสวมมนต์หน้าเสาธงตอนเช้าทุกเช้าก็ถือว่าเป็นการขัดต่อศาสนาอื่น เช่น นักเรียนไทยอีสานบางส่วน และนักเรียนชาวเขาเผ่าม้งและเย้าบางส่วนที่นับถือศาสนาคริสต์ เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นปัญหาที่ทางผู้บริหารโรงเรียน ครู และกรรมการโรงเรียนควรให้ความสำคัญและเล็งเห็นถึงความแตกต่างหลากหลายชาติพันธุ์ภายในโรงเรียนพหุวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น เพื่อไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางวัฒนธรรมด้านต่างๆ ผู้ที่เกี่ยวข้องถือว่าเป็นส่วนช่วยให้นักเรียนได้ตระหนักถึงวัฒนธรรมประเพณีของตนและวัฒนธรรมประเพณีของคนอื่น โดยอาจจะผ่านกระบวนการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ให้นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่น ปลูกฝังให้นักเรียนมีจิตสำนึกความเป็นชุมชนไทยอีสาน ชุมชนม้ง ชุมชนเย้า ชุมชนไทยเหนือ สอนให้รู้ถึงความสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมโรงเรียนที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดการยอมรับและการเคารพซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานเขียนของ Leepreecha & Sakboon (2016) ที่ได้กล่าวไว้ว่า “รัฐไทยได้มีนโยบายและการจัดการศึกษาสำหรับชนเผ่าพื้นเมือง ในภาคเหนือของประเทศไทยมาเป็นเวลากว่าห้าทศวรรษ โดยการจัดการศึกษานี้อยู่บนพื้นฐานของวิถีคิดแบบชาตินิยมไทยที่ให้ความสำคัญกับการหลอมรวมผู้คนกลุ่มชาติพันธุ์และวัฒนธรรมต่างๆ ให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของชาติ ปฏิบัติการในการจัดการศึกษาของรัฐในระยะที่ผ่านมาประสบผลสำเร็จอย่างยิ่ง นั่นคือเยาวชนซึมซับความเป็นไทย ด้วยการพยายามปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ให้เป็นไทย ในขณะที่พวกเขาเริ่มสูญเสียความมั่นใจในอัตลักษณ์ทาง ชาติพันธุ์ของตนเอง ประการสำคัญคือยังมีช่องว่างในการศึกษาของเยาวชนชนเผ่าพื้นเมือง เมื่อเทียบกับเยาวชนในสังคมกระแสหลัก”

ซึ่งจากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวพอที่จะสามารถสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมนั้น เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งให้ทุกคนยอมรับและเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมตนเองและวัฒนธรรมอื่นๆ ที่มีความแตกต่างจากวัฒนธรรมของตน ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมตนเอง และภาคภูมิใจที่ได้เรียนรู้วัฒนธรรมอื่นๆ ด้วยเช่นกัน และเป็นการรู้จักการเลือกใช้ความรู้ให้เกิดความเหมาะสม โรงเรียนทุกโรงเรียนจึงจำเป็นต้องมีการจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะถ้านักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาไม่ได้เรียนรู้เรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมจากกิจกรรมของโรงเรียน ก็เรียนสิ่งเหล่านี้ได้จากภายนอกในสังคม ซึ่งทุกๆ คนจะได้เรียนรู้กับความหลากหลายของวัฒนธรรมที่มีในสังคม ดังที่นักเรียนในโรงเรียนพื้นที่ในการศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มนักเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ทั้งชาติพันธุ์ไทยเหนือ ชาติพันธุ์ม้ง ชาติพันธุ์เย้า และชาติพันธุ์ไทยอีสาน โดยในแต่ละชาติพันธุ์ก็จะมีลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของตนเองที่แตกต่างกัน ดังนั้นบทบาทของครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องอาศัยแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม เพื่อที่จะทำการจัดการเรียนรู้อุ้ในชั้นเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันอย่างหลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมของครูในห้องเรียนพหุวัฒนธรรม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

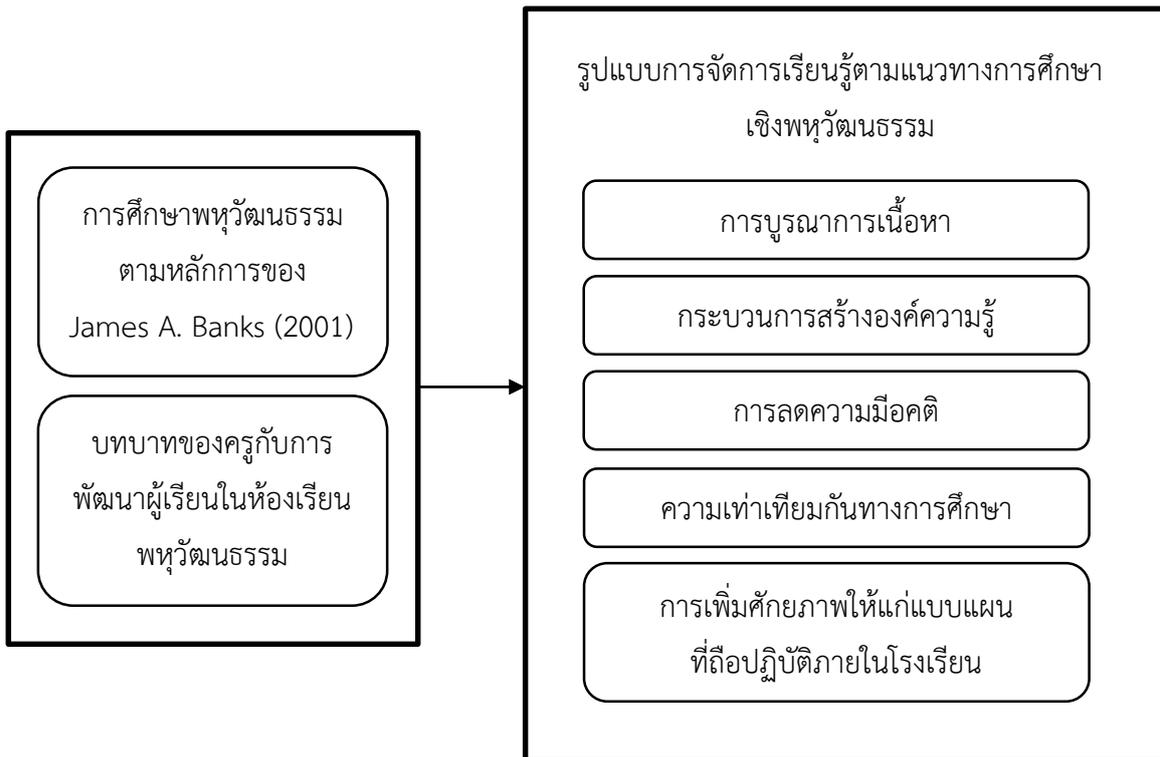

Figure 1 Research conceptual framework

ระเบียบวิธีวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยดำเนินการโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพัฒนา โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สร้างและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำการร่างรูปแบบการเรียนการสอน จากนั้นตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะและให้ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 9 คน นำไปทดลองใช้สอนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เพื่อหาค่าดัชนีประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทาง

การศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม วิเคราะห์ผลและการดำเนินการปรับปรุง แก้ไขและจัดพิมพ์รูปแบบการเรียนการสอนเป็นรูปเล่มสมบูรณ์พร้อมที่จะนำไปใช้จริงภาคสนามกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1) แบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม ประกอบด้วย หลักการวัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล โดยให้เป็นไปตามการศึกษากิจการศึกษารูปแบบการเรียนพหุวัฒนธรรม ตามแนวคิดของ James (2001) ที่ได้แบ่งแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาพหุวัฒนธรรมไว้ 5 มิติคือ (1) ด้านการบูรณาการเนื้อหา (2) ด้านกระบวนการสร้างองค์ความรู้ (3) ด้านการลดความมีอคติ (4) ด้านความเท่าเทียมกันทางการศึกษา และ (5) ด้านการเพิ่มศักยภาพให้แก่แบบแผนที่อยู่ปฏิบัติภายในโรงเรียน

2) แบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม เพื่อประเมินองค์ประกอบของคู่มือการใช้และแผนการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินทั้ง 2 แบบเป็นแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ทำการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ผลการตรวจสอบความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.61-1.00

ขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้และศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมของครูผู้สอน ดำเนินการทดลองใช้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนขยายโอกาสแห่งหนึ่ง ในจังหวัดพะเยา ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง แบบแผนการทดลองใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียววัดผลเฉพาะหลังการทดลอง

การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis)

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยดำเนินการทดลองจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 และครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี จำนวน 9 คน ทำการทดลองในเวลาเรียน ทั้งหมด 1 ภาคเรียนการศึกษา ในปีการศึกษา 2563 ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร แบบสอบถาม และแบบประเมิน ผู้วิจัยนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยนำแบบสอบถามและแบบประเมินที่ได้รับคืนมาทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามและแบบประเมิน แล้วมาวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมของครูผู้สอน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูกับการพัฒนาผู้เรียนในห้องเรียนพหุวัฒนธรรม ครูผู้สอนยังคงไม่มีการตระหนักรู้ต่อการศึกษาพหุวัฒนธรรมตามแนวคิดที่มีมิติที่หลากหลายแตกต่างกัน อย่างที่ James (2001) ได้แบ่งแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาพหุวัฒนธรรมไว้ 5 มิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านการบูรณาการ เนื้อหา ด้านกระบวนการสร้างองค์ความรู้ ด้านการลดความมื่อคติ ด้านความเท่าเทียมกันทางการศึกษา และ ด้านการเพิ่มศักยภาพให้แก่แบบแผนที่ถือปฏิบัติภายในโรงเรียน ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ด้านการบูรณาการเนื้อหา พบว่าหลังจากการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมของครูผู้สอน ครูผู้สอนมีทักษะในการรวมวิชาต่างๆ เข้าด้วยกันเพื่อให้เป็นเนื้อเดียวกัน ครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่แยกเนื้อหาตามศาสตร์ของสาขานั้นๆ ด้านการบูรณาการเนื้อหานี้จึงทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับของสิ่งต่างๆ ยกตัวอย่างเช่นในบูรณาการความต่อเนื่องของเนื้อหาวิชา ในการจัดการเรียนรู้ของครูแต่ละหัวข้อเรื่อง ครูมีการจัดเรียงหัวข้อเรื่องหรือหน่วยที่สอนเกี่ยวข้องกันมาสอนในเวลาเดียวกัน มีการลำดับเรื่องจากง่ายไปยากหรือจากใหญ่ไปย่อย เพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง เช่น ในกลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ครูสอนเรื่องการเป็นพลเมืองดี ครู เริ่มต้นจากการสอนในเรื่องของการมีค่านิยมที่ดีงาม ไปหาเรื่องธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย และ ต่อเนื่องไปในเรื่องการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข ทั้งนี้นักเรียนในห้องเรียน พหุวัฒนธรรมมีความแตกต่างหลากหลายทางชาติพันธุ์ ครูผู้สอนจะคอยทำการยกตัวอย่างในเรื่องประเพณีและ วัฒนธรรมไทยของทุกกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นต้น

2. ด้านกระบวนการสร้างองค์ความรู้ พบว่าหลังจากการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมของครูผู้สอน ครูผู้สอนเองซึ่งนับว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญมากในการที่จะควบคุม กระบวนการให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ในภาพรวมของการศึกษานั้นครูถือว่ามีความเข้าใจในบทบาท และคุณสมบัติที่ครูควรจะมี รวมทั้งทัศนคติที่ครูควรเปลี่ยน และสิ่งที่ต้องคำนึงถึง ซึ่งครูผู้สอนกลุ่มสาระการ เรียนรู้ภาษาไทย สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและ เทคโนโลยี จำนวนทั้ง 9 คน ในการดำเนินกิจกรรมการสอน ครูรู้จักบทบาทของตนเองอย่างชัดเจน เห็นได้จากการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน มีการควบคุมกระบวนการการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมาย ตามที่กำหนดไว้ และครูคอยอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนดำเนินงานไปได้อย่างราบรื่น ครูจะเปิดโอกาสให้ ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนจดประกายความคิดและกระตุ้นให้ ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้โดยทั่วถึงกัน ทั้งนี้ครูจะรับฟังและสนับสนุนส่งเสริมให้กำลังใจแก่ ผู้เรียนที่จะเรียนรู้ในลำดับขั้นตอนต่อไปเรื่อยๆ

3. ด้านการลดความมื่อคติ พบว่าหลังจากการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิง พหุวัฒนธรรมของครูผู้สอน ในโรงเรียนที่ทำการศึกษานั้น สิ่งที่กำลังเป็นปัญหาอยู่ในขณะนี้เกิดจากการปะทะ กันทางวัฒนธรรมของนักเรียนทั้งสี่กลุ่มชาติพันธุ์ นั่นก็คือชาติพันธุ์ไทยอีสาน ชาติพันธุ์ไทยเหนือ ชาติพันธุ์เข้า

และชาติพันธุ์มั่ง เนื่องด้วยการใช้ชีวิตชีวิตที่แตกต่างกันของทั้งสี่กลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งนี้ครูผู้สอนพยายามที่จะใช้กลวิธีในการจัดการเรียนรู้เข้าช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีในการอยู่ร่วมกัน ดังนั้นไม่ว่าจะเกิดสถานการณ์ความขัดแย้งใดๆ ระหว่างนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ทุกชุมชนก็ยังคงมีแรงยึดเหนี่ยวร่วมกันในการแสดงร่วมมือหาแนวทางการแก้ไขปัญหาภายในโรงเรียน โดยไม่ใช้ความรุนแรงในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น แต่เลือกที่จะใช้วิธีแบบสันติ สร้างความสัมพันธ์ระดับบุคคล (นักเรียน) และระดับสังคม (ผู้นำชุมชน) เพื่อที่จะรักษาความสัมพันธ์ภายในโรงเรียนระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ให้มีความเห็นอกเห็นใจกัน พึ่งพาอาศัยกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเคารพในสิทธิของกันและกัน อันเป็นสิ่งที่นำไปยังสันติสุขในโรงเรียนพหุวัฒนธรรม ทั้งนี้บทบาทของครูจึงมีความพยายามในการสร้างเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม ในห้องเรียนพหุวัฒนธรรม ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยเห็นได้จากเจตคติที่เกิดจากการได้เรียนรู้เนื้อหาพื้นฐานเกี่ยวกับความแตกต่างหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม โดยมีทักษะทางสังคมมากขึ้น มีกระบวนการคิดและมีการเรียนรู้จากมุมมองของผู้อื่น จากการจัดกิจกรรมการลดอคติของครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี โดยการใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การอภิปรายกลุ่มย่อย การแสดงละคร การใช้บทบาทสมมติ การใช้สถานการณ์จำลอง การใช้กรณีตัวอย่าง และการเผชิญสถานการณ์ เป็นต้น

4. ด้านความเท่าเทียมกันทางการศึกษา พบว่าในห้องเรียนเกือบทุกระดับชั้นในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จะมีเด็กพิเศษเรียนร่วมอยู่ด้วย หลังจากการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมของครูผู้สอน ครูผู้สอนให้ความช่วยเหลือในเด็กกลุ่มพิเศษเป็นอย่างดี ครูจะพยายามสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ได้เข้าไปเพิ่มสมาธิให้เด็กเข้ามาจดจ่อกับสิ่งที่ทำ โดยใช้รูปแบบเพลง ผลปรากฏว่าเด็กเหล่านี้ได้รับการพัฒนาขึ้นอย่างชัดเจน เพื่อนร่วมชั้นเรียนก็คอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และคอยเรียนรู้ไปพร้อมๆ กันทุกคน ข้อค้นพบดังกล่าวทำให้ทราบว่าความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันทางการศึกษาในพื้นที่โรงเรียนศึกษา ครูผู้สอนมักจะพูดถึงเรื่องของการเข้าถึงทรัพยากรของผู้เรียนที่เท่าเทียม ตลอดจนความเสมอภาคกันทางความคิดของผู้เรียนด้วยเช่นกัน

5. ด้านการเพิ่มศักยภาพให้แก่แบบแผนที่ถือปฏิบัติภายในโรงเรียน พบว่าหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ โรงเรียนพื้นที่ศึกษาได้จัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรม ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม กำหนดขึ้นโดยใช้หลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษาสำหรับสถานที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรม โดยกลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ในระบบพื้นที่ของสถานศึกษา ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงเล็งเห็นความสำคัญในการเตรียมเยาวชนซึ่งมีความแตกต่างทางสังคม เพศ ผิวดำ เชื้อชาติ และวัฒนธรรม เพื่อให้ได้ทั้งความรู้ทักษะและเจตคติที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในสังคม การจัดการศึกษาตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม จึงถือว่าเป็นแนวทางหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนาผู้เรียนในห้องเรียนพหุวัฒนธรรมให้มีความเข้าใจผู้อื่น ดังนั้นโรงเรียนพื้นที่ศึกษาจึงให้ความสำคัญในการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนพหุวัฒนธรรมขึ้นในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม

การอภิปรายผล

ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้จึงนำมาเพื่อเป็นแนวทางการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรม ซึ่งเป็นแนวคิดที่เริ่มจากการให้ความสำคัญต่อผู้เรียนทุกคน โดยต้องจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีลักษณะของความเท่าเทียมกัน โดยเป้าหมายคือความเท่าเทียมกันทางการศึกษา ขจัดความแบ่งแยก และส่งผลถึงความ เป็นสังคมแห่งพหุวัฒนธรรมในห้องเรียน ทั้งนี้การศึกษาพหุวัฒนธรรมทั้ง 5 มิติ ตามหลักการของ James (2001) ไม่ว่าจะในด้านการบูรณาการเนื้อหา ด้านกระบวนการสร้างองค์ความรู้ ด้านการลดความมีอคติ ด้านความเท่าเทียมกันทางการศึกษา และด้านการเพิ่มศักยภาพให้แก่แบบแผนที่ถือปฏิบัติภายในโรงเรียน โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมของครูในห้องเรียนพหุวัฒนธรรม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จึงเน้นเพื่อความเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยเน้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความ วัฒนธรรมอื่นๆ มโนคติสำคัญที่นักเรียนจะได้รับการพัฒนาคือ มโนคติเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมอื่นๆ ในมิติต่างๆ โดยให้แนวคิด ว่าวัฒนธรรมที่กระจายอยู่บริเวณทั่วประเทศของเราหรือประเทศต่างๆ ทั่วโลกนั้น นับเป็นความหลากหลาย ทางวัฒนธรรม วัฒนธรรมเหล่านี้มีทั้งความแตกต่างจากวัฒนธรรมของเรา และก็มีบางส่วนที่มีความคล้ายคลึง กับวัฒนธรรมของเราเช่นกัน ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pinla (2016) ที่ได้ศึกษาถึงแนว ทางการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมสำหรับ ครูในยุคศตวรรษที่ 21 โดยพบว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมสำหรับครูใน ยุคศตวรรษที่ 21 ต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้จริงตามศักยภาพให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตใน สังคมยุคโลกาภิวัตน์บนพื้นฐานความหลากหลาย โดยการเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่กับผู้อื่นและการเรียนรู้ที่ส่งเสริม กระบวนการคิดระดับสูง มีทักษะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และทักษะทางสังคม ตลอดจนมีคุณลักษณะสมรรถนะ ที่พึงประสงค์ ซึ่งครูผู้สอนเป็นผู้สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายด้วยวิธีการที่หลากหลายจาก การบูรณาการสาระรายวิชาสังคมศึกษา ผสมกับบริบทท้องถิ่นชุมชนที่ผู้เรียนอาศัยอยู่ เพื่อเป็นการสร้างความ สำคัญในความหลากหลายทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ตระหนักในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเองและผู้อื่น และ ขยายวงกว้างในการยอมรับวัฒนธรรมที่กว้างขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และเป็นบุคคล แห่งการเรียนรู้เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ

ในส่วนของกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม ของครูผู้สอน เกี่ยวกับกลุ่มเชื้อชาติต่างๆ ในโรงเรียน กลุ่มชาติพันธุ์ในโรงเรียนมีอยู่หลายกลุ่มชาติพันธุ์ แต่ละ กลุ่มชาติพันธุ์เองก็มีวัฒนธรรมประเพณีสืบทอดกันมาช้านาน โรงเรียนจึงจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ ผู้เรียนได้มีความรู้ความเข้าใจความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ จึงทำให้ผู้เรียนยอมรับและมีทัศนคติที่ดีต่อ กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน และนำไปสู่การการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและปราศจาก ความขัดแย้งซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะในพื้นที่โรงเรียนหรือพื้นที่ชุมชนด้วยเช่นกัน ซึ่งครูผู้สอนได้จัดกิจกรรมการ เรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจ

ถึงวัฒนธรรมประเพณีความเชื่อ ตลอดจนการละเล่นของกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ ซึ่งผู้เรียนในห้องเรียนมีทั้งกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ชาติพันธุ์เย้า ชาติพันธุ์ไทยอีสาน รวมอยู่กับกลุ่มคนไทยเหนือ ซึ่งเป็นคนพื้นราบและเป็นเจ้าของพื้นที่ดังกล่าวด้วย กิจกรรมดังกล่าวได้เกิดความรัก ความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมดั้งเดิมของตน ในขณะเดียวกัน กลุ่มผู้เรียนต่างวัฒนธรรมก็จะได้เรียนรู้ถึงวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ทำให้เห็นความสำคัญ ยกย่อง และไม่คิดว่าวัฒนธรรมของตนเองอ่อนด้อยกว่าวัฒนธรรมของชาติพันธุ์อื่นๆ ทักษะคิดเหล่านี้ช่วยให้ผู้เรียนต่างกลุ่มวัฒนธรรมเกิดความรัก ความสามัคคี และเห็นคุณค่าวัฒนธรรมซึ่งกันละกันได้ อย่างชัดเจน ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ Inrak (2014) ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับประเด็นการจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรมสำหรับเด็กชนเผ่าโรงเรียนประถมศึกษา พื้นที่ชายขอบภาคเหนือ โดยพบว่าบทบาทครูต่อการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญที่สุด เนื่องจากครูคือผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างเจตคติค่านิยมทางเชื้อชาติที่ถูกต้องให้กับนักเรียน โดยผ่านกระบวนการสอนและการกระทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน ดังนั้น การรับรู้เจตคติและพฤติกรรมของครูเกี่ยวกับความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนต้องเป็นไปในทิศทางบวก ครูจะต้องเป็นผู้ที่ยอมรับแนวคิดในเรื่องของความแตกต่างทางวัฒนธรรม และการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลาย ครูจะต้องมีความรู้ เจตคติและทักษะการสื่อสารในชั้นเรียนสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน และจัดกิจกรรมในบทเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนได้เข้าใจและยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมและความหลากหลาย

ทั้งนี้ กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จากการที่มีเด็กพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติ การเรียนรู้เกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมมีวัตถุประสงค์ข้อหนึ่งคือให้นักเรียนได้ตระหนักว่าไม่ว่าเราจะเป็นแบบไหน มีความสมบูรณ์เพียงใด มาจากวัฒนธรรมใด หรืออยู่ในสังคมที่มีวัฒนธรรมอย่างหลากหลายอย่างไรนั้น แท้จริงแล้วก็ต้องอยู่ร่วมกันพึ่งพาอาศัยกัน มีความเข้าใจอันดีต่อกัน เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อความภูมิใจในตนเอง ทำให้ผู้เรียนที่เป็นกลุ่มเด็กพิเศษได้เรียนรู้เกี่ยวกับตัวตนของตนเอง ช่วยส่งเสริมความภาคภูมิใจและความสำนึกในคุณค่าให้แก่ผู้เรียนที่เป็นกลุ่มเด็กพิเศษ ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wachiraprapakarnpong (2009) ที่ได้ศึกษาการจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียน โดยพบว่าปัจจุบันและความต้องการการบริหารจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนโรงเรียนควรจัดการเรียนการสอนโดยเน้นการส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ควรมีหลักสูตรสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเป็นการเฉพาะและเกณฑ์การวัดผลควรเป็นไปตามศักยภาพของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษด้วย

แม้กระทั่งสื่อที่ใช้ในการเรียนการสอนพหุวัฒนธรรม ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ได้สร้างสื่อขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเรื่องนามธรรมได้ง่ายขึ้น เพราะผู้เรียนจะได้เข้าใจและรับรู้ถึงแก่นสาระในเรื่องนั้นๆ รวมทั้งกระตุ้นให้ใช้ความคิดและเร้าความสนใจสู่การปฏิบัติทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ สื่อการเรียนการสอนที่ครูผู้สอนนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนพหุวัฒนธรรมตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมของครูผู้สอน มีอยู่หลายชนิดที่ครูผู้สอนสามารถนำมาใช้ได้มีทั้งสื่อประเภทโสตทัศน สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อภาพและเสียง และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทั้งนี้สื่อการเรียนการสอนจะมีความ

สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีต่อวัฒนธรรมอื่นๆ การนำสื่อการเรียนการสอนมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม นอกจากสื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนในห้องเรียนแล้ว ครูผู้สอนยังจัดกิจกรรมนอกห้องเรียน เพื่อส่งเสริมผู้เรียนให้มีความเข้าใจอันดีต่อวัฒนธรรมอื่นๆ ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมของครูผู้สอนอีกด้วย เช่น แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชน วันสำคัญทางศาสนา และประเพณีสำคัญของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นต้น ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ruangsri (2020) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับประเด็นปฏิบัติการสร้างครูผู้สอนห้องเรียนพหุวัฒนธรรม โดยพบว่าด้านสื่อที่ใช้ในการเรียนการสอน ครูผู้สอนมีข้อมูลของผู้เรียนเป็นรายบุคคล สำหรับใช้ในการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและนำไปพัฒนาผู้เรียนให้เหมาะสมกับความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน บนพื้นฐานของความแตกต่างระหว่างบุคคล ไม่ว่าจะเป็นทางด้านชาติพันธุ์ ภาษา วัฒนธรรม ประเพณี และเพศ ทั้งนี้ สื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนเองก็ได้มีการบูรณาการการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน ได้มีการเชื่อมโยงเกี่ยวกับเรื่องราวของชาติพันธุ์นักเรียน เช่น การให้นักเรียนนำเสนองานกลุ่มเป็นแผนผังความคิด โดยนำเสนอการเชื่อมโยงภาพความเป็นชาติพันธุ์กับเนื้อหาการเรียนรู้และข้อมูลในงานที่นำเสนอกิจกรรมนอกชั้นเรียน ได้มีการจัดทำสมุดเล่มเล็กนำเสนอเรื่องราวเป็นภาพ 3 มิติ ในการเล่าเรื่องราวที่จากมาหรือประเพณีวัฒนธรรมของนักเรียนในชั้นเรียน เป็นต้น

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม ควรให้ความสำคัญทั้งในระดับนโยบายและระดับผู้สอน ซึ่งในทางระดับนโยบายนั้น เริ่มต้นจากโรงเรียนควรมีนโยบายการจัดการศึกษาในบริบทที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม และควรมีการกำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบเฉพาะของตนเอง เราจะพบเห็นว่าหลักสูตรที่ทางโรงเรียนใช้อยู่ที่นั่น ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นหลักสูตรทั่วไปที่ยึดเอาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการเป็นหลัก โดยที่ไม่ได้เป็นหลักสูตรที่สะท้อนความเป็นพหุวัฒนธรรมของผู้เรียนเลย ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ทางโรงเรียนก็ต้องมีนโยบายการจัดการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกันกับทุกกลุ่มชาติพันธุ์ รวมถึงชุมชน ในวันสำคัญต่างๆ แนวปฏิบัติในโรงเรียนกับเรื่องดังกล่าวควรจัดให้มีนโยบายแนวปฏิบัติในสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพหุวัฒนธรรม และในส่วนของนโยบายการสนับสนุนครูผู้สอนเองก็ต้องมีการพัฒนาครูผู้สอนในด้านการจัดการสอนที่เป็นพหุวัฒนธรรมด้วย ทั้งนี้ในระดับผู้สอนก็ต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในบริบทที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ในส่วนทางด้านเนื้อหาสาระในการเรียนการสอน ต้องมุ่งเน้นความเป็นพหุวัฒนธรรมที่เพียงพอ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน โรงเรียนก็ต้องมีกิจกรรมการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน โดยในกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นต้องมีการบูรณาการความเป็นพหุวัฒนธรรมลงไปด้วย

ในการจัดการศึกษาตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม ผู้สอนให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมสอนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ระหว่างกัน เกิดการยอมรับและเคารพในความหลากหลาย แต่ทั้งนี้ยังมีข้อจำกัดของนโยบายโรงเรียนที่ไม่ได้กล่าวถึงความหลากหลายของผู้เรียนในโรงเรียนใดๆ เลย ซึ่งเป็นเพียงนโยบายทั่วไปเท่านั้น ดังนั้นการจัดการศึกษาตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม ถึงแม้ในด้านหลักสูตรที่ใช้ในโรงเรียนจะยังคงเป็นหลักสูตรแกนกลาง แต่ครูผู้สอนสามารถจัดทำหลักสูตรที่พัฒนาเพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะพหุวัฒนธรรมของผู้เรียนได้ ทั้งนี้เนื้อหาสาระในการเรียนการสอนต้องมีการปรับเพื่อให้มีความสำคัญกับและสร้างความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมต่างๆ ที่หลากหลายของผู้เรียน อีกทั้งครูผู้สอนต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในบริบทที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม และให้ความสำคัญสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนพหุวัฒนธรรม โดยครูผู้สอนต้องสอดแทรกบูรณาการเนื้อหาความเป็นพหุวัฒนธรรมไปกับเนื้อหาตามหลักสูตรแกนกลางนั้นด้วย

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยนี้จะเป็นแนวทางการพัฒนาหลักสูตรการศึกษา ตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา ในโรงเรียนที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรม โดยร่วมมือกับหน่วยงาน องค์กรภาครัฐ และองค์กรนอกภาครัฐ ชุมชน ผู้ปกครอง นักเรียน ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นส่วนสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเท่าเทียมกันทางการศึกษาในโรงเรียน ทางการพัฒนาหลักสูตรการศึกษา ตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา ในโรงเรียนที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรม จะทำให้ได้ชุดความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาที่เป็นโรงเรียนพหุวัฒนธรรม ในด้านความสามารถและวัฒนธรรมต่างกันของผู้เรียน ที่จะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตร เทคนิคการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคต่างๆ ที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความสามารถและวัฒนธรรมของแต่ละบุคคลเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดียิ่งขึ้น

แนวทางการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ และสถาบันสังคมอื่น ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจะนำมาซึ่งเป็นแนวทางในการส่งเสริมการเรียนการสอนตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม ข้อถกเถียงเชิงวิชาการที่ได้เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม นำไปสู่การพัฒนาครูผู้สอนสู่ห้องเรียนพหุวัฒนธรรม และได้ข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม และพัฒนาครูผู้สอนสู่ห้องเรียนพหุวัฒนธรรม

References

- Assalihin, S. (2010). *The effect of applying the module lessons on religion according to the concept of multicultural education on Academic achievement of grade 5. Students at the Graduate School Islamic University Yala.* (In Thai)
- Banks, J.A. (2001). *Approaches to multicultural curriculum reform.* In J. Banks and C.Banks (Eds), *Multicultural Education: Issues and perspectives.* Boston: Allyn & Bacon. Hargreaves et al. (Eds.). *The International handbook of education change* (Vol. 1, pp. 418-419). Berlin: Springer, Dordrecht.
- Banks, J.A. (2007). *School reform and student learning: A multicultural perspective.* In J.A Banks & C.A.M. Bank (Eds.), *Multicultural education: Issues and perspectives* (6th edition) (pp. 425-443). Hoboken, NJ: John Wiley and Sons Inc.
- Bunyaphithak, S. (2015). *Progress Report Document for Student Teacher Development Innovation Project for Strengthen learning management capacity for coexistence.* Bangkok: Fund Office Research Support (TRF). (In Thai)
- Dechchanakorn. K. (2020). *Sexual stigma against transgender students in Chiang Mai.* (Doctor of Philosophy field of study (Multicultural Studies), Graduate School, Chiang Mai University). (In Thai)
- Inrak, C. (2014). *Education management in multicultural society for tribal children in primary schools.* Northern border area. Faculty of Education Bangkok. Thonburi University. (In Thai)
- Leepreecha, P., & Sakboon, M. (2016). *Policies and management of government education towards indigenous peoples in Northern Thailand.* Chiang Mai: Department of Social Sciences and Development Faculty of Social Sciences Chiang Mai University. (In Thai)
- Pilanthananon, N. (1994). *The development of global citizenship. Compilation of the subject matter series. Nonthabur.:* (Graduate Studies, Department of Education, Sukhothai Thammathirat University). (In Thai)
- Pinla, W. (2016). Guidelines for enhancing the capacity of learning management in social studies for coexistence in multicultural society for teachers in the 21st century. *Veridian E- Journal, Silpakorn University, 9*(1), 1443-1458. (In Thai)
<https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/61855>

- Ruangsi, S. (2020). *Practice building teachers into multicultural classrooms*. (Doctor of Philosophy Program in Education (Multicultural Studies), Graduate School, Chiang Mai University). (In Thai)
- Wachiraprakarnpong, P. (2009). *Joint learning arrangements for children with special needs in schools under the Office of Secondary Education Service Areas in Bangkok*. (Master of Education Program Education Management, Dhurakij Pundit University). (In Thai)

Reviewers

Professor Dr. Andreas Zins	Modul University, Vienna, Austria	Asst. Prof. Dr. Pailin Phucheenaphan	Chiang Mai University
Asst. Prof. Dr. Wantanee SantiKul	Hong Kong Polytechnic University	Asst. Prof. Dr. Boonrod Chotivachira	Chiang Mai University
Prof. Dr. Kittichai Wattananikorn	Chiang Mai University	Asst. Prof. Dr. Soonthompoj Damrongpanich	Chiang Mai University
Prof. Dr. Aree Wiboonpong	Chiang Mai University	Asst. Prof. Dr. Somkiat Inthasing	Chiang Mai University
Prof. Dr. Saisamorn Lamyong	Chiang Mai University	Asst. Prof. Dr. Kanitthep Pituphumnak	Chiang Mai University
Prof. Amnuay Khanunthai	Chiang Mai University	Asst. Prof. Dr. Nannaphat Saenghong	Chiang Mai University
Assoc. Prof. Dr. Aworn Opaspatanakit	Chiang Mai University	Asst. Prof. Dr. Than Thongong	Chiang Mai University
Assoc. Prof. Dr. Wiboon Rattanapanon	Chiang Mai University	Asst. Prof. Dr. Supat Chupradit	Chiang Mai University
Assoc. Prof. Dr. Sompong Wittayasakphan	Chiang Mai University	Asst. Prof. Dr. Uraivan Hanwong	Chiang Mai University
Assoc. Prof. Dr. Thanet Sriwichailamphun	Chiang Mai University	Asst. Prof. Dr. Pitchayaluck Pitchayakul	Chiang Mai University
Assoc. Prof. Dr. Somsak Phuwichadawat	Chiang Mai University	Assoc. Prof. Dr. Niwut Wangchai	Maejo University
Assoc. Prof. Dr. Tawatchai Ratchalet	Chiang Mai University	Assoc. Prof. Chakrabhop Wongkrang	Maejo University
Assoc. Prof. Dr. Patcharin Raweyan	Chiang Mai University	Asst. Prof. Dr. Phahon Sakkatat	Maejo University
Assoc. Prof. Teeraphat Wannarumon	Chiang Mai University	Asst. Prof. Dr. Nikran Homduang	Maejo University
Assoc. Prof. Dr. Rawee Longkane	Chiang Mai University	Asst. Prof. Dr. Nuenghathai Chaiaporn	Maejo University
Assoc. Prof. Dr. Yuwadee Peerapornpisan	Chiang Mai University	Asst. Prof. Dr. Yupayao Kophimai	Maejo University
Assoc. Prof. Dr. Pisit Singjai	Chiang Mai University	Assoc. Prof. Dr. Montree Yamkasikorn	Burapha University
Assoc. Prof. Dr. Patchara Tantiprapha	Chiang Mai University	Asst. Prof. Dr. Chantana Kochaprasert	Burapha University
Assoc. Prof. Dr. Ekarat Boonchiang	Chiang Mai University	Asst. Prof. Dr. Kanokporn Ratanasutirakul	Maharakham University
Assoc. Prof. Dr. Prut Boonsritan	Chiang Mai University	Assoc. Prof. Dr. Yothin Sawangdee	Mahidol University
Assoc. Prof. Dr. Nisit Pantamit	Chiang Mai University	Assoc. Prof. Dr. Kian Wantaneetrakul	Mahamakut Wittayalai University Lanna Campus
Assoc. Prof. Dr. Roengchai Tansuchat	Chiang Mai University	Assoc. Prof. Dr. Kosum Saijai	Suan Dusit Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Karun Panyo	Chiang Mai University	Asst. Prof. Dr. Atchariya Suriyawong	Chulalongkorn University
Assoc. Prof. Petai Pongpiechan	Chiang Mai University	Assoc. Prof. Dr. Suchart Saengthong	Nakhon Sawan Rajabhat University
Assoc. Prof. Thanakorn Changnoi	Chiang Mai University	Asst. Prof. Dr. Bulrat Sitthiphong	Sirimangkhalanusorn School
Assoc. Prof. Pairat Trakarnsirinon	Chiang Mai University	Asst. Prof. Dr. Busaba Sittikarn	Mae Fah Luang University
Assoc. Prof. Siripong Ladawan Na Ayutthaya	Chiang Mai University	Assoc. Prof. Anek Chitkasorn	Payap University
Assoc. Prof. Orachon Maneesang	Chiang Mai University	Asst. Prof. Dr. Kiattisak Ponsongkram	Payap University
Assoc. Prof. Somchai Prichasilpakul	Chiang Mai University	Asst. Prof. Dr. Khettai Langkaphin	Payap University
Assoc. Prof. Suwanna Laohavisut	Chiang Mai University	Assoc. Prof. Dr. Kosol Meekhun	Office of the National Research Council of Thailand
Assoc. Prof. Uthen Panyo	Chiang Mai University	Asst. Prof. Dr. Wanna Silpa-archa	Sukhothai Thammathirat University
Asst. Prof. Dr. Chitchon Phalarak	Chiang Mai University	Asst. Prof. Pongjira Cherdchoo	Sukhothai Thammathirat University
Asst. Prof. Dr. Nongluck Kiengnam	Chiang Mai University		
Asst. Prof. Dr. Preecha Jengcharoen	Chiang Mai University		
Asst. Prof. Dr. Wasan Jomphakdee	Chiang Mai University		
Asst. Prof. Dr. Watcharapong Thatchayapong	Chiang Mai University		
Asst. Prof. Dr. Adisak Teeranupattana	Chiang Mai University		
Asst. Prof. Dr. Decha Tapanya	Chiang Mai University		
Asst. Prof. Dr. Angkana Inta	Chiang Mai University		
Asst. Prof. Dr. Kanokporn Saenphet	Chiang Mai University		
Asst. Prof. Dr. Wirot Inthanon	Chiang Mai University		

Asst. Prof. Lt. Dr. Kerdsiri Charoenwisan	Prince of Songkla University, Hat Yai	Asst. Prof. Dr. Weenarat Sawangkit	Chiang Rai Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Niwet Aroonberkfa	Prince of Songkla University	Asst. Prof. Dr. Prayoon Imivat	Chiang Rai Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Paiboon Srichaisawat	Srinakharinwirot University	Asst. Prof. Ongart Inthanives	Chiang Rai Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Pongkaew Udom Samut Hiran	Srinakharinwirot University	Asst. Prof. Dr. Supathanit Termsanguanwong	National Advisory Network Association
Asst. Prof. Dr. Danulda Chamchuri	Srinakharinwirot University	Prof. Emeritus Dr. Manat Suwan	Chiang Mai Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Weera Pansuea	Srinakharinwirot University	Assoc. Prof. Dr. Wanwadee Malampong	Chiang Mai Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Suwimon Hengwattana	Srinakharinwirot University	Assoc. Prof. Dr. Ketmanee Makmee	Chiang Mai Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Sarun Nakhab	Kasetsart University	Assoc. Prof. Dr. Somket Uthayotha	Chiang Mai Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Chalathip Samahito	Kasetsart University	Assoc. Prof. Dr. Waripin Mongkolsamai	Chiang Mai Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Thanomwan Prasert Charoensuk	Khon Kaen University	Assoc. Prof. Dr. Sanya Sasong	Chiang Mai Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Kittisak Ariyakrua	Bangkok University of Technology	Assoc. Prof. Dr. Weerasak Chompukham	Chiang Mai Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Rotjana Chuensirikulchai	Rajamangala University of Technology Lanna	Assoc. Prof. Dr. Pattarawut Somyana	Chiang Mai Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Trakulpan Patcharametha	Rajamangala University of Technology Lanna	Assoc. Prof. Dr. Samart Chaitia	Chiang Mai Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Pornhathai Tanchitanon	Rajamangala University of Technology Lanna	Assoc. Prof. Sanit Satyophas	Chiang Mai Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Phichapop Phanphae	Rajamangala University of Technology Lanna	Assoc. Prof. History PhunePhasuk	Chiang Mai Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Sudarat Sittisombat	Nation University	Assoc. Prof. Lt. Sakon Kaewsiri	Chiang Mai Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Anukul Manothon	University of Phayao	Assoc. Prof. Yupin Intaya	Chiang Mai Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Panuwat Phakdiwong	Naresuan University	Assoc. Prof. Pilai Lertpongpirun	Chiang Mai Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Sukanya Chamchoi	Naresuan University	Asst. Prof. Dr. Puangpayom Chitthong	Chiang Mai Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Atchara Sriphan	Naresuan University	Asst. Prof. Dr. Kamalanut Phonwan	Chiang Mai Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Yodphon Thepsittha	Naresuan University	Asst. Prof. Dr. Pathamarat Naknitthanon	Chiang Mai Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Wanlaphat Suksawat	Naresuan University	Asst. Prof. Dr. Nakarin Pribwai	Chiang Mai Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Thaweesak Sawangmek	Naresuan University		
Assoc. Prof. Direk Kuansamak	Chiang Rai Rajabhat University		
Asst. Prof. Dr. Sorachai Mongthaisong	Chiang Rai Rajabhat University		
Asst. Prof. Dr. Ranida Pingmuang	Chiang Rai Rajabhat University		
Asst. Prof. Dr. Phithak Leksa	Chiang Rai Rajabhat University		
Asst. Prof. Dr. Suchart Leetrakul	Chiang Rai Rajabhat University		

Asst. Prof. Dr. Suparerak Taraphithakwong	Chiang Mai Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Sittichai Saiam	Chiang Mai Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Suthinan Chuenchuen	Chiang Mai Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Pitchinee Chomphamkham	Chiang Mai Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Samnuo Muencham	Chiang Mai Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Kamolthip Khamjai	Chiang Mai Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Chakpruon Wichaakarawit	Chiang Mai Rajabhat University
Asst. Prof. Acting Capt. Dr. Kajorn Trisophonakorn	Chiang Mai Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Saifon Saenjaiprom	Chiang Mai Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Niraporn Chaiwang	Chiang Mai Rajabhat University
Asst. Prof. Manop Choom-Um	Chiang Mai Rajabhat University
Asst. Prof. Att Achariyamontri	Chiang Mai Rajabhat University
Dr. Saran Chinacharoen	Chiang Mai Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Panatanon Thienpraphakul	Lampang Rajabhat University
Asst. Prof. Nattapong Kantaros	Lampang Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Piyaporn Tanneekul	Nakhon Pathom Rajabhat University
Assoc. Prof. Udomsak Saributr	King Mongkut's Institute of Technology Army Officer Ladkrabang
Asst. Prof. Dr. Kritchao Nantasudsawaeng	King Mongkut's University of Technology North Bangkok
Asst. Prof. Dr. Juthasinee Thanyapraneetakul	Thammasat University
Assoc. Prof. Dr. Suchitra Rodsombun	Pensioner
Assoc. Prof. Dr. Jaturong Hemra	National Sports University Lampang Campus
Asst. Prof. Dr. Pattana Bunyaprapha	Nation University
Asst. Prof. Dr. Gayoon Wongkom	Suan Dusit University
Asst. Prof. Dr. Jesada Mingchai	Uttaradit Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Thanet Phongteerat	Rangsit University

Rajabhat Chiang Mai Research Journal

is a Journal to support academic work for society

Aim and scope (Aim and Scope) to publish articles that are beneficial to society or locality in Social Sciences & Humanities, with 5 sub-subject. 1) General Social Sciences 2) Development 3) Education 4) Political Science and International Relations 5) General Business, Management and Accounting, which can be shown that it is able to solve problems or improve society, community and locality. Moreover, it clearly brings benefits, or changing in awareness and perception of problems and solutions of community and locality, with research elements that indicate the spatial change condition of community and society. It is the participatory research and accepted by society. It is the research that uses knowledge or proficiency, which transforming in the better way, or it can be anticipated. Evaluate changing results and propose guidelines for social development, community and local to be sustainable.

Journal format

1. Issued 3 editions per year:

1stedition January – April,

2ndedition May - August

3rdedition September – December

2. Published articles must be considered by 3 experts per subject. Whereas, the experts do not know the names of the authors, and the authors do not know the names of the experts (Double-blind Peer Review)
3. Chiang Mai Rajabhat Research Journal has created 2 forms:
 - Publication format (Print) published the first issue year 2000 to 2019 ISSN 1513-8410 (Print)
 - Electronic format (Online) published since 2018 (Year 19, 1st Issue), ISSN 2651-2068 (Online)

Journal template / research articles

The editorial team has established regulations of manuscript submission for the authors to use as the guidelines of submitting manuscripts for publication. "Chiang Mai Rajabhat Research Journal". The editors can review the manuscript before publication for the quality of the journal, and can be used as references. By the way, Chiang Mai Rajabhat Research Journal is the support academic work for society by setting aim and scope. To publish articles that are beneficial to society or localities in Social Sciences & Humanities with 5 sub-subject. 1) General Social Sciences 2) Development 3) Education 4) Political Science and International Relations 5) General Business, Management and Accountin s, which can be shown that it is able to solve problems or improve society, community and locality. Moreover, it clearly brings benefits, or changing in awareness and perception of problems and solutions of community.

Preparation for the original article, the details are as follows

Print pattern

1. Font: use Th Sarabun PSK front

Thai article title use bold font, font size 20pt left-aligned

English article title use regular font, front size 20 pt left-aligned

Author name (both Thai and English) use bold font, font size 18 pt right-aligned

Author agency (both Thai and English) use regular font, font size 16pt right-aligned

Email and telephone number, use regular font, font size 16 pt right-aligned

The main topics use bold font, font size 18 pt

Context body use regular font, font size 16 pt

2. Page setup: top and left, size 1 inch, bottom and right 1 inch

3. The length of context body: No more than 15 pages including picture tables and references.

4. English usage patterns in Thai texts

- Scientific name, the first letter use capital letter, and use italics such as *Uglena acus*
- Proper name must begin with capital letters of every word such as Berdmann, Lemmermann
- English, both inside and outside the parentheses, use common letters such as Random complete block design

- Abbreviations use all capital letters and should have the full word on the first use such as (Random complete block design: RCBD)

Content Sorting

1. **Title:** Use both Thai and English.
2. **Name of researcher:** Specify the surname of the main researcher and co-researchers by specifying the place of work or affiliated agencies, email and telephone number both Thai and English.
3. **Abstract:** (Thai first and then English, in the case of an English article, there must be an abstract in Thai). It is a summary of the main point, type of research, research objective, research methodology. Summarize the research results in a concise, clear and a new knowledge including things that will effect society and local community. Identify important statistics. Use concise language in complete sentences and prose, not divided into sections. The abstract in both Thai and English should not exceed 1 page of A4 size paper, and specify the keywords (Keywords) at the end of the abstract in each language
4. **Introduction:** Write the background and importance of the problem. Theoretical concepts used, objectives and advantages.
5. **Methodology:** Describe the instruments and equipment used in the experiment, and describe the experimental study methods. Population and sample, research method, research instruments, data collection and data analysis.
6. **Results:** Writing a study proposal should be concise and show research results clearly.
7. **Discussion:** Writing discussions of study results is to clarify the research results whether it corrects according to the objectives, research hypothesis. It is consistent or inconsistent with previous research of others, how and for what reason. Compare or interpret to emphasize the importance of the research and summarize as easy as possible.
8. **Conclusion and suggestions:** Write a summary of the main points of the research whether it corrects to the objective or not, by focusing on the problems or argument in the main points including useful suggestions.
9. **New knowledge and the effects on society and communities:** Write a summary of the new knowledge that happened, and the effects on the society, local and communities.

10. Acknowledgement: May or may not be there. It was an expressing gratitude to those who contributed to the research, but not the participants in the research.

11. References: There should be at least 10 items. There should be international references and should be as current as possible by providing references in English all types of references list. In the case of Thai references Include Thai references at the end of the line, for the editors to review translation accuracy into English.

Reference writing example /References in content

American Psychological Association (APA) 6th edition writing format, by inserting a references to the content. Specify the surname of author, year of publication, and reference page number.

The case the author is Thai such as Paisan Worakham (2561, p.12) type as Worakham (2018, p.12).

The case the author is foreigner such as Barrows, H.S. & Tamblyn, R.M. (1980) type as Barrows & Tamblyn (1980).

The case any author such as Elmastas, M., Isildak, O., Turkekul, I., & Temur, N. (2007). type as Elmastas et al. (2007)

Format for writing bibliography / reference lists

1. Writing the references, sort all references that use for referencing in the first alphabetical order of the reference list by dictionary order.
2. There is a writing style, American Psychological Association (APA) 6th edition. Provide references in English for all types of references list. To prepare to enter Asean Citation Index (ACI). Thai references list must be translated into English and the suffix parenthesis (In Thai) (In the case of Thai references include the Thai reference at the end of the line, for the editors to review translation accuracy into English.

Details of writing a bibliography / references

1. Journal (References journal that up-to-date/most current)

(General Format)

Surname, /the first letters of the name. /(Year of publication). /Title of article, /Title of journal/Year of journal (issue), Page Number Starting - Page number ending.

The case the author is Thai author

Author. (Year). Title of article. *Title of Journal*, Volume(Issue), Page numbers. (In Thai)

Wattanaungarun, W., Sa-ingthong, K., & Chaiwoot, A. (2019). Study for Uniqueness in Tourism Base on Sustainable Tourism Management, Mae Rim District Chiang Mai Province. *Rajabhat Chiang Mai Research Journal*, 20(2), 53-68. (In Thai)

The case the author is foreigner

Elmastas, M., Isildak, O., Turkekul, I., & Temur, N. (2007). Determination of antioxidant activity and antioxidant compounds in wild edible mushroom. *Food Composition and analysis*, 20(1), 337-345.

2. Book

Surname. (Year of publication). Title of book. (Edition). Place: Publisher

The case the author is Thai

Author. (Year). *Translated Title*. Place: Publisher. (In Thai)

Ranghakuwatt, P. (2013). *Time Series Analysis for Economics and Business*. (4thed.). Bangkok: Chulalongkorn University Printing House. (In Thai)

The case the author is foreigner

Courtney, T. K. (1965). *Physical Fitness and Dynamic Health*. New York: McGraw-Hill Inc.

3. Thesis (If the that subject has an article in journal use references from the journal)

Surname. (Year of publication). Title of dissertation / Independent research. (Degree, University).

The case the author is Thai

Author. (Year). *Translated Title of dissertation*. (Doctoral dissertation or Master's thesis, University). (In Thai)

Sunretphol, N. (2004). *A Development of Educational Indicators for Lifelong Learning*. (Ph.D., Srinakharinwirot University). (In Thai)

The case the author is foreigner

Magyar, C. E. (2014). *The discourse of tourism and national heritage: A contrastive study from a cultural perspective*. (Doctoral's thesis, University of Madrid).

4. Electronic media (Refer to only up-to-date information/ Up-to-date such as

Population statistic etc.)

Surname. (Year of publication). Title. Retrieved from the title of website

The case the author is Thai

Author. (Year). *Translated Title*. Retrieved from URL (In Thai)

National Statistical Office. (2019). Survey of Working Situation of Population 2019. Retrieved from <http://www.nso.go.th/sites/2014> (In Thai)

The case the author is foreigner

Rankin, E. (2013). Residential school survivor says he was starved CBC NEWS. Retrieved from <https://www.cbc.ca/news/canada/british-columbia/b-c-residential-school-survivor-says-he-was-starved-1.1317712>

Original submission

Submit the original printed according to the journal format specification <https://www.tci-thaijo.org/index.php/cmruresearch/index>

Original article assessment

Manuscripts must be reviewed by the experts (Peer Review) from outside the university in that field of study, 3 experts per subject. Whereas the experts do not know the names of the authors and the authors do not know the names of the experts (Double-blind Peer Review) The research and development institute will recruit the experts to receive an assessment if there is a correction. The Research and Development Institute will return the assessment reading results to the authors to add, edit or print the manuscript as the case may be.

Note

1. The article which was published in “Chiang Mai Rajabhat Research Journal” It is owned by Chiang Mai Rajabhat Research Journal
2. Article that appeared in the journal is the responsibility of the author. This does not include errors cause by printing techniques.
3. In case of the articles submitted by outside people. There will be a cost to perform the assessment and scrutinize articles amount 104 USD or 3,500 THB according to the announcement of the Research and Development Institute Fund of Chiang Mai Rajabhat University. In terms of fee for publishing articles in Chiang Mai Rajabhat Research Journal, by

transferring money to the account name Chiang Mai Rajabhat University (Research and Development Institute Fund) Bangkok Bank, Chiang Mai Rajabhat University branch, account number 510-7-08700-8.

Account Name : Chiang Mai Rajabhat University (Research and Development Institute Fund)
Account No. : 510-7-08700-8
Bank : Bangkok Bank
Branch : Chiang Mai Rajabhat University branch
Address : Institute of Research and Development, Chiang Mai Rajabhat University, Mae Rim Center 180 Moo 7, Chotana Road (Chiang Mai-Fang), Khi Lek Subdistrict, Mae Rim District, Chiang Mai Province 50180
SWIFT CODE : BKKBTHBK

Please send proof of money transfer to the system.

Publication Ethics in the Rajabhat Chiang Mai Research Journal

Chiang Mai Rajabhat Research Journal is a journal to support the academic work for society or localities in Social Science & Humanities with 5 sub-subject. 1) General Social Sciences 2) Development 3) Education 4) Political Science and International Relations 5) General Business, Management and Accounting,. Therefore, established guidelines and publication ethics, publish articles for the operation of the journal are as follows:

Roles of the author of the article

1. The journal requests the author of the article to certify the submitted academic article, that was a new one by the author of the article. Did not copy other people's academic article. No copyright or intellectual property infringement, and has never been published anywhere before. If any of the above actions are detected, it is the responsibility of the author of the article for copyright infringement.
2. The submitted articles must not be in the process of submitting to other journals for considering of publication. If the above actions are detected, the editorial team may cancel the article
3. The journal requests you to write the correct research articles. Based on the format of the journal set out in the author's instructions.
4. The journal requests the author of the article to cite both the text and the end of the article when refer to the work of others. If copyright infringement is detected, it is the sole responsibility of the author of the article.

5. The author of the article whose name appears in the article. Everyone must be a real participant of doing research that subject.
6. If there are research funding sources, specify the source of funds as well.
7. If there is any conflict of interest. The journal requests the author of the article to describe the conflict of Interest as well.
8. Articles that related to human or animal research. Should be considered by the Ethics Committee (if any). The proof of certification must be attached with the article, which sent to the editor. If there is a complaint about an ethical infringement, and the editors had considered, that there is a real infringement. The author of the article must cancel the article.
9. The articles are published in "Chiang Mai Rajabhat Research Journal" is owned proprietary right of Chiang Mai Rajabhat University.

Role of the editorial team

1. Journal consultants are responsible for the considering policy recommendations in operation for the Chiang Mai Rajabhat Research Journal.
2. Journal editor is the center and the main editor for considering and reviewing articles. Consider consistency of the article content with the aims and scopes of the journal. Including review and assessment quality of the articles before publication.
3. A journal editor is a group of people who act as a working group of editors. Responsible for considering and reviewing articles. Consider the consistency of the article content with the aims and scopes of the journal. Including review and assessment quality of the articles quality before publication.
4. Editorial's responsibilities to the authors of the articles and assessors
 - 4.1 Do not disclose the information of the authors of the article and reviewers to anyone else.
 - 4.2 Review and reject the publication of articles previously published elsewhere.
 - 4.3 Required using the principles of considering articles based on academic reasons, and there must not be bias to the authors of the articles and the articles that considered in any case.
 - 4.4 There must not have interests with the authors or reviewers. Either for business advantages, or for their own academic articles or other advantages.

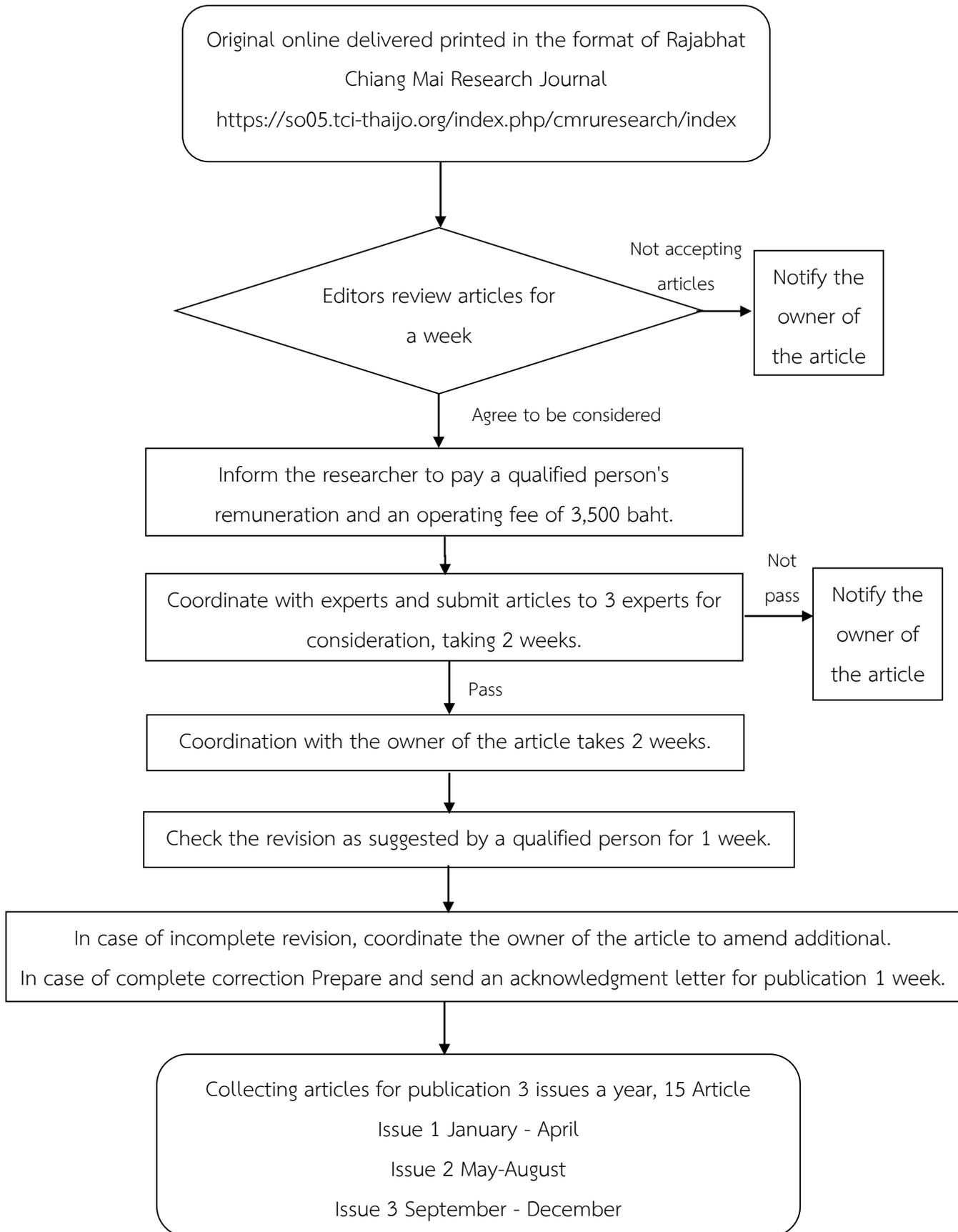
- 4.5 Check plagiarism of other people's academic work in the article. If plagiarism is detected, the article review process must be stopped, and contact the author of the article for clarification. To accept or reject the publication of the article.
- 4.6 Check the journal article assessment process as a secret. It is fair and without bias.
- 4.7 Published articles that passed the assessment process from the article reviewers only.
- 4.8 The article contents and evaluation results of the article reviewers must not be modified or changed.
- 4.9 The processes and procedures of the journal must be strictly followed.

Roles of the reviewers

1. The article reviewers must not have interests with the author of the article.
2. The article reviewers must maintain confidentiality, and do not disclosed the information of the article to unrelated persons during the assessment of the article
3. Must not seek the advantages from the articles they had reviewed.
4. They must realize that they are an expert, knowledgeable and understanding of the content of the article being evaluated.
5. If an article is found to be similar or duplicate, article copying other work. The reviewers must immediately notify the editor of the journal with clear evidence.

The article reviewers must maintain an evaluation period. According to the assessment time frame set by the journal.

Process for submitting articles for publication in Rajabhat Chiang Mai Research Journal

วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่

เป็นวารสารเพื่อรองรับงานวิจัยวิชาการเพื่อสังคม

โดยมีเป้าหมายและขอบเขต (Aim and Scope) ที่รับตีพิมพ์บทความที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมหรือท้องถิ่น ทางด้าน Social Sciences & Humanities โดยมีสาขาย่อย 5 สาขา ได้แก่ 1) General Social Sciences 2) Development 3) Education 4) Political Science and International Relations 5) General Business, Management and Accounting ที่สามารถแสดงได้เป็นที่ประจักษ์ว่าสามารถใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาสังคม ชุมชนและท้องถิ่น และก่อให้เกิดประโยชน์อย่างชัดเจน หรือเป็นการเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมและการรับรู้ในปัญหาและแนวทางแก้ไขของชุมชน และท้องถิ่น โดยมีองค์ประกอบทางด้านงานวิจัยที่บ่งชี้สภาพการเปลี่ยนแปลงในเชิงพื้นที่ ชุมชนและสังคม เป็นงานวิจัยที่มีส่วนร่วมและได้รับการยอมรับของสังคม และงานวิจัยที่ใช้องค์ความรู้หรือความเชี่ยวชาญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น หรือสามารถคาดการณ์ประเมินผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลง และเสนอแนวทางการพัฒนาสังคม ชุมชน และท้องถิ่นให้ยั่งยืน

รูปแบบของวารสาร

1. กำหนดออก ปีละ 3 ฉบับ

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – เมษายน

ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน – ธันวาคม

2. บทความที่ตีพิมพ์ต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ บทความละ 3 ท่านต่อเรื่อง โดยผู้ทรงคุณวุฒิไม่ทราบชื่อผู้นิพนธ์และผู้นิพนธ์ไม่ทราบชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ (Double-blind Peer Review)

3. วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้จัดทำ 2 รูปแบบ ได้แก่

- รูปแบบตีพิมพ์ (Print) เริ่มตีพิมพ์ฉบับแรก ปี พ.ศ.2543 ถึงปี พ.ศ.2562 ISSN 1513-8410 (Print)

- รูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ (Online) เริ่มเผยแพร่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 (ปีที่ 19 ฉบับที่ 1) ISSN 2651-2068 (Online)

รูปแบบการเขียนบทความ/บทความวิจัย

กองบรรณาธิการได้กำหนดระเบียบการส่งต้นฉบับไว้ให้ผู้เขียนยึดเป็นแนวทางในการส่งต้นฉบับสำหรับการตีพิมพ์ลง “วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่” และกองบรรณาธิการสามารถตรวจสอบต้นฉบับก่อนการตีพิมพ์ เพื่อให้วารสารมีคุณภาพสามารถนำไปใช้อ้างอิงได้ โดยวารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่ จะเป็นวารสารเพื่อรองรับงานวิจัยวิชาการเพื่อสังคม โดยการกำหนดเป้าหมายและขอบเขต (Aims & Scope) ที่จะตีพิมพ์บทความที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมหรือท้องถิ่น ทางด้าน Social Sciences & Humanities โดยมีสาขาย่อย 5 สาขา ได้แก่ 1) General Social Sciences 2) Development 3) Education 4) Political Science and International Relations 5) General Business, Management and Accounting ที่สามารถแสดงได้เป็นที่

ประจักษ์ว่าสามารถใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาสังคมและก่อให้เกิดประโยชน์อย่างชัดเจน หรือเป็นการเปลี่ยนแปลง
ในความตระหนักและการรับรู้ในปัญหาและแนวทางแก้ไขของชุมชน

การเตรียมต้นฉบับบทความ มีรายละเอียดดังนี้

รูปแบบการพิมพ์

1. **ตัวอักษร** : ใช้ตัวอักษร Th Sarabun PSK

ชื่อบทความภาษาไทยใช้อักษรตัวหนา ขนาด 20 pt ชิดซ้าย

ชื่อบทความภาษาอังกฤษอักษรธรรมดาขนาด ขนาด 20 pt ชิดซ้าย

ชื่อผู้เขียน (ทั้งไทยและอังกฤษ) ใช้อักษรตัวหนา ขนาด 18 pt ชิดขวา

หน่วยงานผู้เขียน (ทั้งไทยและอังกฤษ) ใช้อักษรธรรมดา ขนาด 16 pt ชิดขวา

E-Mail และเบอร์โทร ใช้อักษรธรรมดา ขนาด 16 pt ชิดขวา

หัวข้อหลักใช้อักษรตัวหนา ขนาด 18 pt

เนื้อเรื่องใช้อักษรตัวปกติ ขนาด 16 pt

2. **การตั้งค่าหน้ากระดาษ** : บนและซ้าย ขนาด 1 นิ้ว ล่างและขวา ขนาด 1 นิ้ว

3. **ความยาวของเนื้อหา** : ไม่เกิน 15 หน้า รวมตารางรูปภาพ และเอกสารอ้างอิง

4. **รูปแบบการใช้ภาษาอังกฤษในเนื้อเรื่องภาษาไทย** :

- ชื่อวิทยาศาสตร์ คำขึ้นต้นให้ใช้อักษรตัวใหญ่ และใช้ตัวอักษรเอียง เช่น *Uglena acus*
- ชื่อเฉพาะให้ขึ้นต้นด้วยตัวใหญ่ทุกคำ เช่น Berdmann, Lemmermann
- ภาษาอังกฤษทั้งในและนอกวงเล็บให้ใช้ตัวเล็ก เช่น Random complete block design
- ตัวย่อให้ใช้อักษรตัวใหญ่ทั้งหมด และควรมีคำเต็มบอกไว้ในการใช้ครั้งแรก เช่น (Random complete block design: RCBD)

การเรียงลำดับเนื้อหา

1. **ชื่อเรื่อง (Title)** : ใช้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2. **ชื่อผู้วิจัย** : ระบุชื่อ สกุล ของผู้วิจัยหลักและผู้ร่วมวิจัย โดยระบุสถานที่ทำงานหรือหน่วยงานที่สังกัดและอีเมล ทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และเบอร์โทรศัพท์

3. **บทคัดย่อ (Abstract)** : (ภาษาไทยก่อนและตามด้วยภาษาอังกฤษ, กรณีเป็นบทความภาษาอังกฤษต้องมีบทคัดย่อภาษาไทย) เป็นการสรุปสาระสำคัญ ประเภทวิจัย วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัยที่กระชับและชัดเจน และองค์ความรู้ใหม่ที่จะเกิดขึ้น รวมทั้งสิ่งที่จะส่งผลกระทบต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น ระบุตัวเลขสถิติที่สำคัญ ใช้ภาษารัดกุมเป็นประโยคสมบูรณ์และเป็นร้อยแก้ว ไม่แบ่งเป็นข้อๆ โดยบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษไม่ควรเกิน 1 หน้ากระดาษขนาด A4 และให้ระบุคำสำคัญ (Keywords) ไว้ท้ายบทคัดย่อในแต่ละภาษา

4. **บทนำ (Introduction)** : ให้เขียนอธิบายความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ วัตถุประสงค์ และประโยชน์ที่ได้รับ

5. **ระเบียบวิธีวิจัย (Methodology)** : อธิบายถึงเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการทดลองและอธิบายวิธีการศึกษาทดลอง ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีดำเนินการวิจัย เครื่องมือวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

6. **ผลการวิจัย (Results)** : การเขียนเสนอผลการศึกษาควรราระดับและแสดงผลการวิจัยถึงผลที่ชัดเจน หากมีตาราง กราฟ หรือรูปภาพให้มีเนื้อหาหรือวิธีการอธิบายประกอบ

7. **การอภิปรายผล (Discussions)** : การเขียนอภิปรายผลการศึกษา เป็นการชี้แจงผลการวิจัยว่าตรงตามวัตถุประสงค์ สมมติฐานของการวิจัย สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของผู้อื่นที่มีอยู่ก่อนหรือไม่ อย่างไร ด้วยเหตุผลใด เปรียบเทียบหรือตีความเพื่อเน้นความสำคัญของงานและสรุปให้เข้าใจง่ายที่สุด

8. **บทสรุปและข้อเสนอแนะ (Conclusion and Suggestions)** : ให้เขียนสรุปสาระสำคัญของผลงานวิจัยว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ โดยเน้นถึงปัญหาหรือข้อโต้แย้งในสาระสำคัญ ตลอดจนข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์

9. **องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น (New knowledge and the effects on society local and communities)** : ให้เขียนสรุปองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นและผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

10. **กิตติกรรมประกาศหรือคำขอบคุณ (Acknowledgement)** : อาจจะมีหรือไม่ก็ได้ โดยเป็นการแสดงความขอบคุณผู้ช่วยเหลือในงานวิจัยแต่ไม่ได้เป็นผู้ร่วมในงานวิจัย

11. **เอกสารอ้างอิง** ควรมีไม่ต่ำกว่า 10 รายการ ควรมีการอ้างอิงในระดับนานาชาติ และควรเป็นปัจจุบันให้มากที่สุด โดยให้จัดทำเอกสารอ้างอิงเป็นภาษาอังกฤษทุกประเภทของรายการอ้างอิง

11.1 กรณีมีการอ้างอิงภาษาไทย ให้แปลเป็นภาษาอังกฤษ และวงเล็บต่อท้าย (In Thai)

11.2 กรณีมีการอ้างอิงภาษาไทย ให้ใส่การอ้างอิงภาษาไทยต่อท้ายบรรทัดมาด้วย เพื่อให้กองบรรณาธิการตรวจสอบความถูกต้องในการแปลเป็นอังกฤษ

ตัวอย่างการเขียนอ้างอิง

การอ้างอิงในเนื้อหา

รูปแบบการเขียนแบบ American Psychological Association (APA) 6th edition โดยการอ้างอิงแบบแทรกปนไปกับเนื้อหา ให้ระบุนามสกุลผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ และเลขหน้าของเอกสารอ้างอิง เช่น

กรณีผู้แต่งเป็นคนไทย เช่น ไพศาล วรคำ (2561, น.12) พิมพ์เป็น Worakham (2018, p.12)

กรณีผู้แต่งเป็นชาวต่างชาติ เช่น Barrows, H.S. & Tamblyn, R.M. (1980)

พิมพ์เป็น Barrows & Tamblyn (1980)

กรณีผู้แต่งหลายคน เช่น Elmastas, M., Isildak, O., Turkekul, I., & Temur, N. (2007).

พิมพ์เป็น Elmastas et al. (2007)

รูปแบบการเขียนรายการอ้างอิงในบรรณานุกรม/เอกสารอ้างอิง

1. การเขียนเอกสารอ้างอิงให้เรียงเอกสารที่ใช้อ้างอิงทั้งหมดตามลำดับอักษรตัวแรกของรายการที่อ้างอิง โดยเรียงลำดับแบบพจนานุกรม
2. มีรูปแบบการเขียนแบบ American Psychological Association (APA) 6th edition ให้จัดทำเอกสารอ้างอิงเป็นภาษาอังกฤษทุกประเภทของรายการอ้างอิง เพื่อเตรียมเข้าสู่ Asean Citation Index (ACI) รายการอ้างอิงที่เป็นภาษาไทยต้องแปลเป็นภาษาอังกฤษและวงเล็บต่อท้าย (In Thai) (กรณีมีการอ้างอิงภาษาไทย ให้ใส่การอ้างอิงภาษาไทยต่อท้ายบรรทัดมาด้วย เพื่อให้กองบรรณาธิการตรวจสอบความถูกต้องในการแปลเป็นอังกฤษ)

รายละเอียดการเขียนบรรณานุกรม/เอกสารอ้างอิง

1. วารสาร (อ้างอิงวารสารที่มีความทันสมัย/เป็นปัจจุบันมากที่สุด)

รูปแบบการเขียน (General Format)

สกุล./ตัวอักษรตัวแรกของชื่อต้น./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีของวารสาร (ฉบับที่), เลขหน้า
เริ่มต้น-เลขหน้าสิ้นสุด.

กรณีผู้แต่งเป็นคนไทย

Author. (Year). Title of article. *Title of Journal*, Volume(Issue), Page numbers. (In Thai)
Wattanaungarun, W., Sa-ingthong, K., & Chaiwoot, A. (2019). Study for Uniqueness in
Tourism Base on Sustainable Tourism Management, Mae Rim District Chiang Mai
Province. *Rajabhat Chiang Mai Research Journal*, 20(2), 53-68. (In Thai)

กรณีผู้แต่งเป็นชาวต่างชาติ

Elmastas, M., Isildak, O., Turkekul, I., & Temur, N. (2007). Determination of antioxidant activity and antioxidant compounds in wild edible mushroom. *Food Composition and analysis*, 20(1), 337-345.

2. หนังสือ

ชื่อ สกุล. (ปีที่พิมพ์). *ชื่อหนังสือ*. (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

กรณีผู้แต่งเป็นคนไทย

Author. (Year). *Translated Title*. Place: Publisher. (In Thai)

Rangkhakunnuwat, P. (2013). *Time Series Analysis for Economics and Business*. (4thed.).

Bangkok: Chulalongkorn University Printing House. (In Thai)

กรณีผู้แต่งเป็นชาวต่างชาติ

Courtney, T. K. (1965). *Physical Fitness and Dynamic Health*. New York: McGraw-Hill Inc.

3. วิทยานิพนธ์ (หากเรื่องนั้นมีบทความในวารสารให้ใช้อ้างอิงจากวารสาร)

ชื่อ สกุล. (ปีที่พิมพ์). *ชื่อวิทยานิพนธ์ / การค้นคว้าแบบอิสระ*. (ระดับ, สถาบันการศึกษา). (In Thai)

กรณีผู้แต่งเป็นคนไทย

Author. (Year). *Translated Title of dissertation*. (Doctoral dissertation or Master's thesis, University). (In Thai)

Sunretphol, N. (2004). *A Development of Educational Indicators for Lifelong Learning*.

(Ph.D., Srinakharinwirot University). (In Thai)

กรณีผู้แต่งเป็นชาวต่างชาติ

Magyar, C. E. (2014). *The discourse of tourism and national heritage: A contrastive study from a cultural perspective*. (Doctorial's thesis, University of Madrid).

4. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (อ้างอิงเฉพาะข้อมูลที่ทันสมัย/เป็นปัจจุบัน เช่น สถิติจำนวนประชากร เป็นต้น)

ชื่อ สกุล. (ปีที่พิมพ์). *ชื่อเรื่อง*. สืบค้นจาก *ชื่อ website* (In Thai)

กรณีผู้แต่งเป็นคนไทย

Author. (Year). *Translated Title*. Retrieved from URL (In Thai)

National Statistical Office. (2019). Survey of Working Situation of Population 2019. Retrieved from <http://www.nso.go.th/sites/2014> (In Thai)

กรณีผู้แต่งเป็นชาวต่างชาติ

Rankin, E. (2013). Residential school survivor says he was starved CBC NEWS. Retrieved from <https://www.cbc.ca/news/canada/british-columbia/b-c-residential-school-survivor-says-he-was-starved-1.1317712>

การส่งต้นฉบับ

จัดส่งต้นฉบับที่พิมพ์ตามข้อกำหนดของรูปแบบวารสาร

ที่เว็บไซต์ <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/cmruresearch/index>

การประเมินบทความต้นฉบับ

ต้นฉบับจะต้องผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer review) จากภายนอกมหาวิทยาลัยในสาขาวิชานั้นๆ จำนวน 3 ท่านต่อเรื่อง โดยผู้ทรงคุณวุฒิไม่ทราบชื่อผู้นิพนธ์และผู้นิพนธ์ไม่ทราบชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ (Double-blind peer review) สถาบันวิจัยและพัฒนาจะเป็นผู้สรรหา เพื่อรับการประเมินกรณีมีการแก้ไขสถาบันวิจัยและพัฒนาจะส่งผลการอ่านประเมินคืนผู้เขียนให้เพิ่มเติม แก้ไข หรือพิมพ์ต้นฉบับใหม่แล้วแต่กรณี

หมายเหตุ

1. บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ใน “วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่” ถือเป็นกรรมสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
2. เนื้อหาบทความที่ปรากฏในวารสารเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน ทั้งนี้ไม่รวมความผิดพลาดอันเกิดจากเทคนิคการพิมพ์
3. ในกรณีเป็นบทความที่ส่งมาจากบุคคลภายนอก จะมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการประเมินและกลั่นกรองบทความ จำนวน 3,500 บาท ตามประกาศกองทุนสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เรื่อง ค่าธรรมเนียมในการขอรับการตีพิมพ์บทความในวารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่ โดยโอนเงินมายังบัญชีชื่อ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (กองทุนสถาบันวิจัยและพัฒนา) ธนาคารกรุงเทพ สาขา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ บัญชีเลขที่ 510-7-08700-8 พร้อมทั้งส่งหลักฐานการโอนเงินมาในระบบ

จริยธรรมในการตีพิมพ์บทความในวารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่ (Publication Ethics in the Rajabhat Chiang Mai Research Journal)

วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่ เป็นวารสารเพื่อรองรับงานวิชาการเพื่อสังคมหรือท้องถิ่น ทางด้าน Social Sciences & Humanities โดยมีสาขาย่อย 5 สาขา ได้แก่ 1) General Social Sciences 2) Development 3) Education 4) Political Science and International Relations 5) General Business, Management and Accounting เพื่อให้การเผยแพร่วารสารเป็นไปอย่างถูกต้อง จึงได้กำหนดแนวปฏิบัติและจริยธรรมการตีพิมพ์เผยแพร่บทความสำหรับการดำเนินงานของวารสาร ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของผู้เขียนบทความ

1. วารสารขอให้ผู้เขียนบทความรับรองว่าผลงานที่ส่งมานั้นเป็นผลงานใหม่ของผู้เขียนบทความ ไม่คัดลอกผลงานวิชาการของผู้อื่น ไม่มีการละเมิดลิขสิทธิ์หรือทรัพย์สินทางปัญญา และไม่เคยตีพิมพ์ที่ใดมาก่อน หากตรวจพบว่ามีกรกระทำข้างต้นให้ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความในการละเมิดลิขสิทธิ์
2. บทความที่ส่งมานั้นต้องไม่อยู่ในระหว่างการส่งไปวารสารอื่นเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ หากตรวจพบว่ามีกรกระทำข้างต้นกองบรรณาธิการขอยกเลิกบทความดังกล่าว
3. วารสารขอให้เขียนบทความวิจัยให้ถูกต้อง โดยยึดตามรูปแบบของวารสารที่กำหนดไว้ในคำแนะนำผู้เขียน
4. วารสารขอให้ผู้เขียนบทความมีการอ้างอิงทั้งส่วนเนื้อหาและรายการอ้างอิงท้ายบทความเมื่อนำผลงานของผู้อื่นมาอ้างอิง หากตรวจพบว่ามีกรละเมิดลิขสิทธิ์ให้ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความแต่เพียงผู้เดียวในการละเมิดลิขสิทธิ์
5. ผู้เขียนบทความที่มีชื่อปรากฏในบทความทุกคนต้องเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการทำวิจัยเรื่องนั้นจริง
6. หากมีแหล่งทุนสนับสนุนงานวิจัยให้ระบุแหล่งทุนด้วย
7. หากมีผลประโยชน์ทับซ้อนใดๆ วารสารขอให้ผู้เขียนบทความระบุรายละเอียดผลประโยชน์ทับซ้อนดังกล่าวด้วย
8. บทความที่เกี่ยวกับการวิจัยในมนุษย์หรือในสัตว์ทดลอง ควรผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย (ถ้ามี) โดยให้แนบหลักฐานการรับรองมาพร้อมบทความที่ส่งให้กับกองบรรณาธิการ หากมีการร้องเรียนเกี่ยวกับการละเมิดทางจริยธรรมการวิจัยและกองบรรณาธิการได้พิจารณาแล้วเห็นว่ามีการละเมิดจริง ผู้นิพนธ์บทความจะต้องถอนบทความ
9. บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ใน “วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่” ถือเป็นกรรมสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

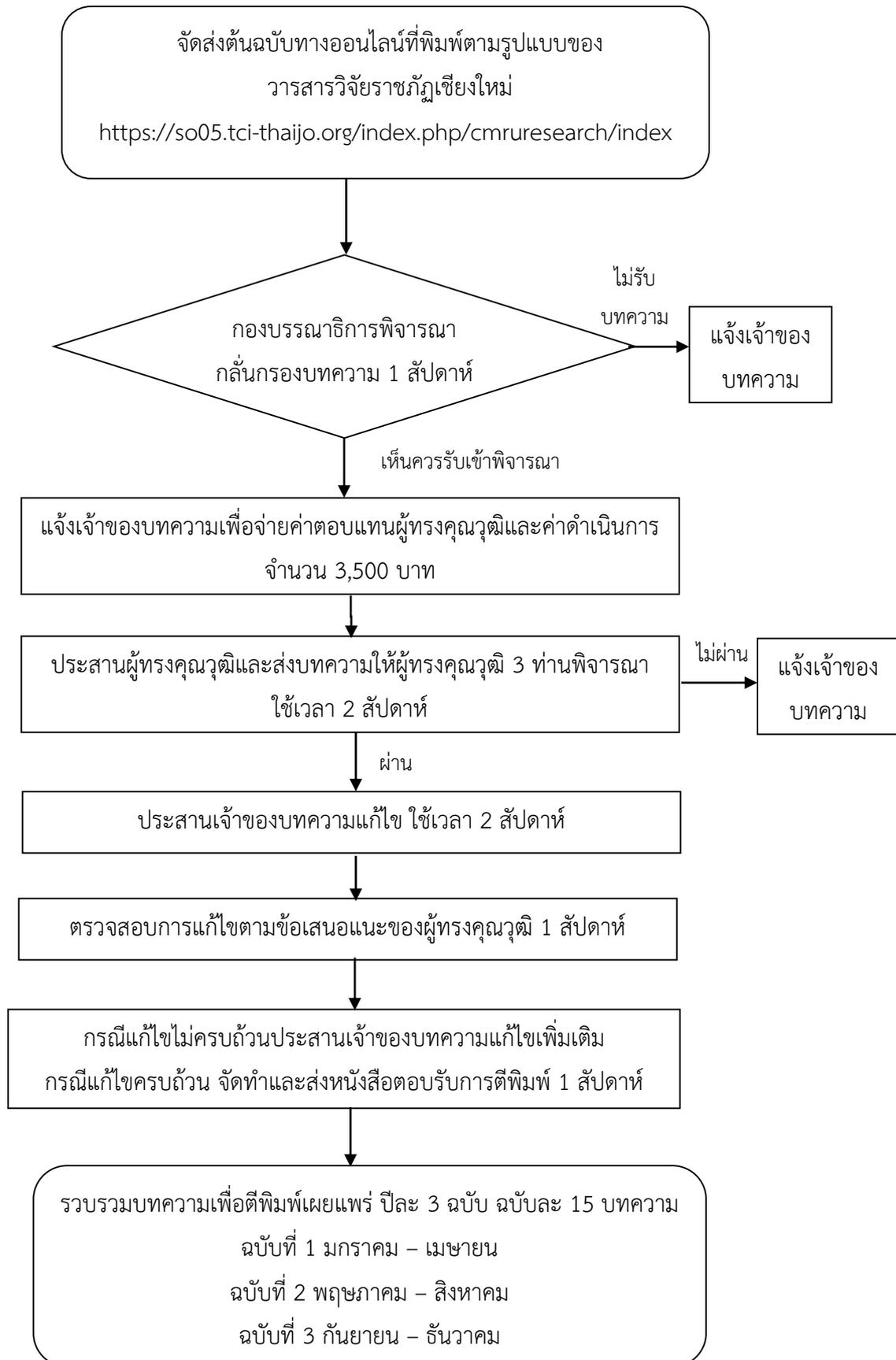
บทบาทหน้าที่ของทีมบรรณาธิการ

1. ที่ปรึกษาวารสารมีหน้าที่พิจารณาให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการดำเนินงานด้านวารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่
2. บรรณาธิการวารสารมีหน้าที่เป็นแกนหลักเป็นหัวหน้าทีมกองบรรณาธิการในการพิจารณาและตรวจสอบบทความ พิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาบทความกับเป้าหมายและขอบเขตของวารสาร รวมถึงตรวจสอบประเมินคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์
3. กองบรรณาธิการวารสารเป็นกลุ่มบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นคณะทำงานของบรรณาธิการมีหน้าที่ในการพิจารณาและตรวจสอบบทความ พิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาบทความกับเป้าหมายและขอบเขตของวารสาร รวมถึงตรวจสอบประเมินคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์
4. หน้าที่ของทีมนักบรรณาธิการต่อผู้เขียนบทความและผู้ประเมินบทความ
 - 4.1 ไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียนบทความและผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่น
 - 4.2 ตรวจสอบและปฏิเสธการตีพิมพ์บทความที่เคยเผยแพร่ที่อื่นมาแล้ว
 - 4.3 ต้องใช้หลักการพิจารณาบทความโดยอิงเหตุผลทางวิชาการเป็นหลัก และต้องไม่มีอคติต่อผู้เขียนบทความและบทความที่พิจารณาไม่ว่าด้วยกรณีใด
 - 4.4 ต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้เขียนบทความหรือผู้ประเมินบทความ ไม่ว่าจะเพื่อประโยชน์ในเชิงธุรกิจหรือนำไปเป็นผลงานทางวิชาการของตนเองหรือผลประโยชน์อื่นๆ
 - 4.5 ตรวจสอบการคัดลอกผลงานทางวิชาการของผู้อื่นในบทความ หากพบการคัดลอกผลงานดังกล่าวจะต้องหยุดกระบวนการประเมินบทความ และติดต่อผู้เขียนบทความเพื่อขอคำชี้แจง เพื่อประกอบการตอบรับหรือปฏิเสธการตีพิมพ์บทความ
 - 4.6 ตรวจสอบขั้นตอนการประเมินบทความของวารสารให้เป็นความลับ มีความเป็นธรรม ปราศจากอคติ
 - 4.7 ตีพิมพ์เผยแพร่บทความที่ผ่านกระบวนการประเมินจากผู้ประเมินบทความแล้วเท่านั้น
 - 4.8 ต้องไม่แก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงเนื้อหาบทความและผลประเมินของผู้ประเมินบทความ
 - 4.9 ต้องปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ของวารสารอย่างเคร่งครัด

บทบาทหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ

1. ผู้ประเมินบทความต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์บทความ
2. ผู้ประเมินบทความต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความแก่บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องในระหว่างการประเมินบทความ
3. ต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากบทความที่ตนเองได้ทำการประเมิน
4. ต้องตระหนักว่าตนเองเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของบทความที่รับประเมินอย่างแท้จริง
5. หากพบว่าบทความมีความเหมือนหรือซ้ำซ้อนเป็นบทความที่คัดลอกผลงานชิ้นอื่น ผู้ประเมินต้องแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบทันที พร้อมแสดงหลักฐานประกอบที่ชัดเจน
6. ผู้ประเมินบทความต้องรักษาระยะเวลาประเมินตามกรอบเวลาประเมินที่วารสารกำหนด

ขั้นตอนการส่งบทความเพื่อขอรับการตีพิมพ์ในวารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่

CMRU

Rajabhat Chiang Mai Research Journal

Institute of Research and Development
Chiang Mai Rajabhat University, Mae Rim Center
180 Moo 7, Chotana Road (Chiang Mai - Fang),
Khi Lek Subdistrict, Mae Rim District,
Chiang Mai Province 50180
<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/cmruresearch>

สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ศูนย์แม่ริม
180 หมู่ 7 ถนนโชตนา (เชียงใหม่-ฝาง)
ตำบลขี้เหล็ก, อำเภอแม่ริม, จังหวัดเชียงใหม่, 50180
<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/cmruresearch>